

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет економіки та управління
Кафедра фінансів
Європейська Асоціація Економістів
Міжнародна Асоціація Науковців

ЗБІРНИК ТЕЗ

XI Всеукраїнської науково-практичної конференції

«СУЧАСНА ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»

7 грудня 2023 р.

Київ
2023

*Рекомендовано до друку Вченою радою факультету економіки та управління
Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 11 від 20 грудня 2023 р.)*

Редакційна колегія:

Рамський А.Ю. – д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Краус Н.М. – д.е.н., професор, професор кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Житар М.О. – д.е.н., професор, професор кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Казак О. О. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Васечко Л.І. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Обушний С.М. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Сулима М.О. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Нечипоренко А.В. – к.е.н., доцент кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка.

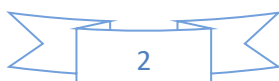
«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи» [Текст]: матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 7 грудня 2023 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2023. 298 с.

Викладено тези доповідей учасників XI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи», яка відбулася у м.Києві 7 грудня 2023 р.

Висловлені у тезах думки та пропозиції можуть не збігатися з точкою зору редакційної колегії. Відповідальність за достовірність інформації, точність назв, статистичних даних, прізвищ та цитат несуть автори. Матеріали опубліковані в авторській редакції. У випадках виявлення плагіату відповідальність несуть автори наданих матеріалів.

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

**СЕКЦІЯ 1. ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ**

Антуф'єв Т.В., Граматович Ю. В. ЗНАЧЕННЯ КОМУНІКАЦІЇ В КОНТЕКСТІ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ	9
Арапін Ю.М. ПРОБЛЕМИ ТА РИЗИКИ В АДМІНІСТРУВАННІ РИНКУ ЗЕРНА В УКРАЇНІ	11
Безпалько В.О. ПРОЖИТКОВИЙ МІНІМУМ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ ТА ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ	14
Білобжицька Т. Ю., Уманців Ю. М. МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	17
Бульбич Ю. С., Василенко М. Д., Баріда Н. П. ОВДП ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ	22
Венжега К.О., Радова Н.В. МЕТОДИКА ОБЛІКУ ІПОТЕЧНИХ КРЕДИТІВ В УКРАЇНІ	25
Вінніченко А.С., Васечко Л.І. ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ	27
Гонтар О., Ткачук Н. ВАЛЮТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ	31
Гончарова С., Гуртовий А. ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ. ПРОФІЛАКТИКА КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ПОЛІЦІЇ	34
Гришечко А.І., Неізнестна О.В. ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ М. КРИВИЙ РІГ	36
Дахно М. В., Казак О.О. ДИНАМІКА ЗМІН У СТРУКТУРІ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	41
Деркач А.В., Кужелев М.О. РОЛЬ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ У ФОРМУВАННІ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	45
Довгалюк Ю.С., Андронік О.Л. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ ЩОДО ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ	48
Дяченко А. Р., Кучмійова Т. С. ОПТИМІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВІЙНИ	51

Квятківська А. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ФІНАНСОВА СТАБІЛЬНІСТЬ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА СПІЛЬНІ СТРАТЕГІЇ	55
Корнійчук А. В., Іжевський П. Г. ЕКОНОМІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ВВЕДЕННЯ ГУДВІЛУ В ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА	58
Корнійчук А. В., Корюгін А.В. ЕКОНОМІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РІШЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ ХКП «СПЕЦКОМУНТРАНС»	60
Лавроненко Г.О., Барабанова В.В. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ	63
Назаренко А.О., Бикова А.Л. ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР УСПІШНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ: АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	67
Новицька А.Є., Васечко Л.І. СФЕРИ БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ	70
Павлюковський О.І., Микитюк І.С. ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	73
Плахотнюк В.В. ВЕКТОРИ ЗАЛУЧЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ПІДТРИМКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ	77
Положай В. В., Леонова Н. В. ФІНАНСОВА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОГО РИНКУ	80
Попадюк А. Л., Граматович Ю. В. ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ, ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ	83
Ратинський В., Малярський В., Лабек Ю. ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ У ЗБУТІ. ВИМІРЮВАННЯ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ	85
Сердюкова Є. С., Данік Н. В. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОЇ ТА БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ	87
Сердюкова О.Є. ДЕРЖАВНІ ПРОГРАМИ ЯК ФІНАНСОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТЛОМ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	90
Стеценко В.С., Неізнестна О.В. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ В СФЕРІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	94

Трухан В.А., Леонова Н.В. ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	<i>97</i>
Ухналь Н.М., Клименко К.В. НОВІТНІ ВЕКТОРИ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ ІНВЕСТИЦІЙНИМ БАНКОМ	<i>101</i>
Христофорова П. С., Микитюк І.С. ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ В УКРАЇНІ ЗА СУЧАСНИХ УМОВ	<i>106</i>
Цибрух Ю.І., Балабан О.Т., Бала О.І. СТРАТЕГІЇ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ЕПОХУ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ ДЛЯ УСПІШНОГО МАЙБУТЬОГО	<i>109</i>
Щубко А.С., Димченко О.В. СПОЖИВЧИЙ ПОПИТ ТА ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ГАЗОВИДОБУВНОГО БІЗНЕСУ	<i>112</i>
Юздепська А. А., Ніколаєва А.П. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЇ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	<i>116</i>
Юрчишена Л. В., Шульга А.Ю. КРАУДФАНДИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСУВАННЯ БІЗНЕСУ	<i>120</i>
СЕКЦІЯ 2. АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСІВ, БАНКІВНИЦТВА ТА СТРАХУВАННЯ	
Бартош А. А., Щербата А. В., Козлов В. П. СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО ТА ГАРАНТОВАНОГО ДЕРЖАВОЮ БОРГУ	<i>123</i>
Бондаренко М. В. РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ ІННОВАЦІЙ У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ	<i>126</i>
Васильченко Є.О., Юрчишена Л.В. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ	<i>130</i>
Гвінсадзе А.А., Сулима М.О. РОЛЬ АУДИТУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	<i>134</i>
Герасименко О. Є., Бурковська А. В. НАПРЯМКИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ	<i>137</i>
Горбач А.С., Казак О.О. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ БАНКУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	<i>141</i>
Гринченко О.В., Аверчева Н.О. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	<i>144</i>

Грипа В.А., Гудзинська Л.Ю. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВИКА	<i>148</i>
Гром М.Б., Неізнестна О.В. АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ВИКОНАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ У 2020-2022 РР.	<i>151</i>
Данилюк А.І. ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ У ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗОВИХ УМОВАХ	<i>156</i>
Дуленко З.В. ВПЛИВ ВІЙНИ НА РИНОК НЕРУХОМОСТІ УКРАЇНИ	<i>160</i>
Dushenkivskiy V. V., Demianyshyna O. A. WAYS TO IMPROVE THE FINANCIAL MECHANISM OF INSURANCE PROTECTION OF ENTERPRISE PROPERTY	<i>163</i>
Заманов В. Л., Ніколайчук О.А. СУЧАСНІ АСПЕКТИ ФІНАНСУВАННЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	<i>166</i>
Зарицький М.Д., Нечипоренко А.В. ПЛАНУВАННЯ І АНАЛІЗ В БАНКІВСЬКОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ	<i>169</i>
Іваненко Л.А. ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ КРЕДИТНИХ СПІЛОК В УКРАЇНІ	<i>171</i>
Каськова І.Г., Поліщук Н.В. ІННОВАЦІЙНІ ПОСЛУГИ У СФЕРІ КРЕДИТУВАННЯ	<i>174</i>
Кирилюк А. Ю., Васечко Л.І. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	<i>178</i>
Кібенко В.В., Сідельникова Л.П. ПРОБЛЕМАТИКА НЕПРАЦЮЮЧИХ КРЕДИТІВ В УКРАЇНІ	<i>181</i>
Колесник А.Б. ВПЛИВ ПРОЄКТНИХ МЕТОДИК НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ БУКМЕКЕРСЬКИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ	<i>186</i>
Куцєпалова К.Ю. АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА	<i>190</i>
Кучеровська В.О., Васечко Л.І. РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ	<i>193</i>
Лавроненко Г.Г., Ніколайчук О.А. АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФІНАНСУВАННЯ СФЕРИ ТОРГІВЛІ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ	<i>196</i>
Лінник А. Д., Севастьяненко О. В. РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД	<i>200</i>
Літвін О.Г. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БАНКІВНИЦТВІ	<i>204</i>

Матей С.Ю., Горбатюк В.В. СУЧАСНІ МЕТОДИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СИСТЕМОЮ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	209
Матлаєва К. О., Рудик Н. В. ФІСКАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ: ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	211
Мейш М.В. АНАЛІЗ ВПЛИВУ ЕКОНОМІЧНИХ ФАКТОРІВ НА ШВИДКІСТЬ ОБІГУ ГРОШЕЙ В УКРАЇНІ	214
Нестерова Д.Д. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ КЕРУВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ	217
Нікітін Є.Є., Турило А.М. ДВОРІВНЕВИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	220
Палига А.В., Ткачук Н.М. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	223
Патерко Р. С., Ткачук Н.М. ОЦІНКА ВИКОРИСТАННЯ БАНКОМ ВНУТРІШНІХ ДЖЕРЕЛ В УПРАВЛІННІ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ	226
Поботаєва Е.І. СУЧАСНИЙ СТАН СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	229
Пожар А. С., Васечко Л.І. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА	233
Савельєва С.Л. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ	236
Сокіл А., Піхняк Т.А. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ І ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ	240
Тарновецька А.А. НОВІ ФІНАНСОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НА СУЧАСНОМУ ФІНАНСОВОМУ РИНКУ	243
Товкачова А.С., Федоренко К.В., Глущенко Я.І. ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА ОПОДАТКУВАННЯ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ	246
Тричук І. В., Неізнестна О. В. БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА КРИВОРІЗЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	249
Тюпа О. О., Печена А. А. Гончар К. О. СИСТЕМНО ВАЖЛИВІ БАНКИ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	252

Хоменко А.В. РИЗИК ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	255
Хоружевська Д.Є., Неізнана О.В. АНАЛІЗ МОБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ЗАДЛЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРИВОРІЗЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	258
Чередніченко А.О., Васечко Л.І. НАПРЯМКИ СТАБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ	263
Чуднівський А.Б., Житар М.О. КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	266
Шавурська Л.В., Сулима М.О. ОРГАНІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ	270
Шевченко О. Ю. УКРАЇНСЬКИЙ ФОНДОВИЙ РИНОК: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	274
СЕКЦІЯ 3. ФОНДОВИЙ РИНОК: ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКА ПРАКТИКА	
Асєєв О.О. КРИЗИ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ США	277
Данилюк А.І. ФІНАНСОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НА ФОНДОВИХ РИНКАХ: МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ПРАКТИЦІ	280
Куриленко М.Я., Булах І.В., Онікієнко С.В. ДИНАМІКА ТОРГІВ ФОНДОВОЇ БІРЖІ, ЯК ІНДИКАТОР СТАНУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ	283
Новіков А. В. ПЕРСПЕКТИВИ ФІНАНСУВАННЯ ПРОЄКТІВ ВІДНОВЛЕННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	287
Поботаєва Е.І. ЗНАЧЕННЯ ІНДЕКСІВ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ: ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА	292
Самарчук Н.В. ФОНДОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ	297

СЕКЦІЯ 1. ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Антуф'єв Т.В.,

здобувач ступеня бакалавра

Грамазович Ю. В.,

старший викладач кафедри менеджменту

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

м. Хмельницький, Україна

ЗНАЧЕННЯ КОМУНІКАЦІЇ В КОНТЕКСТІ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ

Однією з найбільш конкретних та складних складових організаційної поведінки є комунікація. Комунікація визначається як процес передачі інформації від однієї людини до іншої або до групи за допомогою усних чи письмових виразів, рухів і жестів. У сфері управління вона включає як психологічні, так і технічні аспекти, які служать механізмами обміну інформацією. Різноманітні повідомлення відіграють важливу роль у керівництві, оскільки, сприймаючи та розповсюджуючи інформацію, а також отримуючи зворотний зв'язок, керівництво координує та стимулює персонал на підприємстві. Якісно налагоджена комунікація сприяє досягненню ефективних результатів у будь-якій сфері діяльності. Комунікативні процеси повинні бути організовані таким чином, щоб керівництво організації завжди мало доступ до реальних фактів подій у формі, яка підходить для прийняття рішень.

Комунікація є важливим аспектом функціонування індивіда в суспільстві. Здатність до спілкування та суспільної взаємодії є одним із ключових чинників успіху в соціальних групах[1]. У галузі інноваційних технологій, яка є надзвичайно актуальною, комунікація полягає у сполученні різних інформаційних структур для обміну різнобічною інформацією. Важливо відзначити, що в організаційному контексті можна розрізнити зовнішні та внутрішні комунікації[2]. Зовнішні комунікації виникають під час взаємодії підприємства з зовнішнім середовищем, поза його межами. Головними завданнями цих комунікацій можна вважати задоволення інформаційних потреб, підтримання позитивних стосунків з державними органами, громадськістю, партнерами та клієнтами. Зовнішні комунікації сприяють формуванню іміджу організації в бізнес-середовищі. Внутрішні комунікації, натомість, включають в себе безпосередні зв'язки між відділами на підприємстві, а також спілкування між працівниками, включаючи офіційні та неофіційні взаємодії. Вони включають в себе такі елементи, як навчання, інформування та професійну підготовку, спрямовані на створення системи підтримки кадрової стратегії управління. Внутрішні комунікації характеризуються різними рівнями вертикальних та горизонтальних зв'язків між адміністрацією та

працівниками, а також між організаційними та неформальними групами. Головною метою цих комунікацій є забезпечення можливості ухвалення рішень на різних рівнях організації.

Комунікація в невеликому колективі дозволяє керівнику та персоналу активно брати участь у реалізації оперативних планів та поточних завдань, де кожний співробітник може висловити власну думку і бути почутим. Ефект зворотного зв'язку продемонстрував відмінні результати. Порозуміння стає складнішим зі зростанням кількості людей у групі. Міжособистісне спілкування є одним з найбільш універсальних аспектів внутрішніх взаємодій. Комунікація між неформальними групами охоплює всі види взаємодій - від повсякденних до професійних, де основу становить інформація, передавана під час особистих бесід. Іноді керівництво навмисно розповсюджує "чутки" в колективі, щоб визначити думки працівників стосовно своїх рішень[1].

Адміністрація підприємства повинна створити сприятливі умови для обміну ідеями, знаннями та інформацією між колегами, відділами, та організацією загалом. Для цього важливо використовувати продуктивні технології передачі даних та розвивати неформальні стосунки. Культура мовлення відіграє ключову роль у покращенні результативності взаєморозуміння між людьми. Отже, комунікація виступає як важлива ланка у внутрішніх взаємозв'язках, сприяючи досягненню організаційних цілей та створенню сприятливого середовища для співробітників. Тому керівництво повинно активно працювати над вдосконаленням комунікаційного процесу[2].

ДЖЕРЕЛА

1. Germaniuk N. THE ROLE OF COMMUNICATIONS IN MANAGEMENT OF ORGANIZATIONAL PROCESSES. *Efektivna ekonomika*. 2021. № 10. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.10.73> (дата звернення: 06.11.2023).

2. ГЕРМАНІЮК, Н. В. Особистість та авторитет керівника як важливий чинник ефективності управлінської діяльності. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*, 2017, 5: 61-70.

Арапін Ю.М.,
здобувач наукового ступеня доктора філософії
кафедри економічної безпеки та фінансових розслідувань
Національна академія внутрішніх справ
м. Київ, Україна

ПРОБЛЕМИ ТА РИЗИКИ В АДМІНІСТРУВАННІ РИНКУ ЗЕРНА В УКРАЇНІ

Природне навколишнє середовище та чорноземи України забезпечують вирощування зернових культур і дозволяють отримувати високоякісне продовольче зерно в обсягах, достатніх для забезпечення внутрішніх потреб та формування експортних запасів. Ринок зерна (далі – РЗ) України є стратегічною і найбільш ефективною сферою матеріального виробництва. Зернові культури становлять основу продовольчої безпеки держави. Тож розгляд питань, що торкаються мінімізації проблемних аспектів РЗ, а також зменшення ризиків у цій сфері суспільних відносин є особливо актуальними.

Зауважимо, що в Україні РЗ є провідною сферою розвитку агропромислового комплексу (далі – АПК), важливим джерелом підвищення матеріального добробуту громадян нашої держави та одним з основних джерел формування дохідної частини бюджету країни [1, с. 132].

Разом з тим, на вітчизняному РЗ мають місце ряд організаційно-правових проблем. Зокрема до них відносять:

– обсяг виробництва зернових культур значно перевищує потребу на внутрішньому ринку;

– високий ступінь нерозвиненості експортної інфраструктури. Зазвичай елеватори та порти заповнюються зерном досить швидко і надалі відмовляються приймати зерно на зберігання. Внаслідок чого ціна на зернові суттєво знижується;

– інфраструктура експорту зернових морськими шляхами розвинена дуже слабо. Елеватори в річкових дніпровських портах перебувають у неналежному стані; при проектуванні мостів можливість проходу барж, як правило, не враховується. Залізниця, фактично, залишається єдиним фактично монопольним перевізником, внаслідок чого має місце значна кількість зловживань;

– вартість зберігання зерна на елеваторах є завищеною, інфраструктура зберігання є достатньо застарілою та неефективною, втрати при зберіганні надвисокі. Мають місце і зловживання вітчизняних елеваторів своїм монопольним становищем;

– значна амплітуда коливань цін на зерно. Це є наслідком не еластичного співвідношення попиту та пропозиції. Крім цього напряму на коливання впливає обмінний курс та світові ціни на пшеницю;

– низька продуктивність врожаїв, що спричиняється: високим зносом (моральним та фізичним) техніки та устаткування; неефективними методами ведення діяльності в АПК;

– значне скорочення платоспроможного попиту на зернові культури як кормової основи при виробництві продукції тваринного походження [2, с. 5].

Окрім цього, на РЗ мають місце і ризики експортно-логістичного характеру, що є наслідком його недосконалого адміністрування. До таких ризиків можна віднести:

– зростання обсягів світового виробництва зернової продукції створює передумови для забезпечення достатньою мірою ринків як пшеницею, так і фуражними зерновими та рисом;

– приріст населення залишатиметься одним із ключових драйверів зростання попиту на продукцію сільськогосподарського призначення, зокрема на зернові культури;

– зростання цін на зернові на світових ринках зумовлює розширення сільськогосподарськими товаровиробниками посівних площ, а високі світові ціни на енергоносії – збільшення частки використання зернових (переважно кукурудзи) у виробництві біопалива, що буде додатковим фактором збереження високих цін;

– криза, що нині має місце на вітчизняному РЗ, певною мірою негативно впливає і на світовий РЗ, що зокрема віддзеркалюється у підвищеній увазі страхових компаній до ситуації в Азово-Чорноморському регіоні та зростанні вартості страхування експортних вантажів, зокрема зерна;

– високі ціни на енергетичні ресурси призводять до підвищення цін на пальне, електроенергію, добрива, засоби захисту рослин та інші матеріально-технічні ресурси, що підвищує собівартість виробництва сільськогосподарської продукції та може спричинити скорочення обсягів виробництва зернових в Україні.

Враховуючи вищевикладені ризики, слід зосередити увагу на підвищенні ефективності системи управління запасами основних зернових культур та продовольства для оптимального забезпечення внутрішнього ринку [3].

У цьому контексті варто підкреслити, що до основних складових ризиків, що є наслідком неналежного адміністрування РЗ також можна віднести:

– відсутність кваліфікованих фахівців, які розуміють комплекс проблем і ризиків, що мають місце на РЗ;

– відсутність посередників та методологів, які здатні створити якісні логістичні рішення на РЗ;

– відсутність надійного довгострокового партнера, спроможного страхувати і виплачувати страхову суму в разі настання страхового випадку;

– відсутність якісної системи оцінки ризиків та попереднього контролю для виявлення загрози ризиків ще до їх настання;

– інертна позиція держави та відсутність реальної підтримки сільськогосподарських виробників на РЗ [4, с. 51].

ДЖЕРЕЛА

1. Лебідь В. М., Прищепа К. Є. Сучасний стан ринку зерна України, проблеми та перспективи розвитку. *Економічний вісник Донбасу*. № 1 (31), 2013. С. 131-135. URL. <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/123272/21-Lebed.pdf?sequence=1>.

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

2. Гайдуцький П. І. Нелегко освоювати цивілізований ринок зерна. *Зерно і хліб*. 2004. № 1. С. 4-6.

3. Гавриленко Н. М., Широкий Г. М. Світовий ринок зерна: стан та тенденції. URL : https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-02/rynok-zerna_gavrylenko_0422022.pdf.

4. Євтушенко Г.В. та ін. Особливості управління ризиками в аграрному секторі економіки. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. URL. <http://vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2016/17-2016/12.pdf>.

ПРОЖИТКОВИЙ МІНІМУМ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ ТА ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Прожитковий мінімум – це вартісна оцінка споживчого кошика, що містить мінімальні набори продуктів харчування, непродовольчих товарів та послуг, необхідних для збереження здоров'я людини і забезпечення її життєдіяльності [1].

Прожитковий мінімум в Україні визначається нормативним методом у розрахунку на місяць на одну особу і він не є однаковим для всіх соціальних і демографічних груп населення, оскільки при його розрахунку виходять з потреб різних категорій громадян. При визначенні цього економічного показника використовують класифікацію населення за такими категоріями [1]:

- діти віком до 6 років (2272 грн станом на 2023 рік);
- діти віком від 6 до 18 років (2833 грн станом на 2023 рік);
- працездатні особи (2684 грн станом на 2023 рік);
- особи, які втратили працездатність (2093 грн станом на 2023 рік).

Вартісна величина прожиткового мінімуму в Україні на відповідний рік встановлюється Законом України «Про Державний бюджет». Щорічно суми прожиткового мінімуму для різних верств населення переглядаються у бік збільшення і закладаються в прийнятому бюджеті на весь рік. Відповідно до пп. 4 п. 2 ст. 41 Бюджетного кодексу України до вступу в силу Закону про Державний бюджет України на поточний бюджетний період прожитковий мінімум застосовується в розмірах і на умовах, що діяли в грудні попереднього бюджетного періоду [2].

Прожитковий мінімум і величина його вартості для громадян працездатного віку мають служити певними орієнтирами при формуванні соціальної політики держави. Так, наприклад, в Україні ця величина використовується в економічних розрахунках для обчислення:

- мінімальної пенсії;
- величини стипендії;
- грошових допомог від держави;
- розміру заробітної плати держслужбовців;
- розмірів благодійної допомоги, що надається підприємством для своїх співробітників тощо.

Наказом Міністерства соціальної політики України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Державної служби статистики України від 03.02.2017 року №178/147/31 затверджено методика визначення прожиткового мінімуму, яка встановлює єдиний порядок розрахунку прожиткового мінімуму. Згідно з цією методикою прожитковий мінімум у розрахунку на місяць на одну особу та для осіб, які відносяться до основних соціальних і демографічних груп

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

населення складається з [3]:

- набору продуктів харчування, достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я;
- мінімального набору непродовольчих товарів, необхідного для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості;
- мінімального набору послуг, необхідного для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості.

Реаліями сьогодення є те, що розмір прожиткового мінімуму в Україні є результатом фінансово-економічної ситуації в країні, рівня життя та доходів населення, темпів зростання ВВП й коливань інфляції. Підвищення прожиткового мінімуму відбувається з урахуванням реальних можливостей держави щодо фінансування соціального захисту населення. Слабка ефективність в розрахунку прожиткового мінімуму сповільнює не лише соціальні реформи, а й економічний розвиток в цілому. Це пов'язано з тим, що розмір прожиткового мінімуму визначається не на основі реального задоволення мінімальних потреб населення, а враховуючи лише фінансові можливості держави. Це призводить до недостатнього щорічного збільшення прожиткового мінімуму [4].

У сучасному суспільстві соціальні гарантії, які мають забезпечувати мінімальний достаток громадян, часто не відповідають вимогам. В Україні основні державні соціальні гарантії, які мають бути основою життя людини, за розрахунками, є вдвічі меншими за фактичні.

Тому викликом сьогодення є, по суті, існування двох різних розмірів прожиткового мінімуму в Україні: законодавчо встановленого у Державному бюджеті та фактичного, який розраховується для аналітики реального рівня життя населення [4].

Існує багато проблем, пов'язаних з прожитковим мінімумом. Серед основних варто виділити те, що, в ньому не враховуються сучасні потреби громадян в освіті, охороні здоров'я, житлі, комунікаціях та відпочинку. Також існують проблеми у споживчому кошику, який своєчасно не переглядається, через що норми харчування в ньому стають застарілими та не відповідають рекомендаціям охорони здоров'я [5].

Існування значного розриву між реальним та законодавчо встановленим прожитковим мінімумом призводить до зниження доходів населення, збільшення безробіття, незадоволення базових потреб громадян та невідповідності соціальних виплат, що в свою чергу призводить до зменшення можливостей для розвитку країни в цілому.

Прожитковий мінімум поступово втрачає свою роль соціального стандарту і все більше стає лише інструментом регулювання економічних відносин. Нажаль в Україні соціальні стандарти використовуються як засіб фінансового управління, а не як соціальний орієнтир [4].

Соціальні програми мають бути спрямовані на те, щоб забезпечити мінімальний рівень життя для найбільш вразливих верств населення [6].

Свідоме стримування встановленого законодавчим шляхом прожиткового мінімуму суперечить об'єктивним показникам вартості життя та інфляційним змінам. Сьогодні в українському суспільстві скалася ситуація, коли різноманітні

виплати, штрафи, платежі та збори залежать від розміру прожиткового мінімуму, хоча вони жодним чином не пов'язані з цим економічним показником [4; 7].

Таким чином, проблеми з прожитковим мінімумом в Україні виникають через зниження його розміру, недостатню адаптацію до реальних потреб громадян, які дійсно потребують допомоги від держави та недостатнє врахування інфляційних змін. Вирішення цих проблем потребує перегляду підходів до встановлення прожиткового мінімуму та забезпечення стабільних соціальних гарантій для населення.

Стратегічний курс України в напрямі європейської інтеграції вимагає реформування підходів до розрахунку прожиткового мінімуму, впровадження правових, законодавчих та соціальних стандартів на всіх рівнях державної політики.

Для досягнення підвищення законодавчо встановленого прожиткового мінімуму в Україні до фактичного необхідно провести комплексний перегляд підходів до визначення та застосування соціального стандарту. Крім того, варто встановити більш прозорий механізм розрахунку прожиткового мінімуму, відв'язавши його законодавчо від всіх виплат, зборів та штрафів, які не пов'язані з ним напряму. Тобто в країні варто реалізувати оновлену модель державної політики щодо прожиткового мінімуму відповідно до сучасних підходів.

ДЖЕРЕЛА

1. Прожитковий мінімум в Україні 2023. *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/wagemin/>
2. Головне управління ДПС в Сумській області. URL: <https://sumy.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/592308.html>
3. Про затвердження Методики визначення прожиткового мінімуму : Наказ Мінсоцполітики України, Мінагрополітики України, Держстат України від 03.02.2017 №178/147/31. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0281-17>
4. Аналітична записка: Підвищення ефективності використання прожиткового мінімуму як інструменту подолання бідності в Україні. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/02/Prozhitkoviy-minimum_TSentr-analizu-publichnih-finansiv_Analitichna-zapiska_22-lyutogo_compressed-1.pdf
5. Карачевцев Я.М. Універсальні методи визначення розміру прожиткового мінімуму. *Міжнародні відносини. Серія «Економічні науки» (Спеціальний випуск)*. 2018. № 13. С. 27–29.
6. Kuzheliev M., Posnova T., Nechyporenko A., Sokyrko O. Theoretical Aspects of Investing in Human Capital in the Conditions of Formation of the Creative Economy. *Advances in Economics, Business and Management Research*. 2019. Vol. 95. P. 64–69.
7. Nechyporenko A. Financial resources of public sector of economy in ensuring realization of financial policy of the country. *Association agreement: driving integrational changes: collective monograph*. Accent Graphics Communications Chicago, Illinois, USA, 2019. P. 374–385.

Білобжицька Т. Ю.,
студентка факультету економіки,
менеджменту та психології
Уманців Ю. М.
д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної
теорії та конкурентної політики
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасних умовах, коли наша держава стикнулася з проблемами війни, важливим та актуальним завданням виступає аналіз та вдосконалення монетарної політики. Тимчасова окупація Криму та руйнування промислового потенціалу Донбасу у 2014 р. не суттєвим чином позначилися на реалізації грошово-кредитної політики України, але вже з початком бойових дій у 2022 р. Національний банк України вжив миттєвих заходів задля зменшення втрат держави. З початку повномасштабного вторгнення і до сьогодні бойові дії завдають величезних збитків економіці України, а тому правильне використання інструментарію монетарної політики значною мірою визначає здатність держави витримати виклики цієї війни.

Для економіки країни 2022 р. став одним із найскладніших. Спад економіки оцінюють в -29%, а обсяг державного боргу склав 72% ВВП, що супроводжувався дефіцитом бюджету, призвело до фактичного розширення повноважень НБУ у сфері кредитування уряду й загалом знизило ефективність інструментів грошово-кредитної політики [1].

Першочерговими заходами була фіксація курсу національної валюти та встановлення обмежень на валютні операції та рух капіталу. Саме ці дії допомогли адаптуватися бізнесу, державі та населенню до нових умов. Також з метою підтримки Національний банк «закріпив» облікову ставку на рівні 10%, згодом ця ставка була підвищена до 25%, а надалі відзначається спадом та наразі становить 16%. Динаміка облікової ставки за останні роки наведена на рис. 1. Як і очікувалося, зміна в обліковій ставці очікувано призвели до зміни більшості інших процентних ставок, до прикладу, підвищення банківських ставок депозитів та кредитів для фізичних осіб та суб'єктів господарювання [2, с. 248].

Таким чином, НБУ, змінюючи облікову ставку, регулює короткострокові процентні ставки на міжбанківському грошово-кредитному ринку. Зміна облікової ставки НБУ має безпосередній вплив на обсяги споживання та інвестицій домогосподарств і суб'єктів підприємництва, а також на інфляцію [3].

Міжнародні резерви України як члена МВФ відіграють одну з ключових ролей в підтримці економіки країни. У I кварталі 2023 р. міжнародні резерви держави становили 29.9 млрд дол США. Така грошова маса активів сформована переважно завдяки надходженням від міжнародних партнерів. Ця кількість

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

резервів складає 89% композитного показника МВФ, що характеризує рівень необхідних міжнародних резервів країн-членів МВФ [4].

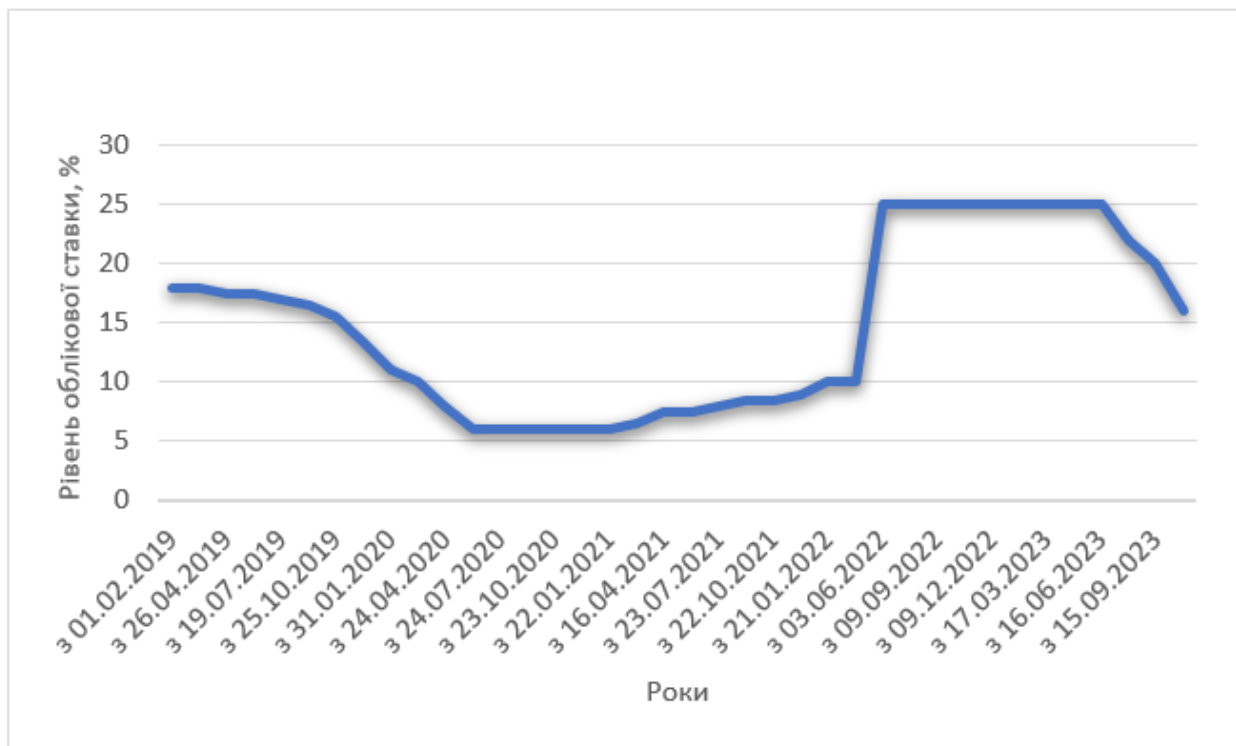

Рис. 1. Динаміка облікової ставки НБУ протягом 2019-2023 рр., %

Джерело: складено автором на основі даних [3]

Ще одним важливим макроекономічним показником є інфляція, яка на початок IV кварталу 2023 р. тримається на рівні 7,1-7,3%. Такий рівень не задовольняє поставленої НБУ граничної межі, і хоча ріст інфляції відбувався ще до повномасштабного вторгнення та у 2021 р. складав 7,9%, з початком війни відбувся стрибок, що на кінець 2022 р. перевищив рівень 2021 р. майже втричі. Такий стрімкий зріст інфляції зменшив купівельну спроможність для 30% населення України [2, с. 243].

У своїй політиці НБУ використовує інфляційне таргетування для визначення облікової ставки, а це означає, що облікова ставка напряму залежить від інфляції та використовується як засіб боротьби з нею. Зміни показників темпу інфляції відображено на рис. 2 [4]. Цілком очевидно, що облікова ставка поступово змінюється залежно від темпів інфляції.

Розглянемо також інвестування в економіку держави. До початку повномасштабного вторгнення обсяги валових інвестицій були на досить низькому рівню та збільшувалися лише у періоди, коли існував попит на валюту. Наприклад, у 2019 р. збільшився попит на іноземну валюту та відбувався стрибок у динаміці валютних інвестицій. У той же час, у 2020 р. відбувся різкий продаж валюти Національним банком на рівні 2,5 млрд дол США, у зв'язку з початком кризи COVID-19 та збільшенням попиту серед населення на іноземну валюту [5].

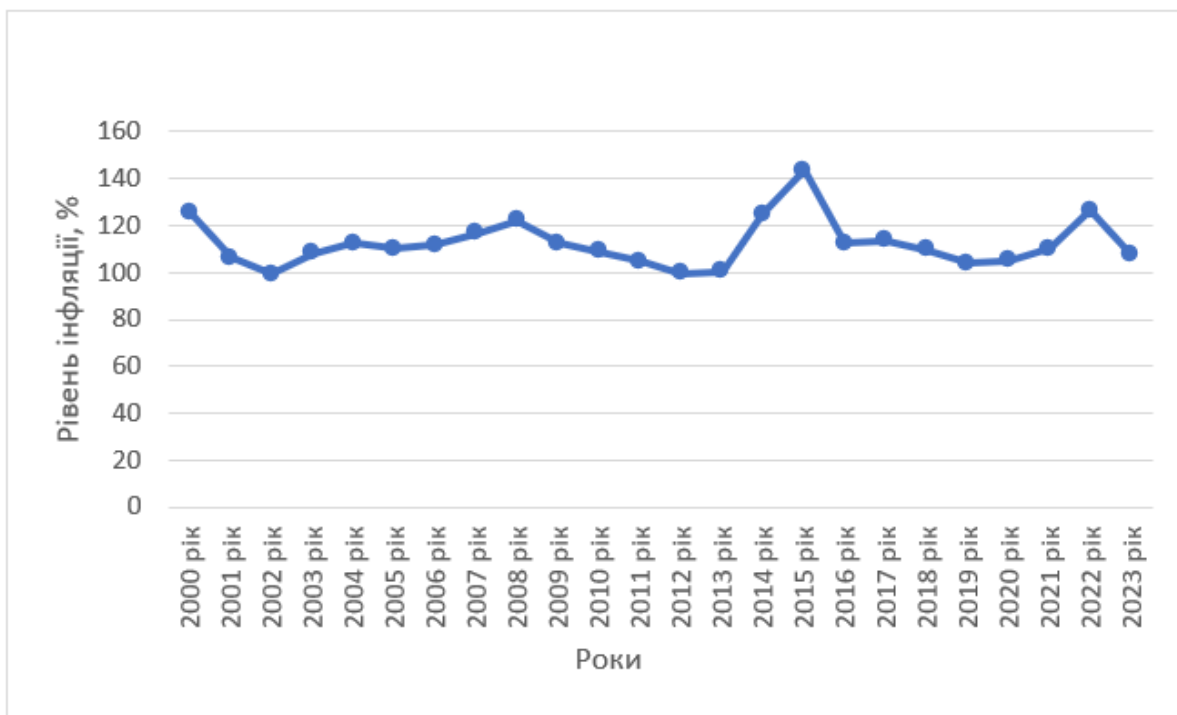

Рис. 2. Зміна показників рівня інфляції в Україні протягом 2000-2023 рр., %

Джерело: складено автором на основі даних [4]

Важливим важелем монетарної політики України також є валютні інтервенції. Валютні інтервенції реалізуються як значний цілеспрямований вплив НБУ на валютний ринок та валютний курс. Ці заходи покликані на згладжування коливань курсу іноземної валюти, підтримання трансмісії облікової ставки та створення накопичувальної тенденції валютного резерву. Валютні інтервенції, як стабілізуючий інструмент монетарної політики, сприяють зниженню волатильності курсу [6].

Оскільки головною метою монетарної політики є забезпечення стабільного рівня цін, повної зайнятості та стимулювання зростання реального обсягу ВВП, проаналізуємо скорочення реального та номінального ВВП за останні роки. Динаміка формування ВВП зображена нижче (рис. 3).

Аналіз економічної динаміки дає можливість визначити, що реальний ВВП є нижчим за свій потенційний рівень. Насамперед це пов'язано з відносно слабким відновленням внутрішнього попиту, труднощами з логістики та проблемами ринку праці. При цьому, основними внесками у зміну даного показника були здійсненні завдяки різкому зниженню споживання, та інвестиціям. На падіння обсягів ВВП перш за все вплинули бойові дії, пошкодження інфраструктури, підприємств, енергоструктури. Також відбулося розірвання логічних шляхів, скорочення експорту та імпорту, активізувалася міграція трудових ресурсів.

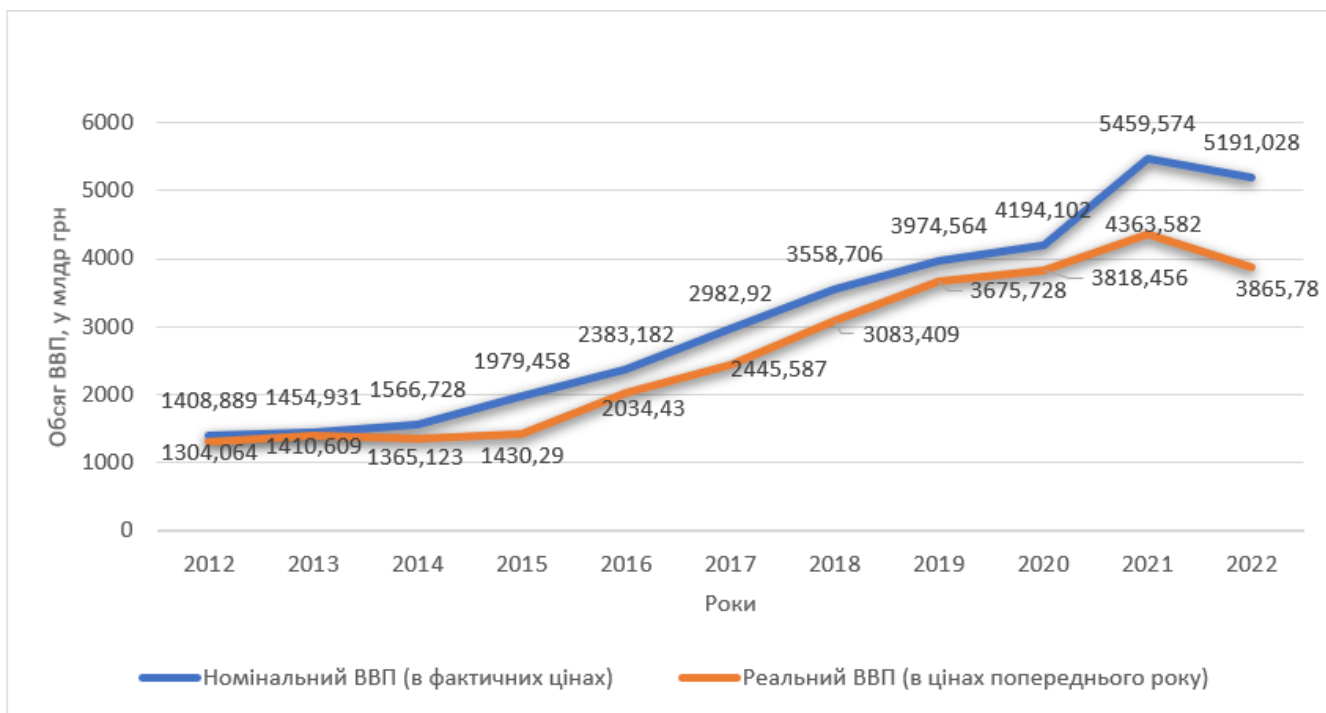

Рис. 3. Динаміка ВВП України у 2012-2022 рр., млрд грн

Джерело: складено автором на основі даних [6]

Отже, ефективність монетарної політики насамперед залежить від багатьох факторів, серед них тривалість війни, обсяги міжнародної підтримки. Масштаби руйнувань, тому на об'єктивну оцінку стану економіку впливають макроекономічні показники функціонування процесів на макрорівні. Аналіз цих показників дає можливість визначити, що військовий конфлікт підірвав стійкість та стабільність економіки. Бойові дії найчастіше призводять до відтоку трудових ресурсів, збільшення нестабільності та дестабілізації курсу національної валюти та інфляції, тому важливо забезпечувати фінансову стабільність, розширювати державні програми кредитування та запобігати відливу капіталу.

ДЖЕРЕЛА

1. Консолідована фінансова звітність та консолідований звіт про управління. 2019–2022. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/konsolidovana-finansova-zvitnist-ta-konsolidovaniy-zvit-pro-upravlinnya-za-rik-scho-zakinchivnya-31-grudnya-2022-roku> (дата звернення: 04.12.2023)

2. Петик Л. О., Млінцова А. О. Аналіз застосування Національним банком України основних інструментів та важелів грошово-кредитної політики. Інфраструктура ринку. 2022. Вип. 68. С. 243–248. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2022/68_2022/44.pdf (дата звернення: 29.11.2023)

3. Облікова ставка Національного банку. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/archive-rish> (дата звернення 01.12.2023)

4. Мінфін. Індекс інфляції в Україні 2023. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/> (дата звернення: 27.11.2023)

5. Шевченко К. Є. Скоординована макроекономічна політика в умовах війни – запорука перемоги. 2022. URL: https://lb.ua/economics/2022/08/16/526406_skoordinovana_makroekonomichna.html (дата звернення: 02.12.2023)
6. Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні 2023. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (дата звернення 30.11.2023)

Бульбич Ю. С., Василенко М. Д.,
здобувачі ступеня магістра, 5 курс

Баріда Н. П.,

*к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування,
Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна*

ОВДП ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Усі сфери економічної діяльності України сьогодні функціонують в умовах невизначеності, спричиненої повномасштабним вторгненням РФ. Відсутність стабільності, яка є наслідком війни, що триває, провокує зростання навантаження впливу факторів на державний бюджет. Така ситуація з одного боку зумовлена зростанням видатків на оборону, соціальну сферу, а з іншого – зменшенням доходів через значні руйнування житлово-промислової інфраструктури, зниженням обсягів валового внутрішнього продукту та збільшенням міграції населення. Також варто зазначити, що доходи населення мають тенденцію до зменшення, що знижує можливість матеріальної підтримки Збройних сил України. За таких надскладних макроекономічних умов, потужним фінансовим інструментом залучення фінансового ресурсу до державного бюджету є саме облігації внутрішньої державної позики. Важливий аспект фінансової підтримки держави населенням сьогодні полягає у популяризації саме такого способу інвестування фінансів з метою підтримки країни під час війни [4].

Облігації внутрішніх державних позик (ОВДП) - державні цінні папери, які знаходяться в обігу лише на внутрішньому фондовому ринку, випускаються Міністерством фінансів України, і підтверджують зобов'язання держави щодо відшкодування власникам цих облігацій їх номінальної вартості з виплатою доходу відповідно до умов розміщення облігацій [2]. Варто зазначити, що номінальна вартість вищенаведених боргових інструментів визначається у сумі 1000 грн., а також може бути випущена в іноземній валюті. Зокрема, державні облігації України, за терміном обігу, поділяються на: довгострокові (більше п'яти років), середньострокові (від одного до п'яти років), короткострокові (до одного року). Станом на сьогодні Національний банк України виступає у ролі депозитарію для ОВДП, іншими словами установою, яка веде централізований облік ОВДП в бездокументарній формі [1].

Використання ОВДП як інструменту інвестиційної діяльності має велику привабливість для інвесторів через ряд переваг. Це включає 100% гарантії від держави, можливість продажу на вторинному ринку, можливість використання як заставу, а також високу рентабельність та відсутність оподаткування отриманого прибутку. Ці фактори сприяють популярності ОВДП серед інвесторів.

Виокремимо макроекономічні показники України і подивимось на їх динаміку. Після початку повномасштабного вторгнення у червні 2022 року відбулося стрімке зростання облікової ставки до 25 % задля посилення

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

спроможності НБУ забезпечувати курсову стабільність і стримування інфляційних процесів під час війни. Із липня 2023 правління Національного банку, у зв'язку зі стрімким сповільненням інфляції (індекс споживчих цін за 2022 рік зафіксований на рівні 26%, а станом на листопад 2023 річний показник дорівнює 3,8%) та стійкій ситуації на валютному ринку, почали цикл зниження облікової ставки і станом на сьогодні вона зафіксована на рівні 16%. До кінця 2023 року НБУ очікує зниження інфляції до 10,6% та зростання реального ВВП на 2,9%. Також прогнозується, що в майбутньому темпи інфляції продовжать уповільнюватися, а економіка продовжить відновлюватися [1].

З перших днів повномасштабної війни Урядом України на аукціонах було залучено понад 240 млн грн від розміщення ОВДП, майже 2,3 млн дол США та понад 1 млн євро. Для реалізації погашення внутрішніх боргових цінних паперів протягом року було залучено понад 220 млн грн, близько 3 млн дол США та майже 700 млн євро. Протягом лютого 2023 року запозичення Міністерства фінансів внутрішнього боргового ринку перевищили його виплати за ОВДП майже на 23 млн грн. Національним банком спільно з Урядом України в подальшому докладаються спільні зусилля з метою активізації гривневого сегмента внутрішнього боргового ринку. Для того, щоб реалізувати заплановані заходи НБУ дав змогу банкам здійснювати покриття до 50% загального обсягу обов'язкових резервів за рахунок бенчмарк-ОВДП з конкретного переліку, який було визначено НБУ, а вже з середини лютого 2023 цей перелік було суттєво розширено [1].

Міністерством фінансів було підвищено ставки за гривневими ОВДП. Тут важливо наголосити, що ще у жовтні 2022 року максимальна ставка згідно гривневих військових ОВДП складала 16% річних, а вже у лютому 2023 року вона була підвищена до 19,75% річних. Протягом дії воєнного стану МФУ продовжує підвищувати ставки доларових ОВДП (максимальною вона була 4,5% річних), а також військових облігацій, які номіновано в євро (максимальна ставка – 3% річних). Важливим у питанні інвестування є те, що кожен бажаючий має можливість купівлі військових облігацій і таким чином надати підтримку фінансової системи країни та її оборони [2].

Для інвестування під час війни другий за обсягом серед пропозицій складає портфель військових облігацій, який знаходиться у власності громадян та бізнесу України. Протягом лютого – листопада 2023 року відбулося зростання вартості ОВДП у всіх валютах. Його вартість склала понад 23 млн грн, що дорівнює 22,3% загального обсягу придбаних гривневих військових ОВДП (на 1 лютого – 21 422,0 млн грн, або 21,3%); понад 500 млн дол США, що дорівнює 40,3% загального обсягу військових ОВДП, які номіновано у дол США (станом на початок лютого понад 300 млн дол США, або 32,0%); 101,0 млн євро, або 17,2% від загального обсягу ОВДП, номінованих у євро (на 1 лютого – 92,4 млн євро, або 17,4%). Обсяг військових облігацій внутрішньої державної позики у власності нерезидентів склав 8 289,1 млн грн та 11,3 млн дол США [1].

Зазначимо, що запозичення МФУ внутрішнього боргового ринку вже тривалий час значно перевищують виплати за облігаціями внутрішньої державної позики. Важливим є той факт, що ця ситуація існує і під впливом бізнесу та

населення, які все більш активно підтримують покупку військових ОВДП. Такі дії є проявом свідомої патріотичної позиції, яка спрямована на постійне забезпечення оборонно-соціальних потреб країни за умов війни. Купівля військових ОВДП є вагомим внеском у зміцнення фінансового фронту країни [3]. Відповідно до даних НБУ можна підсумувати, що починаючи з 2007 року вартість розміщених ОВДП зростає, при чому найвищий показник мав місце на початку війни, а перед цим під час пандемії Covid-19.

Отже, облігації внутрішньої державної позики можуть бути ефективним інструментом інвестиційної діяльності, навіть в умовах війни., коли економічна ситуація є нестабільною. Інвестиції в ОВДП є досить привабливим варіантом, оскільки вони дають можливість отримувати стабільний дохід при низькому рівні ризику, порівняно з іншими видами інвестицій та використовуватися, як засіб забезпечення ліквідності. Однак, важливо враховувати, що цей вид інвестицій також має свої ризики, наприклад, якщо держава не зможе виплатити свої боргові зобов'язання, інвестори втратять свої інвестиції.

ДЖЕРЕЛА

1. Офіційний сайт НБУ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/>
2. Офіційний сайт МФУ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mof.gov.ua/uk/>
3. Гаврилюк М. Що таке військові облігації та як їх придбати. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://jurliga.ligazakon.net/news/210357_shcho-take-vyskov-oblgats-ta-yak-khpridbati
4. Мединська Т. В., Боднарюк І. Л. Облігації внутрішньої державної позики як інструмент інвестування в економіку України в умовах війни. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1342/1265>

Вєнжега К.О.,
здобувач ступеня бакалавра
Радова Н.В.,
старший викладач, кандидат економічних наук кафедри банківської справи
Одеський національний економічний університет
м.Одеса, Україна

МЕТОДИКА ОБЛІКУ ІПОТЕЧНИХ КРЕДИТІВ В УКРАЇНІ

Методика обліку іпотечних кредитів є дуже важливою для фінансових установ, оскільки цей вид кредиту відноситься до великих та тривалих фінансових зобов'язань. Правильний облік і контроль за іпотечними кредитами допомагає уникнути можливих фінансових ризиків та зберегти стабільність у фінансовій системі організації. Однак неправильний облік іпотечних кредитів може призвести до фінансових криз і спричинити серйозні проблеми для економіки.

Над проблемами створення моделей іпотечної системи, інфраструктури іпотечного ринку, обліку іпотечних кредитів та механізму іпотечного кредитування активно досліджують та розробляють ефективні стратегії управління ризиками зарубіжні та вітчизняні вчені - В. Поляченко, О. М'якишевська, С. Башлай, М. Дем'яненко, Н. Задарей, М. Савлук, Т.Ковальчук, О.Євтух, К.Паливода, В.Кравченко та інші.

Основні етапи методики обліку іпотечних кредитів можуть включати:

1. Реєстрація кредиту: при отриманні іпотечного кредиту необхідно зареєструвати його у фінансовій системі організації. Це дозволить вести облік кредиту та контролювати його стан.

2. Визначення параметрів кредиту: необхідно встановити всі необхідні параметри кредиту, такі як сума кредиту, строк погашення, відсоткова ставка, графік погашення та інші умови.

3. Ведення обліку платежів: необхідно вести облік всіх платежів за кредитом, включаючи погашення основної суми кредиту та виплати відсотків.

4. Контроль за заборгованістю: важливо контролювати стан заборгованості з боку позичальника, щоб вчасно реагувати на можливі проблеми з погашенням кредиту.

5. Аналіз ризиків: необхідно аналізувати ризики, пов'язані з іпотечним кредитом, такі як можливість непогашення кредиту, зміна ринкових умов тощо.

Облік кредитних операцій банку, у тому числі іпотечних кредитів, здійснюється відповідно до Інструкції з бухгалтерського обліку операцій із фінансовими інструментами в банках України від 21.02.2018 № 14 [4]. Для відображення в звітності операцій з надання іпотечних кредитів, використовуються відповідні рахунки, визначені відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України від 11.09.2017 № 89 [5].

Назва групи	За видами позичальника
208	Суб'єктам господарювання
212	Органам державної влади
213	Органам місцевого самоврядування
223	Фізичним особам

Рис 1. Групи рахунків, що використовуються для обліку іпотечних кредитів

Нерухоме майно – предмет іпотеки, що відображається на позабалансових рахунках групи 952 "Іпотека":

9520 А "Земельні ділянки";

9521 А "Нерухоме майно житлового призначення";

9523 А "Інші об'єкти нерухомого майна"

Також введені рахунки, на яких відображаються процентні доходи за іпотечними кредитами: 6029 "Процентні доходи за іпотечними кредитами, що надані суб'єктам господарювання", 6033 "Процентні доходи за іпотечними кредитами, що надані органам місцевого самоврядування", 6046 "Процентні доходи за іпотечними кредитами, що надані фізичним особам".

На позабалансовому рахунку відображає зобов'язання з кредитування, яке виникає на дату здійснення іпотечного кредиту таким чином:

Дебет: Рахунки для обліку наданих зобов'язань з кредитування;

Кредит: Контррахунок – на суму зобов'язань за цим договором.

Зобов'язання з кредитування за позабалансовими рахунками можна не відображати, якщо на дату операції (у день виникнення в банку зобов'язання з кредитування) кредит надається в повній сумі. Бухгалтер банку відображає списання відповідної суми зобов'язання з позабалансових рахунків такими бухгалтерськими проводками:

Дебет: Контррахунок;

Кредит: Рахунки для обліку наданих зобов'язань з кредитування.

Ці рахунки є підґрунтям для ведення обліку іпотечного кредитування, але треба враховувати особливості кожної банківської установи: розмір банку, об'єм іпотечних кредитів тощо.

У зв'язку з цим, банки повинні мати чіткий облік всіх операцій з іпотечними кредитами, включаючи видачу кредиту, нарахування відсотків, формування резервів на випадок можливих втрат та врегулювання неплатоспроможності позичальників. Такий детальний облік допомагає банкам ефективно управляти ризиками, пов'язаними з іпотечним кредитуванням, та забезпечує фінансову стабільність у цьому сегменті банківської діяльності.

ДЖЕРЕЛА

1. [Щодо обліку іпотеки | від 12.03.2004 № 12-112/435-2327 \(rada.gov.ua\)](#)
2. [Національний банк України \(bank.gov.ua\)](#)
3. Про бухгалтерський облік та звітність в Україні (із змінами) [Електронний ресурс] : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
4. [Про затвердження Інструкції з бух... | від 21.02.2018 № 14 \(rada.gov.ua\)](#)
5. [Про затвердження нормативно-право... | від 11.09.2017 № 89 \(rada.gov.ua\)](#)

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

Вінніченко А.С.,
здобувач ступеня бакалавра
Васечко Л.І.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів Київський університет імені Бориса
Грінченка м. Київ, Україна

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Вирішення проблем порушення фінансової рівноваги, недостатньої ефективності механізмів державного управління та виникнення світової фінансової рецесії на фоні глобалізації економіки є ключовим завданням для науковців та практиків в сучасному світі. В умовах війни це питання набуває ще більшої ваги. За висновками Національного банку України, для нашої держави з до того нестабільною економікою, війна спричинила катастрофічний вплив: стрімке зниження економічної активності та доходів населення, рекордне зростання дефіциту бюджету, критична залежність економіки України від міжнародної допомоги [1, с. 25; 2, с. 82].

Одна з найбільш важливих складових функціонування економіки — це стійкість фінансової системи, тобто її підготовленість протистояти зовнішнім викликам, що забезпечує державний фінансовий контроль. Управлінські рішення повинні прийматися, ґрунтуючись на комплексній фінансовій оцінці. Важливим чинником в її формуванні є врахування ефективності та рівномірності податкового навантаження. Розробка та впровадження системи моніторингу за сновними категоріями платників податків, на основі якої можна аналізувати динаміку нарахування податків до бюджетів усіх рівнів, обсяги реалізованої продукції, що надасть уявлення про вплив основних показників на базу оподаткування та динаміку податкових надходжень [1, с. 25].

Економічне зростання напряму залежить від ефективності роботи управлінської гілки за участі органів судової влади. Судова система повинна забезпечувати економічну свободу шляхом верховенства правосуддя та захисту прав власності інвесторів, що створить сприятливий клімат для подальшого залучення інвестицій у економіку [1, с. 26].

Ефективність державного фінансового регулювання грає ключову роль в зростанні обсягів економіки країни. Державне регулювання повинне базуватися на інституційних засадах та забезпечувати стійке зростання економіки і її стійкість. В умовах глобалізації важливим є:

- підвищення ефективності та результативності використання бюджетних коштів;
- оптимальне використання бюджетних коштів на основних векторах соціально-економічного розвитку країни;
- впровадження у бюджетний процес середньострокового бюджетного планування, що є передумовою прозорості та ефективності бюджетного процесу;

– обґрунтування чітких правил оцінки обсягу бюджетних видатків, підвищення відповідальності розпорядників бюджетних коштів за достовірність їх фінансово-економічних обґрунтувань [1, с. 26].

Що стосується заходів забезпечення фінансової стабільності в Україні за умов воєнного стану, їх можна виокремити як способи мінімізувати втрати та підтримати економіку в критичній ситуації. Вони включають:

- міри Національного банку України у сфері грошово-кредитної політики та врегулювання фінансового сектору;
- активне розміщення державних внутрішніх та зовнішніх позик для фінансування дефіциту державного бюджету;
- запровадження податкових пільг та спеціальних режимів оподаткування для підприємств та розширення можливостей переходу суб'єктів господарювання на спрощену систему оподаткування і звітності;
- фінансова підтримка бізнесу з метою підсилення підприємницької активності;
- мораторій на проведення окремих видів перевірок та інших заходів фінансового контролю (застосування штрафних санкцій, пені, тощо);
- розширення прав державних та місцевих органів влади у бюджетному процесі та управлінні бюджетними ресурсами [2, с. 83].

В свою чергу, ці реформи досягли поставлених цілей, що було продемонстровано підвищенням показників надходження державних та місцевих бюджетів. Показники за доходами загального фонду державного бюджету виконано на 101,8%, в той час як додаткові надходження становили 9,9 млрд грн [2, с. 83].

На бюджетних видатках лежить обов'язок вирішення різного роду завдань, таких як модернізація економіки. Вплив бюджетних видатків та дефіциту бюджету на соціально-економічну ситуацію залежить від якості рівня державного управління та використання фондів бюджетних коштів. З метою покращення системи бюджетного регулювання варто зосередитися на забезпеченні відповідної законодавчої бази та покращенні механізму адміністрування податкових надходжень. Основні зусилля доцільно спрямувати на досягнення бюджетної стійкості, стабільності та збалансованості. При цьому, важливо зважати на внутрішні та зовнішні ризики, з якими може стикнутися економіка в цей буремний час. Циклічність економічних умов вимагає адаптації фінансової політики до змін у середовищі [1, с. 27].

Для підвищення ефективності використання бюджетних коштів варто замислитися над оновленням системи моніторингу та оцінки ефективності бюджетних програм. Ефективність розподілу бюджетних коштів повинні виражатися як ступінь досягнення стратегічних цілей соціально-економічного розвитку країни [1, с. 28].

Бюджетні видатки на соціальний захист та забезпечення варто розглядати як інвестиції в людський капітал, що є важливим в умовах погіршення демографічної ситуації, скорочення життєвого рівня населення, значних обсягів трансфертів із державного бюджету до пенсійного фонду та місцевих бюджетів.

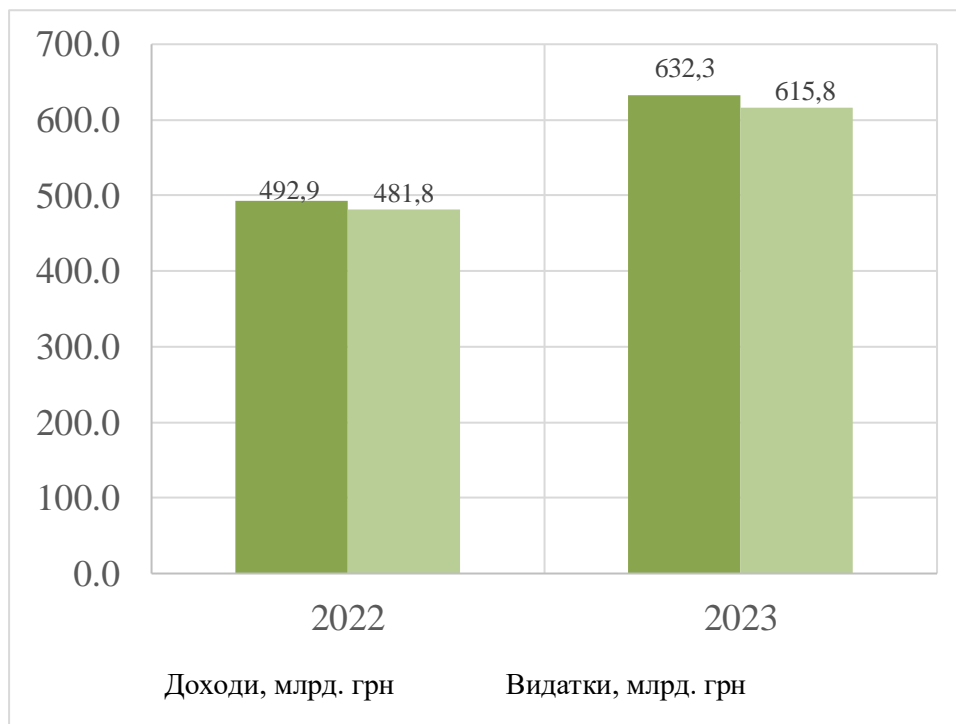

Рис.1. Доходи та видатки Пенсійного фонду України за 10 місяців 2022 р. та 10 місяців 2023 р., млрд.грн.

Аналіз статистичних даних про доходи та видатки Пенсійного фонду України, свідчить тенденцію до збільшення фінансування. Кількість людей пенсійного віку з кожним роком тільки зростатиме, що створюватиме додатковий тиск на державний бюджет [3, с. 2-3; 4, с. 2-3].

При створенні ефективного та прозорого механізму фінансування соціального захисту доцільно використовувати обґрунтовані підходи до підвищення якості рівня життя населення, розвитку соціальної сфери, визначення довгострокових цілей суспільного розвитку та їх безпосередню інтеграцію у бюджетний процес. Що стосується майбутніх цілей у післявоєнному становищі, варто на самперед, зосередитися на забезпеченні обороноздатності та відновленні економіки. Реалізація останньої дасть змогу перейти до стадії вирішення проблем, які нагромадилися в соціальній та інших сферах [1, с. 29; 2, с. 85].

Отже, на даному етапі спостерігається удосконалення системи управління державними видатками шляхом використання методів інституційного регулювання, покращення роботи фінансового механізму та адміністрування податкових надходжень. Фінансово-бюджетна політика є інструментом, за допомогою якого держава досягає певних цілей на шляху свого зростання або виживання. В умовах глобалізації та воєнного стану такими цілями є забезпечення стійкості економіки, підвищення ефективності та результативності використання фондів бюджетних коштів, удосконалення інструментів регулювання, обґрунтування чітких принципів оцінки обсягу державних видатків. Фінансова політика держави в умовах воєнного стану підлаштовується для забезпечення насамперед оборони і безпеки країни, використовуючи при цьому широкий набір інструментів розподілу та перерозподілу бюджетних ресурсів.

ДЖЕРЕЛА

1. Ходаковський В.В. Фінансова політика держави в умовах економічних перетворень. Економічна наука. *Інвестиції: практика та досвід* №5. 2022. С. 25-29. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/5-6_2022/6.pdf
2. Кириленко О. П. Фінансова політика. України під час війни. *Восьмі Всеукраїнські наукові читання пам'яті С. І. Юрія: збірник наукових праць*. 2022. С. 82-85. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/46221/1/Кириленко%20О.pdf>
3. Пенсійний фонд України. Огляд основних підсумків роботи Пенсійного фонду України за січень – жовтень 2022 року. С. 2-3. URL: <https://www.pfu.gov.ua/2154528-oglyad-osnovnyh-pidsumkiv-roboty-pensijnogo-fondu-ukrayiny-za-sichen-zhovten-2022-roku/>
4. Пенсійний фонд України. Огляд основних підсумків роботи Пенсійного фонду України за січень – жовтень 2023 року. С. 2-3. URL: <https://www.pfu.gov.ua/2161292-oglyad-osnovnyh-pidsumkiv-roboty-pensijnogo-fondu-ukrayiny-za-sichen-zhovten-2023-roku/>

Ольга ГОНТАР,
здобувачка вищої освіти
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

Наталія ТКАЧУК,
кандидатка економічних наук,
доцентка кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та фондового ринку
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова
м. Хмельницький, Україна

ВАЛЮТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Валютний ринок - це основа для розвитку відкритої ринкової економіки, що забезпечує суб'єктам господарювання доступ до іноземної валюти, необхідний для здійснення зовнішньоекономічних операцій. Валютна політика України під час війни має на меті забезпечення стабільності національної валюти, збереження макроекономічної стійкості та підтримання функціонування фінансової системи в умовах конфлікту та зовнішнього тиску. Наразі валютна політика в Україні тісно корелює з особливостями функціонування валютного ринку, що зумовлено такими аспектами:

- низька здатність до саморегулювання валютного ринку й висока залежність від продажу валюти Національним банком України (надалі НБУ) навіть при введенні обширних валютних обмежень;

- надходження значної частини валюти в країну в період воєнного стану через офіційні канали на рахунки уряду й безпосередній продаж НБУ поза валютним ринком. Тобто, пропозиція валюти не відповідає попиту на ринку, що призводить до щоденних інтервенцій НБУ;

- існування стійкого дефіциту валюти на ринку за клієнтськими операціями навіть за умов майже повного обмеження капітальних операцій; відбувається навіть при тому, що практично весь обсяг купівлі та переказу валюти за кордон здійснюється через імпорتنі операції [2];

- суттєве зростання потреби у валюті в період воєнного стану з боку населення для операцій з українськими картками за кордоном, що є результатом значної міграції. Цей фактор раніше був непомітним і не впливав на стан ринку;

- зміни в структурі продажу валюти в період воєнного стану: зменшення ролі традиційних лідерів, таких як: агропромисловий комплекс та гірничо-металургійний комплекс і ріст частки секторів нафтогазової промисловості, інформаційних технологій та міжнародних гуманітарних установ. У структурі покупки валюти збільшилася частка оборонного сектору, а частка споживчих товарів зменшилася;

- фіксований стан офіційного валютного курсу в період воєнного стану і зв'язок операцій банків з клієнтами (крім карткових та готівкових) з офіційним курсом.

Варто зауважити, що з початку повномасштабного вторгнення російських військ, Верховна Рада України прийняла пакет законів, спрямованих на спрощення регулювання та зниження рівня оподаткування під час воєнного стану. Податкова

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

служба, у свою чергу, призупинила майже всі перевірки суб'єктів підприємницької діяльності. Однак банківський сектор реагував на потенційні загрози для економіки швидким введенням жорстких обмежень, включаючи й валютний ринок. Незважаючи на те, що ці заходи були відмічені своєю відкритою антиринковою спрямованістю, дії НБУ виявилися надзвичайно ефективними і гарантували стабільну роботу економіки та надійність банківської системи в умовах повномасштабної війни.

Так, у перший день військового вторгнення, НБУ прийняв Постанову №18 від 24.02.2022р. «Про роботу банківської системи в період введення воєнного стану», яка встановила ряд суттєвих обмежень, включаючи:

- фіксований офіційний курс станом на 24.02.2022 р.;
- обмеження на зняття готівки;
- зупинка роботи валютного ринку, окрім продажу валют;
- заборона транскордонних валютних переказів [3].

Вперше за роки існування ринкової економіки в Україні, бізнес стикнувся з такими розмірами валютних обмежень. Практично всі операції з валютою та перекази коштів за кордон були призупинені. Внаслідок таких валютних обмежень, різниця між курсами безготівкової та готівкової валюти значно збільшилася порівняно з періодом перед військовими діями, як це показано на рис. 1.

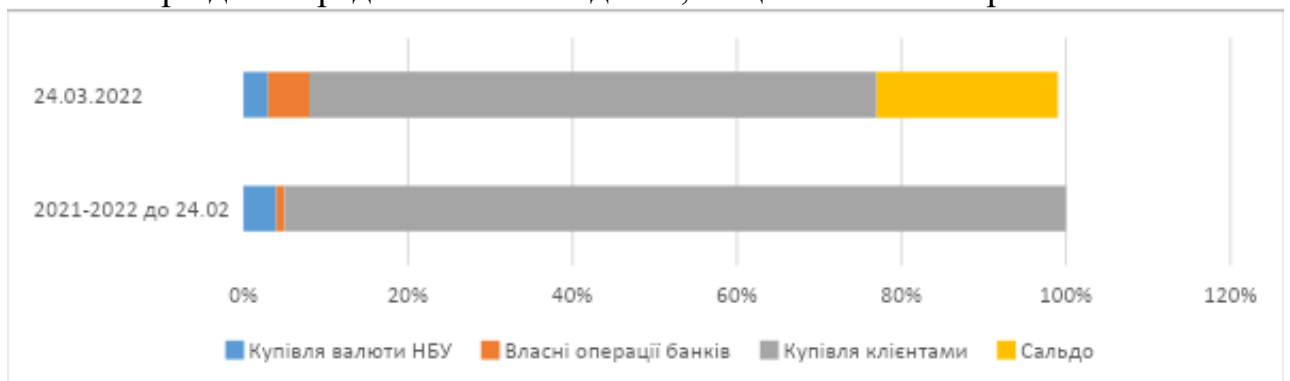

Рис.1 Структура попиту на безготівкову валюту на валютному ринку України у довоєнний і воєнний періоди [1].

Задля стримування відтоку валюти з України було введено поняття «критичного імпорту». Упродовж тривалого часу імпортери мали можливість купувати валюту для закупівлі товарів, які входили до переліку товарів критичного імпорту, затвердженого Кабінетом Міністрів України. Однак, цей перелік товарів критичного імпорту зазнавав численних змін і, врешті-решт, був скасований Кабінетом Міністрів України 07.07.2022р. [4].

Підсумовуючи вищевикладене відзначимо, що у важливій геополітичній ситуації валютна політика стає інструментом для забезпечення фінансової стійкості та захисту національної валюти, а також зменшення валютних ризиків для економіки країни. Ретельне планування та співпраця з міжнародними партнерами в енергетичному секторі, підтримці територіальних громад, які постраждали в період війни, також в підтримці малого та середнього підприємництва – можуть допомогти Україні зберегти фінансову стабільність в умовах війни.

ДЖЕРЕЛА

1. Валютне регулювання та курсова політика в період війни та після перемоги. URL:https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/%D0%92%D0%B0%D0%BB%D1%8E%D1%82%D0%BD%D0%B5_%D1%80%D0%B5%D0%B3%D1%83%D0%BB%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0_pr_2022-11-03.pdf?v=4
2. Валютна політика в умовах воєнного стану URL:
https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Currency_policy_conditions_martial_law_Lupin_pr_2023-04.pdf?v=4
3. Постанова НБУ «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» №18 від 24 лютого 2022 року. URL:
<https://ips.ligazakon.net/document/view/PB22027?an=2>
4. Валютні обмеження для бізнесу в умовах воєнного стану. URL:
https://biz.ligazakon.net/analytics/219499_valyutn-obmezhennya-dlya-bznesu-v-umovakh-vonnogo-stanu

Світлана ГОНЧАРОВА
Андрій ГУРТОВИЙ
Курсанти 3 курсу
факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності-133
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

Науковий керівник:
Чорна Аліна Геннадіївна
старший викладач кафедри
кримінального права
та кримінології капітан поліції
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ. ПРОФІЛАКТИКА КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ПОЛІЦІЇ

Запобігання корупційній злочинності та профілактика корупції в органах поліції – це надзвичайно важливі аспекти для забезпечення правопорядку та довіри громадян до правоохоронних органів. Корупція серйозно підриває довіру до системи правосуддя та влади, загрожує безпеці та порушує принципи справедливості.

Для ефективного запобігання корупції в поліції необхідно впроваджувати комплексні стратегії, які охоплюють кілька напрямків.

Першим кроком є створення та посилення законодавчих актів, які забороняють корупційні дії та передбачають строгі покарання за порушення закону. Крім того, важливо реформувати внутрішні структури поліції, зокрема, збільшення прозорості та відповідальності у внутрішніх діях. Забезпечення постійного навчання та підвищення кваліфікації поліцейських в сфері етики, принципів правовідносин та прав людини грає ключову роль у попередженні корупції. Створення кодексу честі та професійної етики для поліцейських може також відігравати важливу роль у формуванні культури безкорупційного поведінки. Створення незалежних механізмів контролю та нагляду, які слідкують за діяльністю поліції, може ефективно запобігати випадкам корупції. Використання технологій для моніторингу дій поліцейських, аудит внутрішніх процесів та звітність є важливими інструментами у цьому напрямку[1]. Залучення громадськості до процесів контролю та звітності поліції може виконувати важливу роль у виявленні та запобіганні корупції. Важливо створити канали зворотного зв'язку, де громадяни можуть повідомляти про підозрілі дії поліцейських або недоліки у роботі органів правопорядку. Наявність системи стимулів для безперешкодного повідомлення про корупцію та суворих покарань для порушників є важливим фактором в запобіганні корупції. Посилення внутрішнього дисциплінарного контролю та негайне реагування на порушення є ключовими в цій сфері.

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

За вчинення корупційних дій працівників органів внутрішніх справ можливо їх притягнення до відповідальності, з урахуванням певних аспектів. Кримінальна відповідальність як певний механізм державно-правового впливу на особу, що визнана винною у суспільному небезпечному, протиправному діянні передбаченого Кримінальним кодексом України є неминучим наслідком для суб'єкта кримінального правопорушення обвинувальний вирок щодо якого набув законної сили. Підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад кримінального правопорушення, передбаченого цим Кодексом[2].

Для подолання корупційної складової в лавах поліції важливо дотримуватись певних шляхів вирішення. Забезпечення достатньо високого рівня оплати працівників поліції, що зменшить спокусу корупційних дій[3]. Створення умов для професійного розвитку та підвищення кваліфікації працівників поліції, що дозволить їм бути більш ефективними в своїй роботі. Створення механізмів звітності перед громадськістю та забезпечення доступу до інформації про діяльність поліції. Взаємодія з громадськими організаціями та активними громадянами, які можуть стати партнерами в боротьбі з корупцією. Ефективна система контролю та перевірок працівників поліції, а також жорсткі санкції за порушення законодавства. Розробка програм та проектів з протидії корупції в поліції та їх реалізація. Залучення міжнародних організацій до співпраці з метою забезпечення прозорості та ефективності боротьби з корупцією в поліції. Забезпечення публічності та відкритості в роботі поліції, що дозволить зменшити корупційну злочинність та збільшити довіру громадськості до органів правопорядку[4]. Проведення аналізу та оцінки ефективності заходів з протидії корупції в поліції та внесення необхідних змін для покращення ситуації. Навчання громадян, особливо молодих людей, про шкоду корупції та її наслідки для суспільства, що допоможе зменшити сприйнятливність до корупційних дій.

Загалом, боротьба з корупцією в органах поліції є складним завданням, яке вимагає комплексного підходу та взаємодії між державними органами, громадськістю та міжнародними організаціями. Тільки спільними зусиллями можна досягти значного зменшення рівня корупції в правоохоронних органах та підвищити довіру громадян до системи правосуддя.

ДЖЕРЕЛА

1. Протидія корупції в Україні: проблеми та перспективи / О. В. Бондаренко, О.І. Куценко, Н. В. Шевчук та ін. – К.: КНЕУ, 2018., с.50-56.
2. Особливості підстав притягнення до кримінальної відповідальності окремої групи осіб / О.В. Сич, А.Г. Чорна, Дніпро, 2023, с. 35-36,
url: <https://academconf.com/archiv/kyiv-16-04-2023.pdf#page=35>
3. Профілактика корупції в Україні: досвід та перспективи / О. В. Бондаренко, О.І. Куценко, Н. В. Шевчук та ін. – К.: КНЕУ, 2019, с.5-7.
4. Корупція в Україні: досвід боротьби та перспективи розвитку / О. В. Бондаренко, О. В. Лисенко, М. М. Мельник та ін. – К.: КНЕУ, 2018, с.22.

Гришечко А.І.
здобувач ступеня магістра
Неізвестна О.В.
к.е.н., доцент, директор
навчально-наукового інституту
економіки, управління та адміністрування
Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського
м. Кривий Ріг, Україна

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ М. КРИВИЙ РІГ

Місто Кривий Ріг – одне із найбільших за чисельністю населення та найбільше за площею місто не тільки Дніпропетровської області, але й України в цілому, що має статус обласного значення, динамічно розвивається та характеризується вигідним географічним розташуванням, зокрема місто перетинають 2 автошляхи національного значення НІІ, Н23, значним економічним потенціалом (є одним із найбагатших на корисні копалини регіонів України), є потужним гірничо-металургійним, науковим та культурним центром з розвиненим промисловим комплексом [1, 2].

На території м. Кривий Ріг функціонує понад 36 тис підприємств [1, 2], зокрема 137 промислових підприємств різних галузей промисловості, серед яких такі промислові гіганти, як ПАТ «ArcelorMittal Кривий Ріг», підприємства групи Метінвест, зокрема ПАТ «Південний Гірничо-Збагачувальний Комбінат», ПрАТ «Північний Гірничо-Збагачувальний Комбінат», ПАТ «Центральний Південний Гірничо-Збагачувальний Комбінат», ПАТ «Інгулецький Гірничо-Збагачувальний Комбінат», ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат», ПрАТ «Суша Балка» тощо.

Усе зазначене вище, а також той факт, що місто здійснює цілеспрямовану та активну роботу у напрямку підвищення інвестиційної привабливості – місто характеризується високими показниками прозорості та підзвітності (табл. 1) обумовлює високий рівень інвестиційної привабливості міста та робить його одним із регіонів України з найбільшими обсягами залучених ПІІ.

Таблиця 1 – Рейтинг прозорості та підзвітності міста Кривий Ріг Transparency International

Показники		2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення
Прозорість	Місце в рейтингу	53	12	16	22	27	-26
	Значення	28,6	58,3	62,9	59,2	56,9	28,3
Підзвітність	Місце в рейтингу	н/д	н/д	н/д	29	19	19
	Значення	н/д	н/д	н/д	10	15,5	15,5

Джерело: складено автором на основі даних джерела [3]

Як свідчать дані результатів дослідження Українського представництва міжнародної антикорупційної мережі Transparency International [3], м. Кривий Ріг характеризується достатньо високим рівнем прозорості діяльності та підзвітності – протягом 2017-2021 рр. м. Кривий Ріг стабільно посідало позиції у першій 50-ці міст України за відповідними показниками з-поміж 100 міст України, що аналізувалися в межах зазначеного дослідження, покращило свої позиції у відповідних рейтингах, перемістившись в рейтингу прозорості із 53 міста в 2017 році на 27 місце у 2021 р., в рейтингу підзвітності – з 29 місця в 2020 році на 19 у 2021 році.

Покращення показників м. Кривий Ріг за параметрами прозорості та підзвітності у 2017-2021 рр. було пов'язано із активною та цілеспрямованою роботою над підвищенням інвестиційної привабливості міста Кривий Ріг у зазначений період. Так, протягом 2017-2020 рр.:

місто самостійно інвестувало (інвестування коштом міського бюджету) у розвиток житлово-комунального господарства, охорони здоров'я, освіти, фізичної культури і спорту, соціального захисту та соціального забезпечення, транспорту тощо;

органами місцевого самоврядування було створено та систематично оновлювався «Путівник інвестора», створено та забезпечено широке розповсюдження Інвестиційного паспорту міста, здійснювалися презентації інвестиційних можливостей міста для іноземних партнерів;

у місті було розпочато реалізацію цілої низки інвестиційних проєктів, спрямованих на розвиток інфраструктури, підвищення рівня ділової активності, інноваційності та підвищення інвестиційної привабливості міста (інвестиційний проєкт «Центр креативної економіки м. Кривого Рогу», «Програма розвитку муніципальної інфраструктури України», «Модернізація системи теплопостачання міста Кривого Рогу», «Підвищення енергоефективності громадських будівель у м. Кривому Розі», проєкт з видобутку залізної руди на Шиманівському родовищі в південній частині Кривого Рогу, «Danida Business Finance» тощо);

органами місцевого самоврядування, підприємствами м. Кривий Ріг було укладено низку угод із національними та міжнародними інституціями (угода із Міжнародною фінансовою корпорацією, Українським фондом соціальних інвестицій, Європейським інвестиційним банком, Європейським банком реконструкції та розвитку, Німецьким товариством міжнародного співробітництва щодо охорони здоров'я та соціального захисту тощо) [4].

У 2020 році у рамках консалтингової угоди м. Кривий Ріг з Міжнародною фінансовою корпорацією (IFC) було здійснено оцінку кредитоспроможності міста – визначено його кредитний рейтинг, що представляє собою умовний вираз кредитоспроможності об'єкта рейтингування в цілому та/або його окремого боргового зобов'язання за шкалою кредитних рейтингів [5], «є важливою умовою відкритого фінансового ринку і використовується на міжнародному рівні в тому числі при проведенні переговорів з інвесторами і залученні коштів як шляхом публічних розміщень, так і у вигляді синдикованих або приватних розміщень» [5]. Відповідно до оцінок міжнародного рейтингового агентства Fitch Ratings м. Кривий Ріг було «...присвоєно довгостроковий рейтинг дефолту емітента (РДЕ) в іноземній

та національній валюті на рівні «В» з прогнозом «Стабільний», короткостроковий РДЕ в іноземній валюті «В» та національний рейтинг «А+(ukr)» зі «Стабільним» прогнозом» [4].

За рахунок такої цілеспрямованої роботи над підвищенням інвестиційної привабливості міста м. Кривий Ріг у 2017-2020 рр. «станом на 01.10.2020 обсяг унесених в економіку міста прямих іноземних інвестицій становив 1 912,9 млн дол. США, що складає 40,4% від загального обсягу по Дніпропетровській області (на 24,4% більше, ніж на початок 2020 року)» [4].

Основними донорами іноземних інвестицій м. Кривий Ріг були такі країни, як: Німеччина, Франція, Туреччина, Данії, Іспанії, США, Польща, Грузія тощо. Крім того, заходи, спрямовані на підвищення інвестиційної привабливості міста позитивно позначилися не тільки на рівні привабливості міста для іноземних інвесторів, а й його інвестиційній привабливості для національних інвесторів, зокрема суб'єктів господарювання – підприємства міста стабільно вкладали фінансові ресурси у модернізацію виробництва, придбання машин та устаткування, проведення природоохоронних заходів [4, 6].

Як наслідок, станом на 2021 рік м. Кривий Ріг вдалося випередити за показниками прозорості такі міста України, як: Чернівці, Мелітополь, Фастів, Дунаївці, Охтирка; за показниками підзвітності – Кропивницький, Павлоград, Чернігів, Олександрія, Бровари, містом було продовжено роботу у напрямку реалізації заходів, спрямованих на підвищення інвестиційної привабливості міста, зокрема реалізацію низки інвестиційних проектів, у т.ч. на засадах державно-приватного партнерства, розвитку міжнародного партнерства.

Для збереження досягнень за 2017-2020 рр., у 2021 р. органами місцевого самоврядування м. Кривий Ріг було продовжено роботу у напрямку підвищення інвестиційної привабливості міста, зокрема дістала подальшого розвитку практика розбудови мережі партнерських відносин - було налагоджено співпрацю з Генеральним консульством України в Гуанчжоу (Китай), містом Дунгуань, Китайською асоціацією малого та середнього бізнесу, Фондом Ганса Зайделя (Німеччина) та Фондом Ебергарда Шьотка (Німеччина) тощо [6].

За результатами такої роботи міжнародним рейтинговим агентством Fitch у 2021 році було підтверджено як короткостроковий, так і довгострокові кредитні рейтинги м. Кривий Ріг на рівні «В».

Незважаючи на суттєві здобутки м. Кривий Ріг у 2017-2021 рр. у напрямку розбудови інвестиційної привабливості міста, у 2022 році війна внесла суттєві негативні корективи у інвестиційну діяльність міста та рівень його інвестиційної привабливості. Так, починаючи із 2022 році міжнародне рейтингове агентства Fitch суттєво знизило оцінку кредитоспроможності м. Кривий Ріг до рівня «СС» (довгостроковий рейтинг дефолту емітенту в іноземній валюті), до рівня «ССС-» (довгостроковий рейтинг дефолта емітента в національній валюті), до рівня «С» (короткостроковий рейтинг дефолту емітенту) [7]. Станом на 2023 рік оцінка кредитоспроможності м. Кривий Ріг Fitch не змінилася - міжнародне рейтингове агентства Fitch оцінює кредитоспроможність м. Кривий Ріг як дуже низьку, для якої характерний високий ризик дефолту (табл. 2).

Як свідчать дані документу «Звіт про виконання у 2022 році програми економічного та соціального розвитку м. Кривого Рогу на 2017–2023 роки», «в умовах воєнного стану повноцінна інвестиційна діяльність в місті не здійснювалася» [1], «..ключовими місцевими інвесторами, якими виступали промислові підприємства, значно призупинено виробництво у зв'язку з їх нестабільною господарською діяльністю, як результат – капітальні інвестиції в об'єкти виробничого призначення значно зменшені. Підприємствами міста проведено низку стабілізаційних заходів для підтримки власної фінансової спроможності задля збереження робочих місць» [1].

Таблиця 2 – Fitch Ratings м. Кривий Ріг (жовтень-грудень 2020-2023 р.)

Рейтинг		2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Long Term Issuer Default Rating	Довгостроковий рейтинг дефолту емітента в іноземній валюті	B	B	CC	CC
Short Term Issuer Default Rating	Короткостроковий рейтинг дефолту емітента	B	B	C	C
Local Currency Long Term Issuer Default Rating	Довгостроковий рейтинг дефолту емітента в національній валюті	B	B	CCC-	CCC-
Standalone Credit Profile	Окремий кредитний профіль	b	b	ccc	ccc
National Long Term Rating	Національний довгостроковий рейтинг	A+(ukr)	A+(ukr)	A+(ukr)	A+(ukr)

Джерело: складено автором на основі даних джерела [7]

*Довідково: **оцінка А** - висока кредитоспроможність, низькі очікування по кредитних ризиках, висока здатність своєчасно погашати фінансові зобов'язання оцінюється як висока, роте, дана здатність може бути більш схильна до впливу негативних обставин або змін економічної кон'юнктури, ніж у випадку більш високих рівнів рейтингу; **оцінка В** - мінімальна спроможність проводити своєчасні платежі за фінансовими зобов'язаннями, високі ризики при негативних змінах фінансової та економічної кон'юнктури в короткостроковій перспективі; **оцінка С** — високий ризик дефолту, дефолт реально можливий, здатність виконувати фінансові зобов'язання повністю залежить від стійкої та сприятливого ділового середовища та економічної кон'юнктури; **оцінка СС** - ймовірний дефолт; **оцінка ССС**—дефолт видається реальною можливістю, здатність виконувати фінансові зобов'язання цілком залежить від стійкої та сприятливої ділової або економічної кон'юнктури.*

Для стабілізації ситуації та забезпечення стабільності показника інвестиційної привабливості м. Кривий Ріг «...виконком міської ради продовжив та посилив співробітництво з різними міжнародними інституціями, містами-партнерами...» [1], продовжив реалізовувати проєкт щодо розвитку індустріального парку «Кривбас» тощо, потребує нових підходів до забезпечення та підвищення інвестиційної привабливості міста, залучення в економіку міста інвестицій.

ДЖЕРЕЛА

1. Звіт про виконання у 2022 році програми економічного та соціального розвитку м. Кривого Рогу на 2017–2023 роки. 45 с.
2. Інвестиційний паспорт м. Кривий Ріг 2021. URL: <https://montenegro.mfa.gov.ua/storage/app/sites/54/ig-2021.pdf>.
3. Українське представництво міжнародної антикорупційної мережі Transparency International. Програма Transparent cities. Прозорість інвестиційної сфери 100 найбільших міст України. Кривий Ріг. URL: <https://transparentcities.in.ua/city/kryvyi-rih>.
4. Звіт з виконання у 2020 році програми економічного та соціального розвитку м. Кривого Рогу на 2017–2022 роки. 50 с.
5. Міністерство фінансів України. Кредитний рейтинг. URL: <https://mof.gov.ua/uk/kreditnij-rejting-potochni-rejtingi-zagalna-informacija-istorichni-zmini>.
6. Звіт з виконання у 2021 році програми економічного та соціального розвитку м. Кривого Рогу на 2017–2022 роки. 56 с.
7. Fitch Ratings. Kryvyi Rih City. URL: <https://www.fitchratings.com/entity/kryvyi-rih-city-96961255>.

Дахно М. В.,
здобувач ступеня доктора філософії,
Казак О.О.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів
Київський університет імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна

ДИНАМІКА ЗМІН У СТРУКТУРІ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах конфлікту, що триває, дослідження динаміки змін у структурі зовнішньої торгівлі України під час воєнного стану є надзвичайно актуальним. Це питання не лише є хронікою економічної адаптивності України, але й встановлює схему підтримки економіки, що перебуває під тиском. Аналізуючи стратегічну переорієнтацію імпорتنих та експортних маршрутів країни у відповідь на нові геополітичні зрушення, ми можемо отримати чітке уявлення про її торговельну стійкість та здатність протистояти зовнішнім шокам.

Вивчення коливань у торговельній структурі України проливає світло на ширший вплив конфлікту на глобальні ланцюги поставок, особливо в таких критично важливих секторах, як сільське господарство та енергетика. Це розуміння є надзвичайно важливим, враховуючи значну роль України в цих галузях та потенційні наслідки перебоїв у їхньому функціонуванні для всього світу. Крім того, ця тема виходить за рамки безпосередніх економічних наслідків, ілюструючи ширшу стратегію використання торговельної політики як інструменту вирішення конфліктів - спостереження, яке може переосмислити наш підхід до міжнародного торговельного права та політики.

Структурна еволюція зовнішньої торгівлі України також підкріплює концепцію економічного розмаїття як захисного механізму. Дослідження змін в торгівлі під час воєнного стану дає змогу зрозуміти важливість наявності кількох експортних та імпорتنих партнерів для захисту національної економіки від нестабільності міжнародних відносин. Цей аспект набуває особливої гостроти при розгляді економічних наслідків таких дій, як торговельні санкції та ембарго, які стають все більш помітними в сучасній геополітичній грі.

Крім того, ця тема виводить на перший план необхідність міжнародної підтримки, підкреслюючи, що допомога та пільгові торговельні угоди є незамінними для підтримки економічної життєздатності країн, які переживають нестабільність. Крім того, нинішня ситуація підкреслює ключову роль, яку відіграють технологічні досягнення та інновації в торговельній логістиці, особливо коли традиційні ланцюги поставок порушуються.

Досвід України демонструє стійкість глобальної торгівлі під тиском політичних та військових викликів та окреслює перспективні можливості для майбутнього стратегічного планування як для постраждалих країн, так і для світової спільноти в цілому, забезпечивши готовність та гнучкість перед лицем несприятливих обставин. Таким чином, звіт про динаміку змін у структурі

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

зовнішньої торгівлі України в умовах воєнного стану є не лише своєчасним, але й невід'ємною частиною розуміння економічної стійкості під час воєнного конфлікту.

Показники зовнішньої торгівлі демонструють поступове пристосування економіки України до функціонування в умовах воєнного стану. Зокрема, невелике зростання (у вартісному вимірі на 4 %) товарообігу України свідчить про початок відновлюваного етапу (табл. 1). Водночас варто зазначити зменшення показників фізичних обсягів товарообігу на рівнозначну величину.

Таблиця 1.

Товарна структура зовнішньої торгівлі товарами за січень – червень 2023 р.

млн дол. США

Код та найменування	2022				2023				Зміни до попереднього періоду		
	Товарообіг	Експорт	Імпорт	Сальдо	Товарообіг	Експорт	Імпорт	Сальдо	Товарообіг	Експорт	Імпорт
Всього	47 939	22 648	25 291	-2 642	49 841	19 407	30 434	-11 027	4%	-14%	20%
1-24 Продовольчі товари та сів продукція	12 822	10 060	2 762	7 298	15 229	11 761	3 468	8 293	19%	17%	26%
25-26 Мінеральні продукти	2 522	2 361	161	2 200	1 110	986	124	862	-56%	-58%	-23%
27 Паливно-енергетичні товари	6 869	431	6 438	-6 007	6 075	236	5 838	-5 602	-12%	-45%	-9%
28-40 Продукція хімічної промисловості, каучук	5 650	1 042	4 608	-3 566	6 101	597	5 504	-4 906	8%	-43%	19%
41-43 Шкірсировина, хутро, та вироби з них	168	65	103	-38	172	46	126	-79	2%	-29%	22%
44-49 Деревина та целюлозно-паперові вироби	1 576	1 160	416	743	1 431	941	490	452	-9%	-19%	18%
50-67 Текстиль, текстильні вироби, взуття	1 660	447	1 212	-765	1 607	238	1 369	-1 132	-3%	-47%	13%
68-70 Вироби із каміння, скла, кераміка	412	174	238	-64	460	150	310	-160	12%	-14%	30%
72-83 Метали та вироби з них	5 115	4 004	1 111	2 893	3 592	2 116	1 476	641	-30%	-47%	33%
84-90 Машини, устаткування та транспорт	9 378	2 356	7 022	-4 667	10 545	1 660	8 885	-7 225	12%	-30%	27%
Інші товари	1 767	549	1 218	-669	3 518	674	2 844	-2 170	99%	23%	134%

Джерело: Держмитслужба.

В наявних умовах функціонування, незважаючи на зусилля, спрямовані на подолання негативної динаміки експорту товарів, обсяг експорту скоротився на 14% до 19,4 млрд доларів США. Однак фізичні обсяги експорту зросли на 4% завдяки вирішенню деяких логістичних проблем, що виникли внаслідок триваючої російської агресії. І навпаки, вартісні обсяги імпорту товарів зросли на 20% до 30,4 млрд доларів США, але фізичні обсяги імпорту скоротилися на 26%, що свідчить як про зростання світових цін на основні товари українського імпорту, так і про зміни в структурі самих імпортних товарів [1].

Від'ємне сальдо торгівлі товарами суттєво збільшилося до понад 11 млрд доларів США, насамперед через дефіцит у торгівлі машинами, обладнанням та транспортом, паливно-енергетичними та хімічними товарами. Зокрема, відчутним був дефіцит у торгівлі машинами, обладнанням та транспортом, паливно-енергетичними продуктами, хімічною продукцією, текстилем, текстильними виробами, взуттям та іншими товарами.

Крім того, товарна структура експорту та імпорту зазнала змін порівняно з першим півріччям попереднього року. В експорті, як і раніше, переважають продовольчі товари та сільськогосподарська сировина, на які припадає 60,6% від загального обсягу експорту. Натомість частка несільськогосподарської продукції в експорті зменшилася до 39,4% (рис. 1).

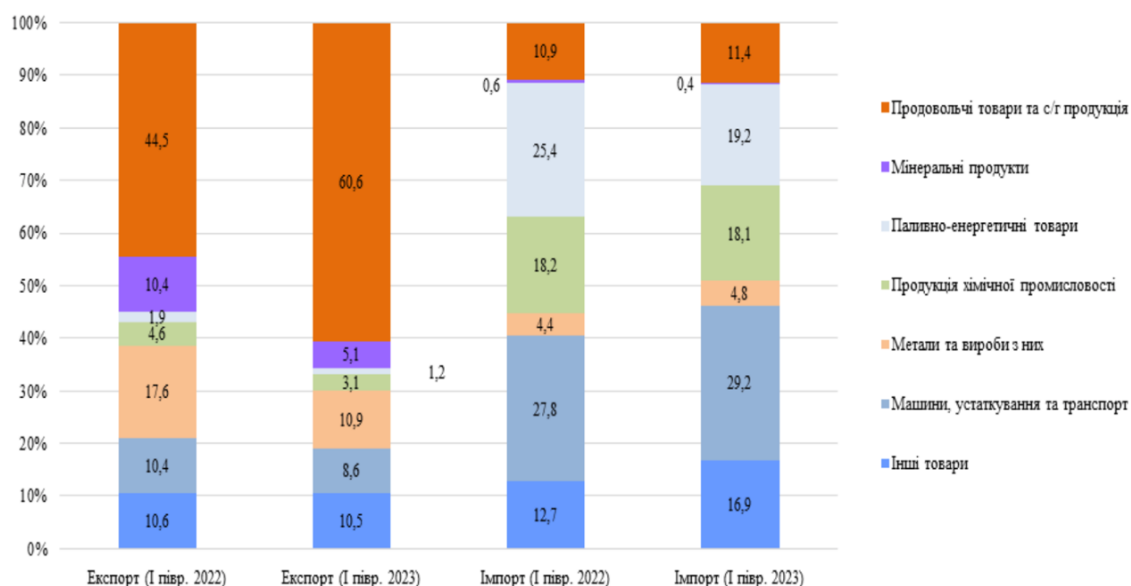

Рис. 1. Товарна структура зовнішньої торгівлі товарами у I півріччі 2022 р. та 2023 р., % (вартісні обсяги).

Джерело: діаграму побудовано за даними Держмитслужби.

Зокрема, частка експорту металів та виробів з них зменшилася приблизно до 11% через скорочення виробництва на металургійних підприємствах та логістичні проблеми. Частка експорту мінеральних продуктів також скоротилася до близько 5,1% (переважно через зменшення експорту залізної та титанової руди). Частка експорту машин, обладнання та транспорту зменшилася до 8,6%, тоді як частка хімічної продукції впала до 3,1%, а частка паливно-енергетичних товарів - до 1,2%.

В імпорті частка паливно-енергетичних товарів зменшилася до 19,2% від загального обсягу імпорту, що свідчить про поступове насичення внутрішнього ринку цими товарами. Натомість частка імпорту машин, обладнання та транспорту зросла до 29,2%, а частка продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції - до 11,4%.

Географічну структуру зовнішньої торгівлі товарами, частки основних країн-партнерів (торговельних блоків) в експорті та імпорті, а також зміни їхніх показників за перше півріччя 2023 року наведено на рисунку 2 та в таблиці 2.

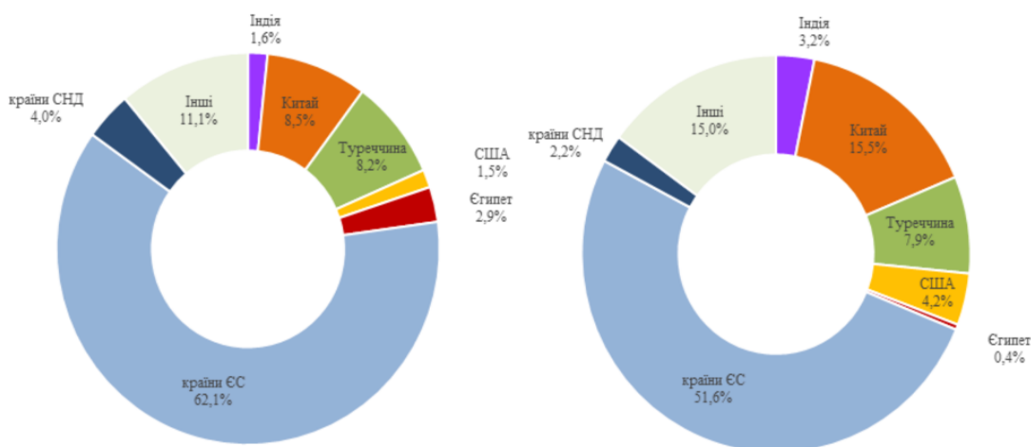

Рис. 2. Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами, 6 міс. 2023 р.

Джерело: власні розрахунки за даними Держмитслужби.

Стан зовнішньої торгівлі товарами з основними торговельними партнерами в січні – червні 2023 р.

(відносно січня – червня 2022 р.)*

млрд дол. США

Країни	I півріччя 2022 р.				I півріччя 2023 р.				Зміни до попереднього року		
	Товарообіг	Експорт	Імпорт	Сальдо	Товарообіг	Експорт	Імпорт	Сальдо	Товарообіг	Експорт	Імпорт
Усього	47,9	22,6	25,3	-2,6	49,8	19,4	30,4	-11,0	4%	-14%	20%
ЄС	25,0	13,4	11,6	1,8	27,7	12,1	15,7	-3,6	11%	-10%	35%
Китай	5,1	1,6	3,5	-1,9	6,4	1,7	4,7	-3,1	26%	6%	34%
Туреччина	2,5	1,3	1,2	0,1	4,0	1,6	2,4	-0,8	58%	24%	94%
США	1,6	0,4	1,2	-0,7	1,6	0,3	1,3	-1,0	0%	-30%	11%
СНД	5,2	1,5	3,7	-2,3	1,4	0,8	0,7	0,1	-72%	-47%	-82%
Індія	1,0	0,5	0,5	-0,1	1,3	0,3	1,0	-0,6	24%	-36%	77%
Єгипет	0,6	0,5	0,05	0,5	0,7	0,6	0,1	0,4	15%	3%	147%
Інші	7,0	3,5	3,5	0,0	6,7	2,2	4,6	-2,4	-4%	-38%	32%

*Результати обчислень даних у таблиці можуть у деяких випадках не збігатися через математичне округлення чисел.

Джерело: Держмитслужба.

У географічній структурі зовнішньої торгівлі товарами понад 62% експорту та майже 52% імпорту України припадало на ЄС, причому частка торгівлі з цим регіоном з часом зросла до 56%. В умовах війни, що триває, Україна максимально використовує режим вільної торгівлі, передбачений Поглибленою та всеохоплюючою зоною вільної торгівлі. Успішним інструментом підтримки української економіки стало також зняття ЄС торговельних обмежень для українського експорту.

ДЖЕРЕЛА

1. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень. Зовнішня торгівля товарами. Підсумки I півріччя 2023 р. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/zovnishnya-torhivlya-tovaramy-pidsumky-i-pivrichchya-2023-roku>

Деркач А.В.,
студент БП-3 051
Кужелєв М.О.,
д.е.н., професор, професор кафедри фінансів
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
м. Київ, Україна

РОЛЬ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ У ФОРМУВАННІ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В умовах глобалізації центральні банки відіграють важливу роль у формуванні фінансової політики. Дії центральних банків можуть мати значний вплив на світову фінансову систему, оскільки економіка світу стає все більш інтегрованою. Процес еволюції центральних банків є складним і потребує ґрунтовного аналізу, щоб визначити основні тенденції та створити відповідні теоретичні основи. У відкритій економіці природа монетарного вибору визначає безпосередні умови для глобалізації чи дивергенції. Ці умови визначають можливості монетарної політики та поведінку центральних банків у рамках механізму макроекономічної політики.

Крім того, значні зміни на формальному та інституційному рівні демонструють величезну роль глобалізації в макроекономічному циклі та сфері компетенції центральних банків. Центральні банки розвивалися протягом тривалого періоду часу і те, як вони зараз розвиваються в сучасному світі є складним поєднанням цієї еволюції з особливими впливами глобалізації. Отже, вплив глобалізації на розвиток центральних банків є частиною їх власного розвитку [1].

Роль центральних банків змінилася в умовах глобалізації. В процесі розвитку центральні банки зазнали значних змін щодо політичного та інституційного статусу, а також зміни місця та ролі монетарної політики в системі макрорегуляторів. Етапність розвитку центральних банків залежить від типу міжнародної валютної системи, яка залежить від стану резервних активів або режиму валютного курсу.

В свою чергу, глобалізація вимагає від країн бути конкурентоспроможними у залученні капіталу, оскільки ринок фінансового капіталу відкритий для кордонів. Відтак розвиток фінансового ринку залежить від того, наскільки швидко та ефективно впроваджуються зміни на користь окремих підприємств, а не лише держави.

Фінансова глобалізація, яка впливає на всі аспекти національних і міжнародних фінансових систем, набуває все більшого значення в сучасному світі. Коли рівень фінансової глобалізації зростає, країна стає все більш залученою до глобальних економічних процесів. Це змушує всіх учасників світового фінансового ринку оцінити переваги та недоліки цієї глобалізації.

Посередниками на світовому фінансовому ринку є транснаціональні компанії, банки та міжнародні організації. Транснаціональні підприємства переміщують гроші через кордони, а транснаціональні банки розраховуються з банками-партнерами по всьому світу. З іншого боку, світовий валютно-фінансовий простір контролюється міжнародними організаціями [2].

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

Хоча фінансова глобалізація може призвести до економічного зростання, про що свідчить підвищення рівня ВВП, варто розглянути її негативні наслідки. Серед них: зниження податкових надходжень, банкрутство компаній, які є неконкурентоспроможними, неконтрольований приплив некваліфікованої робочої сили та високий рівень залежності від глобального ринку [3].

У глобальному економічному середовищі, де фінансові ринки переплетені, а економіки взаємозалежні, центральні банки намагаються забезпечити стабільність та ефективність фінансової системи через регулювання грошового обігу, встановлення ключових відсоткових ставок та інших інструментів монетарної політики як важливої складової фінансової політики країни.

Зусилля, здійснені Національним банком України (НБУ) протягом кризи 2022-2023 року, заклали основу для фінансової стабільності та макроекономічного зростання. Прийняття «Основ грошово-кредитної політики на період воєнного стану» було життєво важливим для прийняття швидких і ефективних рішень, щоб подолати наявні труднощі.

Центральні банки використовують різні інструменти під час криз, залежно від типу економічного спаду. Коли відбуваються фінансові кризи, основна увага приділяється стабілізації фінансового сектора. З іншого боку, структурні кризи, такі як пандемії чи війни, вимагають заходів для підтримки пропозиції грошей у важливих частинах реальної економіки та державних фінансів [4].

Головним завданням Центрального банку є забезпечення стабільності національної валюти. З цією метою він прагне використовувати традиційні інструменти монетарного регулювання, а саме: регулювання процентних ставок, інтервенції валют, адміністративні обмеження, регулювання грошової маси тощо. Значна кількість цих традиційних інструментів є ефективними [5; 6].

Одним з важливих завдань центральних банків у глобальному контексті є збереження стабільності валютного курсу та фінансової системи в цілому.

Центральні банки в усьому світі вжили безпрецедентних заходів для підтримки сукупного попиту та відновлення кредитних процесів під час пандемії COVID-19 та війни. Зниження ключових процентних ставок, програми викупу активів і програми цільового кредитування були частиною цих заходів. Міжнародний валютний фонд (МВФ) і Світовий банк повідомили, що понад 90% країн з ринком, що розвивається, знизили ключові процентні ставки, а 60% зайнялися купівлею державних облігацій і підтримкою ліквідності банків.

У 2023 році світова економіка зіткнулася з новими викликами через зростання цін на енергоносії та зростання ризиків військової агресії. Це в поєднанні з перебоями в ланцюгах постачання призвело до глобальної інфляції. Заходи, спрямовані на підтримку ліквідності в сфері державних фінансів і реального сектора економіки, були сприйняті центральними банками, в тому числі в країнах Східної Європи, що розвиваються.

У більшості випадків центральні банки діяли спокійно, зберігаючи ключові процентні ставки нижче річних темпів інфляції, незважаючи на зростання самої інфляції. Акцент був зроблений на підтримці кредитних процесів і запобіганні непотрібним структурним збоям, таким як банкрутство та безробіття.

Тому важливою є роль центральних банків у формуванні фінансової політики в світі, який розвивається в глобальному масштабі. Глобальні події, такі як впровадження євро та прогрес у технологіях, впливають на розвиток центральних банків.

Для України фінансова відкритість і конкурентоспроможність є життєво важливими. Хоча фінансова глобалізація сприяє економічному зростанню, вона також спричиняє й певні проблемні аспекти.

Фінансова стабільність була створена завдяки координованим зусиллям Національного банку України під час кризи 2022-2023 років. Центральні банки в усьому світі ефективно відреагували на виклики пандемії COVID-19 і геополітичну невизначеність, зосереджуючись на підтримці ліквідності реального сектора, одночасно зберігаючи стриману реакцію на інфляцію.

Підводячи підсумок, варто відмітити, що центральні банки мають вирішальне значення для управління складною глобальною економікою, адаптації до викликів і забезпечення фінансової стабільності. Саме тому центральні банки відіграють важливу роль у формуванні фінансової політики в умовах глобалізації, оскільки вони є ключовими учасниками у системі фінансового управління на національному та міжнародному рівнях. Спроможність центральних банків адаптуватися до змін в глобальній економіці та сприяти стабільності фінансової системи стає визначальним фактором для ефективного функціонування сучасних економік.

ДЖЕРЕЛА

1. Козюк В.В. Трансформація центральних банків в умовах глобалізації: макроекономічні та інституціональні проблеми : монографія. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/18962/1/%D0%A2%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%A6%D0%91.pdf>

2. Довгалюк В. В. Роль фінансової глобалізації у розвитку фінансового ринку. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5081>

3. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів : монографія / за заг. ред. д.е.н., професора С. В. Онишко. Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. 452 с.

4. Данилішин Б. Центральні банки в період криз: тактика і стратегія дій. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/02/20/697221/>

5. Baranovskyi O. I., Kuzheliev M. O., Zherlitsyn D. M., Nechyporenko A. V., Sokyрко O. S. Econometric models of monetary policy effectiveness in Ukraine. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol 3. № 30. P. 226–235.

6. Zherlitsyn D. The impact of inflation targeting on macroeconomic indicators in Ukraine. *Banks and Bank Systems*. 2020. № 15(2). P. 94–104.

Довгалюк Ю.С.
здобувачка ступеня Бакалавр
Андронік О.Л.
к.е.н., доцент кафедри підприємництва, корпоративної та
просторової економіки
Донецький національний університет імені Василя Стуса
м. Вінниця, Україна

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ ЩОДО ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

Мале та середнє підприємництво виступає важливою ланкою в економіці будь-якої країни, забезпечуючи значну кількість робочих місць, розвиваючи науково-технічний прогрес, впроваджуючи інновації та покращуючи життя в країні. Прямим фактором, що впливає на функціонування МСП є оподаткування, оскільки недосконала податкова політика держави має негативний вплив на конкурентоспроможність підприємств, що може привести до їх закриття. Важливо вивчати та знаходити рішення для подолання сучасних викликів щодо оподаткування підприємств МСП, враховуючи кризові явища, які постають перед економікою України.

Дослідження щодо викликів, які постають перед підприємцями у процесі їх оподаткування здійснюють багато науковців та економістів. Серед них М. Непран, І. Грановська, Ю. Дзвінська, І. Прокопенко, Г. Білецька, С. Войтко, С. Тодеренчук, Р. Андрушко, Г. Михальчинець тощо.

Грановська І. В. у своєму дослідженні підкреслює головне завдання держави – орієнтація податкової системи на розвиток МСП. Ідеальна податкова система має характеризуватись простотою доступністю для МСП, але поруч із цим враховувати потреби в податкових надходженнях для забезпечення виконання функцій держави [1].

Михайло Непран, віцепрезидент Торгово-промислової палати України та член Української ради бізнесу розглядає питання актуальності податкових змін для фізичних осіб підприємців у зв'язку з європейською інтеграцією [2].

Розвиток малого та середнього бізнесу є вкрай важливим для України, оскільки він забезпечує значну кількість робочих місць та створює приблизно 60% ВВП та близько 40% податкових надходжень у державний бюджет. Для післявоєнного відновлення економіки України сприятливий бізнес-клімат та успішне функціонування МСП є вкрай важливою ланкою. Проте, наразі бізнес стикається з рядом проблем, в результаті яких значний відсоток підприємств виходить з ринку, втрачаючи свою конкурентоспроможність. Тому підтримка та розвиток малого та середнього підприємництва є пріоритетним завданням для держави.

В умовах кризових явищ, таких як війна та безпекові загрози, економічна криза, дефіцит державного бюджету, підвищений рівень інфляції, мілітаризація економіки, збідніння населення, демографічних проблемах та інших викликах, розвитку малого та середнього підприємництва заважає суттєве податкове навантаження.

В Україні підприємства можуть функціонувати на загальній та на спрощеній системах оподаткування, що надає певне розвантаження для малого підприємництва у вигляді зменшення кількості податків і заміни їх на єдиний податок, спрощення ведення податкової звітності тощо. Проте існує ряд обмежень, що не дозволяє підприємству претендувати на ССО у зв'язку з обмеженням за обсягами виручки та кількістю найманих працівників для платників різних груп. А також суттєвою проблемою для платників спрощеної системи оподаткування є ризик подвійного оподаткування. Це може пов'язано з тим, що деякі види податків можуть повторно стягуватись з одних і тих самих суб'єктів господарювання.

Для платників загальної системи немає обмежень за видами діяльності чи обсягами доходів, проте платники такої системи можуть мати труднощі з ускладненим процесом формування звітності та наявності більш суворих вимог, а також збільшеним податковим навантаженням [2].

Загалом, серед основних проблем, що виникають у представників МСП із податковою системою, є велике податкове навантаження та розміри податкових ставок, проблема корупції, постійні зміни в законодавстві та різні реформи, що не завжди спрямовані на покращення бізнес-клімату тощо.

Проблема значного податкового навантаження часто є причиною збільшення частки «тіньового бізнесу». У зв'язку з воєнним станом, платники ЄСВ до кінця війни та ще 12 місяців будуть звільнені від обов'язкової сплати ЄСВ. Проте, рівень податків, без урахування ЄСВ становить близько 36% [3]. Цей показник є достатньо високим та стимулює бізнес ухилятися від сплати податків. Також, Комітетом Ради було схвалено законопроект щодо відновлення податкових перевірок з 1 грудня 2023 року [4]. Ці перевірки не стосуватимуться першої та другої групи ФОП, а також бізнесу, що розміщений на окупованих територіях, проте відновлення даних перевірок під час воєнного стану може стати стресовим для бізнесу.

Питання корупції є нагальним для багатьох інституцій в Україні, навіть попри роботу антикорупційних комітетів, відповідно до опитування бізнесу, податкова та митна служба завжди входять до першої 5 найкорумпованіших органів [3].

Фактором, що свідчить про недосконалість податкового законодавства є проблема блокування податкових накладних, що гостро постає перед підприємцями. За статистикою, в Україні кожне третє підприємство стикається з питанням блокування податкових накладних, а близько 40% платників податків знаходяться у зоні ризику [5]. Тому це є також важливою проблемою, яка потребує вирішення. Адже заблокована податкова накладна для підприємця означає неможливість зменшення податкового зобов'язання з ПДВ, ускладняється процес подання звітності, унеможлиблюється отримання податкового кредиту, а також можливість отримання штрафу.

Постійні зміни в податковому законодавстві, процес інтеграції української економіки до європейської викликає чимало змін, які для українських підприємців можуть мати і негативний вплив. В першу чергу, у зв'язку євроінтеграцією може вирости податкове навантаження, до чого наше підприємництво не готове. Також це стосується нестабільності податкового середовища, оскільки підприємці повинні знати чого очікувати та планувати свою діяльність. А також проблеми в тлумаченні законів, оскільки існує певний простір для тлумачення законодавства на розсуд держави чи місцевих влад [3].

Отже, існує чимало проблем, з якими стикається бізнес при процесі оподаткування. Необхідно спрямовувати сили на подолання цих викликів, оскільки МСП є важливою рушійною силою економіки України. Наразі важливо забезпечувати стабільність та забезпечувати системний підхід у процесі проведення реформ в податковій політиці, враховуючи, що до кінця воєнного стану важливо в першу чергу забезпечувати стабільні умови для роботи підприємців, не вводячи нових змін, а лише вирішуючи проблеми, які ускладнюють процеси та погіршують бізнес-середовище. Податкова політика повинна враховувати як інтереси держави, так і інтереси підприємців – основних платників податків.

ДЖЕРЕЛА

1. Грановська І. В. Сучасний стан розвитку оподаткування малого та середнього бізнесу в Україні. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2021/3_2021/20.pdf (дата звернення 28.11.2023р.).

2. Економічна правда. Чи на часі податкові зміни для ФОП? URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/10/18/705595/> (дата звернення 28.11.2023р.).

3. Forbes. Чи дійсно Україна має одну із найгірших систем оподаткування в світі? URL: <https://forbes.ua/money/rejting-podatkovogo-pekla-chi-diysno-ukraina-mae-odnu-z-naygirshikh-sistem-opodatkuvannya-u-sviti-korotka-vidpovid-ni-ale-e-chotiri-problemi-26102023-16899> (дата звернення 29.11.2023р.)

4. Економічна правда. Комітет Ради схвалив законопроект про відновлення податкових перевірок з 1 грудня. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/11/2/706186/> (дата звернення 29.11.2023р.).

5. Чому блокують податкові накладні і як цього уникнути. URL: <https://kurkul.com/spetsproekty/1501-chomu-blokuyut-podatkovi-nakladni-i-yak-tsogo-uniknuti--algitm-diy-fermera> (дата звернення 29.11.2023р.).

Дяченко А. Р.,
здобувач ступеня бакалавра
Кучмійова Т. С.,
к. е. н., доцент кафедри
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

ОПТИМІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Фінансова політика є невід'ємною складовою стратегічного планування будь-якої держави, спрямованого на досягнення економічної стійкості та соціально-економічного процвітання. Український уряд, ураховуючи складну ситуацію на світовому ринку та несприятливі обставини, зумів ефективно впливати на фінансову систему країни.

Посилення глобалізаційних процесів та перехід до ринкової економіки вимагають від держави особливої уваги до фінансових аспектів. Вже тривалий період часу уряд України впроваджує заходи, спрямовані на стабілізацію фінансової системи та сприяння розвитку економіки.

Одним із ключових напрямків фінансової політики в Україні стала політика економічного розвитку. Шляхом комбінації різних інструментів, таких як збільшення державних видатків, зниження податкового навантаження та реалізація політики «дешевих грошей», уряд стимулює економічний зріст та сприяє підвищенню рівня життя громадян. Особливо це стало актуальним після подій 24 лютого 2022 року, коли країна стикнулася з агресією Російської Федерації. Збільшення витрат на оборону при частково зруйнованій економіці та масовій міграції населення вимагало від уряду надзвичайних заходів. Відтоді українська фінансова політика зосереджена на забезпеченні безпеки країни та відновленні економічного потенціалу.

Цей процес не лише сприяє збереженню фінансової стабільності, але й сприяє активізації бізнесу, збільшенню зайнятості та загальному економічному підйому. Україна, впроваджуючи свою фінансову політику, визначає себе як сучасну, динамічну країну, готову вирішувати виклики і забезпечувати свій стабільний розвиток в умовах глобальних та внутрішніх турбуленцій.

За січень – вересень 2022 року відбулося най значуще збільшення надходжень податків порівняно з відповідним періодом минулого року. Зокрема, суб'єкти господарювання в галузях державного управління і оборони, обов'язкового соціального страхування, постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, фінансової та страхової діяльності, оптової та роздрібної торгівлі та ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів забезпечили це зростання (відповідно, у 2,2; 1,4; 1,3 та 1,1 рази). З іншого боку, відмітне зменшення податкових надходжень спостерігалось в галузях сільського, лісового та рибного господарства (на 24,1%), переробної промисловості (на 21,8%) та транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності (на 15,7%) [5].

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

Незважаючи на труднощі виконання доходної частини бюджетів через воєнний стан та зростаючі витрати, уряд продовжував фінансування пріоритетних потреб країни у сферах безпеки, оборони, соціальної підтримки населення і бізнесу. Важливим джерелом фінансування були ринкові військові облігації, випущені в перші тижні військової агресії. За період березень – жовтень 2022 року ними залучено понад 131 мільярд гривень [5].

У складний період війни фінансова політика держави відобразилася в Законі України «Про Державний бюджет України на 2023 рік». Основні пріоритети держбюджету-2023 включають забезпечення макрофінансової стабільності, фінансування Збройних Сил, соціальну підтримку населення та інші групи бюджетних видатків. Цей закон визначає переважання податкових надходжень у доходах державного бюджету, підпорядкованість формування видаткової частини військовій економіці та інші пріоритети, що враховують потреби країни в умовах війни та відновлення економіки [2, 3].

Таблиця 1.

Надходження податків за галузями 2022 р. [6]

Галузі	Зростання (рази)	Зменшення (відсотки)
Державне управління і оборона	2,2	22,5%
Обов'язкове соціальне страхування	2,2	22,6%
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	1,4	17,8%
Фінансова та страхова діяльність	1,3	19,5%
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	1,1	14,2%
Сільське, лісове та рибне господарство	1,5	24,1%
Переробна промисловість	2,0	21,8%
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	0,8	15,7%

Перший крок фінансово-економічної реакції на розпочату в Україні війну, спрямований на підтримку бізнесу, був визначений прийняттям Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування під час дії воєнного та надзвичайного стану» № 2260-ІХ, який набрав чинності 27 травня 2022 року. Цим законом було встановлено особливості звільнення від відповідальності за невчасне виконання податкових зобов'язань платників податків, а також дозволено включати до податкового кредиту суми ПДВ за операціями, які не були зареєстровані в ЄДРПН, лише за період з лютого по травень 2022 року [6].

Цей крок спрямований на полегшення фінансового тиску на бізнес у ситуації війни. Надалі, 21 червня 2022 року, Кабінет Міністрів України ухвалив Постанову №738, що стосується грантів для бізнесу, та схвалив «Порядок надання мікрогрантів на створення або розвиток власного бізнесу», «Порядок надання грантів для створення або розвитку садівництва, ягідництва та виноградарства», «Порядок

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

надання грантів для створення або розвитку тепличного господарства» та «Порядок надання грантів на створення або розвиток власного бізнесу для учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни та їх сімей» [1, 2, 3].

Ця Постанова практично розширила і уточнила Постанову Кабінету Міністрів України No28 від 24 січня 2020 року «Про надання фінансової державної підтримки». Такий солідний фінансовий сприяння бізнесу в поєднанні з високими вимогами став важливим стимулом для українського підприємництва [2].

У 2022 році 178 підприємців отримали гранти на розвиток своїх переробних підприємств на загальну суму близько 1 мільярда гривень. З початку 2023 року держава виділила гранти на розвиток для 7761 переробного підприємства, загальна сума яких становить 282 мільйони гривень. Це сприятиме створенню приблизно 900 нових робочих місць. Узагальнено за весь 2022 рік, понад 2,5 тисячі підприємців скористалися грантовими програмами підтримки бізнесу, отримавши 1,56 мільярда гривень грантових коштів [7].

В умовах війни оптимізація фінансової політики держави стає надзвичайно важливим завданням, спрямованим на забезпечення стабільності та ефективного використання обмежених ресурсів. Держава змушена реагувати на виклики воєнного стану, забезпечуючи фінансування для потреб оборони, безпеки населення та економічного відновлення.

Одним із ключових аспектів оптимізації фінансової політики є збалансоване розподілення ресурсів між різними секторами, зокрема військовим, економічним і соціальним. Держава вирішує питання фінансування оборони, забезпечуючи необхідні кошти для підтримки Збройних Сил та інших важливих безпекових ініціатив. Зокрема, важливим елементом оптимізації фінансової політики може бути диверсифікація джерел фінансування. Уряд може використовувати різноманітні інструменти, такі як внутрішні податки, міжнародні кредити, випуск облігацій чи реформи бюджетних процесів, щоб забезпечити сталість та різноманітність фінансування.

Додатково, оптимізація фінансової політики включає в себе ефективне управління борговим навантаженням та раціональне використання бюджетних ресурсів. Держава може шукати ефективність у господарюванні, удосконалюючи механізми витрат та враховуючи підвищені вимоги до безпеки.

Важливим елементом оптимізації в умовах війни є також виважений підхід до соціальної політики. Забезпечення соціального захисту населення, особливо вразливих груп, залишається пріоритетом, і відбувається через ретельне планування та адаптацію соціальних програм до нових реалій.

Таким чином, вагома підтримка бізнесу з боку уряду України, поєднана з підвищенням соціальних стандартів (прожитковий мінімум у розрахунку на місяць на одну особу з 01.12.2022р.–2589 грн, мінімальна заробітна плата з 01.10.2022р.–6700грн, мінімальна пенсія для осіб, які мають повний страховий стаж (30–35 років) віком від 65 років з 01.10.2022р.–2680 грн та інші), особливо в умовах війни, є проявом дієвої реалізації фінансової політики держави, яка закладає потужні основи майбутнього економічного розвитку в Україні [8]. Оптимізація фінансової політики держави в умовах війни спрямована на забезпечення стратегічного балансу між

потребами оборони, економіки та соціального забезпечення, з метою забезпечення сталого розвитку та внутрішньої стабільності.

ДЖЕРЕЛА

1. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану». Прийняття від 12.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2260-20#Text>

2. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання грантів бізнесу» від 21 червня 2022р. No738. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-%D0%BF#Text>

3. Порядок надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 14 березня 2023р. No229). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-%D0%BF#n9>

4. Данилишин В. І., Синиця С. М. Діджиталізація на ринку фінансових послуг: сутність та значення для економіки України в умовах сьогодення. Трансформаційна економіка. 2023. С. 16–20.

5. Дубина М., Холявко Н., Попело О. Цифровізація ринку фінансових послуг: переваги та ризики для домогосподарств. Науковий вісник Полісся. 2022. С. 160–177.

6. Радчук Т. Теоретико-методологічні засади формування та розвитку фінансової політики України в умовах інформаційно-інноваційної економіки. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2023. С. 244–253.

7. Мільман Л., Кучмійова Т. Фінансова політика держави в умовах цифровізації економіки // Цифрова економіка та економічна безпека. 2023 Вип. 8 (08). С. 173–177. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.8-29>

8. Вербівська, Л., Жук, О., Євсєєва, О., Кучмійова, Т., & Саєнко, В. (2023). Роль електронної комерції в стимулюванні інноваційного розвитку бізнесу в умовах євроінтеграції. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 3(50), 330–340. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.50.2023.3930>

Анастасія Квятківська

*Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальності 051 Економіка ОП «Цифрова економіка»
факультету інформаційних технологій 3 курсу 1 групи
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна*

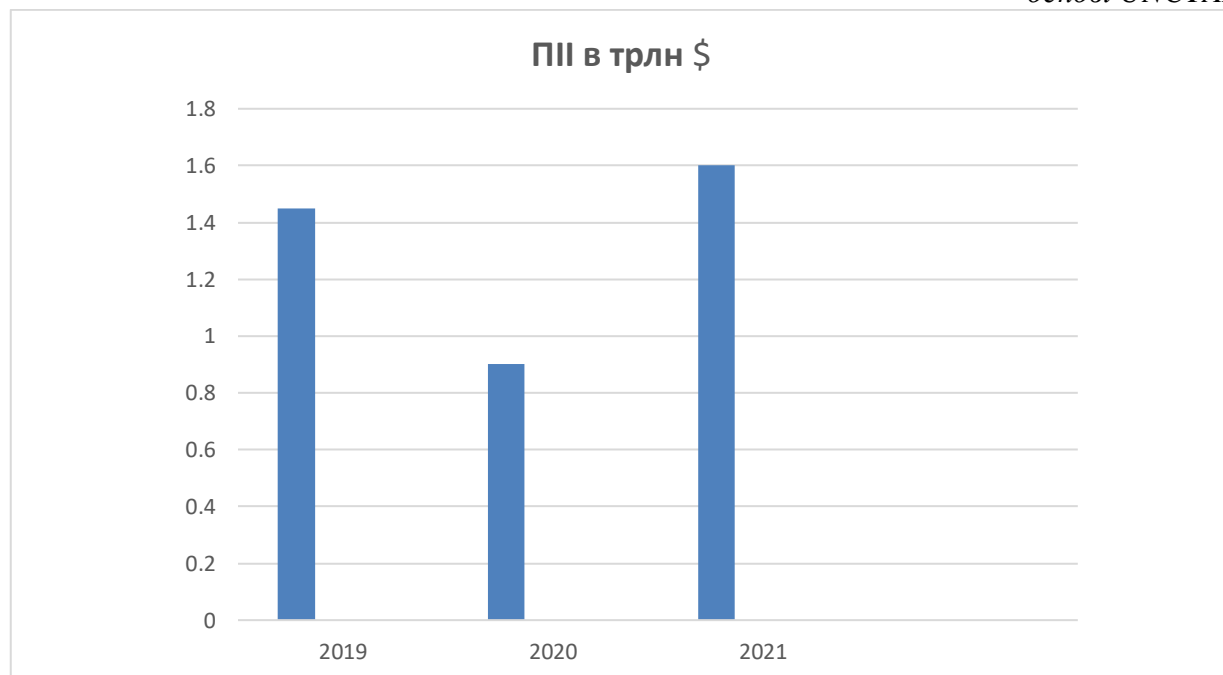
ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ФІНАНСОВА СТАБІЛЬНІСТЬ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА СПІЛЬНІ СТРАТЕГІЇ

З розвитком науки і технологій пов'язують виникнення такого явища як глобалізація. Це дійсно так, глобалізація – це процес поглиблення взаємодії між країнами, відбувається пришвидшений процес обміну послугами та товарами, з виникненням інтернет технологій, продавати послуги стало швидше. Глобалізація характеризує так званий ефект «стиснення часу і простору», до прикладу, коли автомобіль може мати складові з різних країн, а бути сконструйованим у іншій країні. Ще один приклад, який навела Олівія Вайт у статті «Як змінюється наш взаємопов'язаний світ»: «Є деякі продукти, які справді походять лише з кількох місць у світі, і всі ми в усьому світі залежимо від цих небагатьох місць для нашого постачання». Такий ефект є досить позитивним для економік країн, адже у ресурсів є властивість закінчуватися та не відновлюватися, а глобалізаційні процеси роблять деякі товари доступними. Тому глобалізаційні процеси не можуть припинитися, а лише трансформуватися в іншу модель. Найбільше, де має місце глобалізація – обмін послугами та досвідом, тому що інтернет технології не мають меж.

Якщо технологічний прогрес і розвиток ІТ вважаються технологічною рушійною силою економічної глобалізації, то ринково-орієнтована реформа, що проводиться в усьому світі, повинна розглядатися як інституційна рушійна сила цієї тенденції. У рамках ГАТТ і СОТ багато країн поступово зменшили свої тарифні та нетарифні бар'єри, все більше країн відкривають свої поточні рахунки та рахунки капіталу. Усе це значною мірою стимулювало розвиток торгівлі та інвестицій. Крім того, перехід колишньої централізованої планової економіки до ринкової економіки дійсно зробив можливим об'єднання світових економік в єдине ціле.[1]

Багато джерел схильні вважати, що політична карта світу змінюється і країни не схильні продовжувати процес глобалізації, початком таких кардинальних змін пов'язують з пандемією COVID 2019 року. Про те, що глобалізаційні процеси не можуть закінчитися свідчать і статистичні дані. Згідно з цифрами, найбільше на взаємодію країн впливає пандемія COVID-19, коли глобалізаційні процеси трішки знизилися у показниках, проте вже у 2021 році взаємодія відновилася. До прикладу, діаграма 1 містить дані про зміну Міжнародного потоку капіталу, де ми можемо спостерігати, що в 2021 році ПП підвищилися порівняно з показниками 2019 та 2020 року.

Діаграма 1 – Міжнародний потік капіталу на основі прямих іноземних інвестицій [складено на основі UNCTAD]

Як і кожен масштабний процес породжує певні виклики, так і глобалізація вимагає змін у державному регулюванні економіки та фінансовому секторі. Внаслідок глобалізації, країни мають переглянути податкові тарифи, сформувані стратегію залучення іноземного капіталу, адже конкурентноспроможність серед країн зростає. Ступінь, який визначають політики кожної держави, характеризує відкритість економіки певної країни та можливий показник припливу капіталу. Томас Фінгар прогнозує, що глобалізована економіка стала свідком переміщення економічної влади, трансформації від однополярного до багатопольярного світу зі зростаючими силами та зростанням впливу недержавних суб'єктів, зокрема транснаціональних компаній. Ця зміна, за словами Фінгара, зробить існуючий світовий порядок майже невпізнаним до 2025 року.[4]

Беззаперечною перевагою глобалізації є обмін досвідом та технологіями між країнами. В сучасних умовах економічне зростання пов'язують з розвитком саме технологій, а переважання третинного сектору в економіці держави виступає показником розвитку країни. Попри це існують неоднозначні думки з приводу впливу глобалізації на фінансовий сектор. Деякі економісти, як-от Дані Родрік, Джагдіш Бхагваті та Джозеф Стігліц, вважають необмежені потоки капіталу руйнівними для глобальної фінансової стабільності, що призводить до закликів до контролю над капіталом та інших обмежень міжнародної торгівлі активами.[2] В дослідженнях зазначається, що багато країн, до прикладу майже всі країни Африки, не отримали вигоди від глобалізації, через те, що мали слабкі фінансові інституції. Саме тому, фінансова політика кожної держави має бути спрямована на отримання усієї користі від глобалізації, але в той час зберегти потенціал вітчизняного виробника та попередити будь-який витік секретних даних.

Фінансову політику держав можна поділити на два основні сектори: монетарний та фіскальний. Саме ці сектори виступають ключовими елементами стабільності економіки.

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

Якщо подивитися на офіційні прийняття правок до фінансової політики як США, так і ЄС, можна побачити спільні характеристики. В основному стабільність економіки країни можуть забезпечити такі кроки: [3]

- Планування бюджету.
- Формування шаблону довгострокового планування командою аналітиків.
- Управління грошовими коштами та інвестування.
- Формування грошових резервів.
- Управління державними боргами.

Ще одним важливим пунктом, на думку автора тез, є захист даних та їх конфіденційність. В сучасних умовах, для України є гостра потреба в цьому. Кожного дня російська федерація завдає масовані кібератаки на всі державні системи України. Тому важливо захистити фінансовий та банківський сектор. Уряд має вжити усіх заходів, щоб балансувати між вільним обміном інформації та конфіденційності секретних даних. Віртуальний світ та цифрові технології, які прискорюють глобалізаційні процеси, нашоухують держави на необхідність удосконалення заходів з кіберзахисту. Розвиток фінансового сектору в умовах глобалізації вимагає відповідності найвищим стандартам кібербезпеки та надійності, щоб уникнути ризиків фінансових атак та даних.

Крім того, з урахуванням сучасних тенденцій і поглиблення взаємодії між державами, важливим стає розвиток міжнародних механізмів співпраці у фінансовій сфері. Створення спільних ініціатив та стандартів може сприяти ефективному вирішенню глобальних економічних викликів та зміцненню стабільності світового фінансового ринку.

ДЖЕРЕЛА

1. Департамент економічних і соціальних справ ООН. (2000). "Globalization and Development: Background Paper 1." [Електронний ресурс]. URL: https://www.un.org/en/development/desa/policy/cdp/cdp_background_papers/bp2000_1.pdf (Дата звернення: 30.11.2023).
2. Narayanan, D. (рік публікації або дата оновлення). "Financial Globalization: Is It All Good?" [Електронний ресурс]. LinkedIn. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/financial-globalization-all-good-deepak-narayanan/> (Дата звернення: 01.12.2023).
3. Washington State Auditor's Office. (2021). "Top 12 Most Important Financial Policies." [Електронний ресурс]. URL: <https://sao.wa.gov/the-audit-connection-blog/2021/top-12-most-important-financial-policies> (Дата звернення: 01.12.2023).
4. Hassan Jalil Shah. (2023). "Globalization and nation states – Challenges and opportunities for Pakistan." [Електронний ресурс]. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2590291123002267> (Дата звернення: 02.12.2023).

Корнійчук А. В.,
здобувачка ступеня бакалавра

Іжевський П. Г.,
д.е.н, доцент кафедри менеджменту, економіки, статистики
та інформаційних технологій ХУУП імені Л. Юзькова
м. Хмельницький, Україна

ЕКОНОМІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ВВЕДЕННЯ ГУДВІЛУ В ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Міжнародний досвід показує, що в ХХІ столітті підприємницький успіх часто залежить не від матеріальних чинників виробництва, а від знань, інформації, ділової репутації, досвіду в управлінні та довіри споживачів, що і формує склад гудвілу підприємства. Метою нашого дослідження є визначення формування та способів підтримки гудвілу підприємства.

У таблиці 1 пропонуємо розглянути різні підходи до визначення гудвілу.

Таблиця 1

Автор	Суть поняття
Сагова С. В. [4]	гудвілом називають позитивну або негативну різницю вартості придбання підприємства в загальному і сукупної вартості його чистих активів, кожен з яких оцінено за справедливою вартістю
Товма О. А. [5]	гудвіл є ризикованим нематеріальним активом, який дозволяє підприємству отримувати економічний прибуток
Міжнародні стандарти фінансової звітності [1]	майбутня економічна вигода, яку неможливо ідентифікувати в індивідуальному порядку і визнавати відокремлено

Сформовано автором на основі джерел [1; 4; 5]

Гудвіл найчастіше відносять до нематеріальних активів. Вони вважаються найменш дослідженою категорією бухгалтерського обліку. Нематеріальними активами можна назвати різні ресурси, якими володіє компанія чи підприємство і які не можна перемістити як обладнання чи використати як майно. На підприємствах України гудвіл не ідентифікується, на відміну від зарубіжних. Нематеріальний актив від гудвілу відрізняють тільки тоді, коли його можна продати, обміняти чи орендувати. В безперервній діяльності підприємства існує внутрішній гудвіл, який описують як сукупність нематеріальних активів, які створюють передумови для одержання майбутніх економічних вигод.

Нематеріальні активи та гудвіл, зокрема, мають такі риси: відсутність матеріальної форми; можливість ідентифікації; ймовірність отримання підприємством майбутніх вигод; вартість достовірно визначається; контроль підприємством у результаті минулих подій; документально підтверджуються; утримуються для використання протягом періоду або операційного циклу, який перевищує рік; утримуються для використання в усіх напрямках господарської діяльності, також надання в оренду [5, с. 100].

Введення гудвілу в діяльність підприємства може бути обгрунтовано з різних економічних і фінансових поглядів. Ось декілька ключових аргументів:

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

1. Розширення активів компанії. Гудвіл може бути створений, коли підприємство купує інше підприємство за сумою, яка перевищує ринкову вартість його активів. Це дозволяє підприємству розширити свій баланс та показати більший обсяг активів, що може підвищити його фінансовий статус і кредитоспроможність.

2. Збільшення потенціалу для майбутнього прибутку. Гудвіл може відображати можливості для майбутнього зростання прибутку. Наприклад, якщо підприємство купило інше підприємство, яке має велику базу клієнтів або нову технологію, це може забезпечити можливості для збільшення прибутку у майбутньому.

3. Конкурентна перевага. Гудвіл може також відображати репутацію та бренд іншого підприємства, яке було придбано. Це може створити конкурентну перевагу для підприємства на ринку, дозволяючи йому залучати більше клієнтів та збільшувати ціни на свої товари або послуги.

4. Облік та оподаткування. Гудвіл може використовуватися для зменшення податкового обов'язку підприємства, оскільки амортизація гудвілу може бути включена в витрати підприємства, що зменшує прибуток, підлягаючий оподаткуванню. Це може допомогти підприємству знизити свої податкові зобов'язання.

5. Зацікавленість інвесторів. Інвестори можуть бути зацікавлені в підприємстві, яке показує велику кількість гудвілу на балансі, оскільки це може свідчити про потенціал для майбутнього зростання вартості акцій та виплати дивідендів [2].

Таким чином, нами розглянуто сутність поняття «гудвіл», його методи оцінки, фактори та складові. Опіраючись на все вище написане, ми можемо сказати, що незважаючи на досить незначні терміни існування поняття гудвілу, він один із ключових чинників формування ринкової вартості та показників інвестиційної привабливості підприємства. Гудвіл має свої значні переваги, оскільки можна визначити вартість майбутньої вигоди достовірно та використовувати його у різних сферах, що є досить важливим для розвитку підприємства. Звісно, введення гудвілу також пов'язане з певними ризиками, такими як можливість зниження вартості гудвілу в майбутньому через зміну обставин чи неспроможність реалізувати очікувані прибуткові можливості. Тому важливо обґрунтувати рішення щодо введення гудвілу на підприємстві, враховуючи всі можливі наслідки і переваги.

ДЖЕРЕЛА

1. Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL: <https://mof.gov.ua/uk>
2. Ридзевська О. В. Поняття гудвілу та характеристика його складових. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. - 2012. С. 349-352
3. Сагова С. В. Особливості обліку гудвілу. Фінанси, облік та аудит : зб. наук. праць. К.: КНЕУ, № 14. 2009. 291-298 с.
4. Товма О. А. Оцінка ділової репутації торговельного підприємства як об'єкта управління. Бізнес-інформ. № 5. 2014. 418-422 с.
5. Фаріон В. Я. Економічна сутність та оцінка нематеріальних активів в Україні. Збірник наукових праць. № 4. 2012. 154-160 с.

Корнійчук А. В.,
здобувачка ступеня бакалавра
Корюгін А.В.,
к.е.н, доцент кафедри менеджменту, економіки, статистики
та інформаційних технологій ХУУП імені Л. Юзькова
м. Хмельницький, Україна

ЕКОНОМІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РІШЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ ХКП «СПЕЦКОМУНТРАНС»

Інвестиції є рушійним фактором розвитку сучасної економіки та інтегрують інтереси і ресурси фізичних осіб, бізнесу та держави з метою ефективного соціально-економічного розвитку. Велике значення має ступінь точності, зрозумілості та повноти економічної інформації, що використовується в інвестиційному процесі. Тому дослідження та обґрунтування інвестиційних рішень було розглянуто на прикладі ХКП «Спецкомунтранс».

Інвестиції - це надзвичайно складне поняття, яке інтегрує різні економічні процеси, що впливають на виробництво, розподіл, обмін і споживання національного продукту, тобто є основою суспільного оновлення. Загалом під інвестиціями слід розуміти довгострокові вкладення в будь-яку галузь економіки з метою отримання прибутку, тобто будь-яку поточну діяльність, що збільшує здатність економіки виробляти товари та надавати послуги в майбутньому [1].

Якщо говорити про діяльність підприємства, то слід зазначити, що воно займається збиранням, транспортуванням та утилізацією побутових відходів, технічним обслуговуванням резервуарів для збору ТПВ, утриманням міського контейнерного майданчика, утриманням громадських туалетів, утриманням пункту побутових відходів, відловом бродячих собак та котів у притулки для безпритульних тварин, реєстрацією домашніх тварин.

Інвестиційна програма ХКП «Спецкомунтранс» включає перелік заходів, умови та графік їх реалізації, відповідні обґрунтування та зазначення джерел фінансування. Програма не орієнтована на органи місцевого самоврядування, а має на меті визначити економічно обґрунтовані витрати ХКП «Спецкомунтранс» на придбання спеціальної техніки для надання послуг з вивезення побутових відходів (інвестиційна складова).

Перелік заходів інвестиційної програми ХКП «Спецкомунтранс» наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Перелік заходів інвестиційної програми ХКП «Спецкомунтранс»

Назва заходу	Суть заходу
1. Купівля спецтехніки.	Для вивезення побутових відходів планується придбання 6 одиниць сучасних спеціалізованих автомобілів.
2. Купівля контейнерів.	Проведення поетапної заміни спеціальної техніки сміттєвозів на базі автомобілів ЗІЛ на сучасні сміттєвози потребує заміни контейнерів об'ємом 0,75 на контейнери євростандарту об'ємом 1,1. Планується придбання 560 одиниць.

3. Капітальний ремонт спецтехніки, контейнерів, сітчастих конструкцій.	Планується проведення капітального ремонту спецтехніки, контейнерів, сітчастих конструкцій.
--	---

Реалізація інвестиційної програми ХКП «Спецкомунтранс» забезпечить:

- підвищення якості послуг з вивезення побутових відходів;
- зменшення забруднення довкілля побутовими відходами приватного сектору;
- підвищення культурного рівня громадян у сфері поводження з відходами;
- зменшення шкідливого впливу побутових відходів на навколишнє середовище та здоров'я міського населення [2].

Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) надав підтримку в розмірі 2 млн. євро Хмельницькому підприємству ХКП «Спецкомунтранс» в рамках програми «Зелені міста 2». Кредит буде надано у розмірі 28,5 млн. євро.

В табл. 2 наведено економічне обґрунтування інвестиційного рішення КП «Спецкомунтранс» на модернізацію обладнання в сумі 200 тис. грн. у перший рік і по 20 тис. грн. наступні п'ять років.

Таблиця 2

Економічне обґрунтування інвестиційних рішень на ХКП «Спецкомунтранс»

	2024	2025	2026	2027	2028
Операційні грошові потоки	0	1	2	3	4
+ Операційні доходи	100,0	90,0	67,0	89,0	89,0
- Операційні витрати	-20,0	-20,0	-20,0	-20,0	-20,0
= Грошовий потік до оподаткування	80,0	70,0	47,0	69,0	69,0
- Амортизація	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ставка податку на прибуток	18%	18%	18%	18%	18%
- Податок на прибуток	-14,4	-12,6	-8,5	-12,4	-12,4
Операційний грошовий потік	65,6	57,4	38,5	56,6	56,6
Інвестиційні грошові потоки	-200,0	-20,0	-20,0	-20,0	-20,0
Бюджет проекту	-200,0	-20,0	-20,0	-20,0	-20,0
Капремонти, що підлягають капіталізації	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Вільний грошовий потік	-134,4	37,4	18,5	36,6	36,6
Вільний грошовий потік накопиченим підсумком	-134,4	-97,0	-78,5	-41,9	-5,3
Ставка дисконтування	15%	15%	15%	15%	15%
Коефіцієнт дисконтування	1,000	0,870	0,756	0,658	0,572
Дисконтований вільний грошовий потік (DCF)	-134,4	32,5	14,0	24,1	20,9
Дисконтований вільний грошовий потік накопиченим підсумком	-134,4	-101,9	-87,8	-63,8	-42,9
Розрахунок DPP		0	0	0	0
Показники економічної ефективності проекту					
Чиста приведена вартість NPV, тис.грн.	36,3	Проект інвестиційно привабливий			
Індекс прибутковості (PI)	1,12	Проект інвестиційно привабливий			
Внутрішня норма доходності (IRR), %	21,48 %	Проект інвестиційно привабливий			

Економічні розрахунки показали, що чиста приведена вартість NPV: 36,3 тис.грн.; індекс прибутковості (PI): 1,12; внутрішня норма доходності (IRR): 21,48%. Можемо зробити висновок, що проект інвестиційно привабливий [3].

Опираючись на вищенаведені розрахунки, можна зазначити, що соціально-економічні наслідки для підприємства та міста ХКП «Спецкомунтранс» включають такі аспекти: ефективність операцій: покращення ефективності роботи підприємства може призвести до зменшення витрат на управління відходами та інших послуг, що надаються місту; створення робочих місць: розвиток та модернізація ХКП можуть призвести до створення нових робочих місць для місцевого населення; соціальні вигоди: покращення якості послуг ХКП може призвести до задоволеності мешканців міста та покращення їхнього життя; економічний розвиток міста: покращення інфраструктури та надання якісних комунальних послуг може сприяти привабливості міста для нових інвесторів та бізнесів.

ДЖЕРЕЛА

1. Зайцев О. В. Порівняльний аналіз застосування моделей оцінки ефективності інвестицій в інноваційні проекти (частина 1). Вісник СумДУ. Серія «Економіка». 2019. № 1. С. 99-110.
2. Хмельницьке комунальне підприємство «Спецкомунтранс». URL: <https://skt.km.ua/>
3. Широкова І. С., Копішинська К. О. Методи залучення інвестицій в інноваційний розвиток підприємств. URL: <https://www.khm.gov.ua/uk/komunalni-pidpryemstva/hkp-speckomuntrans>

Лавроненко Г.О.,

аспірант

Барабанова В.В.,

к.е.н., доц.

*Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського
м. Кривий Ріг, Україна*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Дослідження державного регулювання економіки в умовах макроекономічної нестабільності та ситуації повномасштабного вторгнення є важливим завданням, оскільки це дуже впливає на ефективність та стійкість економічного розвитку країни. Макроекономічна нестабільність, така як воєнні дії, економічні кризи, інфляція, коливання валютних курсів, може створити серйозні виклики для держави та її господарства.

Державне регулювання економіки в умовах макроекономічної нестабільності спрямоване на з'ясування ефективності і раціональності застосування регуляторних заходів уряду для забезпечення стабільності економічного середовища. Важливо визначити, як державне втручання може бути налаштоване для зменшення негативних наслідків макроекономічних труднощів та підтримки економічної активності, особливо в сучасних умовах активних воєнних дій.

Необхідно визначити оптимальні інструменти державного регулювання, враховуючи специфіку конкретної ситуації, та розробляти стратегії, спрямовані на забезпечення стійкості економіки та підтримку соціального благополуччя громадян.

Розвиток економічних систем може бути контрольованим й інертним об'єктом, підвладним цілеспрямованим діям, але при цьому можливі непередбачені зміни. Сьогодні економічна наука, зокрема така її галузь, як економіка та управління національним господарством, не є ні матеріалістичною, ні детерміністською, а має бути феноменологічною, тобто вона вимагає безперервного підтвердження адекватності розроблених концептуальних моделей та інструментарію управління експериментальними даними в практичних ситуаціях[1].

Сучасна нестійка ситуація в ринковій економіці України обумовлює необхідність налагодження ефективного механізму державного регулювання економічних процесів, що враховував би різкий характер змін в ринковому середовищі та вимагав би оперативного та дієвого втручання уряду. Здатність економічних систем адаптуватися до непередбачуваних подій і швидко реагувати на виклики стала ключовим фактором у забезпеченні сталого розвитку країни [2].

Механізм державного регулювання повинен бути гнучким та готовим до негайного втручання в економічні процеси, спрямованого на збалансування ринкових відносин, забезпечення стабільності та підтримки ефективного функціонування економічних суб'єктів. Врахування мінливості ринкового середовища вимагає від регуляторів не тільки адаптивності, але й стратегічного

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

бачення, спрямованого на побудову структурних змін для підтримки стійкого економічного розвитку [3].

Цей підхід покликаний забезпечити прозорість, справедливість та конкурентоспроможність ринкових відносин, щоб реально впливати на економічну динаміку та сприяти сталому зростанню країни.

Валовий внутрішній продукт (ВВП) є ключовим показником економічної стабільності (або нестабільності) через його основну роль у визначенні та вимірюванні економічної активності та розвитку країни. ВВП відображає обсяг виробництва і вартість всіх товарів і послуг, що випускаються в межах країни за певний період часу.

На рис. 1 наведено динаміку реального та номінального ВВП України за 2019-2023рр.

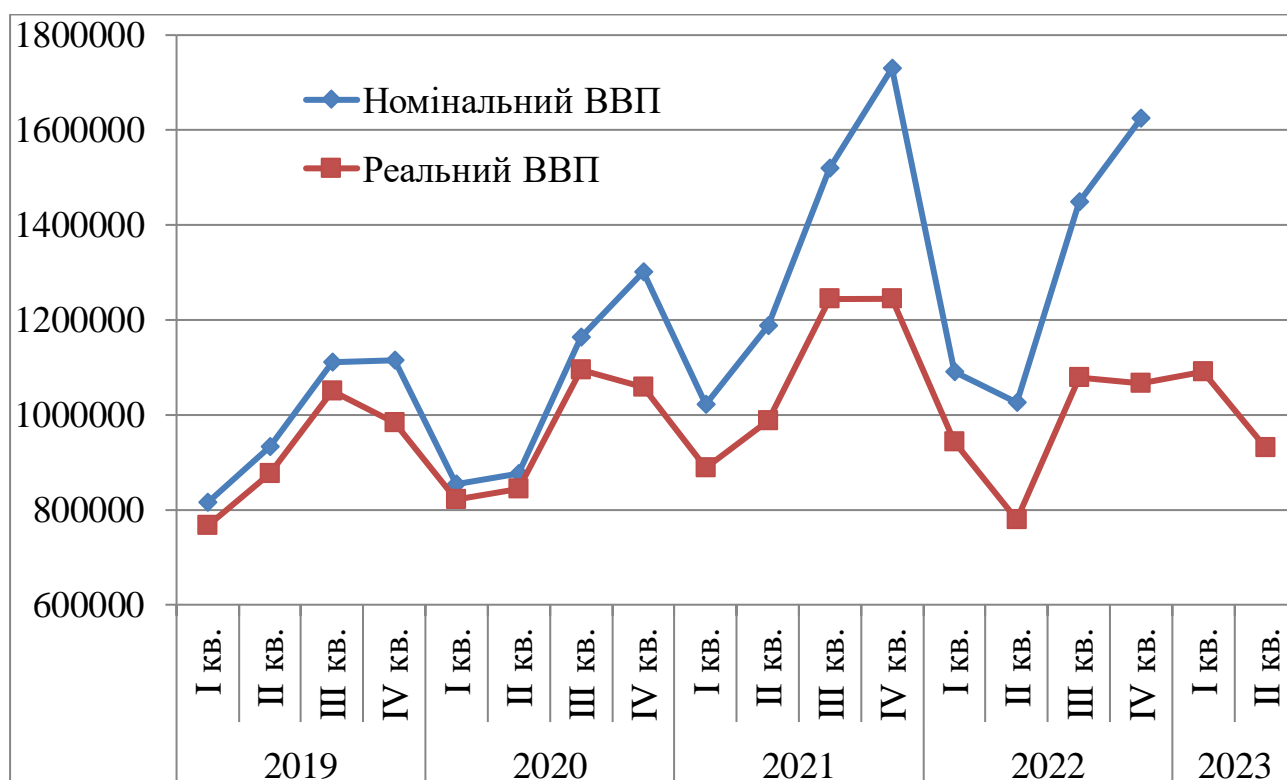

Рисунок 1 – Реальний та номінальний ВВП України 2019-2023рр., млн. грн.

Джерело: побудовано автором за даними [4]

За даними рис.1 бачимо, що і реальний, і номінальний ВВП України мають чітко виражену коливальну динаміку. До початку повномасштабного вторгнення номінальний ВВП мав загальний зростаючий тренд, після початку воєнних дій реальний ВВП зазнав зниження, хоча номінальний ВВП продовжив своє зростання до кінця 2022р, хоча і менш швидкими темпами, ніж у попередньому році.

У другому кварталі 2023 року реальний валовий внутрішній продукт України зріс на 19,5% у порівнянні з аналогічним періодом минулого року, з попереднім занотованим зниженням у 10,5% у першому кварталі та зниженням на 31,4% у четвертому кварталі 2022 року. Національний банк України збільшив прогноз зростання ВВП на 2023 рік з 2% до 2,9%, але знизив прогноз для 2024 року з 4,3%

до 3,5%, враховуючи при цьому зростання у другому кварталі на рівні 18,1%. Міністерство економіки прогнозує зростання ВВП на 4% у 2023 році [4].

Коефіцієнт варіації є одним із ключових інструментів для оцінки стабільності економічних процесів, зокрема визначення рівня варіативності конкретного показника протягом певного періоду часу. В таблиці 1 наведені результати обчислення коефіцієнтів варіації реального та номінального ВВП України по рокам.

Таблиця 1 – Коефіцієнти варіації реального та номінального ВВП України, %

Роки	Номінальний ВВП	Реальний ВВП
2019	14,73	13,56
2020	20,97	14,93
2021	23,43	16,62
2022	22,10	14,38

Джерело: побудовано автором за даними [4]

Як бачимо за таблицею 1, в цілому номінальний ВВП України є більш нестабільним та схильним до більших коливань, ніж реальний ВВП. Крім того, варто зазначити, що під час повномасштабного вторгнення при певному падінні рівня ВВП його стабільність навпаки дещо покращилася порівняно з показними 2021р. Варіація реального ВВП України у 2022р. відповідала рівню варіації у 2020р.

Отже, державне регулювання макроекономічної нестабільності в умовах воєнного вторгнення є надзвичайно важливою задачею, яка вимагає комплексного та невідкладного підходу. Основні напрями такого регулювання включають розробку та впровадження заходів щодо бюджету та податкової системи, які передбачають збільшення витрат на оборону та відновлення, введення спеціальних податкових заходів, а також підтримку економіки шляхом фіскальних стимулів для відновлення виробництва та ринків.

Важливою частиною державного регулювання макроекономічної нестабільності в умовах повномасштабного вторгнення є розробка стратегій відновлення після завершення конфлікту, спрямованих на відновлення економічної інфраструктури та стимулювання економічного зростання.

Таким чином, загальна мета державного регулювання полягає в забезпеченні стабільності та розвитку економіки в умовах воєнного вторгнення, а також в підтримці соціального та економічного благополуччя населення.

ДЖЕРЕЛА

1. Попельнюхов Р. В. Державне регулювання макроекономічної стабільності. *Ефективна економіка*. 2009. № 2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=17>. (дата звернення: 20.11.2023).
2. Адамовська В. С. Механізм державного регулювання економіки та вибір напрямку економічної політики в сучасних умовах господарювання. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 4. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1063>. (дата звернення: 20.11.2023).

3. Безхлібна А. П. Конкурентоспроможність відновлювальної екосистеми в період післявоєнної відбудови. *Економіка країни і регіонів в умовах воєнного стану та аспекти повоєнного відновлення: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Одеса. 2023. С.64-67.
4. Український інформаційний портал «Мінфін» URL: <http://minfin.com.ua>. (дата звернення: 20.11.2023).

Назаренко А.О.,
здобувач ступеня бакалавра
Бикова А.Л.,
к.е.н., доц., завідувач кафедри економіки та соціально-трудо­вих відносин
Університет митної справи та фінансів
м.Дніпро, Україна

ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР УСПІШНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ: АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Цифрова економіка – це економічна діяльність, заснована на використанні цифрових ресурсів, таких як цифрові технології, цифрова інфраструктура, цифрові послуги та дані. Інформатизація і комп'ютеризація, як попередні етапи розвитку, вимагали переважно простого застосування обчислювальної техніки, та потім й комп'ютерів під час вирішення окремих економічних завдань.

На сьогоднішній день цифровізація переросла із виключно технологічного явища у соціально-економічне явище. Це включає в себе впровадження цифрових технологій у всі аспекти життя: від міжособистісного взаємодії до промислового виробництва, від предметів побуту до дитячих іграшок, одягу, тощо. Це також передбачає перехід від біологічних та фізичних систем до кібербіологічних та кіберфізичних (об'єднання фізичних та обчислювальних компонентів). Це означає зміну активностей з реального світу до віртуального [1].

Ми спостерігаємо виникнення нової форми економічної діяльності, що призводить до змінення бізнес-моделей для нових продуктів та сервісів, збільшення ефективності витрат часу, підвищення користі та формування нової культури управління.

Цифровізація ж вимагає перегляду самої основи економіки нашої країни, і на відміну так званої «аналогової» економіки, у якій виробництво, розподіл та обмін ґрунтуються на обмежених матеріальних ресурсах при безмежності потреб суспільства, будується на поширенні віртуальних технологій і платформ.

Українська економіка має великий цифровий потенціал, але наразі передові місця на світовому ринку вона займає лише за деякими показниками щодо інформаційно-комунікаційних технологій завдяки окремим розробникам високотехнологічних продуктів [2].

Економічно розвинені країни, такі як країни Євросоюзу, Китаю, США, визначили основним пріоритетом подальшого зростання формування цифрової економіки. У 2021 році обсяг цифрової економіки Китаю досяг 7,1 трлн дол. США, йдеться у Білій книзі про глобальну цифрову економіку[4].

У США та КНР оперує група компаній платформ, які відіграють особливу роль у «цифровій економіці» FAMGA (Facebook, Amazon, Microsoft, Google, Apple) BAT (Baidu, Alibaba, Tencent) [5].

Обсяг цифрової економіки Китаю складав понад 18% від загального обсягу 47 основних країн, які внесені до Білої книги. За цим показником Китай посів друге місце після США, наголошується у документі [4].

Цифрова економіка стала важливою силою стимулювання економічного розвитку Китаю. З 2012 по 2021 р. середні темпи зростання цифрової економіки країни становили 15,9%, а частка цифрової економіки у ВВП країни збільшилася з 20,9% до 39,8%, зазначається у Білій книзі.

Згідно з дослідженнями, 2021 року Німеччина, Великобританія та США увійшли до трійки лідерів за часткою цифрової економіки у ВВП, що перевищує 65%. Що стосується темпів зростання цифрової економіки, то найшвидше вона розвивалася в Норвегії, приріст на 34,4% у річному виразі [3].

Зробивши "цифровий стрибок", Україна може стати місцем реалізації амбітних проєктів цифрових трансформацій в інфраструктурі, індустріях, усіх сферах життя.

На даний момент розвиток цифрової економіки України залежить від традиційного економічного укладу та оцінки критичності. Він може відбутися двома основними напрямками: інерційний (еволюційний) та цільовий (форсований).

Якщо розглядати реалізацію інерційного шляху, економіка України буде неефективною. Це вплине на високу трудову міграцію та «відтік мізків». Продукція вітчизняних підприємств не зможе конкурувати на зовнішніх ринках та опиниться на задвірках цивілізації.

Цільовий (форсований) напрямок передбачає перехід економіки України до цифрової за 3–5 років.

До 2030 року, якщо реалізується швидкий сценарій, Україна стане провідним європейським центром для інновацій та передових технологій. Країна перетвориться на інтелектуальний хаб, де будуть створені найбільш привабливі умови в регіоні для розвитку потенціалу людей.

Реалізація форсованого напрямку передбачає досягнення наступних ключових показників (КРІ) до 2030 року:

- Досягнення 65% - внесок цифрової економіки у загальний обсяг ВВП України до 2030 року;
- Забезпечення 99,9% - українських домогосподарств широкосмуговим доступом до мережі Інтернет (ШСД);
- Забезпечення 100% покриття території України мережами 4G–5G;
- Покриття 99% автомобільних і залізничних магістралей, а також 95% сільської місцевості технологіями мобільного Інтернету;
- Забезпечення 99,9% громадян цифровою ідентифікацією (citizen-card, Mobile ID) та визначення їхніх технічних можливостей для користування довірчими послугами та іншими інноваціями.

Для впровадження цього напрямку, Україна повинна виступити як ініціатор цифрового перевороту, взявши на себе кілька ключових ролей: лідер та експериментатор, який вперше впроваджує новаторські підходи; регулятор і захисник, забезпечуючи контроль та безпеку в цьому процесі; популяризатор, що сприяє позитивному сприйняттю та розумінню цифрових змін серед населення.[1]

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

На саміті в Давосі 2022 Україну назвали «цифровим тигром» Європи, вважаємо, що це заслужена відзнака. З 2019 року Україна піднялася з 82-ї на 46-ту позицію у світовому рейтингу під назвою Індекс економічного розвитку уряду. Це свідчить про побудову ідеї цифровізації врядування України. З 2019 року Україна на шляху досягнення та перспективи до лідерства в цифровому світі, щоб стати провідною «цифровою нацією» світу, випереджаючи багатьох своїх регіональних сусідів.

Візія майбутньої України охоплює повну цифровізацію, що включає в себе вдосконалену податкову систему на світовому рівні, передові оборонні технології та ефективне державне управління. Основною метою цієї трансформації є стратегічне позиціонування України як одного з провідних ІТ-центрів в Європі, де цифрова економіка грає ключову роль у формуванні ВВП. Проект VI Government, ініційований Міністерством цифрової трансформації та Державною службою статистики України, є важливим компонентом цього напрямку. Ця ініціатива націлена на оптимізацію прийняття рішень на державному рівні, використовуючи потужність аналізу великих даних. Не менш важливо відзначити, що цифрові технології будуть відігравати величезну роль у післявоєнному відновленні України [4].

Отже, цифрова економіка – це необхідність та основа нашого майбутнього. Впровадження технологій цифровізації та автоматизації вбачаються неминучою умовою існування будь-якого бізнесу.

ДЖЕРЕЛА

1. Україна 2030E – країна з розвитом цифровою економікою. - URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html> (дата звернення: 02.12.2023).

2. Цифрова економіка – платформа спільного майбутнього. - URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3150824-cifrova-ekonomika-platforma-spilnogo-majbutnogo.html> (дата звернення: 02.12.2023).

3. Обсяг цифрової економіки країн. - URL: <https://ukrainian.cri.cn/home/focus2/3438/20220801/774493.html> (дата звернення: 02.12.2023).

4. Як Україна під час війни стала світовим лідером із цифровізації держуправління. - URL: <https://www.kyivpost.com/uk/post/22145> (дата звернення: 02.12.2023).

5. Епоха цифрових держав. - URL: <https://knife.media/corporations-vs-state/?ysclid=lpob4jqvtr508443724> (дата звернення: 02.12.2023).

Новицька Анна Євгеніївна,
здобувачка освіти ступеня бакалавра
Васечко Л.І.,
к.е.н., доцентка кафедри фінансів
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

СФЕРИ БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ

Незважаючи на значні збитки вітчизняних підприємств та перехід економіки України в умови воєнного стану, багато з них все ще підтримують свою діяльність. Воєнний конфлікт насправді став викликом, що змусив бізнес адаптуватися та змінювати свою стратегію, але не зупинив його повністю. Хоча деякі підприємства змушені були припинити роботу, значна частина бізнесу все ж адаптувалася до нових умов і намагається продовжувати свій розвиток.

Про масштаби збитків свідчить статистика, адже падіння національної економіки за підсумками 2022 року склало 30,4 відсотка, а споживча інфляція становила 26,6 відсотків. За оцінками фахівців, загальна сума прямих збитків підприємств (включно з державними) складає 13 млрд доларів, а загальні непрямі збитки оцінюються у понад 33 млрд доларів. Для відновлення підприємств же потрібно майже 25 млрд доларів [3; 4].

Дані оцінки для відбудови не є вичерпними: інформація про численні пошкодження та руйнування може бути відсутня через відсутність можливості у громадян, місцевих та державних органів влади оперативно фіксувати завдані пошкодження у розрізі кожного міста та населеного пункту.

У той же час Україні вдалося залучити значні обсяги міжнародної допомоги, що позитивно впливатиме на перспективи поствоєнного відновлення.

Таблиця 1

Сфери бізнесу, які зазнали найбільших втрат внаслідок воєнних дій на території України

Сфера бізнесу	Вплив воєнних дій
Логістика	Основною трудностю стали заблоковані шляхи, перевірки документів та пошкоджені мости. Багато основних доріг пошкоджені, і тепер потрібно будувати нові маршрути.
Аграрна	На сьогоднішній день ринок стикається з недостатністю робочої сили, пального, добрив та оборотних коштів. Морський шлях, який міг би компенсувати нестачу пального, був заблокований окупантами. Обстріли портів ускладнюють можливість аграріям продавати зерно.
ІТ-ринок	ІТ-галузь виявилася найбільш стійкою. Майже всі учасники ІТ ринку (92%) мали чіткі плани дій на випадок форс-мажорних обставин. Частина працівників ІТ-компаній, що мали офіси за кордоном, перевели туди після початку війни. Однак більшість ІТ-фахівців залишаються в Україні, працюючи в безпечних регіонах.

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

Страховий ринок	<p>Бізнес страхування переживає важкі часи. Приблизно 60% компаній мають проблеми і перешкоди, але вони продовжують функціонувати.</p> <p>У чверті компаній є підрозділи та офіси в регіонах, що постраждали від російської агресії: 23% мають серйозні пошкодження офісних приміщень, неможливо відновити їхню роботу; 80% страхових компаній зазнали скорочення фінансових потоків більше ніж на 50%. Морське страхування призупинене, оскільки в українських портах зараз не можна ні входити, ні виходити.</p>
Банківський ринок	<p>Під час воєнних подій фінансова система банків проявила стійкість, забезпечуючи не лише контроль і безперебійність у проведенні платежів.</p> <p>Протягом війни ринок залишили 6 банків, з яких три належали російським акціонерам, такі як державний МР Банк (Сбербанк), Промінвестбанк, та приватний Банк Форвард, а також 3 вітчизняні: Мегабанк, Банк Січ та Ibox Bank.</p> <p>За 2022 рік кількість філій та підрозділів скоротилась на 20%, з 6685 до 5336.</p>

Складено автором на основі джерел [3; 4; 5]

У воєнний час держава сприяє відновленню та релокації бізнесу із зон бойових дій та окупації. Щоб підтримати бізнес та зберегти виробничі потужності, які знаходилися на території бойових дій, Кабінет Міністрів України ухвалив Постанову №305 від 17.03.2022 р. та регламентував безоплатне перевезення майна вітчизняних установ та організацій. А вже розпорядженням КМУ №246-р від 25.03.2022р. було сформовано план невідкладних заходів щодо переміщення виробництв з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію [2].

Програма релокації має дійсно прості умови участі: бізнесам потрібно заповнити заявку, яку розглядають від 1 до 5 днів, вказавши необхідні запити щодо транспортування виробництва, розміщення працівників, приміщення тощо [2].

Будь-який бізнес, що перебуває в зоні ризику через воєнні події, може скористатися програмою переміщення. Вона передбачає безкоштовний перевіз майна відповідно до прийнятої раніше постанови. Державна допомога для такого "переїзду" спрямована перш за все на стратегічно важливі підприємства та ті, що виробляють необхідні товари (хліб, харчові продукти, питну воду тощо) для задоволення потреб цивільного населення, військових та бійців. Ці підприємства можуть переміститися до дев'яти областей України, включаючи Вінницьку, Закарпатську, Івано-Франківську, Львівську, Тернопільську, Хмельницьку, Чернівецьку та південні райони Волинської та Рівненської областей.

Крім того, в Україні запрацювала онлайн-платформа "Work4UA", спрямована на підтримку підприємств, які продовжують функціонувати в умовах воєнного часу. Проект "Працюй на перемогу" запропоновано як початок економічного спрямування країни і спрямований на залучення фінансової підтримки від українських та закордонних громадян, компаній та організацій для підтримки малих і середніх підприємств України. Значна кількість підприємств переселилася до

Західної частини України: до Львівської області – 28% від загальної кількості заяв, Закарпатської області – 18% та Чернівецької – 12% [5].

У сервісі "Дія" була розроблена спеціальна програма, яка надає допомогу підприємствам у тимчасовому переміщенні, а також запущена платформа для цифрового спілкування та надання допомоги з релокації бізнесу всередині України.

Сервіс "Дія" впровадив різноманітні програми, спрямовані на підтримку українського бізнесу під час періоду війни. Наприклад, "Маркетплейс фінансових можливостей для бізнесу" - це онлайн інструмент, що дозволяє підприємцям вибирати програми фінансування відповідно до умов та звертатися до відповідних банківських установ. Одна з цих програм спрямована на фінансування компаній, що здійснюють експорт [6]. Також була запроваджена урядова грантова програма "єРобота", яка надає можливість отримати грант для створення нових робочих місць у власному бізнесі.

Разом з тим, є певні перешкоди, що заважають підприємствам відновити та розвивати бізнес, а саме: відсутність достатньої кількості платоспроможних підприємств на внутрішньому ринку (62,2%), не прогнозованість розвитку ситуації в Україні та на внутрішньому ринку (46,6%), відсутність достатнього капіталу (39,4%), відсутність необхідного обладнання (11,4%), і лише 3,6% підприємства зазначили, що мають застарілу бізнес-модель [1; 5].

Держава має активно співпрацювати з українськими підприємствами для створення програм, які підтримують малі та середні бізнеси. Це включає реалізацію тендерів, надання мікрогрантів для підприємств, збільшення доходів державного бюджету, сприяння у релокації компаній, оптимізацію системи оподаткування та вирішення проблем з логістикою, необхідними для подолання кризових ситуацій.

ДЖЕРЕЛА

1. Про затвердження плану невідкладних заходів з переміщення у разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію. Розпорядження КМУ від 25 березня 2022 р. № 246-р.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-2022-%D1%80>

2. Програма релокації: 465 підприємств передані для транспортування, 178 – перевезені в безпечні регіони

URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?id=c7389f37-951b-449e-9037-6960b860527f>

3. Понад 500 релокованих підприємств поновили роботу. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3552215-robotu-ponovili-vze-500-relokovanih-pidpriemstv.html>

4. Релокація бізнесу в Україні та в ЄС. URL: https://biz.ligazakon.net/analitycs/213880_relokatsya-bznesu-v-ukran-ta-v-s

5. Релокація бізнесу: скільки компаній вже перемістили свій бізнес та куди.

URL: <https://news.finance.ua/>

6. Офіційний портал державних послуг «єРобота» . Урядова програма безповоротних грантів для створення та розвитку власного бізнесу. URL: <https://erobota.dii.gov.ua/>

Павлюковський О.І.,
здобувач ступеня бакалавра
Микитюк І.С.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Євроінтеграція України є одним із найважливіших завдань зовнішньої політики держави. Вона передбачає інтеграцію України в економічний, політичний, соціальний та культурний простір Європейського Союзу. Успішна євроінтеграція потребує суттєвих змін у всіх сферах життєдіяльності України, у тому числі і в фінансовій сфері, особливо після того як країна отримала статус кандидата на вступ до ЄС. Передусім, фінансова політика держави є одним із основних інструментів державного регулювання економіки. Вона спрямована на забезпечення макроекономічної стабільності, економічного зростання та соціальної справедливості. В умовах євроінтеграції фінансова політика держави повинна відповідати всім вимогам Європейського Союзу.

Фінансова інтеграція України з ЄС передбачає створення єдиного фінансового простору, який забезпечуватиме вільне переміщення капіталу, товарів і послуг, а також забезпечить захист прав споживачів та інвесторів. Тому такий складний процес повинен бути спрямований на:

- забезпечення макроекономічної стабільності, зокрема стабільності цін, валютного курсу та державного бюджету;
- стимулювання економічного зростання
- забезпечення соціальної справедливості [1].

На сьогоднішній день Україна досягла значного прогресу в процесі європейської інтеграції фінансового сектору: У 2017 році Україна ратифікувала Угоду про асоціацію з ЄС, яка передбачає гармонізацію українського фінансового законодавства з європейським. Крім того, Україна була визнана країною-кандидатом на членство в ЄС, що також дозволило продовжити гармонізацію фінансового сектору з європейськими стандартами. Однак, Україна все ще далека від повної інтеграції своєї фінансової системи з ЄС. По-перше, одним із головних завдань фінансової політики держави є створення фінансового ринку, який стане основним механізмом трансформації заощаджень в інвестиції, перерозподілу капіталу та забезпечення прозорості фінансових потоків. Це вимагає значного підвищення ефективності державної фіскальної політики, включаючи розвиток ринків цінних паперів, товарних ринків та ринків спільного інвестування, а також нагляду та контролю за управлінням пенсійними накопиченнями [1].

Крім того, бюджетний дефіцит та високий державний борг залишаються основними проблемами фінансового сектору. Внаслідок зростання боргового

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

навантаження України значно зросли видатки з державного бюджету на погашення державного боргу. Збільшення бюджетних видатків на погашення боргу призводить до подальшого зростання дефіциту бюджету. Дефіцит державного бюджету сягнув 20% ВВП, а державний борг збільшився на 70%, особливо зараз, коли війна в розпалі і країна перебуває у важкому становищі [2]. Також в рамках ЄС слід пам'ятати, що збільшення бюджетного дефіциту або державного боргу однієї з країн Єврозони може вплинути на відсоткові ставки в усьому ЄС і на вартість запозичень в інших країнах-членах [3].

Фіскальна політика впливає на реалізацію ВВП головним чином через збільшення або зменшення державного споживання, тобто купівлі товарів і послуг. Вона також є важливим інструментом впливу на формування внутрішнього ринку:

- державна фінансова підтримка експортерів здійснюється через податкові пільги та субсидії;
- завдяки продуманій (і ефективній) тарифній політиці державний бюджет поповнюється за рахунок тарифних платежів від імпортерів;
- зниження внутрішніх виробничих витрат знижує конкурентоспроможність виробників на зовнішніх ринках;
- держава сприяє формуванню ефективної структури виробництва, кращій організації економічних відносин та пріоритетних галузей економіки, спрямовуючи державні фінанси таким чином, щоб розширити функціонування ринку та потенціал його розвитку [4].

Зацікавленість України в інтеграції та повноправному членстві в ЄС пояснюється не лише тим, що ЄС довів свою життєздатність та потенціал; ЄС - це ринок з приблизно 500 мільйонами споживачів, тому зацікавленість України має довгостроковий характер. Економічна інтеграція ґрунтується на координації, синхронізації та узгодженості процесів прийняття рішень в економіках України та ЄС і передбачає усунення обмежень конкуренції та протекціонізму, а також створення базових економічних передумов для набуття Україною повноправного членства в ЄС. Розвиток процесу економічної інтеграції передбачає лібералізацію та синхронізацію ринків України та ЄС, взаємне збалансування торгівлі, взаємне сприяння інвестиціям ЄС в Україну та українським експортерам на ринку ЄС, спільне правове поле та єдині стандарти у сфері конкуренції та державної підтримки виробників [4].

Опираючись на всі вище перераховані твердження стає зрозуміло, що процес євроінтеграції України буде довготривалим і вже зараз вимагає від країни проведення ефективної фінансової політики, спрямованої на забезпечення макроекономічної стабільності, стимулювання економічного зростання.

Для початку, наголошується на необхідності посилення впливу фіскальної політики, в тому числі бюджетної, з метою створення сприятливих умов для сталого економічного зростання, переходу до моделі розвитку, заснованої на інноваціях та інвестиціях, реалізації соціальних пріоритетів в економічній політиці:

1. забезпечення збалансованості бюджету, прозорості та соціальної спрямованості бюджетних видатків;
2. підвищення ефективності використання бюджетних коштів.

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

3. удосконалення міжбюджетних відносин;
4. посилення інвестиційної складової державного та місцевих бюджетів.
5. запровадження програмно-цільового методу управління фінансами та проектного підходу до управління бюджетами всіх рівнів;
6. удосконалення методології прогнозування доходів зведеного бюджету та надходжень від ПДВ;
7. розвиток збалансованого середньострокового бюджетного прогнозування та планування.

Далі монетарна політика має сприяти збільшенню інвестиційної складової економічного зростання, розвитку фінансової інфраструктури, покращенню корпоративного управління та залученню заощаджень домогосподарств до програм інвестиційного та інноваційного розвитку. З цією метою рекомендується налагодити систему планування та оцінки соціально-економічної результативності бюджетних видатків з використанням якісних та кількісних показників, а також удосконалити механізми державної підтримки інвестиційних та інноваційних пріоритетів, у тому числі шляхом запровадження бюджету розвитку [5].

На кінець, для створення сприятливого внутрішнього інвестиційного клімату насамперед необхідно розробити ефективні механізми залучення та концентрації внутрішніх інвестицій у пріоритетних галузях і виробництвах:

- 1) галузі, що характеризуються швидкою окупністю витрат (харчова промисловість, агропереробна промисловість, легка промисловість);
- 2) галузі "початкового рівня", розвиток яких дає потужний імпульс для економічного зростання інших секторів (наприклад, авіабудування, суднобудування, виробництво ракетно-космічної техніки);
- 3) галузі та сектори з високим експортним потенціалом та конкурентоспроможністю, розвиток яких суттєво зменшує дефіцит зовнішньої торгівлі [4].

Отже, в умовах європейської інтеграції фінансова політика України має бути спрямована на забезпечення макроекономічної стабільності, стимулювання економічного зростання та створення сприятливих умов для інвестицій. Для досягнення цих цілей необхідно дотримуватись трьох основних принципів. Виконання яких дозволить Україні подолати макроекономічні проблеми, стимулювати економічне зростання та підвищити інвестиційну привабливість країни, що є необхідними умовами для успішної євроінтеграції. Особливо важливим є впровадження цих заходів в умовах війни, яка негативно впливає на економічну ситуацію в Україні. Фінансова політика держави повинна бути спрямована на підтримку економіки, забезпечення макроекономічної стабільності та стимулювання економічного зростання після завершення війни.

ДЖЕРЕЛА

1. Курило О. В. Фінансова політика України в умовах євроінтеграційних процесів. *Економіка і суспільство*. 2018. № 19. Р. 1085–1088. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/162.pdf (дата звернення 02.12.2023).

2. Бюджет 2023 року. *Міністерство Фінансів України*. URL: https://mof.gov.ua/uk/budget_2023-582 (дата звернення: 03.12.2023).

3. Рубаха М., Брездень Н. Фінансова політика держави в умовах активізації євроінтеграційних процесів. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 21. С. 567–571. URL: <http://global-national.in.ua/archive/21-2018/108.pdf> (дата звернення: 02.12.2023).

4. Дубик В. Я. Фінансова політика держави у розвитку зовнішньоторгівельних відносин України з країнами ЄС. *Молодий Вчений*. 2020. Vol. 10, no. 86. Р. 215–218. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-10-86-45> (дата звернення: 03.12.2023).

5. Бюджетно-податкова політика активізації підприємництва в Україні : кол. моногр. / за ред. Ситник Н.С. Львів : «Сполом», 2016. Ч. 1. 412 с.

ВЕКТОРИ ЗАЛУЧЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ПІДТРИМКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Ключові слова: цифровізація, цифрові технології, регіональний розвиток, місцеві бюджети, SMART-міста.

Інтеграція цифрових технологій у життя як суспільства так і держави в цілому, зокрема у її фінансову політику, потребує розробки системної програми розвитку та поширення цифрових технологій, зокрема штучного інтелекту (далі ШІ) у основні державні фінансові галузі, найперше у податкову, соціальну галузі та у бюджетну систему, проте це не матиме успіху, якщо бізнес найпершим не буде зацікавлений у використанні цифрових технологій у своїй діяльності.

Вчені-економісти К.В. Шиманська, В.В. Бондарчук вважають, що основою рушійною силою розвитку цифрових процесів в Україні буде бізнес середовище, адже цифровізація вимагатиме від бізнесу пошуку нових бізнес-моделей, що в результаті вплине на зміну кон'юнктури ринку праці. Група авторів Л. Г. Мельник, О. І. Карінцева, О. В. Кубатко, І. М. Сотник, Ю.М. Завдов'єва ставлять у центр змін людину, стверджуючи, що цифровізація матиме позитивний наслідок лише тоді, коли людина буде готова прийняти усі технологічні зміни. Серед негативних наслідків цифровізації вітчизняні вчені-економісти визначають лише безробіття та ймовірну неспроможність вітчизняної економіки та бізнесу бути конкурентоспроможними у новому цифровому світі [1].

Аналізуючи основні напрацювання щодо інтеграції ШІ у фінансову політику держави стане можливою лише з паралельним поширенням ШІ та інших цифрових технологій у всіх сферах суспільства (рис. 1).

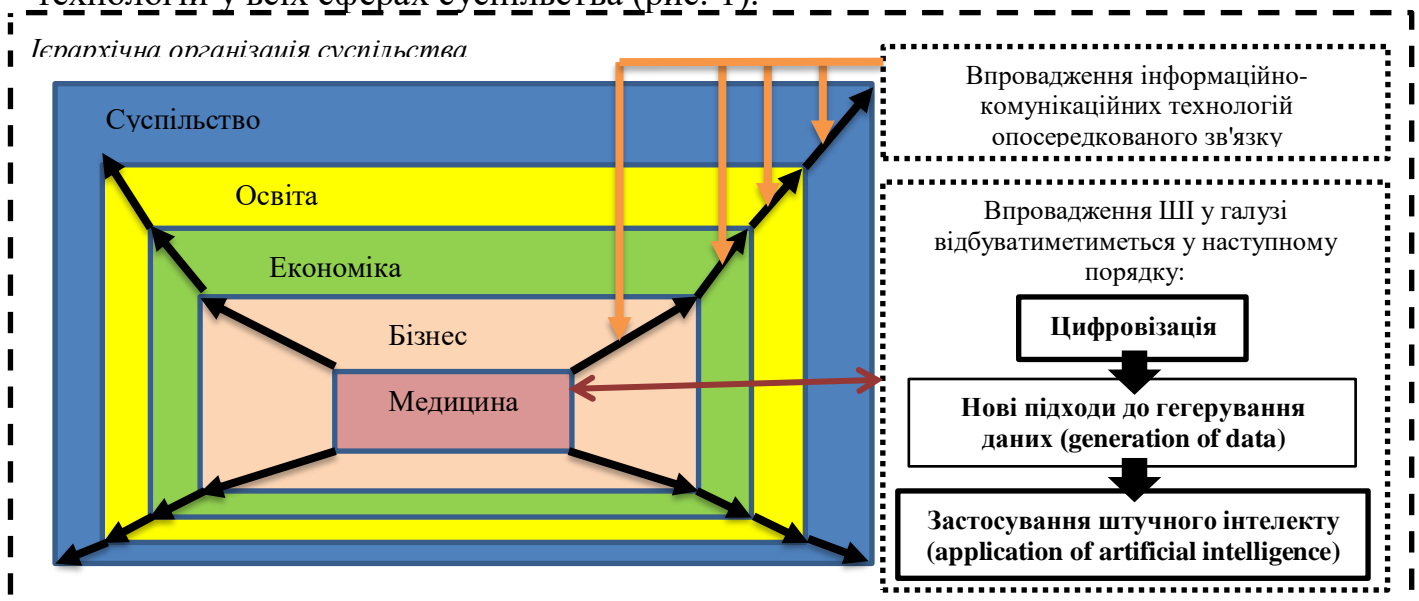

Рис. 1. Спрощений погляд на ієрархічну структуру процесів цифровізації суспільства
Джерело: складено автором на основі [1]

Цифровізація емпірично має позитивний вплив на суспільство в усіх аспектах життя, різні дослідження показали, що в цифрове суспільство забезпечуватиме відкритість, ефективність, рівність і добробут [2]. У контексті технологічного розвитку ефективним інструментом забезпечення соціально-економічного розвитку, як регіонів України, так і усієї держави в цілому може стати ідея розвитку SMART-міст.

В результаті реформи децентралізації, міста отримали широкі повноваження та нові джерела надходжень до місцевих бюджетів. Однак рівень ефективності використання коштів місцевих бюджетів в Україні залишається на доволі низькому рівні. Запровадження системи SMART-місто в перспективі дозволила б вирішити наступні проблем:

1. Моніторинг та оптимізація місцевої інфраструктури - Застосування сучасних технологій для розвитку мережі зв'язку, енергетичної системи, транспортної інфраструктури тощо.

2. Оптимізація діяльності комунальних підприємств – за допомогою цифрових алгоритмів здійснювати збирання та аналіз даних для ефективного управління постачання енергії, води, відведення відходів, управління транспортом та іншими ресурсами міста.

3. Взаємодія з громадськістю - залучення мешканців до процесів управління, використання мобільних додатків для зворотного зв'язку, спільного прийняття рішень тощо.

4. Консолідація громадян та сталий розвиток міста - застосування цифрових технологій для забезпечення сталості та стійкості міста зокрема в період різних викликів.

5. Безпека – система камер спостереження, матеріали з якої відразу обробляються цифровими алгоритмами з метою виявлення порушень та мінімізації ризиків.

6. Прозоре та ефективне використання бюджетних коштів – створення цифрових платформ фінансового моніторингу доходів та видатків коштів місцевих бюджетів.

Концепція SMART-міста (інтелектуального міста) визначається впровадженням інноваційних технологій та цифрових рішень для покращення якості життя мешканців, оптимізації управління ресурсами та забезпечення ефективності міського середовища. Основні характеристики SMART-міста можуть бути узагальнені за абревіатурою SMART: Specific (Конкретні), Measurable (Вимірювані), Achievable (Досяжні), Relevant (Значущі) та Time-bound (Обмежені часом).

Сьогодні в умовах глобальної цифровізації використання цифрових технологій набуло поширення у більшості розвинених країн, з метою кращого розуміння досліджуваної теми доцільно розглянути приклади успішної реалізації концепції SMART-міст у розвинених зарубіжних містах:

1. Сінгапур - Сінгапур визнаний одним із найбільш розвинених SMART-міст світу. Місто впроваджує технології для моніторингу трафіку, управління використанням енергії, цифрової ідентифікації громадян, а також розробляє інтегровані рішення для сталого розвитку.

2. Барселона, Іспанія - Барселона активно використовує SMART-технології для управління транспортом, оптимізації освітлення, впровадження електронної системи управління відходами та забезпечення громадської безпеки.

3. Токіо, Японія - Токіо використовує SMART-технології для управління надходженням води в систему, контролю якості повітря, оптимізації громадського транспорту та покращення систем безпеки міста.

4. Копенгаген, Данія - Копенгаген впроваджує SMART-рішення для підвищення ступеня сталості міста, використовуючи відновлювані джерела енергії, електромобілі, та цифрові системи управління водопостачанням та відходами.

5. Торонто, Канада - Торонто прагне до SMART-розвитку, впроваджуючи технології для покращення транспортної системи, оптимізації енергоспоживання в будинках, розвитку інтерактивних громадських просторів.

Наведені вище приклади демонструють різноманітність підходів до реалізації концепції SMART-міста та використання цифрових технологій для покращення різних аспектів життя у містах.

Отже, інтеграційні процеси матимуть поступовий характер, ймовірно вони розпочнуться з впровадження ІІІ в основні суспільні галузі, з метою нівелювати ймовірність похибки людини у процесі її діяльності та підвищення соціально-економічного добробуту суспільства. Аналізуючи інтеграцію цифрових технологій до державної фінансової політики, окремої уваги варта концепція SMART-міста, запровадження якої в перспективі може посприяти підвищенню комфорту проживання у містах України та підвищенню ефективності використання коштів місцевих бюджетів на користь громад.

ДЖЕРЕЛА

1. Плахотніук В. В. Альтернативні сценарії цифрового майбутнього. Бізнес Інформ. 2023. №8. С. 127–137. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-8-127-137> URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2023-8_0-pages-127_137.pdf

2. Herdiana, D. Indonesia's Digital Society: Challenges and Prospects. In The First International Conference on Political, Social and Humanities Sciences (ICPSH 2020) (p. 77). URL: <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-06-17-193-en-n.pdf>

3. Emmert-Streib, F. (2021). From the digital data revolution toward a digital society: pervasiveness of artificial intelligence. Machine Learning and Knowledge Extraction, 3(1), 284-298.

Положай В. В.,
здобувач вищої освіти
Леонова Н. В.,
кандидат філологічних наук, доцент
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна

ФІНАНСОВА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Постановка проблеми. Глобалізація - це вагомий чинник, що вказує на ситуацію міжнародних фінансових відносин та розвиток світового суспільства, вона віддзеркалює процеси в яких задіяні велика кількість світових країн, що в свою чергу суттєво відрізняються одна від одної своїми економічними досягненнями та політичним розвитком. Відмінною рисою глобалізації фінансового ринку є те, що він забезпечує можливість вільного руху фінансового капіталу. Так, як капітал - це один із ключових знарядь виробництва, кожна держава має бути конкурентоспроможною у залученні капіталу.

У сучасному світі фінансова глобалізація впливає на всі рівні національних і міжнародних фінансових систем і починає відігравати дедалі важливішу роль. Чим більший ступінь фінансової глобалізації, тим частіше країни беруть участь у світових економічних процесах. Тому необхідно узагальнити переваги та недоліки цього процесу для всіх учасників світових фінансових ринків.

Виклад основного матеріалу. Глобалізація є автономним, багатогранним, транскордонним процесом трансформації національних економік, інститутів, факторів виробництва в взаємопов'язану систему суспільного розвитку. Основною рушійною силою глобалізації виступає науково-технічний прогрес, розвиток інформаційних технологій, прагнення людей до самореалізації та досягнення високого, достойного

рівня життя. Ключовими факторами в поширенні глобалізації є економічні, зокрема відбувається розбудова виробничих ланцюжків, розвиток торговельних відносин, міграційні процеси, проникнення транснаціональних компаній на ринки країн, що розвиваються, інтенсифікація інвестиційних процесів, запровадження спільних економічних правил, створення міждержавних економічних об'єднань тощо[1, с. 352]. Економічна глобалізація здійснює вплив як на населення, підприємництво так і на державну фінансову політику.

Ступінь позитивного впливу процесу глобалізації залежить від позиції та ролі кожної країни в глобальному середовищі. Усі процеси, що супроводжують рух фінансового капіталу, є фінансовою глобалізацією. Сучасні дослідники вже не цікавляться концепцією фінансової глобалізації, оскільки їх головним чином хвилює не її суть, а її наслідки, особливо негативні наслідки та шляхи їх уникнення. Такі явища, як фінансова глобалізація, мають різний ступінь впливу на економіку різних країн. Фінансова система не в змозі та не бажає прийняти всю повноту влади

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

різноманітних фінансових установ та фінансових інструментів, у тому числі й факторів виробництва, що призводить до негативних соціально-економічних явищ у країнах, що розвиваються. Адаже нові можливості, які дає відкриття кордонів, збільшують ризики, пов'язані з безпечним функціонуванням національних економік. Підрив економіки країни, особливо її фінансової безпеки, може дестабілізувати фінансові ринки[2, с. 47].

До фінансової глобалізації долучилися майже всі країни світу, у тому числі й Україна. Першими фактичними ознаками участі України у процесах фінансової глобалізації почали з'являтися з надходження прямих іноземних інвестицій у кінці 1990-х – на початку 2000-х рр. На сьогодні основними напрямками фінансової глобалізації є: розвиток банківської сфери; розвиток фондового ринку; розвиток ринку фінансових послуг. Основні напрямки сьогодення у сфері фінансової глобалізації це: розвиток банківської сфери; розвиток фондового ринку; розвиток ринку

фінансових послуг. До форм фінансової глобалізації можна віднести: глобалізацію фінансових інструментів (переміщення капіталу, поява інноваційних цінних паперів) та глобалізація фінансових інститутів (розширення меж для співпраці інвестора з потенційним об'єктом інвестування, розширення спектру фінансових послуг).

Без перебільшення позитивним результатом глобалізаційних процесів є економічне зростання країни (підвищення рівня валового внутрішнього продукту) за рахунок залучення іноземного капіталу, або за рахунок впровадження нових технологій та підвищення продуктивності факторів виробництва. У зв'язку з глобалізацією фінансових ринків країни-інвестори перевели капітал у більш прибуткові сфери та об'єкти інвестування. Він вказує на рівень довіри інвесторів до країни, тобто наскільки країна приваблива для потенційних країн-інвесторів. З фінансовим відкриттям національних економік урядам і корпоративним організаціям стає легше отримати доступ до глобальних фінансових ринків[2, с. 48]. Глобалізація сприяє посиленню результативності фінансово-бюджетної політики, адже надає змогу враховувати ретроспективний досвід реалізації заходів фіскальної та монетарної політики в країнах із розвинутою та трансформаційною економікою, враховуючи доцільність їх конвергенції та адаптації до національної інституційної моделі економічного розвитку[3, с. 312].

Висновки. Наведене вище дає нам змогу зробити висновок, що глибина фінансової глобалізації залежить від розвитку економіки країни. Звісно, Україна не є локомотивом глобалізації, але вона має шукати шляхи співпраці з новими ринками та новими інструментами, відповідними сучасному етапу економічного розвитку. Сьогодні Україна бере активну участь у процесі фінансової глобалізації банківського та страхового секторів, а також інтеграції вітчизняного фондового ринку у світові ринки.

Можемо чітко побачити, що країни відіграють важливу роль у глобалізації. Країна має оперативно реагувати на різноманітні чинники економічного зростання шляхом успішного формування та реалізації податкової, грошово-кредитної, соціальної, економічної та інших політик. У

подальших дослідженнях доцільно було б поглибити напрямок державної підтримки (державного реформування) розвитку вітчизняних суб'єктів господарювання на світовому ринку в умовах євроінтеграції.

ДЖЕРЕЛА

1. Фінансова політика держави : монографія / М. Д. Пасічний. – Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. – 440 с.
2. Електронний журнал «Ефективна економіка» №7, 2016.
3. Державна фінансова політика : монографія / В. В. Коровій. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. – 388 с.

Попадюк А. Л.,
здобувачка ступеня бакалавра
Граматович Ю. В.,
старший викладач кафедри менеджменту
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
м. Хмельницький, Україна

ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ, ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасному світі, де швидкість змін та обсяг інформації безперервно зростають, вміння ефективно керувати часом стає ключовим фактором успіху для організацій та окремих працівників зокрема. Розвиток сучасного бізнесу та організації вимагає від учасників постійного адаптування до змін, швидкого реагування на виклики та вміння ефективного використання часових ресурсів. планування, організація часу, поставлення завдань та оптимізація робочих процесів стають необхідними вміннями для ефективного керівництва та роботи персоналу.

Розглядаючи явище «тайм-менеджменту» відносно однієї людини – це ефективний інструмент, який може допомогти кожній працюючій людині зробити час її роботи максимально ефективним, залишивши сили і вільні години на відпочинок і заняття хобі[1]. Якщо проєктувати вищевикладене визначення відносно підприємства, установи чи організації, то це ефективний інструмент, при використанні якого організація діяльності компанії швидше та ефективніше досягає цілей планування, не витрачаючи зайвих ресурсів. Загалом, тайм-менеджмент – це раціональне використання часу з мінімальними витратами інших ресурсів.

Кожна система, тайм-менеджмент не є виключенням, має свої ключові аспекти та правила роботи. Це явище існує, як раціональне використання власного часу, має базові елементи, які повинні працювати єдиним механізмом.

Зокрема для ефективного тайм-менеджменту важливі такі складові:

- планування і зазначення цілей: планування є частиною менеджменту, але під час цього етапу важливо об'єктивно оцінювати свої сили та часові обмеження;
- розставлення пріоритетів і визначення дедлайнів по кожній цілі та задачі: оцінити завдання зі сторони потреби в часі, з'ясувати, які завдання потрібно виконати швидше, а які можна залишити на потім;
- аналіз витрат часових ресурсів: потрібно вести звіт щодо виконаних завдань, зокрема звітувати щодо періоду їх виконання, таким чином менеджеру чи іншій уповноваженій особі буде легше аналізувати і виконані завдання, і витрачені часові ресурси;
- складання списків: це знову про звіт, але іншого характеру. Важливо не лише нотувати та звітувати про виконані завдання, а загалом вести письмові нотатки. Так легше виконувати завдання, коли ти вже бачиш, що ти виконав та що залишилось;

- самоорганізація та делегування: на мою думку, важливий момент не тільки у діяльності однієї людини, а й на рівні підприємства чи компанії. Дуже часто керівники, в силу своїх особистих переконань, не завжди можуть делегувати певні свої обов'язки. Загалом, це може стосуватись кожного із співробітників, які або мають помічників, або виконують обов'язки свого колеги;

- виключення зайвих завдань: нерідко у підсумку результатів, впливають завдання, які можна було не виконувати, тому що вони ніяк не впливають на кінцевий результат. У процесі досягнення поставлених цілей, важливо час від часу редагувати план, це може бути як додавання, так і виключення або редагування існуючих завдань. Таким чином, зменшуються витрати часу та пришвидшується досягання цілі.

На жаль, як в особистому житті, так і в корпоративному, час – це ресурс, який ми не можемо збільшити чи зменшити. Ми можемо лише раціонально ним скористатись, тому під час планування важливо розставляти пріоритети відносно планування та досягання цілей. Основні функції менеджменту показують, що ефективно здійснювати діяльність та провадити зміни – легко, але з підфункцією, як тайм-менеджмент – це ще й швидше.

У підсумку, варто зазначити, що тайм-менеджмент є важливим складовою ефективною організацією та успішною діяльністю в умовах сучасного бізнесу. Відповідне управління часом, планування робочих процесів та оптимізація використання ресурсу часу є ключовими факторами для досягнення поставлених цілей. Навички тайм-менеджменту, що включають у себе планування, організацію та контроль за власний час, виявляються критичними для досягнення цілей і забезпечення успішного розвитку організації у сучасному конкурентному середовищі. Тим паче, чим більша організація – тим цінніше час, у всіх розуміннях. Тому безпосередньо важливо вводити певні курси щодо підвищення кваліфікації, що безпосередньо стосується тайм-менеджменту у сфері фінансів, банківської справи та страхування. Це забезпечить покращення надання послуг у вищевказаних сферах. У наслідок, раціональне використання часу призведе до більш комфортного користування цими сферами.

ДЖЕРЕЛА

1. Що таке тайм-менеджмент: особистий тайм-менеджмент або як управляти своїм часом. URL: <https://blog.agrokebety.com/shcho-take-taym-menedzhment>

Вадим Ратинський
к.е.н., докторант,
Тернопільський національний технічний
університет імені Івана Пулюя,
Тернопіль, Україна

Олег Малярський
аспірант,
Тернопільський національний технічний
університет імені Івана Пулюя,
Тернопіль, Україна

Юрій Лабек
Студент гр ПМм-61,
Тернопільський національний технічний
університет імені Івана Пулюя,
Тернопіль, Україна

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ У ЗБУТІ. ВИМІРЮВАННЯ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ

Вступ. В умовах сучасного бізнесу підприємства повинні мати не лише високоякісні товари та послуги, але й ефективну маркетингову політику для їх успішного впровадження на ринку. У даній міні-науковій статті розглядається процес розроблення та обґрунтування маркетингової товарно-збутової політики на маркетингових принципах.

Основна частина. Для досягнення конкурентних переваг важливо активно впроваджувати інновації у збуті, використовуючи сучасні технології та відповідаючи світовим тенденціям. Впровадження інновацій у збут — це процес впровадження новаторських підходів та технологій у стратегії та практику розподілу товарів або послуг з метою покращення ефективності та конкурентоспроможності бізнесу.

Розробка систем внутрішнього та зовнішнього контролю дозволяє вимірювати та оцінювати ефективність маркетингових зусиль, адаптуючи стратегії до реальних ринкових умов. Вимірювання та оцінка ефективності в контексті маркетингової товарно-збутової політики включають в себе використання різноманітних ключових показників продажів, рентабельності, частки ринку, рівня клієнтської задоволеності та інших метрик. Це може включати аналіз фінансових звітів, вивчення покупних патернів клієнтів, опитування та збору даних з ринкових досліджень. Оцінка ефективності допомагає підприємству розуміти, наскільки добре його стратегії працюють та як їх можна оптимізувати для досягнення кращих результатів.

Стратегічне маркетингове планування на майбутнє включає в себе розроблення довгострокових стратегій та тактик з метою досягнення конкурентної

переваги і забезпечення стійкого росту компанії. Основні кроки в цьому процесі включають:

1. Аналіз сучасного стану: Ретельний огляд внутрішнього та зовнішнього середовища компанії для зрозуміння її поточного положення.

2. Визначення місії та цілей: Формулювання чіткої місії компанії та встановлення конкретних стратегічних цілей на майбутнє.

3. SWOT-аналіз: Оцінка сильних і слабких сторін компанії, а також можливостей та загроз зовнішнього середовища.

4. Визначення цільової аудиторії: Ідентифікація груп клієнтів, які є стратегічно важливими для досягнення цілей.

5. Розроблення стратегій: Визначення ключових стратегій, які допоможуть компанії досягти своїх цілей, включаючи стратегії продукту, ціноутворення, маркетингу та розподілу.

6. Маркетинговий мікс: Розроблення комплексу маркетингових заходів, включаючи продуктовий асортимент, ціноутворення, рекламу та розподіл.

7. Визначення ключових показників продуктивності (KPI): Встановлення метрик для оцінки ефективності стратегій та відстеження їхнього впливу на досягнення цілей.

8. Моніторинг і корекція: Регулярний моніторинг результатів та корекція стратегій на основі отриманих даних.

Стратегічне маркетингове планування є важливим елементом успішного управління підприємством і дозволяє підприємствам адаптуватися до змін в бізнес-середовищі.

Висновки. Розробка стратегії товарно-збутової політики на маркетингових принципах є важливим елементом успішності підприємства на конкурентному ринку. Урахування актуальних тенденцій та стратегічне планування грають визначальну роль у досягненні позитивних результатів. Стаття освітлює перспективи та стратегічні виклики у сучасному бізнесі, надаючи рекомендації щодо розвитку стратегії маркетингового товару та збуту.

ДЖЕРЕЛА

1. Ratynskiy, V., Tymoshyk, N., Sherstiuk, R., Dudkina, O., Dunaev, I., Petrovska, I., Mital, O., Nosyriev, O. (2021). Devising scientific and methodological tools to strengthen the economic security of a region through the improvement of technologies for marketing support of tourism. *East-ern-European Journal of Enterprise Technologies*, 4 (13 (112)), 52–65. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.238397>
2. Tymchenko, Y., Proskurina, M., Hryhorchuk, T., Chervinska, L., Ratynskiy, V., Shpylyk, S., Krause, O., Pinyak, I., Lebedynets, I., Nosyriev, O. (2023). Determining the role of emotions in the customer journey for culture industries under conditions of information and communication technologies development. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 2 (13 (122)), 62–72. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2023.275614>

Сердюкова Є. С.,
здобувач вищої освіти ступеня бакалавр
Данік Н. В.,
к.е.н, доцент, завідувач кафедри економіки, менеджменту
та фінансів МНУ імені В.О. Сухомлинського
м. Миколаїв, Україна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОЇ ТА БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах глобальних економічних та соціальних змін, податкова та бюджетна системи стають основними інструментами державного управління, що визначають фінансову стійкість та ефективність країни. В Україні, як і в багатьох інших країнах, існує ряд актуальних проблем, які потребують комплексного аналізу та системних рішень, але водночас відкривають шлях для перспективного розвитку.

Постійний дефіцит бюджету в Україні обмежує можливості для соціальних та інфраструктурних інвестицій. Невдовзі може виникнути ситуація, коли велика частина бюджетних ресурсів буде витрачена на погашення заборгованості, що ускладнить можливості держави забезпечити розвиток та покращення у житті громадян.

За словами американського економіста, засновника теорії «економіки пропозиції» Артура Лаффера, реформа, поміж іншого, може змінити обсяги прибутків, їх склад, а також часові рамки їх надходження до бюджету. Якщо, приміром, взяти до уваги досвід відбудови Європи після Другої Світової війни, то зовнішні борги країни після війни можуть зрости до 300% національного валового продукту[1].

Нерівномірне оподаткування доходів в Україні можна визначити як основне джерело несправедливості в системі оподаткування. При ретельному аналізі структури податкових надходжень від кінцевих платників виявляється, що доходи від фізичних осіб (такі як податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), військовий збір, податок на додану вартість (ПДВ) та єдиний податок, що спрямовується до місцевих бюджетів) переважають надходження від юридичних осіб (податок на прибуток, рента, акцизи та екологічні податки). Безпосередньо фізичні особи також більш відповідально та передбачувано виконують свої податкові зобов'язання[2].

Нормативно-правові акти у сфері оподаткування в Україні характеризуються складністю та нестабільністю. Деякі положення законодавчих норм не завжди є узгодженими і, іноді, навіть протиріччями. Крім законів, регулюючих питання оподаткування, велику роль в цьому процесі відіграють декрети Кабінету Міністрів України та укази Президента України. Завдяки наявності норм непрямої дії у законодавчих актах, значна частина аспектів оподаткування регулюється підзаконними актами.

Оскільки багато податкових норм може трактуватися неоднозначно при їх застосуванні, це створює труднощі для суб'єктів господарювання і призводить до зниження привабливості національної економіки для іноземних інвесторів.

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

Суперечливість та невизначеність в податкових нормах можуть впливати на стабільність та ефективність діяльності підприємств, ускладнюючи їх стратегічне планування та взаємодію з фіскальним органом.

З одного боку, наша система декларування та податкових знижок для фізичних осіб залишає бажати кращого. У більшості випадків українці декларують лише свої доходи, і це, як правило, виконується через податкових агентів, часто роботодавців. Концепції податкових витрат для фізичних осіб наразі відсутні (такими могли б стати витрати на придбання першого житла чи певна частина витрат на різні види страхування). З іншого боку, існуючий механізм податкових знижок залишається обмеженим і важкодоступним на практиці (освіта, певні витрати на охорону здоров'я, іпотечне кредитування, добровільне страхування життя), і користуються ним обмежене коло осіб. [2].

Головні завдання податкової реформи полягають у створенні сприятливого інституційного середовища для оподаткування, забезпеченні рівності перед законом для всіх платників, попередженні податкової дискримінації та посиленні контролю за виконанням податкових зобов'язань.

Також, реформа має бути спрямована на підвищення фіскальної ефективності, розширення бази оподаткування, покращення адміністрування та зменшення ухилення від сплати податків. Важливою є інноваційно-інвестиційна стимуляція за допомогою податкових пільг на прибуток підприємств. Розглянемо актуальні опції для ефективного реформування податкової системи:

- впровадження цифрових технологій та електронного оподаткування може покращити ефективність адміністрування податків, зменшити можливості для ухилення та забезпечити більшу прозорість в системі;
- акцент на оптимізацію податкових ставок, їх адаптацію до специфіки економічних галузей та забезпечення прозорості управління податками стане ключовим елементом для стимулювання економічного зростання;
- для зменшення дефіциту бюджету необхідно активно шукати та використовувати альтернативні джерела доходів, такі як прибутковий та майновий податки, а також залучення інвестицій;
- спрощення та уніфікація податкових процедур, а також створення зручної інфраструктури для подання звітності можуть зменшити можливості для ухилення від оподаткування;
- вдосконалення системи моніторингу та швидке реагування на порушення законодавства, включаючи високі штрафи та кримінальну відповідальність, може стимулювати дотримання податкових обов'язків;
- активна робота над спрощенням і уніфікацією податкового законодавства забезпечить більшу зрозумілість для платників та зменшить адміністративні витрати;
- активне впровадження електронних систем подання звітності та оподаткування сприятиме автоматизації та відкритості в податковій системі;

Податковий кодекс України має бути націлено на систематизацію та спрощення податкових законів країни з метою максимального їх наближення до принципів та

директив Європейського Союзу. Цей нормативно-правовий акт також має бути спрямовано на уніфікацію правил оподаткування із міжнародними стандартами обліку, а також на ліквідацію дискримінаційних норм, що застосовуються до окремих сфер або видів діяльності[3].

Оновлення кодексу сприятиме розвитку підприємництва в Україні та створить сприятливий інвестиційний клімат, спрощуючи податкове законодавство. Створення прозорих правил оподаткування і господарювання, а також впровадження справедливих підходів для всіх суб'єктів податкових відносин зміцнить партнерські відносини між громадянами, підприємствами та державою. Такі кроки також можуть призвести до збільшення бюджетних надходжень, підвищення прибутків підприємств і доходів громадян.

Отже, актуальні проблеми податкової та бюджетної систем в Україні визначають стратегічні напрямки для подальших реформ та модернізації. Здійснення необхідних змін дозволить країні забезпечити стабільний бюджет, створити сприятливі умови для бізнесу та соціальний розвиток, тим самим покращуючи якість життя громадян. Крім того, потрібно більше уваги приділяти балансованому розподілу податкового навантаження між платниками податків і демократизації роботи податкової служби, переосмислення її функцій з метою більш ефективного функціонування. Отримані висновки вказують на необхідність удосконалення, а не повного перетворення податкової системи України. Оновлення законодавчої бази у цій галузі повинне відображати традиції та основні принципи існуючої системи оподаткування, враховуючи світові тенденції.

ДЖЕРЕЛА

1. Ukrinform. Як Україна реформуватиме податкову систему після війни. Укрінформ - актуальні новини України та світу. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3688038-ak-ukraina-reformuvati-me-podatkovu-sistemu-pisla-vijni.html> (дата звернення: 02.12.2023).
2. Актуальні проблеми податкової системи України. Центр Дністрянського. URL: <https://dc.org.ua/news/tax-system> (дата звернення: 02.12.2023).
3. Реформування податкової системи України. Міністерство юстиції України. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_11350 (дата звернення: 02.12.2023).

ДЕРЖАВНІ ПРОГРАМИ ЯК ФІНАНСОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТЛОМ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Проблема розміщення, забезпечення належних умов проживання є першочерговою проблемою, яку вимушені вирішувати громадяни, що перемістилися з небезпечних або тимчасово окупованих територій. Здебільшого цю проблему вони вирішують самотужки. За даними Уряду тільки 200 тисяч українців наразі мешкають у місцях компактного проживання, зокрема близько 5 тисяч українців - у 25 побудованих модульних містечках [2].

Така велика кількість переміщених людей всередині нашої країни, що втратили домівки, побут, роботу та вимушені були шукати більш безпечних умов проживання, повинна спонукати державу вирішувати їх проблеми системно, використовуючи нормативно-правові, організаційні та фінансові важелі впливу щодо забезпечення їх житлом, залучаючи інвесторів, у т.ч. міжнародних до інвестування коштів для вирішення цієї проблеми. Світовий технологічний прогрес не дозволяє стояти осторонь проблем України міжнародному співтовариству, активно співпрацюючи з органами влади в Україні, переплітаючи українську економіку з глобальною світовою економікою.

Аналізуючи різноманітні соціологічні дослідження та інформацію від уповноважених осіб по роботі з ВПО в громадах, стає зрозумілим, що найгостріша проблема, яка потребує вирішення на місцевому рівні - це забезпечення житлом ВПО та сприяння їх працевлаштуванню, оскільки реалізація цих двох складових дозволяє людині швидше адаптуватися в громаді до нових умов, в яких вона опинилась.

Правові підстави державного регулювання процесів забезпечення житлом в Україні визначені статтею 47 Конституції України, згідно з якою держава створює умови, за яких кожний громадянин має змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду. Громадянам, які потребують соціального захисту, житло надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату відповідно до закону [3, ст. 47]. Сьогодні в Україні існують наступні механізми забезпечення житлом: придбання житла у власність, надання житла в оренду, надання комунального або державного житла у найм за визначеною чинним законодавством процедурою.

Система іпотечного житлового кредитування ефективно функціонувала у довоєнний час. Вона заснована на диференційованому підході до різних категорій громадян і охоплювала інвестиційно-будівельну діяльність, механізми надійного накопичення коштів населення і довгострокове іпотечне кредитування у поєднанні з адресною державною підтримкою, спроможна істотно сприяти розв'язанню

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

проблеми забезпечення житлом громадян [1]. На наш погляд, в теперішній час і після закінчення війни держава повинна в цій сфері застосовувати свої важелі впливу, забезпечуючи пільгове кредитування, а для певних категорій населення, навіть запроваджувати безвідсоткові цільові кредити для придбання житла з подальшою заборонаю його відчуження новим власником протягом 10-15 наступних років для уникнення шахрайських дій.

Державна програма «Житлові приміщення для внутрішньо переміщених осіб», яка діє сьогодні, реалізується за рахунок гранту, наданого Україні Урядом Німеччини через Кредитну Установу для Відбудови (KfW), передбачає надання пільгових кредитів для придбання власного житла на пільгових умовах. Завдяки цій програмі станом на 16.11.2022 475 родин ВПО вже отримали пільговий кредит та придбали власне житло. За Програмою у пільгову іпотеку можна взяти тільки готове або прийняте в експлуатацію житло. При цьому громадяни мають можливість самостійно обирати житло для придбання. Зокрема, з 475 квартир 429 були придбані у фізичних осіб та лише 46 – у забудовників.

Ця програма «започаткована у липні 2021 року та фінансується за рахунок 25,5 млн євро гранту Уряду Німеччини, наданих в рамках міжурядової угоди через Кредитну установу для відбудови KfW. Її реалізують Держмолодьжитло та Мінреінтеграції,

Відбір переможців здійснюється методом комп'ютерної вибірки за допомогою генератора випадкових чисел із застосуванням програмного забезпечення. Кредити надаються на термін до 30 років під 3% річних, виходячи з нормативної площі житла 52,5 кв. м загальної площі на особу чи сім'ю з двох осіб і додатково 21 кв. м на кожного наступного члена сім'ї [4].

Проте, навіть такі умови недоступні більшості громадян, що вимушені були переміститися в більш безпечні регіони, втративши роботу, стабільний дохід та власні збереження при загальній невпевненості в завтрашньому дні, нестабільного заробітку, можливості в будь-який час втратити роботу та неможливості визначення термінів закінчення бойових дій на території України.

Проблемою також є те, що в теперішній час можливості держави та органів місцевого самоврядування, а також населення через брак грошових коштів унеможливають забезпечення необхідних обсягів житлового будівництва та придбання житла у власність. Дієвим шляхом розв'язання проблеми забезпечення громадян достатньою кількістю житла є формування ринку орендного та /або відомчого житла (для проживання працівників), зокрема комунальної форми власності, як на вторинному, так і на первинному ринку нерухомості. Але для цього необхідне створення державою необхідних умов, зокрема нормативно правового забезпечення цих процесів та фінансування будівництва житла за кошти державного бюджету або залучення міжнародних донорів шляхом реалізації певних державних програм.

Можливість використання житлового сертифікату для придбання об'єкта житлової нерухомості, у тому числі шляхом фінансування придбання такого приміщення/будинку, що буде споруджений у майбутньому, або інвестування/фінансування його будівництва, підтверджує і нещодавно прийнятий

Закон України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України», який набув чинності 22 травня 2023 року [5, ст. 1]. Проте, отримання такого житлового сертифікату та придбання за ним нового житла можливе тільки для мешканців звільнених територій, територій, де сьогодні можна провести у визначеному порядку обстеження зруйнованого нерухомого майна. Мешканці окупованих територій та територій, де ведуться бойові дії, не можуть реалізувати своє право на отримання компенсації за знищене майно за житловим сертифікатом, оскільки неможливо провести обстеження зруйнованого житла та прийняти рішення про надання компенсації в формі житлового сертифікату. Таким громадянам необхідно чекати деокупації території, де розташоване їх майно або завершення бойових дій, очищення території від вибухонебезпечних предметів для того, щоб органи місцевого самоврядування могли почати там здійснювати свої повноваження.

На наш погляд, одним з дієвих, але коштовних методів вирішення проблеми забезпечення житлом ВПО є його нове будівництво за новими нормами та стандартами, передбачаючи будівництво сучасних укриттів в самому будинку або поряд з ним. В свою чергу, будівництво нових будинків дозволить стимулювати багато інших галузей господарювання, створити нові робочі міста та забезпечити роботою велику кількість людей, а також забезпечити надходження в доходну частину бюджету.

Проте, такий розвиток подій можливий лише при безпосередній участі держави в цьому процесі шляхом прямого фінансування будівництва, створення пільгових податкових умов та надання пільг при наданні земельних ділянок в оренду забудовникам, що здійснюють будівництво житла для ВПО, розробки механізму надання новозбудованого житла ВПО, території яких є тимчасово окупованими, залучення приватних інвесторів для будівництва житла шляхом використання форм державно-приватного партнерства та ін.

ДЖЕРЕЛА

1. Базарко І.М., Сапіга В.С. Організаційно-правові засади державного управління процесом забезпечення військовослужбовців житлом на сучасному етапі. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2018. № 29 (68). Т. 2. С. 46–50. URL: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/2_2018/10.pdf

2. Верещук І. У 2,5 мільйонів українців пошкоджено або зруйновано житло внаслідок російського вторгнення. 2023. URL: <https://suspilne.media/459105-u-25-miljoniv-ukrainciv-poskodzeno-abo-zrujnovano-zitlo-vnaslidok-rosijskogo-vtorgnenna-veresuk/#>

3. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#n4320>

4. Програма «Житлові приміщення для внутрішньо переміщених осіб»: 475 родин вже придбали житло за пільговою іпотекою : Міністерство розвитку громад та територій України. – 2022. - URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/programa-zhitlovi-primishchennya-dlya-vnutrishno-peremishchenih-osib-475-rodin-vzhe-pridbali-zhitlo-za-pilgovoyu-ipotekoju>

5. Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України : Закон України від 23 лютого 2023 року № 2923-ІХ / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2923-20#Text>

Стеценко В.С.,
здобувач ступеня магістра
Неізнестна О.В.

*к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування,
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг*

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ В СФЕРІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Прийняття нової редакції Конституції України у 1996 р. створило підвалини для нового етапу розвитку суспільства і умови для побудови демократичної, суверенної, правової держави. Конституція України гарантує «правові передумови розвитку місцевого самоврядування в Україні, окреслює загальні засади конституційної моделі територіальної організації влади на місцях, визначає концептуальні напрями діяльності виконавчих органів місцевого самоврядування» [1]. Конституція України визначає, що «місцеве самоврядування є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання в сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України» [2]. Крім того, у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» зазначено, що «місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання в сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України» [3]. Так само, Європейська Хартія місцевого самоврядування тлумачить місцеве самоврядування як «право і спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання та управління суттєвою частиною публічних справ, під власну відповідальність, в інтересах місцевого населення» [4, с. 89].

Слід зазначити, що «місцеве самоврядування – це особлива форма публічної влади, яка має принципово інший характер, ніж влада державна. Так, якщо влада державна характеризується суверенітетом (верховенством, самостійністю і незалежністю), то місцеве самоврядування – це влада підзаконна, яка діє в межах та у порядку, визначених законом» [5]. Органам місцевого самоврядування надаються окремі повноваження органів державної влади і стан їх виконання контролюються державою.

В цілому, головною метою державного регулювання діяльності в сфері місцевого самоврядування є забезпечення економічної та соціальної стабільності. Суспільним джерелом виникнення й фіксування мети або цілей є потреби та інтереси людей. Лошенюк В.Є. зазначає, що «визначення суспільних потреб та інтересів здійснюється через узагальнення і поєднання інтересів особистих, колективних і державних інтересів» [6].

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

Головними елементами механізму державного регулювання діяльності в сфері місцевого самоврядування є: суб'єкт, об'єкт, методи і засоби.

Суб'єктами в механізмі державного регулювання діяльності в сфері місцевого самоврядування виступають представники господарських інтересів та соціальні групи, які різняться одна від одної за різними ознаками: «майном, доходами, видами діяльності, професіями, галузевими та регіональними інтересами. Це наймані робітники та власники підприємств, фермери та земельні власники, управлінці та акціонери, інвестори та ін. У кожній з цих груп є свої інтереси, зумовлені їхнім соціально-економічним становищем, а також належністю до того чи іншого виду діяльності» [6].

Виконавцями господарських інтересів держави є органи державної та місцевої влади.

Об'єктами в механізмі державного регулювання діяльності в сфері місцевого самоврядування є сфери економіки громади, її соціально-економічний розвиток (секторна та галузева структура господарства; інвестиційні можливості; зайнятість населення; гуманітарна сфера; міжнародне та міжрегіональне співробітництво; природокористування та безпека життєдіяльності людини; адміністративна політика).

Безпосереднє втручання держави у функціонування органів місцевого самоврядування здійснюється з допомогою адміністративних, або як ще їх називають прямих, жорстких (законодавчі та нормативні акти, що визначають та регулюють діяльність органів місцевого самоврядування та оснований на них розпорядчі документи місцевих виконавчих органів влади) методів та важелів і економічних, або як ще їх називають непрямих, м'яких (кредитних, бюджетних, податкових та інших) методів і важелів.

На думку колективу авторів під керівництвом Мазараки А.А., «одним з основних інструментів державного регулювання соціально-економічних процесів є бюджет, розробка основних напрямів формування та використання бюджетних коштів здійснюється виходячи з необхідності виконання завдань, які стоять перед суспільством. Як суспільно-економічна категорія, бюджет відображає відповідні відносини у процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту щодо вироблення, розподілу, споживання послуг і регулювання соціально-економічного розвитку з метою задоволення потреб суспільства» [7].

Насібова О. та Яковченко Д. відмічають, що «як складова бюджетної системи держави і основа фінансової бази діяльності органів самоврядування місцеві бюджети забезпечують необхідними грошовими засобами фінансування заходів економічного і соціального розвитку, що здійснюються органами влади і управління на відповідній території» [8].

Проте, слід відзначити, що роль регулятора місцевий бюджет виконує по-різному. По-перше, він акумулює та перерозподіляє значну частку згенерованих доходів громади. По-друге, бюджетний вплив на розвиток економіки територіальної громади здійснюється на основі оптимального поєднання доходів і витрат місцевих бюджетів.

ДЖЕРЕЛА

1. Золотоноша О. Правове регулювання місцевих органів влади. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. №3 URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2020/3/26.pdf> (дата звернення: 03.12.2023).
2. Конституція України : Закон України №254к/96-ВР від 28.06.1996р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 03.12.2023).
3. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України №280/97-ВР від 21.05.1997р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 05.12.2023).
4. Камінська Н.В. Місцеве самоврядування: теоретико-історичний і порівняльно- правовий аналіз : навч. посібник. Київ. 2010. 232 с.
5. Берназюк Я.О. Право органів місцевого самоврядування на звернення до адміністративного суду для захисту інтересів територіальної громади. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2020. Том 31 (70). № 1. С. 112-117. URL: http://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/1_2020/23.pdf (дата звернення: 05.12.2023).
6. Лошенко В.Є. Державне регулювання економіки. Електронний ресурс. URL: <http://cppk.cv.ua/i/1216029.doc> (дата звернення: 06.12.2023).
7. Державне фінансове регулювання економічних перетворень : монографія / І.Я. Чугунов, А.В. Павелко, Т.В. Канєва, та ін. ; за заг. ред. А.А. Мазаракі. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 376 с.
8. Насібова О. В., Яковченко Д. М. Сучасний стан формування та використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів України. *Ефективна економіка*. 2018. №10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/158.pdf (дата звернення: 06.12.2023).

Трухан В.А.,
здобувачка вищої освіти ступеня бакалавра, студентка 1 курсу
Леонова Н.В.
канд. філол. наук, доц. каф МВСГД
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Податкова політика стає одним із ключових аспектів функціонування сучасних держав у контексті глобалізації економіки. З усе ширшим зростанням обміну товарами та послугами між країнами, розвитком фінансових та технологічних зв'язків, а також інтеграцією міжнародних ринків, виникає необхідність адаптації податкових систем держав до нових умов глобального економічного ландшафту.

Актуальність вивчення податкової політики в умовах глобалізації не може бути переоцінена. Зміни в світовій економіці вимагають перегляду підходів до оподаткування, адаптації податкових законів та механізмів збирання податків для забезпечення економічної стабільності, стимулювання інвестиційного клімату та збалансованого розвитку.

Урахування міжнародних стандартів та практик у сфері оподаткування, боротьба з податковими ухиляннями та недооподаткуванням, а також створення стимулів для ефективного використання ресурсів стають одними з ключових завдань податкової політики країн у глобальному економічному оточенні.

Державна податкова політика - це діяльність держави у сфері встановлення, правового регламентування та організації справляння податків і податкових платежів у централізовані фонди грошових ресурсів держави.

Відповідно до п. 3 Положення «Про Міністерство фінансів України» Міністерство фінансів України забезпечує серед іншого формування та реалізацію єдиної державної податкової політики, державної політики з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску [1]. Це положення стосується визначення функцій та обов'язків Міністерства фінансів України, серед яких основні завдання з формування та впровадження державної податкової політики.

Міністерство фінансів відіграє ключову роль у розробці та реалізації податкової політики країни. Його завдання включає формування та реалізацію єдиної державної податкової стратегії, в тому числі в аспекті оподаткування доходів, підприємств та інших складових економіки.

Податкова політика держави в умовах глобалізації вимагає особливого підходу. Вона включає діяльність держави щодо запровадження (скасування), коригування механізмів і організації справляння податків і податкових платежів, які

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

є інструментом розподілу та перерозподілу ВВП [2]. Податкова політика в умовах глобалізації фактично є основним інструментом державного втручання в економіку. З міжнародними фінансовими зв'язками та зростаючою конкуренцією між країнами у привабленні інвестицій, податкова система стає необхідною для регулювання економічної активності та розподілу доходів.

В умовах глобалізації, держави змушені реагувати на зміни в економічному середовищі шляхом постійного адаптування податкових механізмів. Це може включати введення нових податків або скасування існуючих, коригування податкових ставок, оптимізацію системи оподаткування для забезпечення прозорості та ефективності.

Податкова політика стає інструментом перерозподілу ВВП, забезпечуючи фінансування соціальних програм, інфраструктури, освіти, охорони здоров'я та інших сфер життєвого значення. У глобалізованому світі, де капітал, ресурси та людські потоки перетинають національні кордони, важливо створювати податкову систему, яка була б конкурентоспроможною для бізнесу та одночасно сприяла б економічному зростанню та соціальній стабільності.

В умовах глобалізації, податкова політика має забезпечувати надійну фінансову основу функціонування держави, досягнення позитивних зрушень у соціально-економічному розвитку і захисту національних інтересів [2]. Умови глобалізації вимагають від держав ретельно розробленої податкової політики, спрямованої на кілька стратегічних цілей. Однією з ключових завдань податкової системи в таких умовах є створення надійної фінансової бази для державного функціонування та реалізації соціально-економічного розвитку.

Податкова політика повинна забезпечувати стабільність фінансів держави, збираючи достатній обсяг податків для фінансування соціальних програм, інфраструктури, освіти, охорони здоров'я та інших потреб громадян. Це є ключовим елементом забезпечення соціальної стабільності та підтримки розвитку економіки.

Крім того, податкова політика повинна стимулювати позитивні зміни у соціально-економічному розвитку. Це може бути досягнуто через створення податкових стимулів для підтримки інвестицій, інновацій та розвитку бізнесу. Наприклад, застосування спеціальних податкових кредитів або зниження податкових ставок для підприємств, які вкладають кошти у дослідження та розвиток нових технологій, може стимулювати економічний розвиток.

Важливо також захищати національні інтереси через податкову політику в умовах глобалізації. Держави повинні бути уважними щодо зовнішньої конкуренції та вміти ефективно використовувати свою податкову систему для захисту власних економічних інтересів.

Також важливою є роль і значення заходів регулювання податків на споживання, працю та капітал в умовах глобальних трансформацій [2]. В умовах глобальних трансформацій регулювання податків на споживання, працю та капітал відіграє ключову роль у формуванні економічної політики та забезпеченні фінансової стабільності країни.

Розглянемо значення цих заходів у контексті глобальних змін:

1. **Податки на споживання:** Одним із ефективних інструментів податкової політики є оподаткування товарів та послуг, споживання яких може бути впливовим на стан економіки. Регулювання податків на споживання може сприяти збалансованому розподілу споживчих потоків та стимулюванню виробництва або обмеженню вживання певних товарів чи послуг.
2. **Оподаткування праці:** Важливим аспектом є податкове стимулювання робочої сили. Ефективне оподаткування праці може стимулювати робочу активність, прискорювати економічне зростання та сприяти зменшенню безробіття.
3. **Оподаткування капіталу:** Регулювання оподаткування капіталу має велике значення для залучення інвестицій та стимулювання розвитку виробництва. Податки на капітал можуть впливати на рішення про інвестування, створення нових робочих місць та ефективне використання ресурсів.

Умови глобальної економіки вимагають постійного адаптування інструментів податкової політики для забезпечення конкурентоспроможності країни на міжнародному ринку. Розуміння та правильне використання цих заходів може мати значний вплив на економічний розвиток та стабільність держави в умовах глобалізації.

В умовах глобалізації, коли країни конкурують за інвестиції та ресурси, ефективна податкова політика може бути ключовим фактором успіху. Це включає в себе не тільки встановлення конкурентоспроможних ставок податків, але й створення стабільного, прозорого та передбачуваного податкового середовища [2]. У сучасному світі глобалізації, коли економіки країн взаємопов'язані та конкурують між собою за інвестиції та ресурси, роль ефективної податкової політики набуває великого значення. Ефективна податкова стратегія стає ключовим чинником успіху для країн, оскільки вона впливає на економічну активність, привабливість для інвесторів та загальний розвиток економіки.

Спроможність країни привертати інвестиції та залучати талановиту робочу силу часто залежить від податкової політики. Встановлення конкурентоспроможних ставок податків є важливим аспектом для стимулювання бізнесу, залучення іноземних інвесторів та збереження внутрішніх ресурсів. Однак, не лише рівень оподаткування визначає ефективність податкової політики, але й якість самої системи оподаткування.

Стабільне, прозоре та передбачуване податкове середовище також грає важливу роль. Підприємства та інвестори вибирають країни для ведення бізнесу, орієнтуючись на стабільність та надійність податкових правил та процедур. Невизначеність у податковій системі або часті зміни податкового законодавства можуть відлякати потенційних інвесторів та підірвати внутрішні інвестиційні потоки.

Таким чином, умови глобалізації поставили перед державами нові виклики щодо формування та використання податкової політики. З податкових механізмів вимагається більша ефективність, прозорість та гнучкість для забезпечення фінансової стійкості держави та сприяння сталому економічному розвитку. Податкова політика держави в умовах глобалізації має важливе значення для

економічного розвитку країни. Податкова політика повинна бути справедливою та прозорою, щоб забезпечити рівні умови для всіх гравців та сприяти економічному зростанню. Податкова політика повинна сприяти макроекономічній стабільності, стимулюючи інвестиції та зростання. Також, податкова політика повинна бути ефективною, щоб мінімізувати втрати від податків та максимізувати доходи від податків

Важливість податкової політики полягає не лише в збиранні коштів для державного бюджету, але й у стимулюванні економічної активності та розподілі ресурсів для соціальних потреб. Направленість податкових заходів на залучення інвестицій, підтримку інновацій та розвитку бізнесу стає важливим елементом економічної стратегії країни.

Глобалізація створює нові виклики та можливості для податкової політики. Вона вимагає більш гнучкої та адаптивної податкової системи, яка може відреагувати на швидкі зміни в глобальній економіці. Глобалізація підкреслює необхідність міжнародної координації податкової політики, щоб запобігти податковому ухиленню та недобросовісній конкуренції

Також, важливо застосовувати податкові інструменти для захисту національних інтересів та ефективно використовувати їх для досягнення стратегічних цілей в економічній та соціальній сферах.

ДЖЕРЕЛА

1. Міністерство фінансів України. Податкова політика. URL: <https://mof.gov.ua/uk/tax-policy> (дата звернення 02.12.2023).
2. Коровій В. В. Податкова політика країни в умовах глобалізації економіки. Фінанси та банківська справа. Проблеми економіки № 4 (42), 2019. 179-185 с. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2019-4_0-pages-179_185.pdf (дата звернення 02.12.2023).

Ухналь Н.М.,
доктор філософії з економіки,
завідувач науково-організаційного відділу
Клименко К.В.,
к.е.н., завідувач відділу бюджетної системи та
фінансів інституційних секторів економіки
ДННУ «Академія фінансового управління»,
м. Київ, Україна

НОВІТНІ ВЕКТОРИ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ ІНВЕСТИЦІЙНИМ БАНКОМ

У сучасних умовах надзвичайно важлива співпраця з Європейським інвестиційним банком (ЄІБ), міжнародною фінансовою інституцією, яка забезпечує надійне та стабільне довгострокове фінансування найбільш пріоритетних проєктів. Співпраця з ЄІБ надає можливість отримувати кредитні ресурси за найвигіднішими умовами з метою розвитку магістрально важливих секторів економіки та інфраструктури, й також для проведення структурних реформ.

Після початку широкомасштабної російської агресії ЄІБ продовжує активно підтримувати Україну, збільшуючи обсяги виділених коштів. На даний момент українська влада фокусується на розширенні співпраці, зокрема, у фінансуванні транспортного та енергетичного секторів, міської інфраструктури та загалом у процесі відновлення української економіки.

ЄІБ був заснований у 1957 році, акціонерами котрого наразі є 27 країн Європейського Союзу. Банк не лише здійснює кредитну діяльність, але також виступає першочерговим позичальником фінансових ресурсів на світовому ринку капіталу. З початку співпраці з ЄІБ у 2004 році Україна працює над створенням нормативно-правової бази задля залучення його фінансових ресурсів з метою реалізації інфраструктурних, енергетичних, природоохоронних та інших інвестиційних проєктів. Станом на 01.11.2023 р. обсяг наданих фінансових ресурсів ЄІБ в Україні в державному та приватному секторах, перевищує 7,5 млрд євро. Проєктний портфель Банку в державному секторі нараховує 25 проєктів загальною сумою 5,2 млрд євро, з яких 23 проєкти сукупним обсягом 4,81 млрд євро перебувають на стадії реалізації. Станом на 01.11.2023 р. в рамках цих проєктів було витрачено 2613,26 млн євро, зокрема, у 2021 р. – 163,84 млн євро, у 2022 році – 1 722,6 млн євро, у 2023 році - 26,14 млн євро [1].

Співробітництво ЄІБ із Україною враховує глобальний контекст та системно важливі потреби держави. Його проєкти й ініціативи мають базову платформу на основі даних «Швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення» [2], підготовленою експертами Світового банку, Європейської Комісії, ООН та й урядом України, відповідно до котрої, сукупні фінансові потреби України в контексті відновлення та відбудови складають 411 млрд. дол США. Оновлена оцінка, котра очікується до кінця поточного року, дозволить коригувати відповідні

плани й зосередитися на найбільш важливих пріоритетних й магістральних напрямках [3].

ЄІБ призначив фінансування для двох проєктів відновлення в Україні:

➤ проєкт Ukraine Recovery III FL (250 мільйонів євро, перший транш - 100 мільйонів євро) орієнтований на фінансування критично важливої соціальної та міської інфраструктури. В рамках цього проєкту передбачено відновлення інфраструктури, що постраждала від російської агресії, а також будівництво нової базової інфраструктури з метою створення гідних умов проживання для переміщених осіб та приймаючих громад.

➤ Проєкт Ukraine Water Recovery FL (200 мільйонів євро, перший транш - 100 мільйонів євро) націлений на фінансування інвестицій у критично важливу водну інфраструктуру в районах, що постраждали від воєнних дій або в котрих проживає вагома кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Проєкт включає відновлення систем водопостачання й водовідведення, включаючи заходи, що спрямовані на подолання наслідків руйнування Каховської дамби.

Ці фінансові ресурси від ЄІБ виділяються в рамках співпраці з Україною, принципи котрої покладені в Меморандумі про взаєморозуміння, підписаному 21.06.2023 р. у Лондоні на конференції URC 2023. Зазначений меморандум передбачає загалом близько 840 мільйонів євро кредитних коштів для реалізації пріоритетних проєктів відновлення інфраструктури в Україні. Під умовою остаточного затвердження Радою директорів ЄІБ та Комітетом донорів EU4U, перші транші у розмірі 100 мільйонів євро будуть підписані до кінця поточного року [4].

На думку очільника Представництва ЄІБ в Україні Жана-Еріка де Загона, щоб Банк у майбутньому продовжив надавати пільгове фінансування Україні, ЄІБ запровадив декілька програм і механізмів реалізації такого фінансування. Наприклад, підтримка надаватиметься з використанням гарантій й грантів Фонду ЄІБ «EU for Ukraine», до якого держави – члени ЄС уже виділили 400 млн євро. Крім того, важливою є «Ukraine Facility» – спеціальна програма ЄК, котра спрямована на макроекономічну підтримку, відновлення й розвиток нашої держави, із загальним бюджетом у 50 млрд євро на період 2024–2027 рр. А оскільки ЄІБ є банком ЄС, то він активно долучатимемося до використання інструментів даної програми [3].

Також Кабінет Міністрів України затвердив два рішення, які передбачають залучення майже 162 млн євро від ЄІБ. Ці кошти входять в рамки існуючих програм відновлення України, охоплюючи реконструкцію та будівництво шкіл, лікарень, дитячих садочків, адміністративних будівель, ЦНАПів, очисних споруд та інших об'єктів [5].

У 2022 році Європейський інвестиційний банк спрямував 1,7 млрд євро екстреної допомоги на потреби критичної інфраструктури, спрямованої на забезпечення життєдіяльності країни. Це визначене вагомим кроком у зміцненні та підтримці України в умовах викликів та потреб, що виникають у сучасних умовах. Галузі, на які Європейський інвестиційний банк акцентує свою увагу, відображають ключові потреби України. Соціальна інфраструктура визначається як найважливіша, оскільки відновлення та розвиток цієї сфери є критично важливим для повернення громадян до України. Транспорт також отримує високий пріоритет, оскільки він

сприяє економічній активності. Наступні за важливістю галузі включають водопостачання та водовідведення, а також кібербезпеку, котра набуває все більш вагомого значення в сучасних реаліях. Ці пріоритети відповідають стратегічним цілям уряду України, забезпечуючи їхню актуальність та ефективність. ЄІБ прикладає максимальні зусилля для того, щоб наразі належним чином впроваджувалися вже існуючі проєкти.

ЄІБ докладає щонайбільше зусиль з метою належного впровадження вже наявних проєктів. Приміром, Банк продовжує реалізовувати проєкт «Міський громадський транспорт України», у межах котрого недавно забезпечили постачання нових трамваїв до Львова. Також у межах «Надзвичайної кредитної програми для відновлення України» ЄІБ відкрив оновлену лікарню в Одесі та школу в Полтаві, що демонструє пряму участь і внесок у поліпшення життя в Україні.

Також ЄІБ активно вкладає кошти у відновлення дорожньої інфраструктури, зосереджуючись, зокрема, на ремонті автошляху М-09, який виступає ключовою транспортною артерією між Україною та Польщею. Це має велике значення для розвитку українського аграрного сектору, особливо в контексті євроінтеграційних планів України, і це набуває особливого важливого значення в умовах відновлення країни після конфлікту.

Щодо сприяння аграрним проєктам, в попередньому періоді Банк інтенсивно фінансував розвиток агробізнесу, приділяючи увагу великим компаніям, таким як "Епіцентр К", Nibulon, Kernel. Навіть у теперішній час, коли фінансування великих агропідприємств не є головною пріоритетною справою, Банк вбачає критичне значення агросектору для України, особливо в умовах ведення воєнного конфлікту [4].

Негативні наслідки війни відчуваються не тільки в агробізнесі, але й у ширшому контексті, де підприємства стикаються зі знищенням активів і зниженням прибутковості. ЄІБ та інші фінансові установи визнають ці виклики і шукають конструктивні методи підтримки в умовах такої несприятливої обстановки. З моменту початку повномасштабного вторгнення РФ, ЄІБ вже надав 50 млн євро "Укренерго" та розглядає можливість надання додаткового фінансування в розмірі 86 млн євро для термінових потреб, зокрема підготовки до зими [4].

Щодо енергоефективності, ЄІБ впроваджує амбітну програму енергоефективної модернізації громадських будівель на загальну суму 300 млн євро. Цей проєкт надає можливість невеликим і середнім містам, а також громадам по всій території України отримати фінансування для термомодернізації, ремонту та адаптації інфраструктури, зокрема у будівлях, що пошкоджені внаслідок війни, а також для вирішення потреб переселенців. У рамках цієї програми, яку впроваджує Міністерство відновлення України, зараз оголошено конкурс на відбір проєктів, у якому муніципалітети запрошуються прийняти участь. Термін подачі заявок триває до 10 грудня 2023 року [4].

У рамках процесу відновлення Банк активно реалізує дві ключові програми з відновлення загальним обсягом 540 млн євро, з них 200 млн євро відведено для Надзвичайної кредитної програми для відновлення України. Вже більше 100 об'єктів успішно пройшли ремонт, зокрема 52 освітні установи, 37 медичних закладів і 9

соціальних будівель. Серед прикладів варто відзначити відновлення школи №16 у Кам'янському, школи мистецтв у Миргороді та капітальний ремонт лікарні №8 в Одесі. Ці проекти, хоча і невеликі за розміром, відіграють важливу роль у зміцненні місцевих спільнот [4].

Також, ЄІБ активно взявся за удосконалення муніципальної інфраструктури через Програму розвитку муніципальної інфраструктури, підтримуючи різноманітні проекти, такі як освітлення та управління відходами. Серед наших недавніх ініціатив можна виділити підтримку рекультивації сміттєзвалища у Грибовиці та впровадження системи управління твердими побутовими відходами у Львові. Ми також впроваджуємо заходи з енергоефективності у дитячих садках у Сумах і Тернополі, а також здійснюємо модернізацію систем водопостачання й водовідведення у м. Луцьку.

Ще однією ключовою ініціативою є екологізація міського транспорту, особливо на розвитку "зеленого" транспорту, вкладаючи інвестиції у створення екологічно чистих автобусів, трамваїв та тролейбусів з метою зменшення автомобільного трафіку та підвищення якості громадського транспорту. Після настання війни, вже виділено 22 млн євро для закупівлі нових екологічно чистих тролейбусів та трамваїв для таких міст як Київ, Львів та Одеса, що виготовлені українськими компаніями. Загалом передбачається виділення ще 100 млн євро для впровадження подібних проектів у багатьох містах України. Виділено 160 млн євро для розширення Харківського метро, не дивлячись на затримки у реалізації. В рамках проекту "Міський громадський транспорт України" передбачено 10 млн євро для придбання низькопідлогових тролейбусів та 45 млн євро на нові вагони метро. ЄІБ також спрямував 15 млн євро на закупівлю 30 електроавтобусів, що покращить екологічний стан транспорту у місті. Така підтримка соціальної інфраструктури включає в себе ремонт шкіл й медичних закладів. Також в планах інвестиційний проект задля оновлення трамвайного парку та відновлення інфраструктури, яка постраждала внаслідок війни, з підготовчим фінансуванням у розмірі 400 000 євро від ЕРТАТФ, котрим управляє ЄІБ. [4].

Отже, співпраця між Україною та ЄІБ продовжує розвиватися в різних сферах, враховуючи поточні виклики та завдання в умовах війни. Партнерство з ЄІБ виявляється важливим кроком для України у зміцненні економіки та впровадженні стратегічних ініціатив. У сфері відновлення та розвитку інфраструктури, включаючи дорожню і муніципальну інфраструктуру, співпраця виявляється результативною. ЄІБ активно фінансує проекти з відновлення освітлення, управління відходами, а також енергоефективності, що сприяє покращенню якості життя громадян. Також, як бачимо, важливим аспектом співпраці є підтримка сільськогосподарського сектору та агробізнесу. У контексті конфлікту та війни в Україні, ЄІБ виявляє високий рівень відповідальності, надаючи фінансову підтримку для відновлення зруйнованих об'єктів та інфраструктури. Це сприяє економічному відновленню та покращенню соціально-економічної ситуації в постраждалих регіонах. Важливо відзначити, що співпраця України і ЄІБ відбувається в контексті загальних євроінтеграційних амбіцій країни, що сприяє реалізації стратегічних цілей і стимулює сталі та стійкі позитивні зміни в різних сферах суспільства.

ДЖЕРЕЛА

1. Європейський інвестиційний банк. URL: <https://mof.gov.ua/uk/eib>
2. Україна - швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення: 2022 – 2023. URL: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099062823034041908/p18017401fe8430010af21016afb4ebc8c4>
3. Голова Представництва Європейського інвестиційного банку в Україні: «Загальні потреби України у відбудові становлять \$411 млрд». URL: <https://mind.ua/publications/20264676-golova-predstavnictva-evropejskogo-investicijnogo-banku-v-ukrayini-zagalni-potrebi-ukrayini-u-vidb>
4. Європейський інвестиційний банк виділить Україні гроші на два проекти відновлення. URL: <https://mtu.gov.ua/news/34863.html?fbclid=IwAR1NBYU2dMg6opZsNlm85nomAZQ00DIToGV5pSOn5e62fWKkjwY3aB5IU-0>
5. Завдяки підтримці ЄІБ зможемо розпочати реалізацію ще 186 нових проектів відновлення, — Прем'єр-міністр. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/zavdiaky-pidtrymtsi-ieib-zmozheмо-rozpochaty-realizatsiiu-shche-186-novykh-proektiv-vidnovlennia-premier-ministr>

Христофорова П. С.,
здобувач вищої освіти 2 курсу
Микитюк І.С.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ В УКРАЇНІ ЗА СУЧАСНИХ УМОВ

Триваюча агресія РФ створює величезний тиск на державні фінанси. У 2022 році державний бюджет України став «бюджетом воюючої країни». Збереження обороноздатності та воєнного потенціалу наразі являється першочерговим завданням країни. Не менш важливим є забезпечення соціальної і гуманітарної підтримки населення та бізнесу. Це потребує значних фінансових ресурсів. Основним джерелом надходжень коштів до бюджету України за останні півтора роки стало пільгове фінансування від міжнародних партнерів. З 24 лютого 2022 року по 29 листопада 2023 року до державного бюджету України надійшло майже 68,5 млрд доларів у вигляді грантів та пільгових кредитів, гарантій від Міжнародних фінансових організацій [1]. Проблема державних запозичень зараз є надзвичайно актуальною, а питання мінімізації негативного впливу боргових зобов'язань на фінансову безпеку та стабільність держави потребує систематичного дослідження.

За даними інформаційної довідки Міністерства фінансів України, станом на 31 жовтня 2023 року державний та гарантований державою борг України становив 4 958,37 млрд грн, або 136,35 млрд доларів США. Державний зовнішній борг – 3 373,78 млрд грн, що складає 68,04% від загальної суми державного та гарантованого державою боргу. У свою чергу державний внутрішній борг – 1584,59 млрд грн, тобто 31,96% від загального державного боргу. [2]. Протягом 2022 – 2023 років через початок повномасштабної війни Україна значною мірою покладалася саме на зовнішнє пільгове фінансування, в результаті чого частка внутрішнього боргу впала з 45% на кінець 2021 року до 31,96% станом на жовтень 2023 року. Значна частка пільгових кредитів у структурі державного боргу України є наслідком співпраці з МФО до війни, а також значних обсягів пільгового фінансування, залучених після початку російського вторгнення у 2022 році [3].

Залучені кошти спрямовуються на часткову компенсацію соціально-гуманітарних видатків державного бюджету. Це передбачає забезпечення пенсійних виплат, оплату праці медпрацівників, держслужбовців та педагогічних працівників та інше.

Програми екстреної підтримки України, започатковані міжнародними кредиторами і донорами після початку збройного вторгнення, загалом можна розділити на дві категорії: ті, що спрямовані на загальну підтримку макрофінансової стабільності в країні (наприклад, програма “Rapid Financing Instrument” МВФ, макрофінансова допомога ЄС,) і на розв’язання конкретних галузевих проблем (у

сферах безпеки, охорони здоров'я, закупівлі продовольчих товарів, палива, медикаментів, тощо).

Поряд із борговими інструментами домовленості Уряду з міжнародними партнерами дозволили отримувати значний ресурс у вигляді безповоротної фінансової допомоги. Гранти – це фінансова підтримка, надана міжнародними організаціями, фондами, та урядами інших країн. Як відомо, головна перевага цих коштів полягає в тому, що їх не потрібно повертати, і вони можуть бути використані для конкретних проектів або цілей, пов'язаних з відновленням регіонів. На період дії воєнного стану в Україні залучення грантів на бюджетну підтримку від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій здійснюється Міністром фінансів України за рішенням Кабінету Міністрів України. Такі гранти зараховуються до загального фонду Державного бюджету України. Одним із прикладів грантового фінансування є проект «Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління у Україні» (Peace in Ukraine). Цей проект став головним фінансовим інструментом Світового банку для України та дав змогу міжнародним донорам об'єднати свої зусилля із надання швидкої, адресної та прогнозованої підтримки. Метою Проекту PEACE є часткова компенсація видатків державного бюджету, зокрема соціальних та гуманітарних, що не пов'язані зі сферою безпеки і оборони. Найбільшим донором подібної безповоротної бюджетної допомоги були і залишаються США, які за 9 місяців 2023 року надали 8,5 млрд доларів грантових коштів. Від початку повномасштабної війни сума отриманих грантових коштів від Сполучених Штатів становить вже 20,4 млрд доларів [4].

В умовах, коли основні фінансові та промислові центри України пошкоджені, а мільйони громадян емігрували, ресурси уряду для погашення державного боргу значно обмежені. Виходячи з цього, 20 липня 2022 року група кредиторів України, що складається з країн G7 та членів Паризького клубу кредиторів оголосила про свій намір відстрочити виплату основної суми боргу та відсотків до кінця 2023 року, з можливістю продовження відстрочки. Особливість структурної організації Паризького клубу полягає в тому, що він являє собою зібрання представників суверенних держав-кредиторів, на якому головує високопосадовець державного Казначейства Франції. Країнами кредиторами в ньому виступають Австралія, Австрія, Бельгія, Великобританія, Німеччина, Данія, Іспанія, Італія, Канада, Нідерланди, Норвегія, Португалія, США, Швейцарія, Швеція, Франція, Фінляндія, а також Японія. Об'єднання було створено в 1956 році з метою реструктуризації заборгованості країн, що розвиваються.

Зважаючи на триваючу боротьбу, Україна може ставити питання про реструктуризацію зовнішнього боргу на умовах списання суттєвої його частини. В історичному контексті весною 2003 року після повалення режиму С. Хусейна зовнішній борг Іраку сягав 130 млрд доларів США, а його переважна частина була сформована перед офіційними двосторонніми кредиторами – 109,9 млрд доларів. Зниження боргового навантаження до стійкого рівня стало одним із пріоритетів діяльності міжнародної коаліції в рамках зусиль із післявоєнної відбудови економіки Іраку, його руху шляхом демократії та сталого розвитку. Уряди США, Франції та

Німеччини виступили з політичною заявою про необхідність скорочення іракського боргу Паризькому клубу кредиторів заради процвітання цієї країни. За наслідками проведеної роботи в листопаді 2004 року Паризький клуб погодив списання 80% боргів Іраку в сумі понад 40 млрд доларів. Можна згадати і про повоєнну Німеччину, яка після Другої світової домовилася про списання половини боргу та «прив'язку» виплат за рештою заборгованості до показників економічного зростання країни та її експорту. Підтримку цьому процесу для України могли б надати Адміністрація США та органи ЄС. Реструктуризація зовнішнього державного боргу допоможе звільнити бюджет України від непродуктивних витрат, і спрямовувати кошти на відновлення соціальної сфери, інфраструктури та впровадження програм розвитку економіки.

Головна особливість воєнного часу – стрімке накопичення зовнішньої заборгованості, обсяг якої за півтора роки зріс майже вдвічі. І хоча гроші надаються на пільгових умовах і під низький відсоток, вони лише покривають поточні потреби у фінансових ресурсах, при цьому нарощуючи обсяг державного боргу, що може спричинити економічну дестабілізацію країни. Одним із найбільш дієвих способів зменшення боргового навантаження на Україну в умовах війни може стати реструктуризація боргу.

ДЖЕРЕЛА

1. Джерела фінансування загального фонду державного бюджету України. Міністерство фінансів України. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435 (дата звернення 01.12.2023).

2. Інформаційна довідка щодо державного та гарантованого державою боргу (станом на 31.10.2023). Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovaniy-derzhavju-borg> (дата звернення 01.12.2023).

3. Середньострокова стратегія управління державним боргом на 2024–2026 роки. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/osnovna-informacija> (дата звернення 02.12.2023).

4. Інформація щодо Проекту «Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління у Україні» (Peace in Ukraine). Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/usd_4_billion_financed_for_priority_expenditures_in_the_first_quarter_of_2023_under_the_world_banks_peace_in_ukraine_project-4161 (дата звернення 02.12.2023).

Цибрух Ю.І.,
здобувач ступеня аспіранта
Балабан О.Т.,
здобувач ступеня бакалавра
Бала О.І.,

к.е.н., доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

СТРАТЕГІЇ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ЕПОХУ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ ДЛЯ УСПІШНОГО МАЙБУТНЬОГО

Світ поглинає цифровізація, а людей – роботи. Причиною цього є інтелектуалізація. Питання кадрового забезпечення стає вирішальним для забезпечення успіху підприємств. Інтелектуалізація включає в себе використання передових технологій, впровадження штучного інтелекту, та інших інновацій, що потребують не лише нових знань, але й висококваліфікованих кадрів, здатних адаптуватися до постійних змін у сучасному бізнес-середовищі [1-2].

Розвиток інтелектуалізації передбачає перегляд стратегій управління персоналом на підприємствах. Сталий розвиток підприємств можна охарактеризувати як сукупність управлінських процесів, що тривають довго, і включають в себе систематичне накопичення кількісних та якісних змін у функціонуванні підприємства. Ці зміни спрямовані на покращення його становища або окремих характеристик через розширення потенціалу, адаптацію до зовнішнього середовища та внутрішню інтеграцію. Це сприяє підвищенню життєздатності та стійкості підприємств, а також їх здатності ефективно протидіяти негативним впливам зовнішнього середовища в умовах великої невизначеності [1].

Зростаюча потреба в інноваціях, технологічна конкуренція та зміни у споживчому підході створюють середовище, в якому важливо не лише залучити, але й утримати висококваліфікованих працівників. Кадрове забезпечення має свої стратегії та правила, наприклад: гнучкі робочі умови. Адаптивні графіки роботи, робота на відстані та інші форми гнучкості будуть хорошою ініціативою для пристосування до індивідуальних потреб працівників. Ще одною стратегією кадрового забезпечення є перспектива розвитку та навчання. Адже, постійне навчання та розвиток навичок хороша перспектива для відповіді на швидкі зміни в технологіях та бізнес-середовищі. На мою думку, найважливішою стратегією кадрового забезпечення є стимулювання та мотивація. Застосування систем стимулювання, що ґрунтуються на індивідуальних досягненнях згодом переросте в інтелектуальний розвиток компанії. Все це дозволяє визначити основні складові сталого розвитку підприємства з позиції забезпечення його економічної безпеки, стабільного й ефективного функціонування (див. рис. 1).

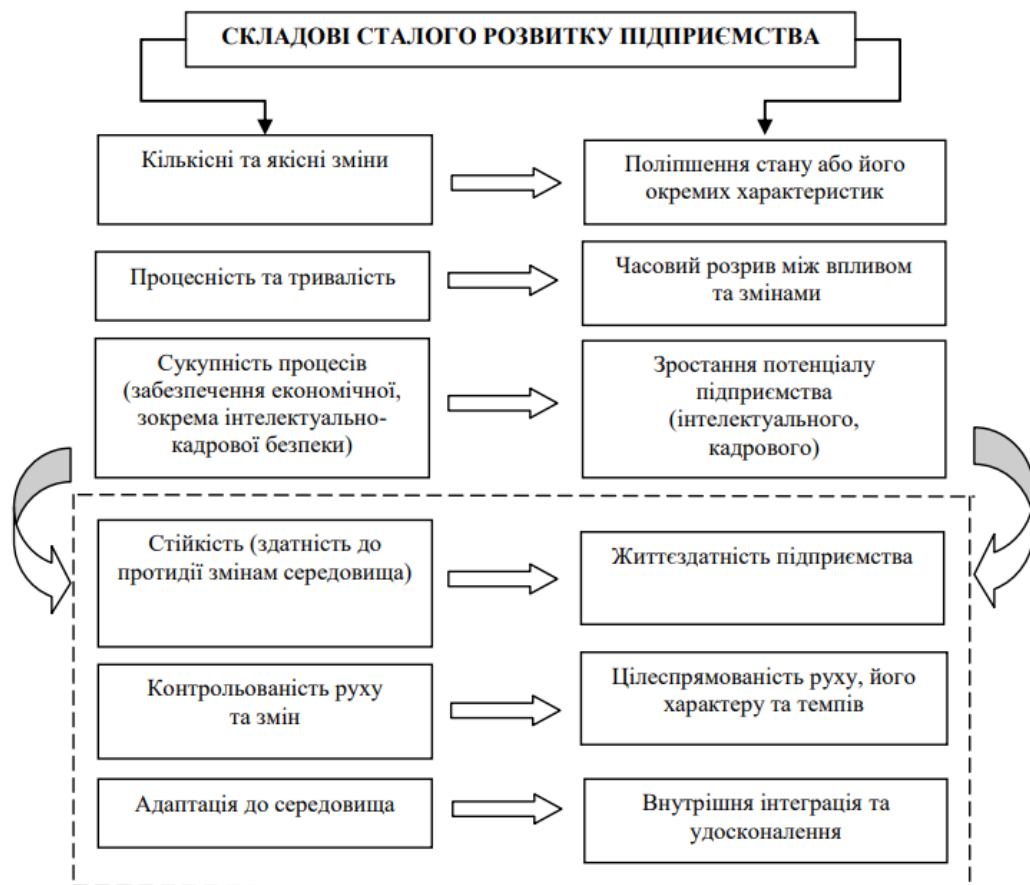

Рисунок 1. Основні складові сталого розвитку підприємства з позиції забезпечення його економічної безпеки, стабільного й ефективного функціонування [3-4]

Отже, ідея забезпечення сталого розвитку підприємства в сучасному контексті, орієнтована на зміцнення його економічної стійкості, включає у себе комплексне розуміння того, як перейти від поточного стану управління до бажаного результату. Ця концепція базується на методології визначення та стратегічного планування сталого розвитку, акцентуючи на аспектах безпеки та адаптивного регулювання. Основна ідея полягає в тому, щоб науково обґрунтовано визначити стратегічне планування на середньо та довгострокову перспективу в умовах великої нестабільності ситуацій [4].

Інтелектуалізація впливає на організаційну культуру. Вона створює необхідність у нових цінностях та стандартах в організаційній культурі. Компанії повинні підтримувати відкритість до ідей, пошук новаторських рішень та створення сприятливого середовища для творчості. Впровадження стратегій кадрового забезпечення, спрямованих на інтелектуалізацію, призводить до підвищення продуктивності, зменшення текучості кадрів та збільшення конкурентоспроможності компанії в умовах швидких технологічних змін.

Таким чином, у контексті інтелектуалізації, стратегії кадрового забезпечення визначають успіх підприємства. Здатність адаптуватися до змін, підтримка творчого потенціалу працівників та розвиток нових лідерських якостей є важливими чинниками для забезпечення сталого розвитку компаній у сучасному світі.

Ефективність господарської діяльності підприємств, їх стійкість і процес зміцнення економічної безпеки, а також вибір траєкторії подальшого сталого розвитку та вирішення супутніх проблем залежать від того, наскільки прогресивними та гнучкими є структура та форма механізму їх управління. Це визначає необхідність вивчення сучасних підходів та вимог до формування організаційно-економічного механізму забезпечення інтелектуально-кадрової безпеки підприємств в контексті стратегії сталого розвитку. Такий аналіз дозволить розробити комплекс практичних рекомендацій з формування організаційно-економічного механізму, спрямованого на забезпечення інтелектуально-кадрової безпеки підприємств. Це буде базуватися на принципах програмно-цільового управління та його адаптації до умов високої ситуаційної невизначеності. Цей напрямок можна визначити як один із шляхів для подальших наукових досліджень [5, 6].

ДЖЕРЕЛА

1. Ткаченко М.С., Черкасова С.О. Організаційно-економічні засади забезпечення інтелектуально-кадрової безпеки в умовах сталого розвитку. Збірник тез доповідей учасників I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених пам'яті видатного українського вченого-економіста Сергія Ілліча Юрія «Розвиток фінансів, аудиту, бухгалтерського обліку та оподаткування: реалії часу» (Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам'янець-подільський державний інститут», м. Кам'янець-Подільський, 1 лютого 2022 року). С. 220-222.
2. Панченко В.А. Місце кадрової безпеки в системі економічної безпеки підприємств. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Вип. 21. Ч. 2. С. 57.
3. Степаненко Т.О. Теоретичні та методичні засади сталого розвитку підприємства. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2020. Т. 31(70), № 6. С. 136-141. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_econ_2020_31%2870%29_6_25.
4. Харазішвілі Ю.М. Системна безпека сталого розвитку: інструментарій оцінки, резерви та стратегічні сценарії реалізації: монографія. Київ: ІЕП НАНУ, 2019. 304 с.
5. Небава М.І., Міронова Ю.В. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / уклад. М.І. Небава, Ю.В. Міронова. Вінниця: ВНТУ, 2017. 75 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/33nebava_ekonomichna_bezpeka_pidpriyemstva/ekon_bezp_Nebava.pdf.
6. Мельник С.І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, методологія, практика: монографія. Львів: «Растр-7», 2020. 384 с.

Щубко А.С.,
здобувач ступеня бакалавра
спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля»
Димченко О.В.,
д.е.н., професор, завідувач кафедри підприємництва
та бізнес-адміністрування
Харківський національний університет
міського господарства імені О.М.Бекетова
м. Харків, Україна

СПОЖИВЧИЙ ПОПИТ ТА ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ГАЗОВИДОБУВНОГО БІЗНЕСУ

Споживчий попит в світі може змінюватися в залежності від актуальності світових тенденцій. Враховуючи те, наскільки швидко наразі з'являються нові, змінюються вже існуючі, то відповідно і попит змінюється досить часто. Ціни також мають значний вплив на співвідношення між товарною пропозицією та платоспроможним попитом, для торгівлі їх коливання є чи не найважливішим чинником для масштабування бізнесу [5].

Тож розглянемо основні фактори, що можуть вплинути на формування попиту, наприклад, на газ:

1. Споживчий попит на газ може залежати від економічного положення країни. Чудовим прикладом цього може стати період економічного зростання, коли збільшується попит на газ для виробництва енергії та інших галузей.

2. Технологічні та енергетичні трансформації в свою чергу, можуть призводити до збільшення відсотку застосування альтернативних джерел енергії, а це відповідно - зменшувати попит на газ. Розвиток нових екотехнологій, пов'язаних з енергетикою, видобуванням, транспортуванням так само буде впливати на споживчий попит. Доречі, в розвинутих країнах світу на розробку екотехнологій виділяється 5-10% від загального об'єму фінансування інноваційної діяльності. В Україні цей відсоток зовсім незначний [4].

Згідно з **WORLD INTELLECTUAL PROPERTY ORGANIZATION** перше місце в рейтингу за інноваційним індексом в 2022 році посіла Швейцарія, Україна ж посіла 55 місце [6].

3. Зміни клімату, актуалізація питань стосовно екологічних проблем також можуть спричиняти зменшення, наприклад, використання вуглеводнів, таких як природний газ, через їх вплив на парниковий ефект.

4. Політичні конфлікти, санкції, торговельні відносини та інші геополітичні аспекти можуть впливати, в першу чергу, на доступність, а як наслідок - на ціни на газ, що відповідно матиме значний вплив на його споживчий попит.

Займатися диверсифікацією підприємства змушує ряд причин, серед яких одними з головних є прагнення зменшити або розподілити ризик, а також прагнення піти зі застійних ринків і отримати фінансові вигоди від роботи в нових областях. Останні два чинники - стагнуючий ринок і прагнення освоїти нові галузі діяльності

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

- є головними причинами диверсифікації українських підприємств. Диверсифікація передбачає виявлення саме того виду діяльності (продукції), в якій можна найбільш ефективно реалізувати конкурентні переваги підприємства [1 с.25].

Для підприємств, що займаються видобуванням та транспортуванням газу можливі різні напрямки диверсифікації, такі як:

- розширення діяльності в сфері альтернативних джерел енергії, наприклад сонячної, вітрової або гідроенергетики;
- інвестиції у розвиток та виробництво технологій, спрямованих на зменшення викиду парникових газів;
- приваблення інвестицій у проекти будування “розумних” енергоефективних міст та застосування сучасних технологій управління енергетикою;
- міжнародна спрямованість.

Основними проблемами, що стримують розвиток повноцінної диверсифікаційної діяльності є :

- відсутність фінансування, фінансових ресурсів у замовників, попиту на продукцію, належного кадрового потенціалу;
- високий економічний ризик;
- нестача інформації стосовно нових технологій та ринків збуту;
- ризик банкрутства [2].

Так як же фінансова політика може стимулювати такі підприємства до диверсифікації?

В умовах сучасних ринкових відносин актуальним є питання щодо визначення пріоритетності надання державних коштів (економічний механізм стимулювання) для відбору нових технологій. До стимулюючих факторів діяльності підприємства в галузі природокористування відносяться пільгове оподаткування, кредитування, прискорена амортизація, субсидії та ін [4]. Організаційно-економічний механізм диверсифікації джерел енергопостачання і енергозбереження на законодавчому рівні має забезпечувати сприятливі умови для інвестування, а також для розробки та впровадження конкурентоспроможних технологій і локалізації виробництва потрібного устаткування, що створить основу для подальшого зниження витрат на будівництво станцій і розширення масштабів використання відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) [3].

Прикладом для нашої країни може стати розвиток сегменту ВДЕ за кордоном супроводжується організацією спеціальних кампаній по просуванню нових технологій, адміністративною підтримкою, пропагандистською діяльністю, а також фінансовим і законодавчим регулюванням [3].

Податкове регулювання: застосовуються пільгові тарифи для продажу електроенергії ВДЕ; використовуються спеціальні «зелені» сертифікати, направлені на продаж свідомим споживачам, готовим платити за ВДЕ велику ціну; встановлюються податкові пільги, помірні ставки амортизаційних відрахувань; законодавчо стимулюються шляхом зниження податків підприємства промисловості, що виготовляють енергетичне устаткування для поновлюваної енергетики; застосовуються податкові знижки при покупці в кредит і в лізинг устаткування для виробництва ВДЕ [3].

Пряме субсидування: частково субсидуються інвестиції в створення потужностей по виробництву ВДЕ; частково субсидуються виробництва ВДЕ для підтримки достатнього рівня рентабельності; надаються гранти для інноваційних виробництв ВДЕ; створюються спеціальні фонди для розвитку чистої енергетики [3].

Адміністративна підтримка: заохочуються спільні підприємства і співпраця між електричними компаніями і фірмами, що проводять енергетичні установки; заохочується міжнародна кооперація; на законодавчому рівні забезпечується збут електроенергії від електростанцій, що належать одному або групі власників, через загальну електромережу за обумовленими тарифами; створюються регіональні центри розвитку і розповсюдження ВДЕ; розробляються стандарти з інженерних питань, безпеки, сертифікації і гарантій; підтримується створення системи сертифікації ВДЕ; представляються інтереси внутрішніх виробників ВДЕ на міжнародних ринках [3].

Підтримка науково-технічного розвитку: здійснюється підтримка науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, регіональних і міжнародних проектів; організовуються тематичні програми, конференції, семінари; видається спеціалізована література, проводиться навчання і стажування фахівців всіх рівнів в рамках освіти по відновлювальній енергетиці [3].

Залучення населення: ведеться пропаганда, направлена на суспільну підтримку ВДЕ, реалізація пілотних і демонстраційних проектів ПДЕ; здійснюється фінансування загальноосвітніх програм, програм повчального характеру на телебаченні, радіо, в спеціальних центрах [3].

Виходячи з вищенаведених міркувань, можна стверджувати, що є досить багато чинників, що впливають на формування попиту. Проте, всі вони можуть бути скориговані державою, фінансовою політикою, щоб допомогти підприємствам розширити свою діяльність в різних галузях, таких як виробництво, видобуток, транспортування та інші. Все це може бути досягнуто за допомогою податкового регулювання, прямого субсидування, адміністративної підтримки та підтримки науково-технічного розвитку. Такий підхід буде сприяти збільшенню прибутків від диверсифікації, що надалі вплине на фінансове положення країни та на економіку в цілому.

Окремо акцентувати увагу слід на прикладі розвитку відновлюваної енергетики за кордоном, який супроводжується комплексними заходами.

Отже, все це вказує нам на необхідність диверсифікації у контексті змін у споживчому попиті з урахуванням різноманітних факторів, що впливають на ринок енергетики.

ДЖЕРЕЛА

1. Доценко Г.О. Стратегія диверсифікації, як одна з перспективних стратегій економічної політики промислових підприємств : матеріали ІХ Всеукраїнської наук. – практич. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених [„ТЕХНОЛОГІЯ - 2006”] / СТІ СНУ ім. В.Даля. – Северодонецьк, 2006. – С.25 URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/14047519.pdf> (дата звернення: 28.11.2023)

2. Шутак К. Особливості переваг та недоліків диверсифікації діяльності підприємств в умовах сучасного господарювання. м. Чернівці, 3 черв. 2013 р. Чернівці. URL: <https://conf-cv.at.ua/forum/105-1035-1> (дата звернення: 29.11.2023).
3. І. В. Шкрабак, О. С. Харченко. Економічні засоби стимулювання диверсифікації джерел енергопостачання у промисловості. Електронний журнал «Ефективна економіка». 2016. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5417> (дата звернення: 29.11.2023).
4. Фролова Л.В, Городецька Т.Б. Актуальні аспекти сучасного розвитку екологічного бізнесу в Україні. Підприємництво і торгівля: тенденції розвитку : Матеріали V міжнар. науково-практ. конф. «підприємництво і торгівля: тенденції розвитку, 19–20 трав. 2022 р. Одеса, 2022. С. 57. URL: https://economics.net.ua/files/science/pidpr_i_torg/2022/tezy.pdf (дата звернення: 29.11.2023).
5. Павлова В.А., Про нові виклики для торговельного бізнесу. Підприємництво і торгівля: тенденції розвитку : Матеріали V| міжнар. науково-практ. конф. «Підприємництво і торгівля: тенденції розвитку», м. Одеса, 19 трав. 2023 р. Одеса, 2023. С. 56. URL: https://economics.net.ua/files/science/pidpr_i_torg/2023/tezy.pdf (дата звернення: 29.11.2023).
6. [Global Innovation Index 2023 – Innovation in the face of uncertainty \(wipo.int\)](https://www.wipo.int/presscenter/press-releases/2023/01/global-innovation-index-2023)

Юзденська А. А., Ніколаєва А. П
здобувачі ОП «Фінанси, банківська справа та страхування»,
ДонНУ імені Василя Стуса
Науковий керівник – *Козлов В. П*
канд. екон. наук, доцент
кафедри фінансів і банківської справи
ДонНУ імені Василя Стуса

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Вступ. Починаючи з 2014 року, Україна перебуває в умовах постійної військової загрози з боку російської федерації. У 2022 році ця загроза реалізувалася у повномасштабному вторгненні росії в Україну. Військова агресія росії завдала значних збитків українській економіці та призвела до значного зростання державного боргу України. За прогнозами Міністерства фінансів України, державний борг України продовжуватиме зростати в 2023 році. На кінець року він може становити 1,8 трлн. гривень, або 86,5 % ВВП.

Мета. Визначення основних факторів державного боргу, які впливають на зростання, та оцінка можливих наслідків цього зростання для української економіки.

Основна частина. Державний борг України постійно зростає протягом усіх років незалежності. Це було пов'язано з тим, що уряд країни не мав достатніх власних коштів для фінансування всіх необхідних видатків. Проблема збільшення боргу є однією з найважливіших для забезпечення фінансової безпеки України.

Позитивний момент державних запозичень полягає у тому, що якщо запозичення реалізуються на фоні ефективного розвитку економіки держави, тільки тоді такі додаткові фінансові ресурси можуть стати підсилюючим фактором для активізації виробництва та підвищення конкурентної спроможності держави на світовому ринку, але при умові інвестиційної направленості акумульованих фінансових резервів на зовнішній та внутрішній ринки. Таке явище в умовах швидкоплинного процесу глобалізації виробництва вважається одним із визначальних елементів посилення позиції держави у міжнародному поділі праці [1]. Також важливою умовою є наявність в країні потужних інститутів, які могли б гарантувати ефективне управління запозиченими фінансовими ресурсами.

Розглянемо державний та гарантований борг України за період з 2018 по 2023 роки (рис 1).

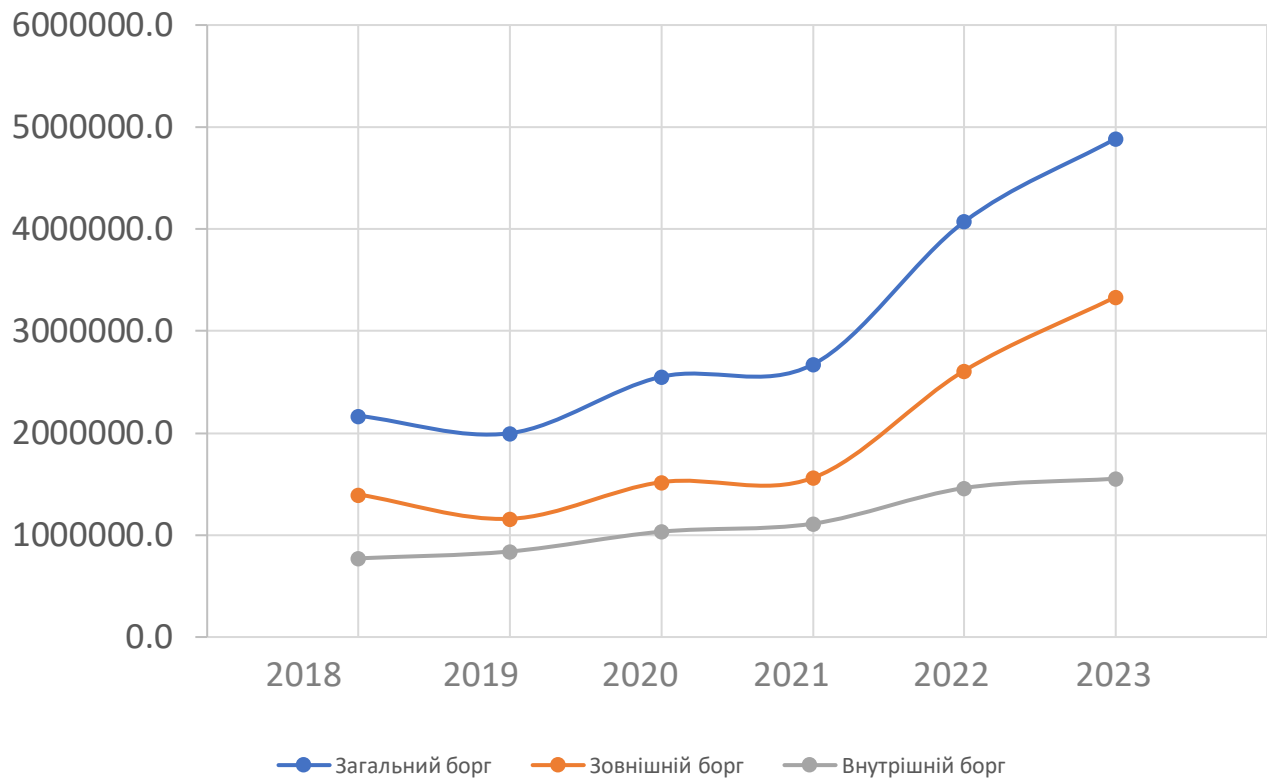

Рисунок 1 – Державний та гарантований державою борг України за період з 2018 по 2023 роки (млн. грн.).

За період 2018-2023 років державний борг України зріс у 4,6 рази. Найвищий темп зростання спостерігався у 2020 році, коли борг зріс на 27,7%. У 2022 році, внаслідок російської агресії, державний борг України став зростати ще швидше. За сім місяців 2022 року він збільшився на 14,8%. Основними причинами зростання державного боргу України є війна в Україні, пандемія COVID-19 та інфляція. Зростання державного боргу може мати негативні наслідки для країни, зокрема зниження кредитного рейтингу, збільшення витрат на обслуговування боргу та підвищення ризику дефолту. Уряд України розробив план заходів щодо зменшення державного боргу, який включає збільшення податкових надходжень, зменшення державних витрат та реструктуризацію державного боргу [2].

В умовах війни Україна змушена залучати значні обсяги зовнішньої фінансової допомоги. Це призвело до стрімкого зростання державного боргу, в тому числі перед іноземними державами. Неefективне управління державним боргом може призвести до економічної дестабілізації країни та зниження її авторитету на міжнародній арені.

До вторгнення країни-агресора на територію України наша держава мала вже вироблену стратегію по управлінню державним боргом, але через війну в країні необхідне переорієнтування майже всіх пріоритетів та напрямів державного фінансування з метою забезпечення обороноздатності країни, вирішення величезної кількості гуманітарних проблем, що були спровоковані війною, а також здійснюється позаплановий пошук грошових ресурсів на внутрішньому та на зовнішньому ринках для того, аби профінансувати бюджети усіх рівнів [3].

Вважаємо, що найбільш дієвими способами оптимізації боргової політики та зменшення боргового навантаження для України в умовах війни є:

- досягнення політичної підтримки з боку міжнародних партнерів щодо безповоротної міжнародної фінансової допомоги;
- затвердження нової боргової стратегії в умовах воєнного стану;
- здійснення реструктуризації боргових зобов'язань за погодженням з кредиторами щодо зміни терміну сплати платежів, зниження суми або процентної ставки;
- подання заявки до Міжнародного валютного фонду та Світового банку щодо прийняття України у перелік країн, що мають змогу пройти процедури списання заборгованості тощо.

Держава може вжити заходів для зменшення негативного впливу зростання державного боргу на державний кредит. Ці заходи можна розділити на три групи:

1. Збільшення доходів бюджету. Це дозволить державі покривати свої витрати без необхідності позичати гроші. Зростання доходів бюджету можна забезпечити за рахунок таких заходів, як: ** * Підвищення податків. Це є найбільш ефективним способом збільшення доходів бюджету, але може бути непопулярним серед населення. * Збільшення зборів. Це може бути ефективним способом збільшення доходів бюджету, але може призвести до зростання цін на товари та послуги. * Залучення інвестицій. Це може бути ефективним способом збільшення доходів бюджету, але може бути непередбачуваним.

2. Зменшення видатків бюджету. Це дозволить державі зменшити обсяг позик, який їй потрібно залучити. Зменшення видатків бюджету можна забезпечити за рахунок таких заходів, як: ** * Скорочення соціальних виплат. Це може бути непопулярним серед населення, але може бути ефективним способом збільшення доходів бюджету. * Зменшення військових витрат. Це може бути ефективним способом збільшення доходів бюджету, але може поставити під загрозу національну безпеку. * Зменшення інших видатків. Це може бути ефективним способом збільшення доходів бюджету, але може бути непопулярним серед населення.

3. Залучення кредитів на довгострокові терміни. Це дозволить державі розтягнути платежі за кредитами на більш тривалий період, що зменшить їхній вплив на державний бюджет. Залучення кредитів на довгострокові терміни може бути ефективним способом зменшення негативного впливу зростання державного боргу на державний кредит, але може призвести до зростання витрат на обслуговування державного боргу в майбутньому.

У цілому, держава повинна вжити комплексу заходів для зменшення негативного впливу зростання державного боргу на державний кредит. Вибір конкретних заходів залежить від економічної ситуації в країні та політичних пріоритетів уряду.

Отже, основним викликом сьогодення у забезпеченні боргової безпеки України є потреба у комплексному вдосконаленні державної боргової політики та розробка нової боргової стратегії в умовах воєнного стану.

Висновки. Зростання державного боргу України в умовах війни є закономірним явищем. Це пов'язано з потребою у фінансуванні військових витрат, відновлення української економіки та подолання наслідків війни. Однак, зростання державного боргу України може призвести до негативних наслідків для української економіки. Зокрема, це може призвести до зростання інфляції, зниження рівня життя населення та зниження інвестиційної привабливості України.

ДЖЕРЕЛА

1. Мелих О.Ю. Державний кредит і сучасний стан державного боргу України. *Ефективна економіка* № 12, 2019. с. 4-9
2. Вахненко Т.П. Особливості формування державного боргу та управління його складовими в період фінансової кризи. *Фінанси України*. № 6. С. 14–28.
3. Скороход Г.М. Адміністративно-правове регулювання державного боргу України. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2021, 237 с.

Юрчишена Л. В.

*К.е.н ., доцент кафедри фінансів і банківської справи
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

Шульга А.Ю.

*студентка ОП 073 Менеджмент
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

КРАУДФАНДИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСУВАННЯ БІЗНЕСУ

Актуальність. Бізнес в сучасних умовах зазнає значних змін, у центрі уваги – нові технології, швидкість реакції та спілкування з аудиторією. У цьому контексті краудфандинг стає важливим інструментом фінансування, який активно використовується для розвитку та підтримки бізнесу. Однією з практичних причин використання краудфандингу є його доступність. Цей метод фінансування може залучати кошти від різних користувачів через онлайн-платформи, надаючи стартапам та підприємствам можливість брати участь у фінансуванні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження з проблеми краудфандингу як інструмента фінансування бізнесу здійснювали такі вчені, як: Толуб Н., Версаль Н., Дудник Я., Дудник Я. В., Шевченко О. М., Казак О. О., Діба М. І. Гернего Ю.О., Теслюк, С., Матвійчук Н., Демчук Н., Піддубна В.В.

Мета роботи є дослідити концепцію краудфандингу, розглянути різноманітність платформ та їх вплив на фінансування проєктів, визначити динаміку та зміни, що відбуваються у цьому сегменті фінансового ринку.

Основна частина. Краудфандинг — це новий фінансовий інструмент, який здобуває популярність серед підприємців та інвесторів. Він полягає у залученні коштів для проєктів чи ідей від численних учасників, зазвичай через онлайн-платформи. Цей метод фінансування дозволяє надати доступ до капіталу широкому колу людей та сприяє інноваціям та розвитку нових ідей.

Розглянемо декілька ключових підходів краудфандинга:

1) Модель фінансування – одним з основних підходів є збір коштів через масові мікро-внески від індивідуальних спонсорів або учасників. Це дозволяє залучити кошти на різні проєкти шляхом невеликих внесків від широкого кола людей.

2) Спільнота та взаємодія – краудфандинг акцентує на взаємодії та залученні спільноти, адже передбачає не лише збір грошей, а й сприяє побудові спільнот, які підтримують конкретний проєкт чи ініціативу. Це сприяє розвитку відчуття приналежності та спільного досягнення цілей.

3) Технологічний прогрес – завдяки розвитку онлайн-платформ і соціальних мереж, краудфандинг став більш доступним. Це сприяє швидкому і простому розповсюдженню інформації про проєкти та збору коштів через Інтернет.

4) Різноманітність секторів – краудфандинг необмежений галузями та сферами застосування. Він успішно використовується у сферах творчості, науки, мистецтва, благодійності, бізнесу та соціальних ініціатив, надаючи можливість фінансування різноманітних проєктів.

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

5) Економічна перспектива – важливим аспектом є можливість отримати фінансування для інноваційних проєктів, які можуть стати складними для фінансування через традиційні канали.

Ці підходи ілюструють різноманітність та потенціал краудфандингу як методу залучення коштів, що відкриває нові горизонти для фінансування та співпраці, створюючи нові можливості для проєктів і спільнот в цілому.

Краудфандингові платформи можна поділити на кілька категорій: для стартапів, благодійних організацій, творчих проєктів тощо. Найпопулярніші з них — Спільнокошт, Na-Starte, RazomGO, які спеціалізуються на різних типах проєктів та мають особливості умов фінансування, інформація про найпопулярніші платформи представлена в табл. 1.

Таблиця 1.

Українські краудфандингові платформи [6]

Платформа	Застосування	Фінансові умови
Спільнокошт	Проєкти, пов'язані з економікою, подорожами, транспортом, освітою, соціальним бізнесом тощо	винагорода для користувачів у форматі подарунків. Комісія за послуги 10% за умови 100% зібраних коштів або понад 50%
Na-Starte	Проєкти соціальні та комерційні	передбачено подарунки в залежності від обсягу вкладених коштів. Комісія за послуги складає 8% за умови 100% зібраних коштів. Платіжна система комісії не передбачає
RazomGO	проєкти в сфері дизайну, ігор, технологій, освіти, фото й відео, музики, науки, соціальних подій, здоров'я тощо	винагорода для користувачів: майстер-класи або подарунки в залежності від суми вкладених коштів. Комісія за послуги становить 8% за умови 100% зібраних коштів, 15% – якщо зібрано більше 50%. Платіжна система

Краудфандингові платформи різних категорій надають унікальні можливості для залучення фінансування. Наприклад, платформи для стартапів спрямовані на підтримку інноваційних ідей та новаторських продуктів, дозволяючи підприємцям зібрати кошти для реалізації своїх проєктів.

Проте, краудфандинг не обмежується лише фінансовим аспектом, адже це спосіб отримання відгуків та підтримки від спільноти, що може бути важливим для популяризації проєкту чи ідеї.

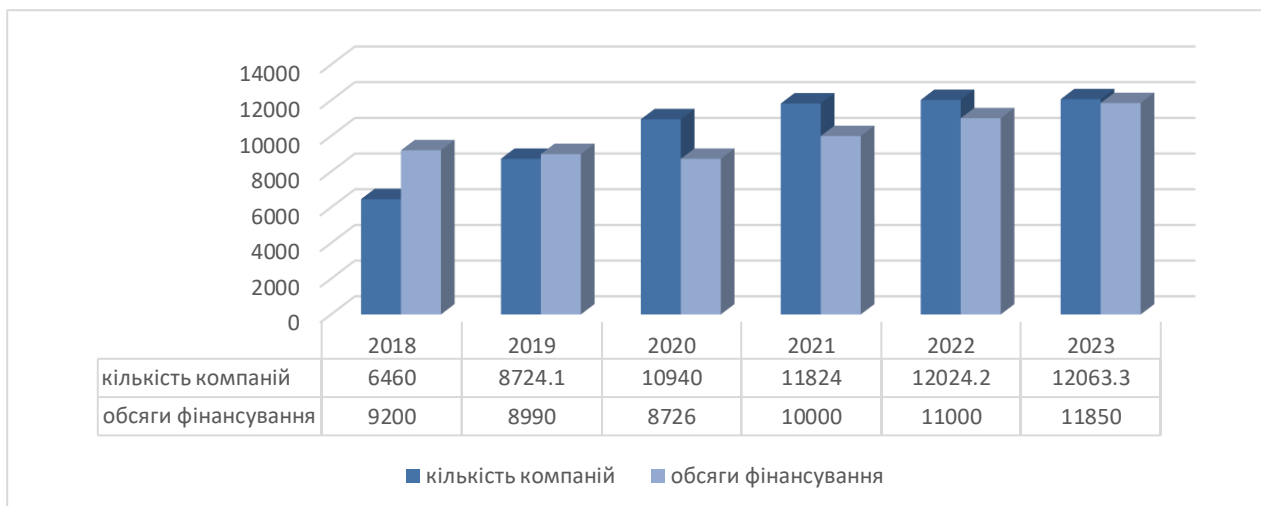

Рис. 1. Середній обсяг фінансування та кількість краудфінансових компаній за 2018–2023 рр [1-6].

За даними, представленими на рис. 1 спостерігається стійке збільшення кількості проєктів, які залучають і фінансуються через краудфінандинг, що свідчить на розширення його застосування у різних галузях.

Обсяги фінансування зростають, інвестори проявляють більший інтерес до підтримки проєктів через краудфінандинг, вносячи значні суми грошей для розвитку та втілення інноваційних ідей.

Цей позитивний розвиток свідчить про поширення практики краудфінансового фінансування для підтримки та розвитку різноманітних проєктів та ініціатив

ДЖЕРЕЛА

1. Толуб Н. Краудфінандинг в Україні: як він працює та чим корисний у бізнесі. *Статті про бізнес*. 2021. URL: <https://thepage.ua/ua/business/kraudfanding-ukrayina-sho-ce-take-yaki-platformi-isnuyut-ta-yaki-perevagi> (дата звернення 29.11.2023)
2. Версаль Н., Дудник Я. Краудфінандинг як альтернативна fintech-екосистема на фінансовому ринку. *Вісник*. 2021. DOI: 10.17721/1728-2667.2021/217-4/2
3. Шевченко О. М., Казак О. О. Розвиток краудфінандингу в умовах цифрової трансформації економіки України. *Електронне наукове фахове видання*. 2019. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.3.43
4. Диба М. І. Гернего Ю.О. Глобальні тенденції та потенціал розвитку ринку краудфінандингу в Україні. *Економіка України*. 2020. DOI: 10.15407/economyukr.2020.02.066
5. Теслиук, С., Матвійчук Н., Демчук Н. Краудфінандинг як сучасний спосіб фінансування: проблеми та перспективи його розвитку в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. DOI: 10.32782/2524-0072/2022-37-16
6. Піддубна В.В. Краудфінандинг, як інноваційний інструмент залучення інвестицій у малому бізнесі. *Цифрові трансформації та інноваційні технології в економіці: виклики, реалії, стратегії*. 2023. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/92305/1/Pi_d_dubna_kraudfanding.pdf;jsessionid=3F3439656F3E40B218C7A5C0F96EB72A (дата звернення 29.11.2023)

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

СЕКЦІЯ 2. АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСІВ, БАНКІВНИЦТВА ТА СТРАХУВАННЯ

Бартош А. А.,

здобувач ступеня бакалавра

Щербата А. В.,

здобувач ступеня бакалавра

Козлов В. П.,

*к. е. н., доцент кафедри фінансів і банківської справи
Донецький національний університет імені Василя Стуса
м. Вінниця, Україна*

СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО ТА ГАРАНТОВАНОГО ДЕРЖАВОЮ БОРГУ

Державний борг відіграє значну роль в економічній системі будь якої країни. Відносини стосовно формування, обслуговування та погашення державного боргу впливають на грошовий обіг, інвестиційний клімат, державні фінанси. З однієї сторони державний борг виступає як результат формування додаткових ресурсів країни, а з іншого боку, призводить до нових проблем які знижують рівень боргової безпеки.

Метою дослідження є обґрунтування сутності та класифікації державного та гарантованого державою боргу.

З початком повномасштабної агресії росії проблема зростання державного боргу в Україні значно загострилася. Основною причиною утворення державного боргу є дефіцит державного бюджету. В умовах, коли уряду необхідно витратити значні кошти на оборону, стримати зростання бюджетного дефіциту неможливо.

Економічну сутність державного боргу розкрито в Бюджетному кодексі, де під державним боргом розуміються відносини між кредитором і позичальником, коли держава частіше виступає у ролі позичальника або гаранта повернення кредиту. Державний борг виникає як результат фінансових запозичень держави, що здійснюються для покриття дефіциту бюджету, рефінансування державного боргу і представляє собою загальну суму зобов'язань держави за отриманими та непогашеними кредитами (позиками) [2].

Гарантований державою борг - сукупна заборгованість суб'єктів господарювання (резидентів України) за отриманими та непогашеними на звітну дату кредитами (позиками), виконання яких гарантовано державною гарантією. Держава може надавати державні гарантії щодо повного або часткового виконання боргових зобов'язань суб'єктів господарювання - резидентів України лише в установленому порядку та дорученням рішенням Ради Міністрів України або на підставі міжнародних договорів [2].

Безпосередні дії у сфері державного боргу (випуск, купівля, обмін, продаж та викуп державних боргових зобов'язань, згідно з дотримання стандартів щодо

граничного обсягу державного боргу) здійснює Міністр фінансів України за дорученням Кабміну [2].

Варто розглянути класифікацію державного та гарантованого державою боргу України, щоб детальніше зрозуміти їх сутність (див. рис. 1).

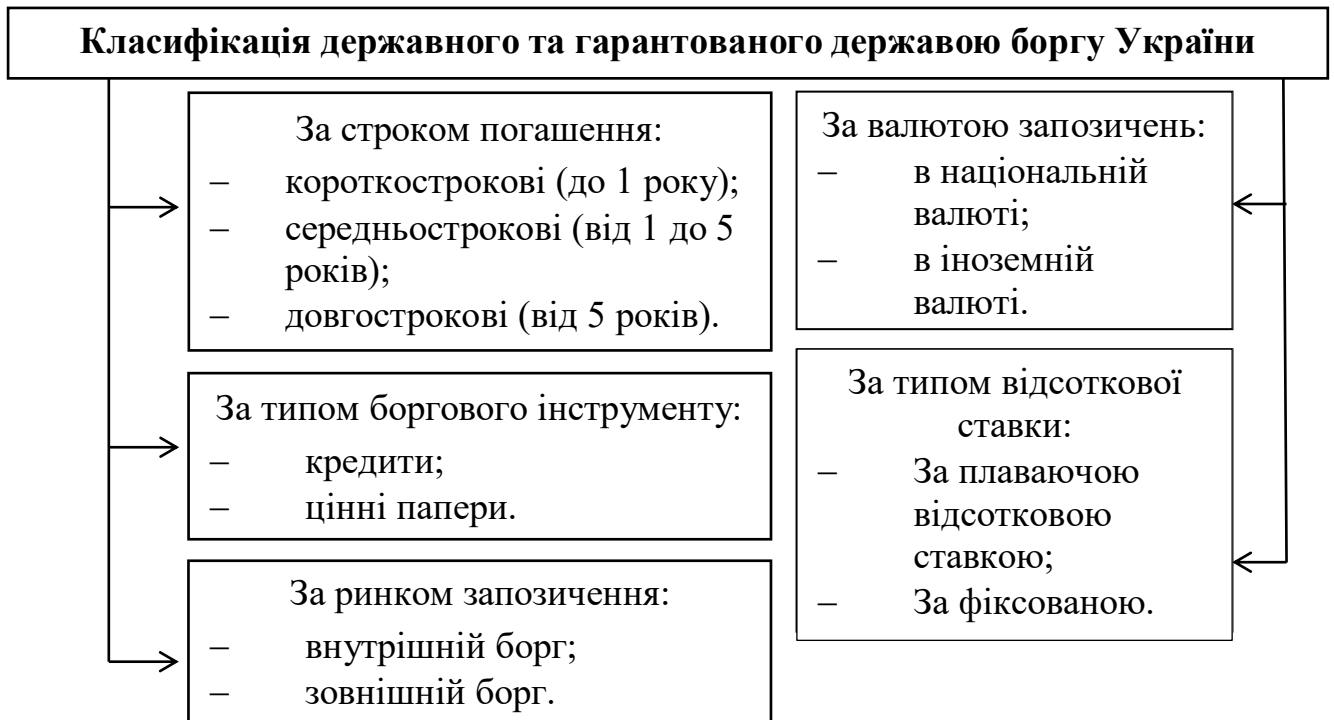

Рисунок 1 – Класифікація державного та гарантованого державою боргу України

Традиційно державний та гарантований державою борг класифікують за такими ознаками, як: строк погашення, тип боргового інструменту, ринком запозичення, валютою запозичення та типом відсоткової ставки.

Кошти державного бюджету України використовуються для обслуговування та погашення певних витрат державного боргу згідно з відповідними кредитними договорами та нормативно-правовими актами.

Загальний обсяг державного та гарантованого державою боргу на кінець бюджетного періоду не повинен перевищувати 60 % річного номінального обсягу ВВП України, про це йдеться в Бюджетному кодексі України. Проте вказане положення не діє у таких випадках: під час воєнного стану в Україні; під час надзвичайного стану в Україні; під час проведення на території України антитерористичної операції [4].

Проаналізуємо динаміку обсягів державного боргу України за останні 2 роки, щоб зрозуміти ситуацію, яка відбувається в державі під час воєнних дій (див. табл. 1).

Таблиця 1 – Динаміка державного та гарантованого державою боргу України за 2020-2023 рр., млн. грн. [1]

Показники	Станом на 1.01.2020 р.	Станом на 1.01.2021 р.	Станом на 1.01.2022 р.	Станом на 30.09.2023 р.
1. Загальний борг	1 998 275,4	2 551 935,6	2 671 827,6	4 886 128,7
2. Зовнішній борг	1 159 221,6	1 518 934,8	1 560 230,0	3 333 755,2
3. Внутрішній борг	839 053,8	1 033 000,8	1 111 597,6	1 552 373,4

За результатами таблиці 1 видно, що за період з 01.01.2020 до 30.09.2023 рр. відбулося суттєве зростання як загального обсягу державного боргу України (в 2,4 рази), так і його складових – зовнішнього (в 2,8 рази) та внутрішнього боргу (в 1,8 рази). Особливо стрімке зростання боргу спостерігається у 2022-2023 рр., що пов'язано з необхідністю залучення значних фінансових ресурсів для фінансування військових дій, подолання наслідків війни. Загальний борг за цей період збільшився на 2 214,3 млрд. грн.

Отже, спостерігається стрімке нарощування державного боргу України, обумовлене потребами фінансування в умовах війни. Збільшення загального боргу вказує на значні проблеми, з якими зіштовхується українська економіка. Зростання внутрішнього боргу свідчить про погіршення фінансової стійкості країни та збільшення її залежності від внутрішніх боргових зобов'язань. Збільшення зовнішнього боргу підкреслює те, що Україна продовжує покладатися на підтримку зовнішніх фінансових джерел і країн-кредиторів. Вважаємо, доцільним із завершенням військових дій вживати заходи для зниження витрат державного бюджету та залучення інвестицій для розвитку соціальної інфраструктури, розвитку ринку праці та розвитку нових галузей економіки з метою зменшення зовнішнього та внутрішнього боргу України в майбутньому.

Розуміння сутності та класифікації державного та гарантованого державою боргу є важливим для управління фінансовими ресурсами. Державний борг є загальною відповідальністю уряду перед різними кредиторами, тоді як гарантований державою борг створює додатковий шар захисту для інвесторів, оскільки включає гарантію держави щодо виплат. Оцінка та аналіз цих двох понять дозволяють ефективно аналізувати та керувати фінансовим портфелем країни чи конкретного суб'єкта.

ДЖЕРЕЛА

1. Міністерство фінансів України. Державний борг та гарантований державою борг. URL: <https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovaniy-derzhavju-borg-osn-inf> (дата звернення: 20.11.2023).

2. Про стандартизацію: Закон України від 11 лютого 2014 р. № 1315. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18> (дата звернення: 30.11.2023).

РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ ІННОВАЦІЙ У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

У сучасному світі, де технології швидко розвиваються, банківський сектор не є виключенням. Цифрові інновації мають потужний потенціал для покращення якості обслуговування клієнтів, ефективності операцій та забезпечення конкурентоспроможності банків. За останні роки, вітчизняні банківські установи виявили значний інтерес до впровадження цифрових технологій. Вони почали активно використовувати мобільні додатки, Інтернет-банкінг, електронні платіжні системи та інші інструменти для полегшення фінансових операцій своїх клієнтів. Приклади успішної реалізації цифрових ініціатив можна знайти у багатьох банках таких як: ПриватБанк, Монобанк, Райфайзен Банк та інші, що запровадили інноваційні рішення для швидкого та зручного обслуговування клієнтів.

Інновації у банківському секторі включають в себе нові технології, продукти та послуги, які впроваджуються на фінансовому ринку. Перш ніж аналізувати інноваційні процеси в банківському секторі, необхідно розглянути саме визначення поняття «інновація».

Так, згідно із Законом України «Про інноваційну діяльність» «Інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [1].

Інновації в банківському секторі забезпечують клієнтам ті можливості й свободи, яких не було раніше: зручність фінансових операцій будь-де та будь-коли, автоматизація більшості банківських процесів, швидкість їх втілення та значне зменшення бюрократії в банківському секторі. Тож, дивлячись на останні тенденції розвитку інновацій в банківському секторі, можна сказати, що такі аспекти як зручність, швидкість та загалом полегшення життя клієнтів при роботі з традиційними банківськими операціями, формує попит споживачів на нові технології. Саме ці аспекти є рушійною силою для банківських установ, щоб впроваджувати нові технології в своїх системах, підвищувати кваліфікацію співробітників та оновлювати лінійку своїх продуктів [2; 3].

Розвиток цифрових інновацій у банківському секторі України за останні роки відбувався швидким темпом і сприяв зручності та доступності банківських послуг для клієнтів. Банківські установи активно впроваджують мобільні додатки та Інтернет-банкінг, що дозволяють здійснювати фінансові операції через смартфони та комп'ютери. Електронні платежі та безготівкові операції стали досить популярними, спрощуючи процеси оплати та зменшуючи використання готівки.

Електронний документообіг став ширше використовуваним, зменшуючи бюрократичні процедури та прискорюючи обробку документів.

Інновації в банківському секторі значно поліпшують організаційну, фінансову та управлінську роботу банківських установ, що водночас сприяє зниженню банківських ризиків [4].

Одним з найефективніших способів впровадження інновацій у банківському секторі в Україні можуть бути необанки. Банки такого нового типу, так звані необанки – це фінансово-кредитні установи, які працюють виключно через Інтернет, тобто вони не мають фактичних традиційних відділень чи філій [5]. Створення та реалізація таких банків побудована на новітніх технологіях, вони надають свої послуги виключно в інтернеті.

Таким повністю реалізованим та впровадженим небанком на сьогодні в Україні існує лише один – Монобанк.

Монобанк – це український фінансовий технологічний стартап, який надає послуги мобільного банкінгу. Він був запущений в лютому 2017 року та став одним з перших цифрових банків в Україні. Монобанк пропонує клієнтам можливість керувати своїми фінансами за допомогою мобільного додатку, що дозволяє їм виконувати різні операції, такі як перекази, платежі, керування рахунками тощо. Монобанк працює онлайн через мобільний додаток, який дозволяє клієнтам отримати доступ до банківських послуг у будь-який час і будь-де, забезпечуючи зручність і швидкість доступу до банківських операцій. Навігація в додатку зручна та проста, що дозволяє клієнтам швидко виконувати необхідні дії та отримувати інформацію про свої рахунки. Не менш важливим є широкий спектр послуг, які пропонують банки. Монобанк пропонує клієнтам різні фінансові послуги, включаючи грошові перекази, платежі, відстеження витрат, управління бюджетом, кешбек-сервіс, розподіл рахунку, віртуальні картки тощо.

Крім того, Монобанк співпрацює з іншими фінансовими компаніями та сервісами, що розширює можливості для клієнтів. Банк надає широкий спектр підтримки клієнтів через онлайн-чат в телеграмі, що є надзвичайно зручно, телефонну лінію та соціальні мережі. Клієнти можуть отримати допомогу, задати питання та отримати необхідну інформацію швидко, просто та корисно. Отже, Монобанк став популярним серед населення завдяки власне впровадженню інноваційних технологій до банкінгу та зручність використання додатка забезпечили йому широку аудиторію клієнтів.

Проте, варто зазначити деякі уточнення, для ширшого розуміння картини впровадження інновацій в Україні. Наразі, Монобанк не є ліцензованим банком. У Монобанку нема виданої НБУ банківської ліцензії, що надає доступ до банківських послуг. Фактично Монобанк є порталом в інтернеті, що надає доступ банківських через партнера, яким є Universal Bank, через який і проводяться фактично всі банківські операції та послуги, що надаються Монобанком.

Навіть при наявності численних позитивних аспектів нових можливостей у технології необанкінгу від Монобанк, він все ще не займає провідну позицію серед фінансових посередників через реалії специфіки регулювання банківського сектору в Україні, особливо у відношенні до відкриття та ведення банківських рахунків.

Однією з причин цього є досить консервативний підхід чинного законодавства. Тож, з цього випливає одна з найбільших проблем, що впливає на впровадження новітніх технологій в банківському секторі. А саме те, що наразі діюче законодавство не передбачає жодної ліцензії, яка може повноцінно регулювати функціонування необанків в Україні. Тому такі установи, як Монобанк може функціонувати лише при партнерстві з існуючими ліцензійними банками, що мають стару систему банкінгу.

Однак, хоча онлайн-банкінг має багато переваг перед традиційними банками, згаданими раніше, він також має певні ризики та недоліки:

1. Ризик безпеки та витоку конфіденційності - одним із найбільших недоліків онлайн-банкінгу є проблеми з безпекою. Хакери та шахраї можуть використовувати різноманітні методи для злому облікових записів, викрадення особистої інформації та вчинення шахрайства. Хоча банки докладають чимало зусиль, щоб захистити свої системи, ризики завжди присутні, особливо якщо користувачі не дотримуються відповідних заходів безпеки.

2. Кошторис - розробка та впровадження інтернет-банкінгу може вимагати значних фінансових витрат. Це пов'язано з розробкою високоякісного програмного забезпечення, інфраструктурою, кібербезпекою, навчанням персоналу та підтримкою системи.

3. Технічні можливості та грамотність - використання інтернет-банкінгу передбачає наявність базових навичок роботи з комп'ютером та Інтернетом. Деякі люди можуть почуватися незручно або не впевнено використовувати онлайн-сервіси, особливо ті, хто не має достатньої технічної грамотності. А також, не в усіх населених пунктах є проведена стабільна мережа «Інтернет».

4. Обмежені функції - Інтернет-банкінг може мати обмежені можливості порівняно з традиційними банківськими послугами. Наприклад, у деяких випадках можуть відсутні фізичні відділення для отримання особистої консультації або здійснення складних операцій. Також, не всі банківські продукти та послуги можуть бути доступні через інтернет-банкінг.

Отже, розвиток цифрових інновацій у банківському секторі України – це великий крок до покращення якості обслуговування клієнтів, забезпечення конкурентоспроможності та створення ефективної банківської системи. Україна має великий потенціал для розвитку цифрових інновацій у банківському секторі, особливо в необанкінгу. Наша країна має багато талановитих ІТ-спеціалістів, які можуть створювати передові рішення у сфері фінансових технологій. Проте, для впровадження інновацій уряд повинен створити сприятливі умови для розвитку інновацій, включаючи правову базу, що регулює цифрові технології. Законодавча база повинна надати можливості для створення небанківського обслуговування. А також співпраця між банками, фінтех-компаніями та іншими гравцями ринку можуть сприяти подальшому розширенню цифрових можливостей у банківському секторі.

ДЖЕРЕЛА

1. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
2. Вовчак О. Д., Гонгало Н. М. Цифрові інновації та їхній вплив на конкурентноспроможність банків. *Вісник Університету банківської справи*. 2020. №3 (39). С. 46–51.
3. Shcherbak V., Nifatova O., Kuzheliev M., Erkes O., Mylashko O. The assessment of corporate social responsibility at Ukrainian banks. *Banks and Bank Systems*. 2019. №14(3). P. 140–151.
4. Гаврилко П.П., Кужелев М.О., Брітченко І.Г. Корпоративні відносини в банківському секторі : фінансові механізми та маркетингові стратегії : монографія. Рівне-Новий Сонч: Волин. береги, 2016. 228 с.
5. Крухмаль О. В., Сухонос В. В. Розвиток банківського бізнесу в умовах цифрової економіки. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8381>

Васильченко Є. О.,
здобувачка ступеня бакалавр
Юрчишена Л. В.,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів і банківської справи
Донецького національного університету імені Василя Стуса
м. Вінниця, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

Актуальність теми дослідження. Фінансові системи є критично важливим елементом сучасної глобальної економіки, і їхнє функціонування має вирішальне значення для стабільності та ефективності фінансового сектору. Фінансова система не лише забезпечує мобільність капіталу та управління ризиками, але й виступає каталізатором економічного зростання, сприяючи залученню інвестицій, підтримці підприємництва та створенню робочих місць, розвиток фінансової системи та її адаптація до змін сучасного світу визначає не лише фінансову стабільність, а й загальний економічний розвиток та соціальну динаміку держави і глобальних ринків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми функціонування фінансових систем досліджували такі українські вчені: О. Р. Веремєєва, В. С. Лісовська, А. В. Польщикова, А. В. Мейш, О. М. Лисак, М. М. Король.

Метою роботи є дослідження особливостей функціонування фінансової системи, визначення ключових тенденції змін та інновації.

Ключова тенденція полягає в технологічних інноваціях у фінансовій сфері. Застосування штучного інтелекту та блокчейн-технологій перетворюють способи надання фінансових послуг та змінюють способи взаємодії між учасниками фінансового ринку.

Основна частина. Фінансова система – це система фінансових операцій, яка передбачає участь учасників фінансової діяльності та використовує певний фінансово-кредитний механізм. Грошово-кредитна система України складається з інститутів і компонентів, які взаємодіють, щоб сприяти ефективній роботі економіки та фінансової стабільності. Складові фінансової системи України ми можемо побачити на рис.1.

Фінансова система відіграє важливу роль у стимулюванні підприємництва шляхом фінансування нових проектів. Це може відбуватися у формі кредитів на розвиток бізнесу, інвестиційних фондів для стартапів та підтримки програм для молодих підприємців. Сприятлива фінансова система створює сприятливе середовище для інвестицій та розвитку бізнесу.

Фінансова система у сучасному світі відіграє вирішальну роль в економічній стабільності та розвитку. У міру розвитку глобалізації та швидкого розвитку технологій вони стають предметом постійних змін та адаптації. Глобалізація впливає на фінансову систему України через розширення міжнародних фінансових зв'язків та участь у світових ринках. Це може включати збільшення обсягу

зовнішньої торгівлі, залучення іноземних інвестицій та використання міжнародних фінансових інструментів для забезпечення ліквідності на ринку.

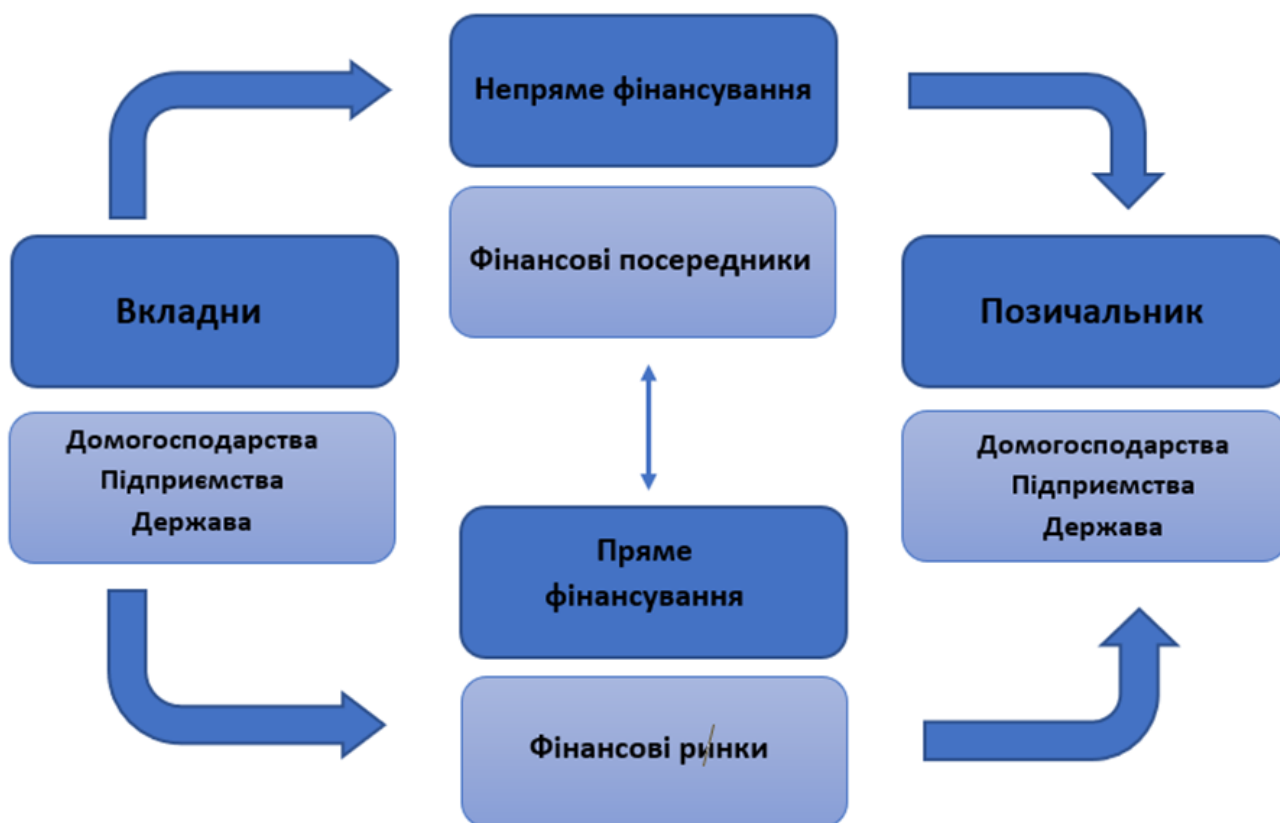

Рис. 1. Складові фінансової системи України [1]

Фінансова система є складними структурами, що включають банки, фінансові ринки, страхові компанії та інші установи. Однією з ключових особливостей їхнього функціонування є постійна потреба в адаптації до змін в економічному середовищі. Регулярні зміни в технологіях, правових нормах та підходах до ризик-менеджменту ставлять під сумнів традиційні моделі фінансового бізнесу.

Правове регулювання та стандартизація в фінансовій системі є критичними для забезпечення стабільності та впевненості для учасників ринку. Це включає в себе встановлення правил для фінансових установ, нормування фінансових операцій, моніторинг та контроль за дотриманням законодавства, а також забезпечення дотримання міжнародних стандартів для забезпечення прозорості та довіри в системі.

Впровадження блокчейн-технологій, розширення використання штучного інтелекту та розвиток концепцій децентралізованих фінансових систем відкривають нові горизонти та переосмислюють традиційні підходи.

Одним із найважливіших нововведень є переведення фінансових систем на цифрові. Сьогодні електронні платежі та мобільні додатки є не лише альтернативою, а й невід'ємною частиною фінансового життя. Вони зменшують складність наших фінансових операцій та роблять їх більш доступними для всіх. Децентралізовані фінансові системи, або DeFi, є новими ідеями, які привертають багато уваги. Вони

походять від технології блокчейн, ця технологія забезпечує пряме спілкування між учасниками, обходячи традиційні фінансові установи. Криптовалюти пропонують нові способи інвестування та обміну валюти.

Інновації у фінансовій системі можуть підвищити її стійкість завдяки використанню передових методів аналізу та управління ризиками. Впровадження штучного інтелекту та аналітики даних може підвищити стійкість системи завдяки підвищенню точності прогнозування потенційних фінансових криз і своєчасному реагуванню на них. Крім того, розвиток цифрових технологій допоможе знизити транзакційні витрати та зробити фінансові послуги більш доступними для різних соціальних груп, у тому числі для тих, хто раніше не мав доступу до банківських послуг. Це сприятиме розширенню фінансової інклюзії та зменшенню економічної нерівності між громадянами.

Зростання використання цифрових технологій може зробити фінансову систему більш вразливою до кібератак та кіберзлочинності. Більша залежність від технологій також збільшує загрози для конфіденційності та безпеки даних клієнтів. Регуляторний тиск, що регулює цінові технології, може сповільнити впровадження нових технологій та інновацій через необхідність відповідати новим стандартам і правилам.

Зміни у фінансовій системі мають значний вплив на світову економіку. Нові технології та фінансові інновації змінюють характер міжнародних фінансових відносин і сприяють більш глобальній фінансовій інтеграції. Наприклад, розвиток криптовалюти, технології блокчейн створює нові можливості для міжнародних фінансових транзакцій, прискорюючи міжнародні платежі та знижуючи їхню вартість. Однак ці технології також піднімають питання регулювання та стандартизації, що може призвести до напруженості в міжнародних відносинах, оскільки різні країни мають різні підходи.

З фінансовою системою України пов'язано компоненти, що забезпечують її функціонування та сприяють економічній стабільності. Спостереження за її складовими вказує на постійну потребу у вдосконаленні та адаптації до сучасних реалій, таких як глобалізація та технологічний розвиток. Цифрові технології, такі як блокчейн та штучний інтелект, суттєво змінюють фінансові системи, розширюючи їхні можливості та перетворюючи традиційні підходи. Електронні платежі та концепції децентралізованих фінансових систем перетворюють спосіб, яким ми взаємодіємо з фінансами. Такі нововведення, як децентралізовані фінансові системи (DeFi) та криптовалюти, змінюють наше сприйняття інвестування та обміну валютою, відкриваючи нові можливості та виклики.

Отже, сучасна фінансова система переживає значні трансформації через використання новітніх технологій, які змінюють способи ведення фінансових операцій та взаємодії між учасниками ринку.

ДЖЕРЕЛА

1. Арєф'єва І. Рух коштів у фінансовій системі. 2021.
URL:<https://financer.com/ua/wiki/finansova-sistema/> (дата звернення: 23.11.2023).

2. Король М.М. Сутність та особливості функціонування моделей фінансових систем. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. Том. 31 (70). № 4. С. 5–9. URL:

https://econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/31_70_4/31_70_41/4.pdf (дата звернення: 23.11.2023).

3. Веремєєва О.Р., Лісовська В.С., Польщикова А.В. Поняття та зміст фінансової системи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. №11. С. 386–389. URL: http://www.lsej.org.ua/11_2021/99.pdf (дата звернення: 23.11.2023).

4. Мейш А. В., Лисак О. М. Перспективи розвитку фінансової системи. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2019. №1. С. 71–74. URL:

<http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/01/16-14.pdf> (дата звернення: 23.11.2023).

Гвінсадзе А.А.,
здобувач ступеня бакалавра
Сулима М.О.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

РОЛЬ АУДИТУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

У процесі управління підприємством велику роль відіграє аудит. Адже, це не тільки перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності підприємства, з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах вимогам НПСБО чи МСФЗ, а й процес виявлення, прогнозування та оцінки ризиків. Розглянемо роль внутрішнього і зовнішнього аудиту в управлінні підприємством.

Так, згідно з визначенням, наданим у статті 26 Бюджетного кодексу України, внутрішнім аудитом є діяльність, спрямована на удосконалення системи управління, внутрішнього контролю, запобігання фактам незаконного, неефективного та нерезультативного використання бюджетних коштів, виникненню помилок чи інших недоліків у діяльності розпорядника бюджетних коштів і підприємств, установ та організацій, що належать до сфери його управління, та яка передбачає надання незалежних висновків і рекомендацій [1, с. 2]. Діяльність внутрішнього аудиту для підприємств не регламентується безпосередньо законом, але існують МСА, зокрема МСА 610 «Розгляд роботи внутрішнього аудиту», який встановлює порядок перевірки зовнішнім аудитором внутрішнього аудиту [2].

Натомість зовнішній аудит регламентується Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»[3]. Як правило, до завдань внутрішнього аудиту належать:

- перевірка систем бухгалтерського обліку й внутрішнього контролю, їх моніторинг і розробка рекомендацій з поліпшення цих систем;
- перевірка бухгалтерської й оперативної інформації, включаючи експертизу засобів та способів, що використовуються для ідентифікації, оцінки, класифікації такої інформації й складання на її основі звітності, а також спеціальне вивчення окремих статей звітності, включаючи детальні перевірки операцій, залишків по бухгалтерських рахунках;
- перевірка дотримання законів і інших нормативних актів, а також вимог облікової політики, інструкцій, рішень і вказівок керівництва й (або) власників;
- перевірка діяльності різних ланок управління;
- оцінка ефективності механізму внутрішнього контролю, вивчення й оцінка контрольних перевірок у філіях, структурних підрозділах економічного суб'єкта;
- перевірка наявності, стану й забезпечення збереження майна економічного суб'єкта;
- робота над спеціальними проектами й контроль за окремими елементами структури внутрішнього контролю;

- оцінка використовуваного економічним суб'єктом програмного забезпечення;
- спеціальні розслідування окремих випадків, наприклад підозр у зловживаннях;
- розробка й подання пропозицій по усуненню виявлених недоліків і рекомендацій з підвищення ефективності управління [4].

Отже, можна дійти висновку, що внутрішній аудит охоплює перевірку багатьох ланок підприємства, установи та організації. Але переважно його спрямовано для аналізу оцінки ефективності внутрішнього контролю підприємства, для оцінки ризиків, підвищення ефективності діяльності підприємства та покращення результатів.

Таблиця 1

Функції внутрішнього та зовнішнього аудиту

Чинники	Внутрішній аудит	Зовнішній аудит
Постановка завдань	Визначається керівництвом	Визначається договором між підприємством й аудиторською фірмою
Об'єкт	Рішення окремих функціональних завдань управління, розробка й перевірка інформаційних систем підприємства	Системи обліку й звітності підприємства
Ціль	Визначається вищим керівництвом підприємства	Визначається стандартами з аудиту: оцінка достовірності фінансової звітності й підтвердження дотримання чинного законодавства
Методичні прийоми	Вибираються самостійно або визначаються стандартами внутрішнього аудиту	Визначаються загальноприйнятими аудиторськими стандартами
Організація роботи	Виконання аудиторських завдань відповідно до професійних стандартів та власних розроблених методик	Визначається аудитором самостійно, виходячи із загальноприйнятих норм і правил аудиторської перевірки
Взаємини	Підпорядкованість адміністративно керівництву підприємства, неповна незалежність від керівництва	Рівноправне партнерство, повна незалежність
Суб'єкти	Співробітники окремого підрозділу підприємства, штатні працівники підприємства	Незалежні експерти, що мають відповідний сертифікат і право займатися цим видом підприємництва
Оплата	Нарахування заробітної плати за штатним розкладом	Оплата наданих послуг за договором
Звітність	Перед керівництвом	Підсумкова частина аудиторського висновку може бути опублікована, аналітична частина передається клієнтові

Джерело: сформовано автором на основі джерела [5]

У перспективі внутрішній аудит дозволяє відслідковувати насамперед економічну ситуацію на підприємстві і не доводити її до критичного стану, тому внутрішній аудит сприяє подальшому управлінню підприємства адже після виявлення помилок, системою управління на підприємстві, мають бути встановлені

відповідні заходи задля їх усунення. Крім того, внутрішній аудит має ширший спектр аналізу, адже в залежності від того, яке завдання поставить керівництво, такий аналіз і буде провадитися.

Натомість, зовнішній аудит більше спрямовується на перевірку фінансової звітності суб'єкта господарювання, що регламентується Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», але в залежності від мети, з якою суб'єкт господарювання замовляє аудиторську перевірку, може змінюватися і напрям перевірки, яку провадить аудитор. Разом з тим, зовнішній аудит може проводитися з ініціативи суб'єктів господарювання, а також у випадках, передбачених законом (обов'язковий аудит). Зовнішній аудит здійснюється незалежними особами (аудиторами), аудиторськими фірмами, які уповноважені суб'єктами господарювання на його проведення [3].

Таким чином, внутрішній і зовнішній аудит є важливими інструментами управління підприємством, оскільки вони допомагають забезпечити ефективність, відповідність і надійність діяльності суб'єкта господарювання. Обидва типи аудиту пов'язані між собою і можуть доповнювати один одного. Результати аудиту є важливими в контексті управління суб'єкта господарювання. Адже, дозволяють провести аналіз діяльності, побудувати перспективний план розвитку та стратегію управління на наступний звітний період задля досягнення більших економічних вигод та уникнення ризиків.

ДЖЕРЕЛА

1. Міністерство фінансів України. Роль внутрішнього аудиту в управлінні ризиками. 2021. С. 2. URL: <http://surl.li/nrbsg> (дата звернення: 27.11.2023).
2. Міжнародні стандарти аудиту. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhнародni-standarti-auditu> (дата звернення: 28.11.2023).
3. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» № 2258-VIII від 01.10.2018 року (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 27.11.2023).
4. Електронний ресурс. Внутрішній та зовнішній аудит. URL: https://proaudit.com.ua/audit/audit_proverki/vnutrishnii-ta-zovnishnii-audit.html (дата звернення: 27.11.2023).
5. Бержанір І.А. Організація і методика аудиту. Навчальний посібник для закладів вищої освіти. Умань. Візаві. 2022. 326 с.

Герасименко О. Є.,
здобувач ступення магістра
Бурковська А. В.,
к. е. н., доцент кафедри фінансів,
банківської справи та фінансування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

НАПРЯМКИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

В умовах пандемії, а також військових дій в Україні значної популярності набуло банківське дистанційне обслуговування клієнтів. Його реалізація здійснюється шляхом використання банками різних технологій діджиталізації, що забезпечують спрощення та прискорення роботи з великими обсягами даних, покращення комунікації з клієнтами та контрагентами, а також всіма інститутами зовнішнього середовища, формування нових засад взаємодії в межах банку – між підрозділами, працівниками, менеджментом.

Основними технологіями діджиталізації банківської діяльності у провідних країнах світу є розвиток штучного інтелекту, відкритий банкінг, хмарні технології, блокчейн, розвиток необанків тощо [1, с. 265].

Численні дослідники присвятили свої зусилля вивченню складної роботи банківської системи, що призвело до широкого спектру дослідницьких тем. Ці теми охоплюють широкий спектр сфер, включаючи дослідження економічної ефективності банків та банківської системи. У ці окремі питання заглиблювалися такі відомі іноземні вчені, як В. Кисельов, Р. Коттер, М. Пессель, Т. Коеллі, П. Роуз та багато інших, висвітлюючи тонкощі та складності банківської галузі [1,2].

На даний час є декілька вітчизняних вчених, таких як І. Алексєєв, О. Барановський, О. Васюренко, О. Дзюблюк, О. Заруба, О. Лисенок, О. Примостка та ін., які активно займаються дослідженнями ефективності в банківському секторі. Ці дослідження проводяться як на рівні окремих банківських установ, так і на регіональному рівні. Однак варто зазначити, що багато авторів у цій галузі, як правило, зосереджуються насамперед на соціальній відповідальності та економічній ефективності банківської діяльності, часто нехтуючи важливістю виявлення та аналізу різноманітних факторів, які впливають на ефективність банківської діяльності. Як наслідок, аналіз макроекономічних факторів часто надмірно спрощується або взагалі ігнорується [3, с.36].

Дослідження О. І. Береславської, В. І. Міщенко, Т. С. Стубайло та інших вчених зосереджені на вивченні еволюції банківської системи та виникнення ризикових явищ у банківській галузі. У своїх наукових працях вони ґрунтовно аналізують виклики розвитку банківської системи, зокрема в умовах загострення фінансової кризи. Однак важливо зазначити, що простого вивчення ризиків і їх прогнозування недостатньо для комплексного дослідження. Тому необхідно досліджувати ці питання в рамках цифровізації банків та її впливу на банківську систему [3, с. 47].

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

Метою роботи є дослідження сучасного стану діджиталізації банківської сфери.

Виходячи з мети, можемо сформулювати наступні завдання дослідження:

- оглянути теоретико-методологічні основи діджиталізації в банківській сфері;
- надати оцінку використання інструментів діджиталізації в АТ «КБ «Приватбанк»;
- розробити напрями оптимізації діяльності банківського сектору на основі інноваційних цифрових технологій та сервісів.

Об'єктом дослідження є економічні відносини, які є характерними для процесу формування та реалізації політики управління діджиталізацією банку.

Предметом дослідження є теоретичні та методологічні основи формування та практичного впровадження ефективного механізму управління інноваційними технологіями банківської діяльності.

Створюючи модель управління фінансовою стійкістю банку, варто враховувати головну глобальну проблему для фінансової системи – зміни. АТ КБ «ПриватБанк» – один із найбільш технологічних банків України. Даний банк сьогодні задає тренди та тенденції на банківському ринку й системно займається впровадженням інновацій. В умовах стрімкого світового цифрового розвитку та поширення мінливих ризиків, виникає потреба у створенні оптимальної моделі управління фінансовою стійкістю банку. Модель повинна відповідати меті діяльності банку. Відповідно до стратегії розвитку АТ КБ «ПриватБанк», розробленої у 2022 році, головною метою ПриватБанку у наступні 5 років (тобто у період з 2022–2027 роки) є стати надійним помічником як для фізичних осіб і бізнесу, так і підтримувати розвиток економіки держави загалом [4]. На основі проведеного аналізу, нами було виявлено, що основними клієнтами банку є фізичні особи, тому цілком правильним є рішення направити стратегію розвитку банку та його потенціал на залучення попиту на свої послуги зі сторони юридичних осіб. Управління фінансовою стійкістю банку залежить від приросту його клієнтів.

Активна співпраця з фінтех-стартапами є важливою для розробки нових і вдосконалених банківських продуктів і послуг. У партнерстві з цими стартапами банк може скористатися їхніми інноваційними рішеннями та включити їх у свої пропозиції, залучаючи більшу клієнтську базу. Цифровізація банківської справи передбачає трансформацію наукових досліджень, технологічних досягнень та інших розробок у нові або вдосконалені продукти та послуги. Це також передбачає оновлення або удосконалення технологічних процесів, які використовуються в практичній діяльності, і впровадження нових підходів до задоволення вимог споживачів. Щоб максимізувати вплив цих спільних зусиль, банку також слід зосередитися на створенні нових продуктів і послуг у партнерстві з фінтех-стартапами. Ці пропозиції мають бути розроблені таким чином, щоб привернути увагу клієнтів і продемонструвати прихильність банку до інновацій. По-друге, банк повинен зосередитися на покращенні планування зусиль з цифровізації та реорганізації своєї структури відповідно до цифрової трансформації. Це дозволить банку оптимізувати свою діяльність та ефективно впроваджувати нові цифрові ініціативи. Крім того, для банку вкрай важливо ретельно вивчити існуючі та

потенційні сфери, які можуть отримати вигоду від цифровізації. Це дослідження допоможе визначити сфери, де банк може використовувати технології для покращення своїх послуг і операцій. Цифрові банківські продукти відрізняються високою надійністю, прибутковістю та якістю [5].

У результаті банківські установи розвинутих країн все більше зосереджуються на розробці мобільних додатків і дистанційному обслуговуванні клієнтів. Ця зміна призвела до скорочення кількості фізичних відділень банків, тенденція, яка спостерігається не лише серед великих банків, але й регіональних банків у Західній Європі та в усьому світі. Крім того, залучення та утримання клієнтів, зацікавлених у сучасних та інноваційних продуктах і послугах, має бути пріоритетом для банку. Цього можна досягти шляхом активізації зусиль із залучення нових клієнтів і забезпечення найвищої якості обслуговування клієнтів. На нашу думку, комплексна стратегія цифровізації діяльності банку має охоплювати різні елементи.

В роботі було розглянуто діяльність одного з найбільших банків України – АТ КБ «Приватбанк», проаналізовано його основні економічні показники за 2020-2022 рік і проведено оцінку банківського рейтингу та ступеню ризиковості поточної банківської діяльності. АТ КБ «ПриватБанк» – один із найбільш технологічних банків України. Даний банк сьогодні задає тренди та тенденції на банківському ринку й системно займається впровадженням інновацій. В умовах стрімкого світового цифрового розвитку та поширення мінливих ризиків, виникає потреба у створенні оптимальної моделі управління фінансовою стійкістю банку. Модель повинна відповідати меті діяльності банку.

За міжнародною системою CAMELS банк має досить високу рейтингову оцінку – 2 і відповідно ризиковість його діяльності оцінюється на рівні 20%. Але для дотримання даного рівня потрібно постійно моніторити основні складові діяльності, контролювати дотримання економічних нормативів та зменшувати ризиковість окремих операцій.

На сьогоднішній день українська банківська система успішно перейшла на використання технології блокчейн, позначивши значну віху в її впровадженні [6, с. 122-133]. Практичне застосування цієї технології в нашій банківській системі зосереджено насамперед на підвищенні ефективності передачі інформації. Примітно, що «ПриватБанк» став першим українським банком, який інтегрував системи блокчейн і біткойн як засіб розрахунків. Варто зазначити, що наразі Національний банк України активно вивчає світові практики у сфері криптовалют та блокчейн-технологій. Метою цих зусиль є створення нормативно-правової бази, яка б відповідала європейським і міжнародним стандартам.

З метою збільшення клієнтів за рахунок розвитку цифрового банкінгу та покращення сервісу банківських послуг, запропоновано АТ КБ «ПриватБанк» модель, яку доцільно врахувати у системі управління фінансовою стійкістю банку. Основною метою такої моделі управління фінансовою стійкістю банку має бути збалансування фізичних та цифрових послуг для роздрібних та бізнес-клієнтів шляхом максимізації залучення клієнтів за допомогою доступності та зручності цифрового банкінгу.

Отже, у результаті розвитку технологій і зміни вимог ринку банківський сектор переживає цифрову трансформацію. Цю трансформацію можна розглядати як динамічний процес, який сприяє еволюції фінансового бізнесу та, зрештою, формує новий фінансовий ландшафт.

ДЖЕРЕЛА

1. Боргова стійкість державних фінансів України: кол. монографія / під наук. ред. С. А. Єрохіна, Т. П. Богдан. Київ: Національна академія управління, 2014. 724 с.
2. Інвестиційний аналіз : підручник / за наук. ред. А. А. Пересади. 2-ге вид., перероб. та доп. К.: КНЕУ, 2008. 544 с.
3. Інноватика на фінансових ринках: монографія / за наук. ред. д.е.н., проф. С. В. Онишко. Ірпінь: УДФСУ, 2018. 466 с.
4. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nbu-ta-mintsifri-spilno-pratsyuyut-nad-tsifrovizatsiyeyu-bankivskoyi-sistemi-ukrayini> (дата звернення: 02.11.2023).
5. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. Сталий розвиток інновацій, кешлес та фінграмотність. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-fintehu-v-ukrayini-do-2025-roku> (дата звернення: 26.10.2023).
6. Коваленко Ю. М. Функціонування фондового ринку України в сучасних умовах. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби*. 2015. № 1. С. 122–133.

Горбач А. С.,
здобувач ступеня бакалавра
Казак О.О.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів
Київський університет імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ БАНКУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

В постійно перемінному ландшафті фінансової індустрії на формування інвестиційної стратегії банку дедалі більший вплив здійснюють сучасні виклики, включно із економічною невизначеністю, регуляторними змінами, технологічними зрушеннями, потребою в узгодженні зі сталими й соціально відповідальними практиками, що вимагає адаптивного і динамічного підходу задля досягнення довгострокового успіху і стабільності.

Згідно до В. І. Запоточного, під інвестиційною стратегією мається на увазі «визначення довгострокових цілей інвестиційної діяльності та шляхів їх досягнення» [1, с. 202]. Подальша деталізація останньої проходить «в ході тактичного управління інвестиційними активами, що включає вироблення оперативних цілей короткострокових періодів, а також засобів їх реалізації» [1, с. 202]. Таким чином, розроблення інвестиційної стратегії виступає «вихідним пунктом процесу управління інвестиційною діяльністю» банку [1, с. 202]. Формування інвестиційної стратегії банку за умов сучасних викликів виступає критично вагомим та динамічним процесом, котрий вимагає усестороннього усвідомлення фінансового ландшафту, який змінюється на постійній основі. Банкам відводиться фундаментальна роль в світовій економіці – вони направляють кошти від вкладників до позичальників й ефективно розподіляють капітал. В окресленому контексті розробка надійної інвестиційної стратегії відіграє вагоме значення для забезпечення не тільки прибутковості банку, проте і його стабільності й стійкості перед обличчям сучасних викликів.

Головними викликами, із котрими зіштовхуються банки за нинішнього етапу, виступають наступні: 1) регуляторні зміни – суворі регуляторні вимоги, насамперед після світової фінансової кризи 2020 року, викликані карантинними обмеженнями запровадженими задля уникнення поширення вірусу Covid-19, обумовили потребу в переоцінці інвестиційних стратегій. Банки мають орієнтуватися у складних нормативах, які мають зв'язок із достатністю капіталу, управлінням ризиками й звітністю. Ефективна інвестиційна стратегія повинна узгоджуватися із такими вимогами, аби забезпечити їх додержання і знизити ризик штрафних санкцій зі сторони регулятора; 2) технологічні зміни – швидкий розвиток технологій спричинив зміни у банківській галузі. Поява фінтех-компаній, технології блокчейн, а також цифрових банківських платформ змусила традиційні банки адаптуватися і включати технологічні інновації до власних інвестиційних стратегій. Банки мають направляти ресурси на аналітику даних, кібербезпеку й оцифрування, аби

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

зоставатися конкурентоспроможними і забезпечувати безперервний клієнтський досвід; 3) управління ризиками – в середовищі, яке характеризується посиленням конкуренції і невизначеністю, банками має приділятися особлива увага управлінню ризиками у власних інвестиційних стратегіях. Сюди входить оцінка ринкового ризику, кредитного ризику, ризику ліквідності й операційного ризику. Стратегії мають забезпечувати баланс між прибутковістю та ризиком, до того ж, й узгоджуватися із апетитом банку до ризику; 4) динаміка ринку, який розвивається – світові фінансові ринки характеризуються постійною динамікою. Економічні умови, ринкові настрої, курси валют, а також процентні ставки можуть зазнавати стрімких змін. Банкам необхідна гнучка інвестиційна стратегія, що може адаптуватися до таких мінливих умов для оптимізації прибутковості й ефективного управління ризиками; 5) клієнтоорієнтованість – очікування клієнтів зазнали змін, й банки мають пріоритет надавати стратегіям, які орієнтовані на клієнта. Сюди входить пропозиція персоналізованих інвестиційних послуг та продуктів, посилення взаємодії із клієнтами за допомогою цифрових каналів і застосування аналізу даних для розуміння й задоволення потреб та уподобань клієнтів [4]. На формування інвестиційної стратегії банку здійснюють вплив не тільки фінансово-економічні фактори, проте і геополітичні події, котрі можуть нести суттєвий вплив на світові ринки. Широкомасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну яке досі триває, представляє складний сценарій для банків, що намагаються врахувати наслідки даного конфлікту у контексті формування власних інвестиційних стратегій. В такій ситуації банкам потрібно зважати на декілька вагомих факторів: 1) диверсифікація і зниження ризиків; 2) оцінка геополітичних ризиків; 3) оцінка впливу на окремі сектори; 4) управління валютним ризиком; 5) регуляторні й комплаєнс фактори; 6) активний моніторинг; 7) сценарне планування; 8) комунікація зі стейкхолдерами; 9) короткострокові і довгострокові стратегії [2].

Формування інвестиційної стратегії банку згідно до визначених сучасних викликів передбачає кілька провідних кроків: 1) аналіз ринку – банками має здійснюватися ґрунтовний аналіз ринку, аби усвідомити поточні тенденції, поведінку клієнтів і динаміку конкуренції. Вказаний аналіз надає інформацію для вибору інвестиційних можливостей, що відповідають цілям банку; 2) оцінка ризиків – банківським установам необхідно здійснювати оцінку різних ризиків, які мають зв'язок із їхнім інвестиційним вибором, й розробляти стратегії зниження ризиків. Вказане передбачає стрес-тестування, аналіз сценаріїв і моніторинг ризиків на постійній основі; 3) регуляторна відповідність – забезпечення відповідності регуляторним вимогам виступає дуже вагомим елементом формування інвестиційної стратегії банку. Фахівці із комплаєнсу мають тісно співпрацювати із інвестиційними командами, аби гарантувати, що вибрані стратегії відповідають відповідним нормам; 4) технологічна інтеграція – банки мають робити інвестиції у технології й інновації задля того, аби оптимізувати операції, поліпшити клієнтський досвід та випередити конкурентів у сфері фінансових технологій. Вказане може передбачати партнерство із технологічними компаніями чи розробку своїх рішень. 5) постійний моніторинг й адаптація – інвестиційні стратегії не мають бути статичними. Банки мають на постійній основі відслідковувати результати власної

діяльності, за потреби коригувати стратегії і залишатися гнучкими у відповідь на мінливі ринкові умови і виклики [3; 5].

Таким чином, формування інвестиційної стратегії банку за умов сучасних викликів виступає багатограним процесом, котрий вимагає балансу між управлінням ризиками, інтеграцією технологій, додержанням регуляторних вимог і клієнтоорієнтованістю. Банки, котрі успішно долають такі виклики, можуть позиціонувати себе як такі, які забезпечують довгострокову стійкість та конкурентоспроможність у фінансовому ландшафті, що постійно змінюється. Необхідно зазначити, що триваюча російсько-українська війна, додає ще один рівень складності до формування інвестиційної стратегії банку. Банки мають ретельно оцінювати геополітичні ризики, розглядати можливість диверсифікації, управляти валютним ризиком, відслідковувати вплив на конкретні сектори і зоставатися гнучкими в адаптації власних стратегій до ситуації, яка змінюється. Використовуючи продуманий та випереджувальний підхід, банки можуть ліпше адаптуватися до подолання викликів, пов'язаних із такими геополітичними подіями, при цьому захищаючи власну фінансову стабільність й інтереси власних стейкхолдерів.

ДЖЕРЕЛА

1. Запоточний В. І. Інвестиційна політика як основний етап банківського інвестиційного процесу. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. Вип. 22.9. С. 201-206.
2. Мусієнко О. М. Специфіка управління портфелем цінних паперів у контексті реалізації інвестиційної діяльності банку. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Економіка. 2013. Вип. 23. С. 315-318. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2013_23_63 (дата звернення: 01.11.2023)
3. Divakaran S., Halland H., Lorenzato G., Rose P., Sarmiento-Saher S. Strategic Investment Funds: Establishment and Operations. *International Development in Focus*. Washington, DC: World Bank, 2022. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/476738d1-22f0-51a0-abdf-4de5fa353392> (дата звернення: 31.10.2023)
4. Sydorenko V. Theoretical and organizational fundamentals of formation and implementation of the investment policy of the bank. *Вісник ХДУ Серія Економічні науки. Секція 5. Гроші, фінанси і кредит*. 2020. №37. Р. 86-89. URL: <https://ej.journal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/636> (дата звернення: 30.10.2023)
5. Wade M., Tomlinson N., Srinivas V. 2024 banking and capital markets outlook. *Deloitte Insights*. 2023. URL: <https://www2.deloitte.com/xe/en/insights/industry/financial-services/financial-services-industry-outlooks/banking-industry-outlook.html> (дата звернення: 01.11.2023)

Гринченко О.В.,
здобувач ступеня магістра
Аверчева Н.О.,
к. е. н., доцент, доцент кафедри соціальних та поведінкових наук
Херсонський державний аграрно-економічний університет
м. Херсон, Україна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В ринкових умовах діяльність аграрних підприємств буде прибутковою за умови впровадження сучасних технологій і ефективних інструментів управління, що відповідають законам ринку. Воєнні дії значно обмежили здатність аграрного сектору впроваджувати інновації, ефективно вести господарську діяльність, реалізувати продукцію на світовому ринку. Тому у післявоєнний період виробники повинні не тільки ефективно використовувати наявні ресурси, відновити родючість земель, придбати нову техніку, а й запроваджувати нові технології, переорієнтувати виробництво маржинальні культури, оптимізувати бізнес-процеси з метою забезпечення прибуткової діяльності. Ці чинники обумовили актуальність теми дослідження.

Питання прибутковості аграрного бізнесу широко обговорюються у наукових колах. Зокрема, Лаврук О. В. визначає роль прибутку не тільки як основного джерела розвитку, забезпечення фінансової і реальної самостійності аграрних підприємств, а й стимулу підвищення ефективності господарської діяльності [1, с. 28-31]. Сябер Є.О. характеризує прибуток підприємства як єдину форму його грошових нагромаджень, одне із головних джерел формування фінансових ресурсів держави, який синтезує найважливіші сторони роботи підприємства [2, с. 431-435].

Пастушенко А.І. вважає причиною низької результативності реформ і кризових явищ в галузі незважену приватизацію, необґрунтовані і поспішні реформи сільськогосподарського виробництва, в процесі яких відбувалося формування різних типів господарюючих суб'єктів – від великих агрохолдингів – до малих підприємницьких структур [3].

У період післявоєнної відбудови економіки країни роль прибутку у діяльності аграрних підприємств матиме визначальний вплив на можливості підприємств придбати нові засоби виробництва, впровадити інноваційні технологічні рішення, забезпечити розширене відтворення. За рахунок капіталізації прибутку зростає власний капітал аграрних підприємств, формується запас фінансової міцності і стійкості у складних кризових умовах, зростають можливості ефективного розвитку і адаптації до зовнішнього негативного впливу.

В умовах війни неможливо стабілізувати процеси функціонування аграрних підприємств, оскільки більшість із них перебувають під впливом складних кризових умов – розбалансування ринку, порушення логістики, зниження ціни. Зростання капітальних інвестицій у сільське господарство України, розвиток його матеріально-технічної бази виступають основною зростання прибутковості аграрних

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

підприємств у післявоєнний період. Слід враховувати, що значна частина підприємств перебувають в зоні бойових дій або окупації з 2014 р. і з початку повномасштабної війни. Тому при визначенні напрямів їх розвитку у післявоєнний період слід детально вивчати і враховувати організаційні особливості і процеси виробничої діяльності, вести пошук шляхів їх адаптації до нових умов і відновлення ефективної діяльності.

За інформацією ННЦ «Інститут аграрної економіки» у 2022 р. кількість діючих підприємств у галузі сільського, лісового та рибного господарства зменшилася з 51,8 тис. до 35,6 тис, тобто майже на третину (-31,4 %). Кількість фізичних осіб-підприємців у галузі скоротилася значно менше – на 11,3 % [4].

Статистичні дані свідчать про значне скорочення працівників суб'єктів господарювання сільського, лісового та рибного господарства у 2022 р. – від 576,1 до 488,6 тис. осіб, або на 15,2 %. Процеси скорочення чисельності працівників супроводжувалися як відтоком працівників на безпечні території із зон окупації, так і припиненням діяльності самих господарств. У довоєнний період також відзначена чітка тенденція до скорочення працівників галузі, якщо у 2010 р. кількість зайнятих працівників у суб'єктів господарювання галузі становила 811,8 тис. осіб, то у 2021 р. – 576,1 тис. осіб, що на 39 % менше.

Важливо забезпечити в країні такі умови діяльності і розвитку ринкових відносин, щоб на кожному етапі формування прибутку власники бізнесу, починаючи процес виробництва або приймаючи рішення про його розширення, були впевнені у відшкодуванні і окупності витрат, гарантованому отриманні прибутку. Враховуючи, що після війни фінансові ресурси держави будуть обмежені, розраховувати на значні обсяги підтримки виробники не зможуть. Проте, необхідно створити механізми кредитування постраждалих від війни підприємств на пільгових умовах, з мінімальною вартістю кредитів. Важливо надавати їх на довгостроковій основі, оскільки процес відновлення діяльності на деокупованих територіях буде довгостроковим.

Прибуток є джерелом інвестиційного процесу, забезпечує розширене відтворення і окупність вкладеного капіталу, виступає основою для ефективного розвитку аграрної сфери економіки. При високому рівні прибутку підприємства навіть у складних умовах війни і кризових процесів в економіці не лише виживають, а й розвиваються, реалізують цілі сталого розвитку і функціональні стратегічні плани.

За підсумками діяльності підприємства сільського, лісового та рибного господарства у період 2010-2021 рр. отримували прибуток, але у 2022 р. його обсяг різко зменшується – на 64,0 %, порівняно з 2021 р. Із загальної кількості 78,4 % підприємств отримали прибуток, загальна сума якого зросла у 5,6 рази, порівняно з 2010 р. і зменшилася вдвічі, порівняно з 2021 р. (табл. 1).

У 2022 р. 21,6 % підприємств діяли збитково, сума отриманого ними збитку становить 39101,4 млн грн. Обсяг збитку перевищує рівень попереднього року у 4,7 рази, а 2010 р. - у 7,8 рази. За підсумками 2023 р. в сільському господарстві складається ще більш критична ситуація, ніж у 2022 р. щодо фінансових результатів діяльності, багатьом підприємствам загрожує банкрутство, тільки в рослинництві

збитки становитимуть близько 3 млрд дол., а в цілому підсумками року АПК отримає 5-6 млрд дол. збитків [5].

Таблиця 1.

Чистий прибуток (збиток) підприємств сільського, лісового та рибного господарства

Роки	Усього, млн грн	підприємства, які одержали прибуток		підприємства, які одержали збиток	
		у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, млн грн	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, млн грн
2010	17170,6	69,2	22196,5	30,8	5026,0
2015	102849,1	88,4	128592,3	11,6	25743,3
2016	90613,2	87,7	103459,8	12,3	12846,6
2017	68858,5	86,2	89412,0	13,8	20553,4
2018	71002,6	86,2	93935,8	13,8	22933,2
2019	93255,4	83,0	115781,7	17,0	22526,3
2020	81618,5	82,6	107981,8	17,4	26363,3
2021	238807,0	88,3	247142,7	11,7	8335,7
2022	86056,2	78,4	125157,6	21,6	39101,4
2022 р. у % до 2010 р.	501,2	+9,2	563,9	9,2	778,0
2022 р. у % до 2021 р.	36,0	-9,9 %	50,6	9,9	469,1

Джерело: розраховано за [6].

Причини аграрної кризи 2022-2023 рр.: воєнні дії, блокада глибоководних портів, обмеження експорту, який для багатьох підприємств гарантував запас фінансової стійкості, підвищення тарифів логістики, високі ціни на матеріально-технічні ресурси. Така ситуація є загрозовою щодо діяльності підприємств у наступні роки, оскільки війна продовжується, зростає напруженість на ринку сільськогосподарської продукції, коли пропозиція перевищує попит через обмеженість експорту продукції і зменшення внутрішнього платоспроможного попиту.

Тому необхідно на рівні кожного виробника розробити детальний план дій і стратегію виходу із кризового стану, спричиненого війною, залучити внутрішні резерви і можливості ринкової ситуації, концентрувати свої зусилля на прибуткових видах виробництва.

Отже, прибуток відіграє важливу роль у розвитку аграрних підприємств, є основним узагальнюючим показником їх господарської діяльності. Падіння цін на

продукцію сільського господарства та неможливість вчасної реалізації її за гідною ціною поставили аграрний бізнес на межу простого відтворення, привели до порушення технологічних умов вирощування сільськогосподарських культур, збитковості виробництва більшості видів продукції. Такий кризовий стан галузі потребує пошуку ефективних управлінських рішень в системі управління витратами, доходами і ціновою політикою підприємств; обґрунтування напрямів підвищення рівня фінансової дисципліни і раціонального використання всіх видів ресурсів; розробки ефективних маркетингових рішень та інновацій на рівні виробництва.

Сутність прибутку як фінансового результату від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства обумовлює його економічні і соціальні функції. Прибуток водночас виступає джерелом розширеного відтворення і зростання вартості підприємства, наповнення місцевих і державного бюджету країни. Тому забезпечення прибутковості діяльності підприємств є важливим стратегічним завданням в сучасних складних умовах війни.

ДЖЕРЕЛА

1. Лаврук О. В. Роль та значення прибутку у розвитку аграрних підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 2. Т. 1. С. 28-31.
2. Сябер Є.О. Фактори формування прибутку підприємства. *Молодий вчений*. 2018. № 6 (58). С. 431-435.
3. Пастушенко А.І. Проблемні аспекти управління прибутком сільськогосподарських підприємств. *Формування ефективної моделі розвитку підприємства в умовах ринкової економіки: тези IV Міжнародної науково-практичної конференції*. URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5918/155.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 15.10.2023).
4. Інститут аграрної економіки. URL: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100064056634589> (дата звернення 12.10.2023).
5. Гук Л. «Житниця Європи»: поточного року збитки вітчизняного агропромислового комплексу оцінюються в мільярдах. URL: https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/zhitnitsja-jevropi-potochnoho-roku-zbitki-vitchiznjano-hropromislovoho-kompleksu-otsinjujutsja-v-miljardakh.html?fbclid=IwAR0NB12obwrzfOwTKfXIs_Urmn951Y4_igx3db5IjUz8M-06sZsIj9zaU1M (дата звернення: 20.09.2023).
6. Показники суб'єктів господарювання. Чистий прибуток (збиток) підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства (2010-2022). Державна статистика. URL : <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 21.09.2023).

Грипа В.А.,
здобувач ступеня магістра
Гудзинська Л.Ю.,
к.е.н., доцент кафедри страхування,
банківської справи та ризик-менеджменту,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВИКА

У контексті фінансової глобалізації та інтеграційних процесів забезпечення фінансової стійкості страхових компаній, як суб'єкта страхового ринку стає одним з ключових аспектів економічної політики країни. Це важливо, оскільки від цього залежать, як загальна макроекономічна стабільність, так і потенціал економічного зростання в державі. Наразі в нормативно-правовій базі та економічній літературі відсутнє єдиного тлумачення категорії «фінансова стійкість страховика», що значно ускладнює аналіз факторів впливу на фінансовий стан організації. Погіршення фінансового стану знижує якість надання страхових послуг, що призводить до уповільнення розвитку страхового ринку, що, в свою чергу, може впливати на стабільність економіки країни в цілому. Єдине та коректно сконструйоване визначення категорії «фінансова стійкість страховика» знизить ризик неправильної оцінки фінансового стану, що позитивно вплине на дохідність та розвиток страхової діяльності організації.

Вагомий внесок у дослідження теоретико-методологічних засад фінансової стійкості страхових компаній зробили такі вітчизняні вчені, як Базилевич В.Д., Бойко А.О., Вовчак О.Д., Цуркан І.Н, Ненно І.М.

Метою дослідження є систематизація теоретичних основ щодо визначення категорії «фінансова стійкість страховика».

Забезпечення високого рівня фінансової стійкості страхових компаній в Україні є критичним аспектом для їхнього стабільного функціонування та гарантує успішне досягнення місії та стратегічних цілей. Фінансова стійкість не лише є важливим чинником для "виживання" страховиків, але також становить ключовий інтерес для клієнтів, партнерів, інвесторів та навіть державного контролю в сфері страхової діяльності. Ураховуючи різноманітні чинники, які можуть погіршити фінансовий стан страхової компанії, необхідно вживати заходів для його запобігання. Іншими словами, фінансова стійкість виступає гарантією для страхової компанії виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками та виявляється показником її конкурентоспроможності. На сьогодні єдиний підхід до трактування «фінансової стійкості страховика» відсутній, що ускладнює оцінку факторів впливу на неї.

У економічній літературі категорію «фінансова стійкість» часто утотожують з «платоспроможністю», проте це не вірно. Під платоспроможністю розуміють здатність страхової компанії розрахуватися за своїми зобов'язаннями. А фінансова стійкість характеризує здатність виконувати прийняті зобов'язання у

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

випадку несприятливих факторів зміни економічної кон'юнктури або означає стійкість страхової організації до можливого впливу негативних економічних умов [4].

Для побудови власного визначення категорії «фінансова стійкість страховика», у таблиці 1. було розглянуто підходи вітчизняних науковців.

Таблиця 1.

Структура категорії «Фінансова стійкість страховика» в підходах різних авторів

№	Автор	Суть явища	Зміст явища	Результат явища
1	Базилевич В.Д.	майновий і фінансовий стан організації	за якого величина й структура власних і прирівняних до них коштів, ліквідних активів, що є наслідком ступеня досконалості організації страхування, розвитку його нових видів, а також масовості проведення ефективних страхових операцій і режиму економії.	забезпечують у будь-який момент часу певний рівень платоспроможності .
2	Бойко А.О.	комплекс дій (фінансового, інвестиційного та організаційного характеру)	направлених на постійну підтримку балансу між витратами і зобов'язаннями страховика та фінансовими ресурсами, необхідними для їх покриття або виконання	в результаті чого досягається ефективний розвиток страхової компанії незважаючи на зміну зовнішніх та внутрішніх факторів функціонування економіки.
3	Вовчак О.Д.	здатність страховика	виконувати прийняті страхові зобов'язання за договорами страхування та перестраховування.	
4	Цуркан І.Н.	ряд заходів (фінансових, а головне інвестиційних),	що являють ефективний розрахунок витрат страхової компанії як внутрішніх (утримання самої страхової компанії), так і зовнішніх (страхові виплати страхувальникам при настанні страхового випадку)	в результаті виконання цих заходів страхова компанія має стабільний прибуток та постійний розвиток.

Джерело: складено автором на основі [1-3,5]

У всіх визначеннях прослідковується намір визначити суть явища, проте кожен з авторів підійшов до цього по своєму. Базилевич В.Д. визначає її як стан організації та її фінансових ресурсів. Бойко А.О., Цуркан І.Н. розглядають суть фінансової стійкості як комплекс дій та заходів (фінансового, інвестиційного та організаційного характеру). Вовчак О.Д. характеризує її як здатність страховика.

Зміст категорії вказує на конкретні аспекти, властивості або елементи явища. Базилевич В.Д. визначає його як величину й структуру власних і прирівняних до них коштів. Бойко А.О., Цуркан І.Н. розглядають зміст явища як розрахунок та підтримку балансу між витратами.

Трактування Бойка А.О є найбільш практично доступним, оскільки в повній мірі визначає зміст явища, чітко конкретизує результат.

Визначення Вовчака О.Д. є занадто простим, оскільки зміст категорії розкритий дуже коротко. Також, воно немає чітко визначеного результату такого явища як фінансова стійкість, тобто не обґрунтовується, задля чого взагалі виділяють та аналізують дану категорію .

Проаналізувавши наведені вище підходи та маючи власні висновки щодо їх доцільності, наведемо власне сконструйоване визначення категорії:

Фінансова стійкість страхової компанії – це такий майновий і фінансовий стан страховика, за якого дотримується баланс між витратами і зобов'язаннями страховика та фінансовими ресурсами, необхідними для їх покриття або виконання, з метою підтримки достатнього рівня платоспроможності, отримання прибутку та розвитку страхових послуг. Дане визначення в повній мірі розкриває суть явища, характеризує його зміст та чітко визначає результат.

ДЖЕРЕЛА

1. Базилевич В.Д. Страхування: підручник. Київ: Знання, 2008. 479 с.
2. Бойко А.О. Теоретичні основи та практичний досвід забезпечення фінансової стійкості страхової компанії. Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». 2010. № 7 (25). Ч. 4. С. 36–50. [URL:http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/54612](http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/54612) (дата звернення: 13.11.2023)
3. Вовчак О.Д. Страхова справа: підручник. Київ: Знання, 2011. 391 с.
4. Ненно І.М. Економічна сутність фінансової стійкості страхових компаній / І. Ненно, А. Зубаль // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. – 2012. – № 4 (9). – С. 260–263. [URL:http://www.dgma.donetsk.ua/science_public/ddma/Herald_4\(29\)_2012/article/12ni-meis.pdf](http://www.dgma.donetsk.ua/science_public/ddma/Herald_4(29)_2012/article/12ni-meis.pdf) (дата звернення: 13.11.2023)
5. Цуркан І. Фінансова стійкість страхової компанії та ключові умови її забезпечення. Ефективна економіка. 2020. № 4. [URL:http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7766](http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7766) (дата звернення: 13.11.2023)

Гром М.Б.,
здобувач ступеня магістра
Неізнана О.В.,
к.е.н., доцент, директор Навчально-наукового інституту
економіки, управління та адміністрування
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
м. Кривий Ріг, Україна

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ВИКОНАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ У 2020-2022 РР.

2022 рік зумовив нові надзвичайні виклики як для суспільства, так і для всіх процесів, що відбуваються в державі. Усе це позначилося на бюджетах: як на державному, так і місцевих. Адже, попри зменшення надходжень, спричинене зменшенням податкоспроможності населення та бізнесу, потреби в забезпеченні функціонування бюджетних установ залишалися. Бюджетна система опинилася в нових реаліях функціонування, до яких швидко довелося адаптуватися як органам державної влади, так і органам місцевого самоврядування.

Згідно наказу Міністерства Фінансів України від 31.03.2023 № 168 станом на 01.04.2023 р. в Україні налічується 1952 місцевих бюджетів, з них 25 обласні бюджети, бюджет АРК; 13 бюджети міст республіканського/обласного значення, 136 районні бюджети; 1469 бюджети територіальних громад; 35 бюджети районів у містах обласного значення; 6 бюджети міст районного значення; 39 бюджети селищ міського типу; 229 бюджети сілрад (сіл) [1] (табл. 1).

Таблиця 1 – Кількість місцевих бюджетів України*

Типи місцевих бюджетів	Всього місцевих бюджетів	з них мають взаємовідносини з державним бюджетом
обласні бюджети, бюджет АРК	25	24
бюджети міст республіканського/обласного значення	13	1
районні бюджети	136	119
бюджети територіальних громад	1469	1438
бюджети районів у містах обласного значення	35	0
бюджети міст районного значення	6	0
бюджети селищ міського типу	39	0
бюджети сілрад (сіл)	229	0
Разом	1952	1582

* складено автором за даними [1]

Військова агресія російської федерації проти України стала великим потрясінням та викликом для регіонів, що безумовно вплинуло на виконання місцевих бюджетів у 2022 році. Бюджетна система опинилася в нових реаліях функціонування, до яких швидко довелося адаптуватися органам державної влади та органам місцевого самоврядування.

«Незважаючи на вкрай негативний вплив збройної агресії російської федерації на стан соціально-економічного розвитку регіонів, місцеві органи влади виявилися здатними в цілому по Україні забезпечити виконання доходів місцевих бюджетів на 94%, що склало 555,1 млрд грн., дефіцит бюджету становив 37,2 млрд грн» [2] (рис. 1).

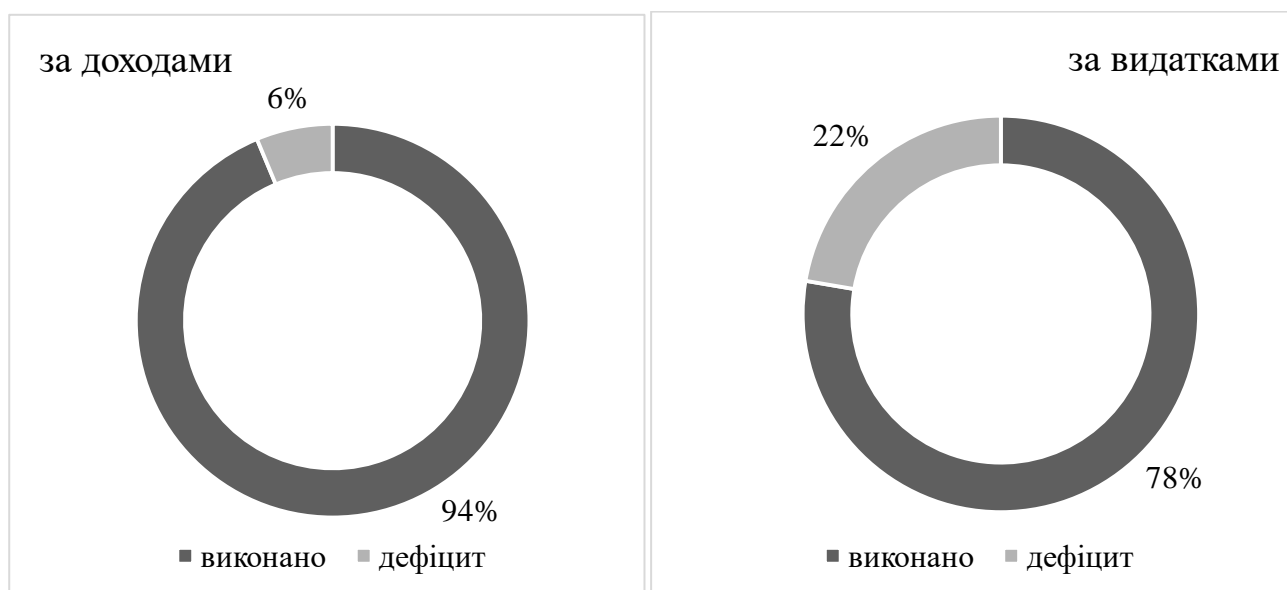

Рисунок 1 – Виконання місцевих бюджетів України у 2022 р.
(складено автором за даними [2])

Порівнюючи виконання доходів місцевих бюджетів у 2022 р. з 2021 р. доцільно дійти висновку про негативний приріст, який склав 25 602,0 млн грн (95,5%). Так, доходи зменшились з 580 699,1 млн грн у 2021 р. до 555 097,0 млн грн у 2022 р. Виконання видатків місцевих бюджетів у 2022 р. зменшилось на 85 133,0 млн грн (85%) у порівнянні з 2021 р. (з 569 428,2 млн грн до 484 295,2 млн грн). Аналізуючи темп росту виконання доходів бюджетів у 2021 р. у порівнянні з 2020 р. фіксуємо збільшення на 76 078,1 млн грн (117,8%), доходи збільшились з 357 728,5 млн грн до 569 428,2 млн грн. Профіцит місцевих бюджетів 2022 р. склав 69 873,8 млн грн, так як доходи дорівнювали 555 097,0 млн грн, тоді як видатки склали 484 295,2 млн грн. Аналогічна ситуація спостерігалась у 2021 р. – профіцит склав 11 029,1 млн грн (доходи дорівнювали 580 699,1 млн грн., видатки – 569 428,2 млн грн) та у 2020 р. – профіцит склав 68 054,9 млн грн, при доходах – 425 953,4 млн грн, видатках – 357 728,5 млн грн). Кредитування бюджету за аналізований період мало тенденцію до збільшення: 169,9 млн грн у 2020 р., 241,7 млн грн у 2021 р. та 928,0 млн грн у 2022 р. (табл. 2).

Таблиця 2 – Виконання місцевих бюджетів у 2020-2022 рр., млн грн*

Показники виконання	2020	2021	темп росту	2022	темп росту
Доходи	425 953.4	580 699.1	76 078.1	555 097.0	-25 602.0
			(117.8%)		(95.5%)
Видатки	357 728.5	569 428.2	51 130.1	484 295.2	-85 133.0
			(114.2%)		(85.0%)
Кредитування	169.9	241.7	143.5	928.0	686.2
Дефіцит (-) / профіцит (+)	68 054.9	11 029.1	24 804.4	69 873.8	58 844.6

* складено автором за даними [2]

Загалом за 2022 р. до загального фонду місцевих бюджетів надійшло 527 046,3 млн грн, що на 25 014, 7 млн грн (+104,9%) більше порівняно з 2021 р. Видатки загального фонду у 2022 р. склали 421 543,2 млн грн, що на 12 684,6 млн грн (103,1%) більше ніж у 2021 р. Профіцит загального фонду місцевих бюджетів у 2022 р. дорівнював 104 505,4 млн грн, а у 2021 р. – 92 859, 4 млн грн. До спеціального фонду місцевих бюджетів у 2022 р. надійшло 28 050,7 млн грн, що на 50 616,8 млн грн (35,6%) менше ніж у 2021 р. Видатки спеціального фонду місцевих бюджетів у 2022 р. дорівнювали 62 751,9 млн грн, зменшившись на 97 817,6 млн грн (39%) до 2021 р. Дефіцит спеціального фонду місцевих бюджетів у 2022 р. склав 34 631,5 млн грн, а у 2021 р. – 81 830,2 млн грн, відповідно темп росту дефіциту набув 47 198,6 млн грн (табл. 3).

Таблиця 3 – Виконання місцевих бюджетів з розподілом на загальний та спеціальний фонди у 2021-2022 рр., млн грн*

Показники виконання	Загальний фонд			Спеціальний фонд		
	2021	2022	темп росту	2021	2022	темп росту
Доходи	502 031.5	527 046.3	25 014.7	78 667.5	28 050.7	-50 616.8
			(104.9%)			(35.6%)
Видатки	408 858.6	421 543.2	12 684.6	160 569.5	62 751.9	-97 817.6
			(103.1%)			(39.0%)
Кредитування	313.4	997.6	684.1	-71.7	-69.6	2.1
Дефіцит (-) / профіцит (+)	92 859.4	104 505.4	11 645.9	-81 830.2	-34 631.5	47 198.6

* складено автором за даними [2]

В цілому структура місцевих бюджетів України за доходами та за видатками у 2022 р. візуалізована на рис. 2.

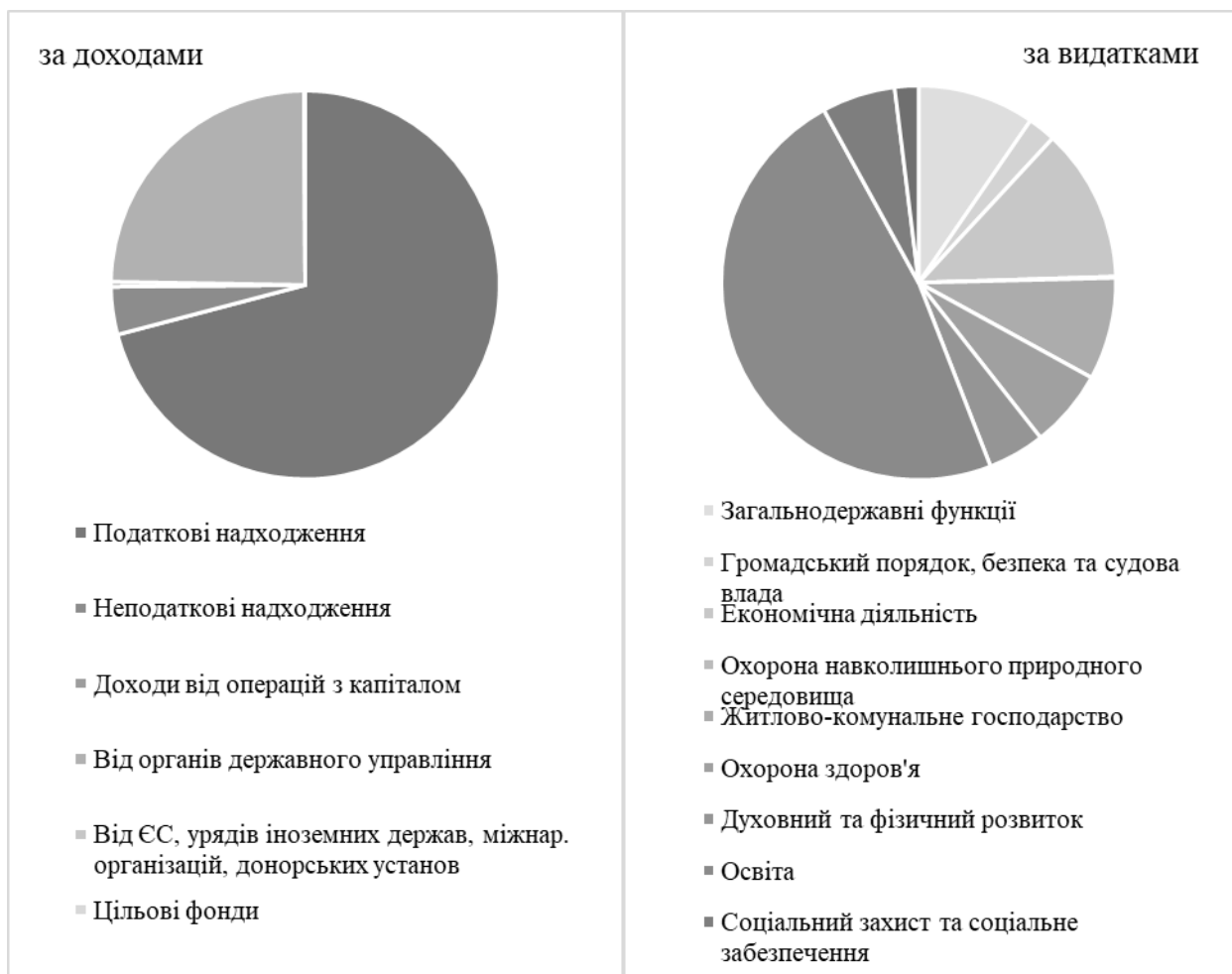

Рисунок 2 – Структура місцевих бюджетів України у 2022 р.
(складено автором за даними [2])

Структура місцевих бюджетів за доходами у 2022 р. була побудована наступним чином: лівова частка припадала на податкові надходження – 393 460,6 млн. грн., що складало 70.88%; надходження від органів державного управління – 136 753,7 млн. грн. (24.64%); неподаткові надходження - 22 041,1 млн. грн. (3.97%); доходи від операцій з капіталом – 2 275,9 млн. грн. (0.41%); надходження від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ – 223.2 млн. грн. (0.04%); цільові фонди – 342.2 млн. грн. (0.06%).

В структурі місцевих бюджетів за видатками провідне місце припадало на економічну діяльність - 61 065,8 млн. грн. (12.61%); загальнодержавні функції – 46 469,1 млн. грн. (9.60%); громадський порядок, безпека та судова влада – 11 108,3 млн. грн. (2.29%); охорона навколишнього природного середовища – 512,5 млн. грн. (0.11%); житлово-комунальне господарство – 40 631,4 млн. грн. (8.39%); охорона здоров'я – 31 008,0 млн. грн. (6.40%); духовний та фізичний розвиток – 22 584,7 млн. грн. (4.66%); освіта – 232 250.3 млн. грн. (47.96%); соціальний захист та соціальне забезпечення – 29 199.1 млн. грн. (6.03%); міжбюджетні трансферти – 9 465.6 млн. грн. (1.95%).

Отже, незважаючи на вкрай негативний вплив збройної агресії російської федерації на стан соціально-економічного розвитку регіонів, місцеві органи влади виявилися здатними гідно протистояти викликам у бюджетній сфері, а також необхідність ухвалювати швидкі рішення, які стосуються бюджетного процесу.

ДЖЕРЕЛА

1. Наказ Міністерства Фінансів України «Про затвердження змін до довідника місцевих бюджетів» від 31.03.2023 № 168. URL: <http://surl.li/nuiym>

2. Державний веб-портал бюджету для громадян OpenBudget. URL: <https://openbudget.gov.ua/>

Данилюк А.І.,
здобувачка вищої освіти
Науковий керівник: Васечко Л. І.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Київський університет імені Бориса Грінченка

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ У ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗОВИХ УМОВАХ

У контексті глобалізованої економіки фінансові кризи можуть мати значний вплив на світову економічну стабільність. Від Великої депресії до фінансової кризи 2008 року, історія надала важливі уроки про важливість фінансової стійкості. Фінансова стійкість визначається як здатність економіки або фінансової системи успішно протистояти зовнішнім шокам, зберігаючи стабільність і продовжуючи забезпечувати ефективне функціонування. На сьогодні, на економіку та фінансову систему значно впливають глобальні події, такі як пандемія COVID-19 та воєнні події в Україні. Підприємства повинні бути готові до таких криз, щоб бути фінансово стійкими та продовжувати ефективно працювати .

Фінансово стабільне підприємство - це таке, яке продовжує працювати, навіть якщо щось пішло не так. Воно здатне витримувати зміни, постійно рухаючись вперед. Коли компанія має фінансову стійкість, вона може виконувати економічні функції, пов'язані з залученням капіталу, розподілом його та цільовим використанням його в операційній, інвестиційній та фінансовій діяльності. Хороша система саморегуляції є єдиним способом зберегти фінансову стабільність. У такій системі має бути можливість швидко, ефективно та економно усунути відхилення від прийнятих підприємством стандартів [1]. Підприємство повинно постійно оцінювати вплив факторів, що викликають зміну його рівня, щоб зберегти або підвищити свою фінансову стійкість. Це дозволяє виявити як позитивні, так і негативні тенденції. Підприємства можуть бути фінансово стійкими навіть в умовах фінансової кризи, спричиненої зовнішніми факторами, руйнівними наслідками для бізнесу під час COVID-19 та їх посиленням через бойові дії в Україні [2]. Це показує стійкість, здатність продовжувати бізнес-діяльність і конкурувати в умовах невизначеності.

Політика управління фінансовою стійкістю підприємств (ФСП) для малого бізнесу складається з дій управлінського персоналу для забезпечення стійкості фінансового стану компанії в майбутньому через високу частку власного капіталу в загальній структурі джерел фінансових ресурсів. Недостатня фінансова стійкість може призвести до неплатоспроможності підприємства і відсутності у нього коштів для розвитку виробництва і взагалі діяльності господарюючого суб'єкта. [5] Основною метою управління ФСП є вирішення більш короткострокових проблем і забезпечення високої частки власного капіталу у загальній структурі фінансових ресурсів. У таких умовах спостерігається значна зміна завдань, пріоритетів і рішень. Таким чином, компанії повинні віддати перевагу стратегічному управлінню ФСП.

Багатокритеріальна класифікаційна система факторів впливу на фінансову стійкість підприємства [4]

№	Класифікаційна ознака	Група факторів	Характеристика
1	За інтенсивністю взаємодії	Взаємопов'язані	Фактори взаємопов'язані між собою, тобто реалізація одного фактора зумовила дію іншого
		Невзаємопов'язані	Фактори невзаємопов'язані між собою
2	За місцем виникнення	Внутрішні	Залежать від діяльності підприємства
		Зовнішні	Не залежать від діяльності підприємства
3	За важливістю результату	Основні	Значно впливають на фінансову стійкість підприємства
		Другорядні	Не значно впливають на фінансову стійкість підприємства
4	За характером впливу	Екстенсивні	Результатом впливу факторів є кількісний приріст результативного показника
		Інтенсивні	Результатом впливу факторів є якісний приріст результативного показника
5	За терміном використання	Поточні	Можуть сколивати фінансову стійкість підприємства у короткостроковій перспективі
		Перспективні	Можуть сколивати фінансову стійкість підприємства у довгостроковій перспективі
6	За способом виявлення	Явні	Можуть бути виявлені в результаті експрес-аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства
		Сховані	Можуть бути виявлені за поглибленого аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства
7	За часом дії	Постійні	Фактори, характер впливу яких на фінансову стійкість підприємства з часом суттєво не змінюється
		Змінні	Фактори, характер впливу яких на фінансову стійкість підприємства постійно змінюється
8	За ступенем поширення	Загальні	Діють у всіх галузях економіки
		Специфічні	Діють в умовах окремої галузі економіки або підприємства
9	За можливістю виміру впливу	Вимірювані	Вплив факторів на фінансову стійкість підприємства може бути кількісно оцінено
		Не вимірювані	Вплив факторів на фінансову стійкість підприємства не можливо кількісно оцінити
10	За структурою	Прості	Фактори не можливо розложити на окремі елементи
		Складні	Фактори може бути проаналізовано за елементами
11	За колективом	Суб'єктивні	Залежать від діяльності юридичних та фізичних осіб
		Об'єктивні	Не залежать від діяльності юридичних та фізичних осіб

12	За властивостями явищ	Кількісні	Фактори відображають кількісну визначеність явищ
		Якісні	Фактори визначають внутрішні якості, ознаки та особливості явищ
13	За рівнем ієрархії	Першого порядку	Фактори безпосереднього впливу на фінансову стійкість підприємства
		Другого порядку	Фактори опосередковано впливають на фінансову стійкість підприємства
12	За властивостями явищ	Кількісні	Фактори відображають кількісну визначеність явищ
		Якісні	Фактори визначають внутрішні якості, ознаки та особливості явищ

Розробка та впровадження ефективних систем управління ризиками в установах і на ринках є критично важливим. Для успішного подолання труднощів і забезпечення стійкості необхідно використовувати ефективні управлінські методи та стратегії, щоб адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі.

Фінансовий контролінг є ключовою системою для ефективного управління підприємством. Ця система є важливою не тільки для підтримки фінансової стабільності, але й для сприяння зростанню та інноваціям у підприємстві.

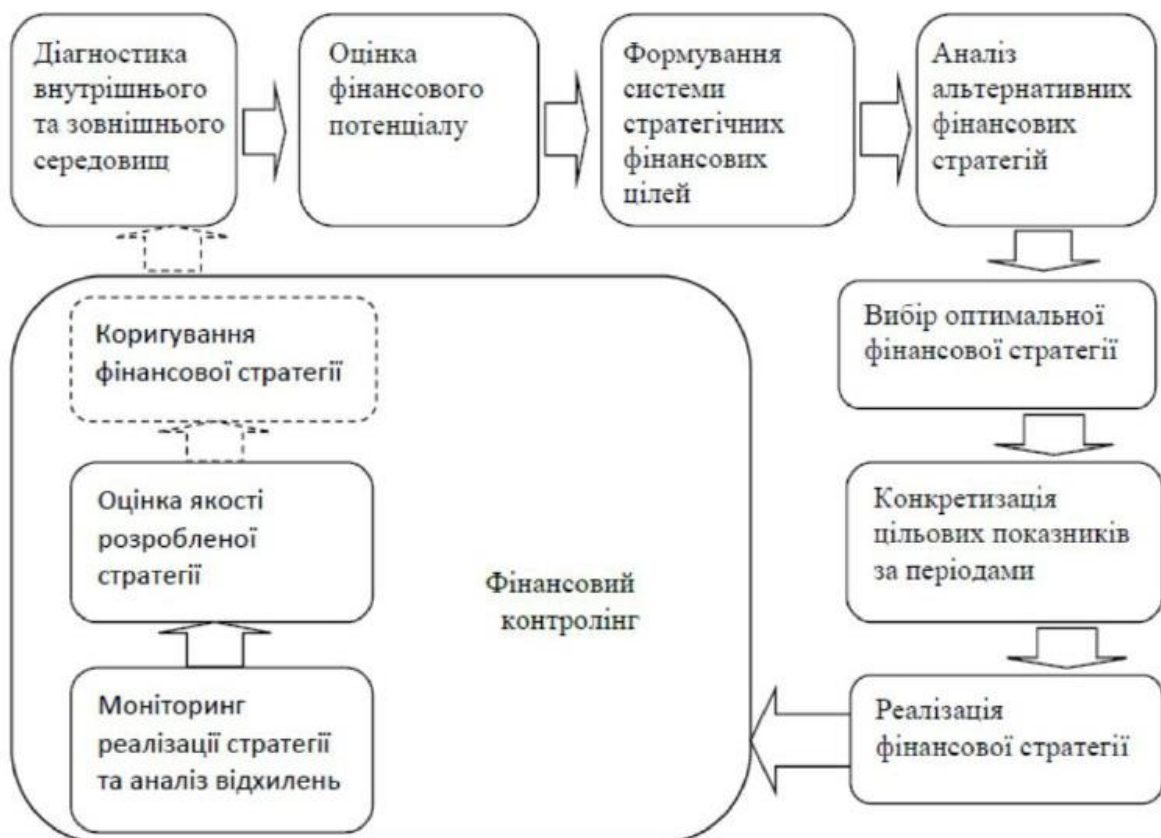

Рис. 1 – Фінансовий контролінг як система ефективного управління підприємством [3]

Отож, фінансова стійкість є важливою передумовою економічного зростання та соціального благополуччя. Однак, глобалізація, фінансова інтеграція, інновації та регуляторна реформа збільшують складність та вразливість фінансової системи, що створює потенційні ризики для її стійкості. Історичний досвід та сучасні виклики показують, що поєднання регулятивного нагляду, адекватного управління ризиками та макроекономічної стабільності є необхідними для створення стійкої фінансової системи загалом. Забезпечення цієї стійкості в умовах глобальних криз вимагає співпраці національних урядів, міжнародних фінансових установ та приватного сектору.

ДЖЕРЕЛА

1. Козлова О. С. Методика оцінки фінансової стійкості підприємства. Молодий вчений. 2017. № 10. С. 914-918 (дата звернення: 3.12.2023)
2. Yurchyshena L., Shaulska L., Naumova M. Using R programming language to cluster of universities based on sustainability potential. 2022 12th International Conference on Advanced Computer Information Technologies, SLOVAKIA, 26-28 September 2022 (дата звернення: 3.12.2023)
3. Назарова Т. Ю., Гаврик А. А. Фінансова стійкість підприємства в сучасних умовах (дата звернення: 3.12.2023)
4. Тридід О.М. Багатокритеріальна класифікаційна система факторів динаміки фінансової стійкості підприємства / О.М. Тридід, К.В. Орехова.– Х., 2005. – 36 с (дата звернення: 3.12.2023)
5. Басюк Т. П. Забезпечення фінансової стійкості підприємства в умовах нестабільного економічного середовища / Т. П. Басюк, В. А. Малінов // Формування ринкових відносин в Україні. – 2016. – № 6. – С. 79– 81. (дата звернення: 3.12.2023)

Дуленко З.В.
студентка 33 групи
факультету фінансів та банківської справи
Науковий керівник: Добриніна Л.В.
к.е.н., ст. викл. кафедри ФМФР
Одеського національного економічного університету
м. Одеса, Україна

ВПЛИВ ВІЙНИ НА РИНОК НЕРУХОМОСТІ УКРАЇНИ

Ринок нерухомості - це сфера економіки, де здійснюється купівля, продаж, оренда та розвиток нерухомих майнових об'єктів, таких як будинки, квартири, земельні ділянки, комерційні приміщення та інші власності. Цей ринок включає в себе взаємодію між покупцями, продавцями, орендарями, будівельними компаніями, різного типу агентствами та іншими учасниками, які здійснюють операції з нерухомістю.

Ринок нерухомості є дуже важливим для економіки країни, а саме: залучення інвестицій, створення нових робочих місць для побудови будинків, виведення грошей з тіні, розширення продуктів банків, а саме іпотечного кредитування, розвиток страхових компаній, стимулювання розвитку регіонів, покращення інфраструктури міста тощо[1].

До початку повномасштабного вторгнення на ринку нерухомості проглядалось стабільне та поступове збільшення попиту на нерухомість і помірне зростання цін. Для аналізу зміни ціни на ринку нерухомості було вирішено обрати Одесу, Київ, Львів, Ужгород, Запоріжжя. У 2021 році середня вартість квартири на первинному ринку нерухомості у Одесі була 24 600 доларів, у Києві – 31 150 доларів, Львові – 23 900 доларів, Ужгороді – 20 575 доларів, і у Запоріжжі 17 800 доларів (рис.1).

Державний реєстр речових прав на майно був закритий з 24 лютого 2022 року і тільки в травні реєстрація купівлі нерухомості почала потроху відновлюватись. Тому купівля – продаж нерухомості зупинилася майже на три місяці, а з ним відбулась і часткова зупинка будівництва. Майже всі забудовники призупинили свою діяльність з різних причин: неможливість поставки матеріалів, необхідних для будівництва, мобілізація працівників, стан невизначеності, закриття реєстрів купівлі-продажу нерухомості тощо.

У жовтні – грудні 2022 року новою перешкодою для будівництва стали відключення електроенергії, підприємства були змушені або підлаштовуватись під графіки або знов тимчасово припинити свою роботу, чи купити потужні генератори для забезпечення безперебійної роботи.

За період 2022-2023 років не було розпочато жодного нового проекту будівництва жилого комплексу. Будівельні компанії або завершують розпочаті ще до війни проекти, чи розпочинають раніше ухвалені на створення проекти. Така тенденція є дуже негативною, бо за деякою інформацією за період війни було зруйновано таку кількість будинків, яка дорівнює кількості зданих у експлуатацію

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

за сім років нових жилих комплексів. Після закінчення війни при незміні тенденції будівництва багато людей не зможуть мати своє житло, зараз така проблема не є помітною через велику кількість біженців, що на даний момент перебувають закордоном. Для протидії дефіциту житла держава має заохотити будівельні компанії до розбудови, наприклад, знизити ціну землі під будівництво нового дому тощо.

Після початку повномасштабної війни середня вартість квартири на первинному ринку нерухомості у Одесі була 36 067 доларів, у Києві – 46 817 доларів, Львові – 43 933 доларів, Ужгороді – 38 500 доларів, і у Запоріжжі 29 800 доларів. Якщо загалом рахувати зміну цін на квартири по п'яти обраних містах можна сказати, що ціна зросла на 65,3%.

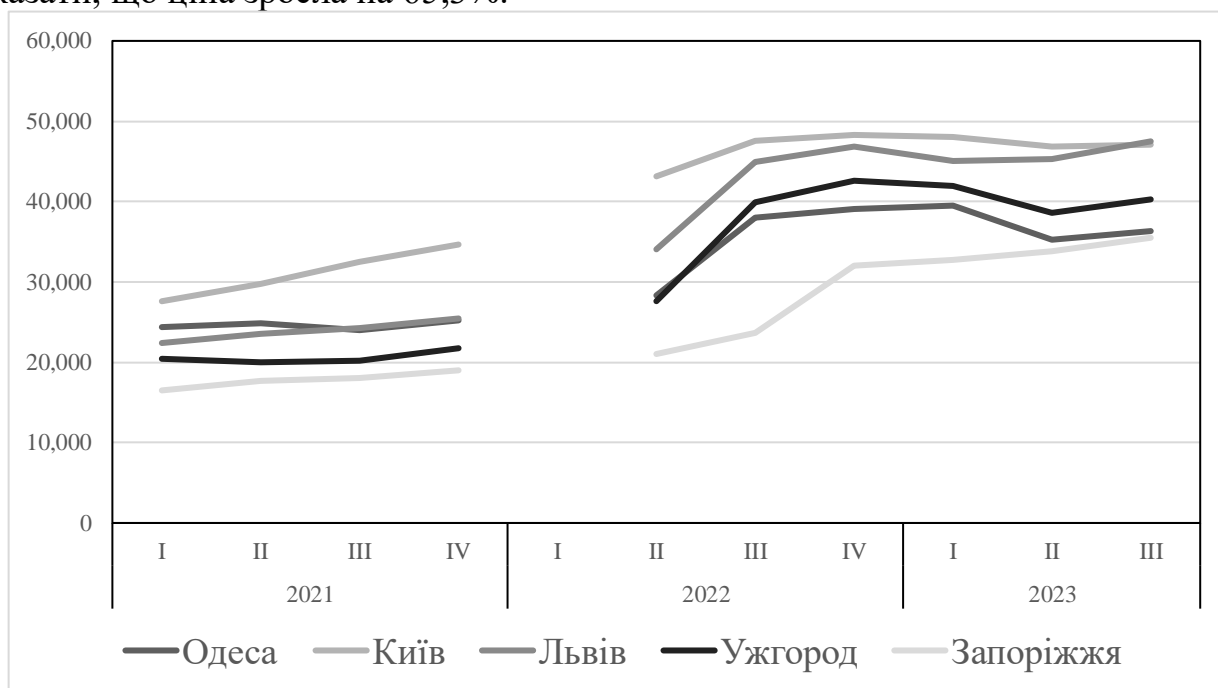

Рис. 1. Середня ціна квартир на первинному ринку

Джерело: розроблено автором за статистикою ЛУН [3]

З жовтня 2022 року в Україні запрацювала державна програма доступного кредитування «Оселя» для окремих соціальних категорій населення: військових, правоохоронців, медиків та працівників освіти, які можуть отримати пільговий кредит на житло за ставкою 3% річних на строк до 20 років[2].

Проаналізуємо тенденцію зміни ціни на оренду квартири у Києві, Львові та Одесі. Середня ціна оренди 1-кімнатної квартири до початку повномасштабної війни в Києві становила 11 333 гривень за місяць, у Львові – 8 000 гривень за місяць, Одесі – 7 000 гривень за місяць (рис.2).

Після початку повномасштабної війни середня ціна оренди 1-кімнатної квартири становить: у Києві – 10 142 гривень за місяць, у Львові – 14 657 гривень за місяць і в Одесі – 6 407 гривень за місяць.

Військові дії сильно вплинули на вартість оренди квартир тому що на другий квартал 2021 року в Одесі та Львові оренда квартири становила однакову вартість у розмірі 7 000 гривень за місяць, проте у третьому кварталі 2023 року розбіжність у

вартості дуже сильно зросла і становить 10 600 гривень. У розрахунку загальної зміни вартості по всім містам можна зробити висновок про зростання ціни на 18,5%.

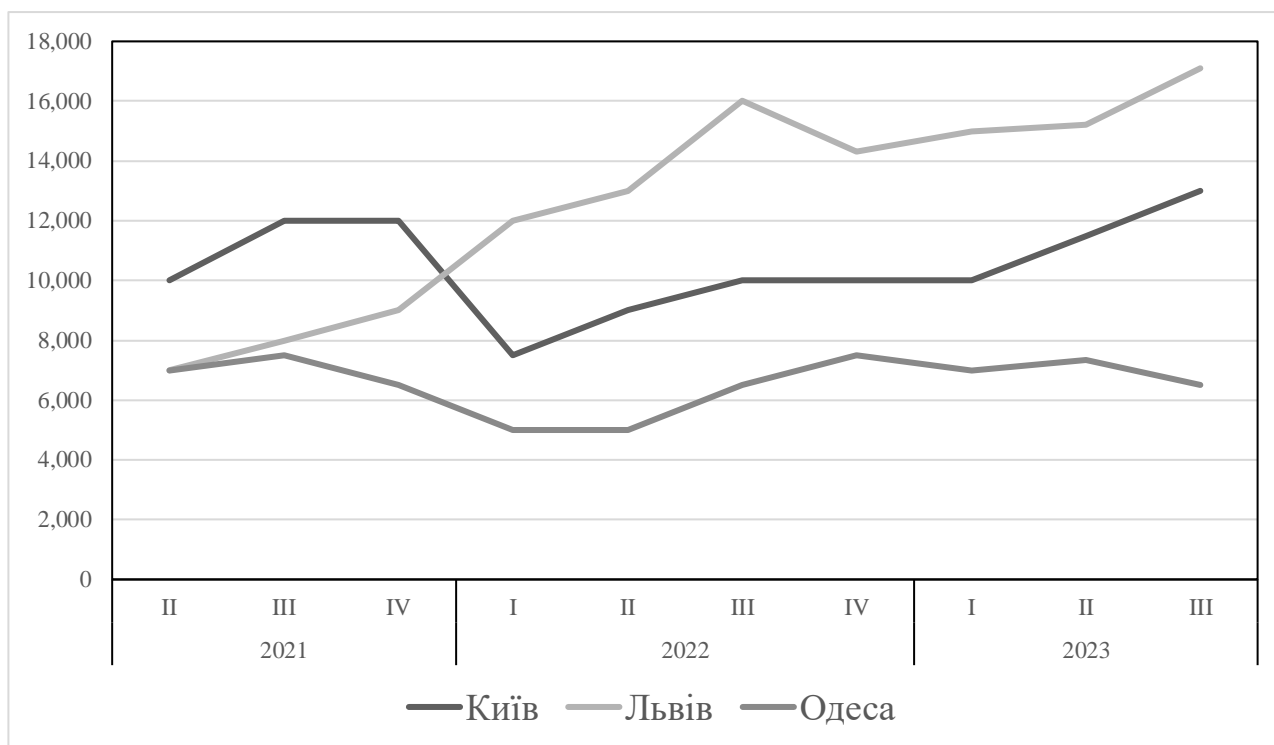

Рис. 2. Середні ціни оренди 1-кімнатних квартир

Джерело: розроблено автором за статистикою ЛУН [3]

Отже, дослідження ринку нерухомості в Україні відображає значний вплив війни на ціни та процеси у цій галузі. Після початку війни середня вартість квартир зросла на 65,3%, а вартість оренди квартир у деяких містах збільшилась на 18,5%. Будівництво та ринок нерухомості зазнали труднощів через перешкоди, такі як зупинка реєстрації прав власності та обмеження постачання матеріалів. Державна програма "єОселя" спрямована на підтримку певних соціальних категорій, надаючи можливість отримання пільгових кредитів на житло[2]. Прогнозування розвитку ринку нерухомості в Україні стало складним через нестабільність ситуації та зовнішні впливи на економіку країни.

ДЖЕРЕЛА

1. Арутюнян С.С. Добриніна Л.В. та інші «Фінансовий ринок» Навчальний посібник. Обухів.«Друкарник», 2018 С.484
2. В Україні запустили оновлену програму доступної іпотеки «єОселя». Поки працює у тестовому режимі. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2022/10/03/93269477/>
3. ЛУН статистика. URL: <https://misto.lun.ua/stat/odesa#sale>

Dushenkivskyi V. V,
Master's degree candidate
Demianyshyna O. A.,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of
Finance, Accounting and Economic Security
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University
Uman, Ukraine

WAYS TO IMPROVE THE FINANCIAL MECHANISM OF INSURANCE PROTECTION OF ENTERPRISE PROPERTY

Property insurance is a complex industry in which various types of insurance are classified according to numerous classification criteria. The types of property insurance differ by the insured. The types of property insurance for legal entities include property insurance against fire, natural disasters and theft, agricultural property insurance and technical risk insurance. An analysis of domestic and foreign insurance practice shows that the most common type of property insurance is fire insurance for industrial enterprises. The types of property insurance for individuals include building insurance, animal insurance, and household property insurance.

There is a wide range of opinions in the economic literature on the definition of a financial mechanism. The financial mechanism can be considered both at the micro level - a specific business entity, its divisions, or individual transactions (credit mechanism), and at the macro level (financial mechanism of insurance, banking system, etc.).

Given such a wide range of applications of the financial mechanism category, there are many approaches to the interpretation of this concept. The existence of different opinions regarding the essence of the financial mechanism requires a more detailed consideration of this issue.

The financial mechanism under market conditions requires clear interaction of all its components. All elements of the financial mechanism should be aimed at performing the main management functions, namely: planning, forecasting, operational management, regulation, control, and supervision. Its initial structural element is financial planning and forecasting. It is with its help that other structural elements of the financial mechanism are involved.

The targeted impact of the financial mechanism on the reproduction process is ensured by vertical and horizontal coordination of its elements. Vertical coordination is carried out with the help of higher-level elements (financial methods) distributed among lower-level elements (financial instruments), which directly specify their effectiveness for certain elements of the mechanism (financial levers). Horizontal coordination, which is ensured by the self-regulating adjustment of each element to perform only its inherent load, coordinates the actions of elements of the financial mechanism that are not directly related to each other at the vertical level and elements belonging to different vertical levels [1].

Property insurance services are an important component of financial services. The subject of property insurance is the property interests of business entities to ensure its preservation and minimise losses resulting from its loss or damage. The object of property

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

insurance is the risks that are accepted for insurance. Property insurance risks include natural risks; technical risks; risks associated with human factors; and risks associated with economic activity.

When insuring property, the sum insured may not exceed its actual value at the time of the contract conclusion. The actual value of property is most often understood to mean its replacement (book) value. Property insurance contracts may be concluded for one year and for an indefinite period with annual recalculation of the property value and the amount of annual payments. For an agreement concluded for an indefinite period, if a certain percentage of the insurance premium for the next year is paid by the end of the year (usually 20-25%), it will be considered carried forward to the next year [2].

The financial mechanism of insurance allows the insurer to manage finances through financial leverage using financial methods to achieve the greatest effect from the formation, distribution and use of financial resources.

Property insurance has many characteristics, including:

- a large amount of expenses per item, a large amount of insurance, a large amount of insurer liability, hence the importance of protecting the interests of the insurer- reinsurer;
- there are specific individual risks in different industries, such as oil, metals, electricity, pulp and paper;
- a competent risk assessment and underwriting process (formulation of insurance terms and conditions) are required;
- Long-term insurance plans (reevaluation of fixed assets, engineering surveys, risk relocation, etc.);
- claims settlement is time-consuming and requires the involvement of professional companies and industry professionals.

Insurers in property insurance can be legal entities and/or individuals. Depending on who acts as the insured, this branch of insurance is divided into two sub-branches:

1. Insurance of property of legal entities (production property): real estate; equipment; machinery; vehicles; cargo; tools; other property of enterprises.
2. Insurance of property of individuals (personal property): buildings and apartments of citizens; pets; transport; household and estate property; other property [3].

Individuals most often insure vehicles, household property, buildings, apartments (in case of repair), animals, etc. According to many domestic researchers, the main problem that prevents the increase in gross insurance premiums is the lack of public confidence in insurance companies.

The main reasons for this are: low quality of insurance services, insignificant amount of insurance payments, imperfection of the regulatory framework, failure to take into account the interests of the population when providing insurance, dishonesty of some insurers [4].

The effectiveness of the financial mechanism depends on the targeted choice of financial instruments and the effectiveness of their impact on certain aspects of socio-economic development [5].

Thus, the financial mechanism for the functioning of insurance market institutions is based on a combination of all elements of the system to ensure the sustainable functioning of the insurance market as a whole, including insurance companies, brokers

and agents, the regulator, and sustainable customer demand. It is the proper fulfilment of obligations to policyholders and the state by the institutions represented in the insurance market that ensures the sustainable development of the insurance market and the Ukrainian economy.

Therefore, it is necessary to encourage business entities to sign property insurance contracts as a way to protect their property. It is also necessary to raise public awareness of insurance services provided by insurance companies. To do this, insurers should be required by law to work on informing consumers of insurance services. Such a step in the insurance industry would not only be aimed at popularisation, but would also enable a more thorough assessment of the benefits of insurance products.

ДЖЕРЕЛА

1. Івашко О. А. Концептуальні основи фінансового механізму. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2010. № 4. С. 65-71.

2. Булавка О.В., Дем'янишина О.А. Особливості формування фінансових ресурсів страхових компаній. *Сучасна стратегія підприємницької діяльності в контексті проблем інтеграції та інформатизації: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції для викладачів, молодих вчених та аспірантів*, (19 березня 2015 р., м. Умань.) Вінниця: ПП «ТД «Едельвейс і К». 2015. С. 36-40

3. Марценюк-Розарьонова О.В., Шуляк О.В. Майнове страхування, його особливості, значимість та перспективи розвитку. *Збірник наукових праць ВНАУ*. Вінниця, 2013. № 4 (81). С. 130 – 137.

4. Петрішина Т. Проблеми реалізації послуг зі страхування (майна) підприємств. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2013. Вип. 5. Т.2. 239 с.

5. Жигалкевич Ж.М., Кам'янська О.В. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент». Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 214 с.

Заманов В. Л.

аспірант

Ніколайчук О.А.,

к.е.н., доц.

*Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського
м. Кривий Ріг, Україна*

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ФІНАНСУВАННЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Готельно-ресторанний бізнес, який входить до сфери гостинності, представляє собою один з найбільш перспективних напрямків росту національної економіки. Не лише він є ключовим елементом індустрії гостинності, а й стає суттєвим джерелом просування національної економіки вперед. Високоєфективне функціонування сектору готельно-ресторанного бізнесу визначається не лише його внутрішньою стійкістю, але й стає позитивним індикатором динаміки змін у економіці країни та окремих регіонів. Безумовно, цей відомчий напрямок є необхідною передумовою для активізації розвитку міжнародних економічних зв'язків. Постійний ріст та вдосконалення готельно-ресторанного сектору сприяють не лише внутрішньому економічному піднесенню, але і зміцнюють позиції країни на міжнародному ринку.

Сучасні реалії у світовій економіці, пандемія COVID-19 та введення воєнного стану 24 лютого 2022 року внесли свої корективи у діяльність закладів готельно-ресторанної сфери. Сьогодні готельно-ресторанний бізнес в Україні не відповідає вимогам міжнародних стандартів. Готельно-ресторанний бізнес, який тільки-но вийшов з пандемії COVID-19, стикнувся із значними потрясіннями від впливу російського вторгнення в Україну [1].

Готельна і ресторанна справа є невід'ємною складовою сфери послуг, і має велике значення для національної економіки. Тому потрібно всіляко її підтримувати і розвивати. Широке впровадження європейських стандартів обслуговування, об'єднання ресторанних трендів, підвищення стандартів високої кухні, використання туристичного бюро в готелях дозволить поступово змінити рівень і якість надання послуг споживачам. Крім того, є багато інших реформ, які якісно і кількісно змінять ринок надання послуг. Активна державна підтримка, спрощення законодавства, і поширення нових стандартів дозволить підвищити рівень послуг підприємств готельно-ресторанного бізнесу [2].

На рис. 1 наведено обсяги та темпи приросту інвестицій у готельний та ресторанний бізнес в Україні. Як бачимо з рис. 1, інвестиції у ресторанний бізнес мали відносно незначне зростання у 2013р. (на 35%), потім кілька років спостерігалось їх падіння (у межах 20-25% щорічно), і, починаючи з 2017р. почалося їх стрімке зростання.

Так, ланцюгові темпи приросту інвестицій у ресторанний бізнес 2017р. становили 49%, у 2018р. – 47%, у 2019р. – 35%. Після чого у 2020р. – у рік епідемії COVID-19 та масових карантинних заходів інвестиції у ресторанний бізнес впали на

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

21%, але вже наступного року відновилися і перевищили рівень доповідного 2019 року. Темпи зростання інвестиції у ресторанний бізнес у 2021р. порівняно до 2020р. становили 60%, порівняно до доповідного 2019р. становили 26%.

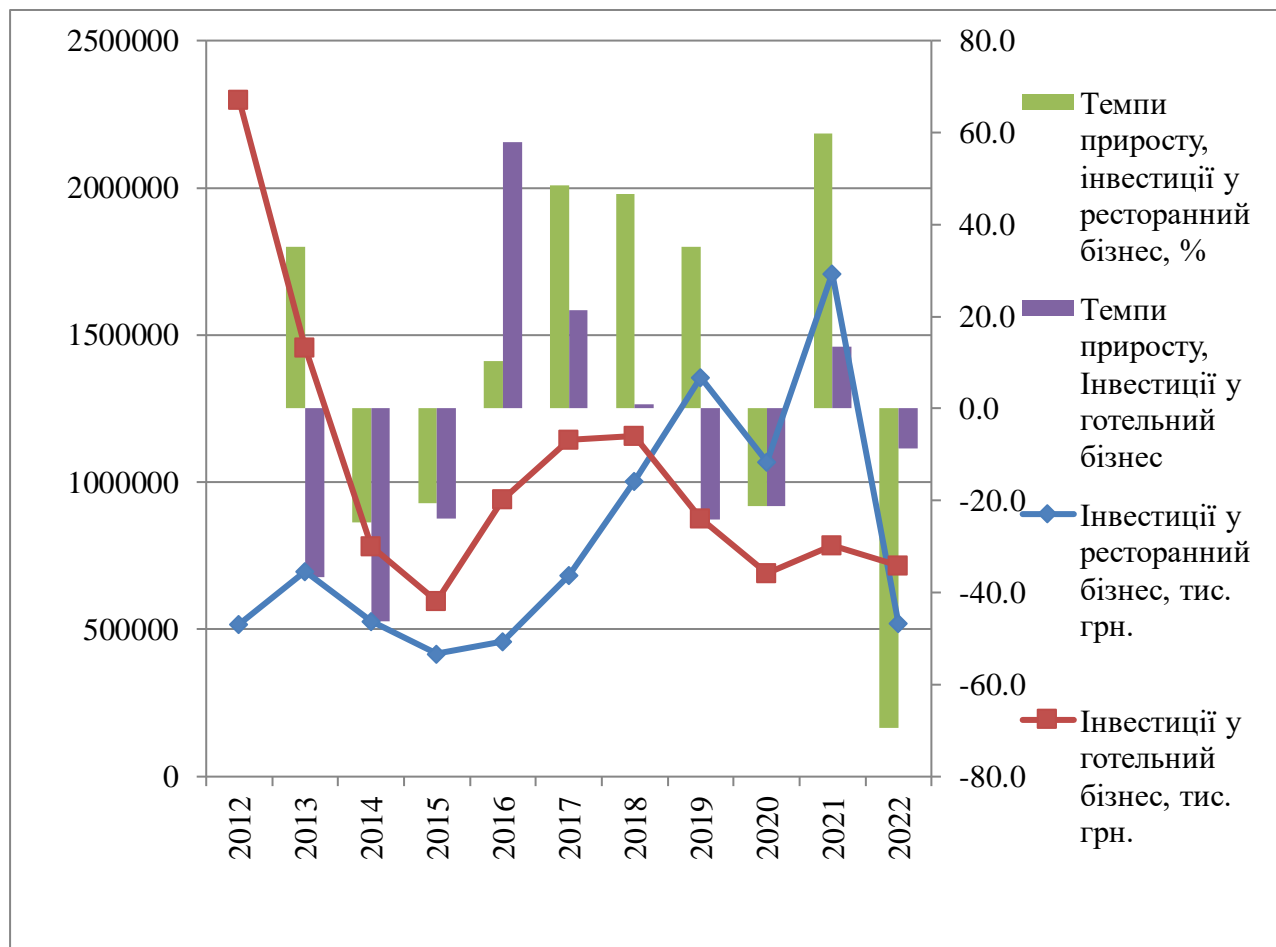

Рисунок 1 - Обсяги та темпи приросту інвестицій у готельний та ресторанний бізнес в Україні 2012-2022рр.

Джерело: побудовано автором за даними [3]

Але з початком повномасштабного вторгнення інвестиції у ресторанний бізнес зазнали різкого спаду – до рівня 2012р. Темпи падіння інвестицій у ресторанний бізнес за перший рік війни склали 70%.

Отже, капітальне фінансування сфери ресторанних підприємств України зазнало дуже значних втрат з початком повномасштабного вторгнення.

Здавалось би, готельний бізнес України адаптувався та звик функціонувати з жорсткими карантинними обмеженнями, фактично повністю відновився, але з'явилась нова загроза, порівняно з якою пандемія уже виглядає незначною. Цією загрозою стає повномасштабне вторгнення. Воно практично повністю паралізувало діяльність готельно-ресторанної та туристичної сфери. Більшість підприємств перепрофілювалися та почали допомагати вимушеним переселенцям, відклавши комерційну вигоду на другий план. Після завершення повномасштабного вторгнення готельна сфера потребуватиме відновлення, що передбачає доцільність

нових ефективних шляхів виходу підприємств готельного та ресторанного бізнесу з кризи [4].

Що стосується інвестицій у готельний бізнес, то спостерігаються зовсім інші тенденції. Ця сфера зазнавала значного та тривалого падіння протягом 2012-2015рр. (зі щорічним зниженням на 25-45%), після чого розпочався не дуже тривалий період покращення 2015-2018рр., але навіть у найкращий період обсяги інвестицій у готельний бізнес не досягали навіть 50% від рівня 2012р.

Другий період падіння обсягів інвестицій у готельний бізнес розпочався у 2018 і тривав до 2020р., але був менш швидкий, ніж попередній – середньорічні темпи падіння обсягів інвестицій у готельний бізнес становили 20%. Після 2020р. обсяг інвестицій у готельний бізнес стабілізувався, і ані рік пандемії COVID-19, ані початок повномасштабного вторгнення не спричинили значного впливу на значення цього показника. Так у 2021р. темпи приросту обсягів інвестицій у готельний бізнес становили 13,5%, у 2022р. відповідне падіння становило 8,8%, що є доволі незначним рівнем падіння інвестиційної активності за умов повномасштабного вторгнення.

Якщо акцентувати увагу на особливостях розвитку готельно-ресторанного бізнесу в умовах загострення пандемії COVID-19, то тоді ключовою стратегією розвитку для нього стало використання інноваційних технологій не тільки у виробничій діяльності, але і в управлінській та фінансовій діяльності. Кожен суб'єкт готельно-ресторанної індустрії обирає стратегію розвитку у відповідності до умов, які виникли під впливом пандемічних факторів та показників власної операційної діяльності [1].

Отже, готельно-ресторанний сектор швидко реагує на зміни в економіці та суспільстві, і в умовах сучасної нестабільності, спричиненої пандемією COVID-19 та повномасштабним вторгненням, відновлення та розвиток цієї галузі стають складними завданнями. Ефективна відповідь вимагає співпраці, консолідації підприємств галузі послуг та пошуку нових форм співпраці, таких як інвестування. Після завершення вторгнення та стабілізації безпекової ситуації в Україні інвестиції в готельний бізнес будуть важливими для всіх регіонів. Україна залишається привабливою країною, яку бажають відвідати численні туристи з усього світу.

ДЖЕРЕЛА

1. Баженова С.Е., Пологовська Ю.Ю., Канцур І.Г. Розвиток готельно-ресторанного бізнесу в умовах сьогодення. Економіка та суспільство. 2022. № 38. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-22>.
2. Балог Е.П., Грянило А.В. Тенденції і перспективи розвитку готельно-ресторанного бізнесу в Україні. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Економічні науки*. 2015. № 18(13). С. 256-261.
3. Державний комітет статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> <https://www.eiti.gov.ua/> (дата звернення 10.11.23).
4. Грищенко М.Ю. Виклики сучасності та їх вплив на діяльність готельних підприємств України. *Трансформаційна економіка*. 2023. №1. С.10-14.

Зарицький М.Д.,
здобувач ступеня бакалавра
Нечипоренко А.В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ПЛАНУВАННЯ І АНАЛІЗ В БАНКІВСЬКОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

Планування і аналіз в банківському менеджменті є ключовими аспектами для ефективного функціонування банківських установ. В умовах постійних змін в економічному середовищі банки мають адаптуватися до сучасних реалій, управляти ризиками та оптимізувати ресурси, щоб забезпечити свою конкурентоспроможність та фінансову стійкість.

Планування являє собою центральну ланку всього процесу управління банком та є ключовою функцією банківського менеджменту. Планування – це багаторівневий процес, який охоплює усі структурні підрозділи банківської установи та, в свою чергу, окреслює перспективні напрямки його подальшого розвитку.

Виділяють три основні види планування, які відрізняються постановкою цілей та завдань, рівнем деталізації, способами та інструментами реалізації [1]:

- стратегічне планування;
- тактичне планування;
- фінансове планування і розробка бюджетів.

Стратегічне планування означає визначення основних цілей та стратегії діяльності банківської установи в умовах конкретного ринку. Тобто, стратегічне планування – це процес розробки загальної концепції, що служить основою для ухвалення управлінських рішень, визначає методи конкурентної боротьби та перспективи розширення діяльності задля досягнення бажаного рівня прибутковості. Стратегічні плани націлені на довгострокову перспективу й ґрунтуються на аналізі тенденцій розвитку економіки країни та фінансових ринків.

Тактичне планування спрямоване на виконання конкретних завдань, визначених попередньо у стратегічному плані. Під час тактичного планування відбувається формування способів досягнення мети та рішення конкретних завдань у кожній функціональній сфері банківської діяльності через створення конкретного плану дій з деталізацією етапів, відповідальності виконавців та фінансових результатів, які планується отримати.

Фінансове планування охоплює розрахунок планових фінансових результатів та визначення необхідних ресурсів для їх досягнення. Встановлюються планові значення показників балансу та звіту про фінансові результати. Після закінчення планового періоду ці показники порівнюють з фактичними результатами та здійснюється аналіз причини відхилень [2].

Створення бюджетів відбувається як в цілому по банку, так і за його окремими структурними підрозділами, забезпечуючи необхідну узгодженість та відповідність

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

стратегічним цілям усієї організації.

Аналіз також є важливою функцією банківського менеджменту. Аналіз має на меті оцінку загальної діяльності банку та окремих напрямів, базуючись на порівнянні фактичних досягнень із запланованими, попередніми періодами та ефективно діючими банками за допомогою бенчмаркінгу.

Слід відмітити, що аналіз охоплює всю сукупність чинників, які визначають умови функціонування банку в поточному періоді та в майбутньому. Доцільно досліджувати вплив чинників, згрупувавши їх за середовищем виникнення на зовнішні щодо банку та внутрішньобанківські. Результатом аналітичної роботи має стати якісна інформація, на підставі якої здійснювалися б інші функції менеджменту [3].

Ключові напрями аналітичної роботи банку включають [4]:

1) оцінку динаміки основних показників (аналіз змін щодо активів, депозитів, власного капіталу, кредитів та прибутку). Результати такої роботи використовуються для формулювання стратегії розвитку банку;

2) оцінку ресурсної бази (аналіз обсягу, структури та тенденцій в розвитку власного капіталу, депозитів та міжбанківських кредитів);

3) оцінку стану активів (аналіз розміру, структури та тенденцій щодо активів банку). Результати слугують основою для розробки кредитної та інвестиційної політики;

4) оцінку ліквідності (розрахунок фінансових коефіцієнтів та порівняння їх з критеріальними рівнями; виявлення чинників, які впливають на зміну цих показників);

5) оцінку прибутковості (аналіз балансу та звіту про фінансові результати для розрахунку прибутковості, ефективності використання активів та структури доходів і витрат банку).

Паралельно також варто проводити моніторинг за окремими аспектами, такими як достатність власного капіталу банку, депозитна база, кредитний портфель, портфель цінних паперів, процентна маржа тощо. Зібрані матеріали використовуються для вироблення політики з управління банківськими ризиками та стратегій у сфері управління банківським бізнесом.

Таким чином, планування та аналіз відіграють важливу роль в банківському менеджменті, адже дозволяють визначити подальший розвиток банку та сформуються підґрунтя для оцінки ефективності управлінських рішень.

ДЖЕРЕЛА

1. Довгань Ж. М. Менеджмент у банку. Тернопіль : Економічна думка, 2017. 512 с.
2. Kuzheliev M., Zherlitsyn D., Rekunenko I., Nechyporenko A., Nemsadze G. The impact of inflation targeting on macroeconomic indicators in Ukraine. 2020. *Banks and Bank Systems*. № 15(2). P. 94–104.
3. Левицький В. В. Банківський менеджмент. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 102 с.
4. Гаврилко П. П. Корпоративні відносини в банківському секторі : фінансові механізми та маркетингові стратегії : монографія / П. П. Гаврилко, М. О. Кужелев, І. Г. Брітченко. Рівне-Новий Сонч: Волин. обереги, 2016. 228 с.

Іваненко Людмила Анатоліївна

Студентка 3 курсу 33 групи

*Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»*

Науковий керівник: Добриніна Людмила В'ячеславівна

к.е.н. ст. викл. кафедри фінансового менеджменту та фондового ринку

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ КРЕДИТНИХ СПІЛОК В УКРАЇНІ

Дослідження проблем функціонування кредитних спілок в Україні має велике значення у контексті сталого розвитку фінансової системи країни та підтримки малих та середніх сільськогосподарських виробників. Зростаюча потреба у фінансовій підтримці сільського господарства робить дослідження важливим для визначення ключових проблем, з якими стикаються кредитні спілки в Україні, і пошуку рішень для покращення їх ефективного функціонування.

На фінансовому ринку, серед фінансових посередників, кредитні спілки займають вузьку спеціалізовану нішу. Як зазначає міжнародна практика та історія України, передумовами виникнення кредитних спілок виступала потреба певного кола суб'єктів у фінансових послугах, які не надавала жодна фінансова організація. Іншими словами, кредитні спілки стали тим фінансовим механізмом, завдяки якому люди шляхом об'єднання своїх зусиль, ідей та коштів змогли отримати необхідні послуги значно дешевше, ніж в тому випадку, коли кожний з них намагався би діяти самостійно [1]. Згідно до статті 1 Закону України «Про кредитні спілки» № 3254-IX від 14.07.2023 р. термін кредитна спілка визначається як фінансова установа, створена на засадах кооперації з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових та інших послуг, передбачених цим Законом, а також здійснення іншої діяльності, визначеної цим Законом, за рахунок об'єднання грошових внесків членів кредитної спілки та інших визначених цим Законом джерел [2]. Тобто, метою існування кредитних спілок є задоволення потреб членів у взаємному кредитуванні та інших фінансових послугах. А також передбачено здійснення іншої діяльності, визначеної законодавством, за рахунок грошових внесків членів та інших джерел. Однак, проблеми, з якими стикаються українські кредитні спілки, обмежують їхні можливості та здатність до ефективної діяльності.

По-перше, чинне законодавство має консервативний характер, обмежуючи спектр фінансових послуг, які кредитна спілка може надавати своїм членам. Також існують обмеження у питанні потенційного кола членів, виключаючи фермерські господарства та інші кооперативи. Сучасна практика свідчить, що кредитні спілки можуть бути інструментом для розвитку кредитування сільськогосподарських виробників, і тому законодавство потребує перегляду та розширення. Гарним прикладом, є кредитні спілки у Канаді, що надають широкий спектр послуг, включаючи кредитування та зберігання, сприяючи фінансовій інклюзії та розвитку

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

сільськогосподарських підприємств та малих бізнесів. Принципи взаємодопомоги роблять їхню діяльність ефективною та сприяють розвитку різних регіонів. Розвинена система кредитних спілок зменшує залежність від банків, роблячи фінансовий сектор більш доступним для населення.

Друга проблема пов'язана з недостатнім рівнем контролю за фінансовим станом кредитних спілок. Система оцінки ґрунтується на ретроспективних даних, що ускладнює своєчасний контроль та реагування на проблеми з платоспроможністю та ліквідністю. Важливо впровадити сучасні механізми контролю та управління ризиками для забезпечення фінансової стабільності кредитних спілок. Задля ефективного впровадження змін в системі оцінювання і контролю можна звернутись до успішного досвіду Швейцарії, у якій для контролю фінансового стану кредитних спілок використовуються ризик-орієнтоване управління, моніторинг фінансових даних та електронні системи моніторингу. Ці підходи допомагають вчасно реагувати на можливі ризики та забезпечують стабільність кредитних спілок.

Третя проблема стосується залучення "квазі-депозитів" від членів спілок. Практика залучення внесків на добровільній та поворотній основі створює проблеми інформаційної прозорості та викривлення даних про ліквідність та обсяги зобов'язань. Це ускладнює не лише оцінку фінансового стану, але й позбавляє членів можливості захисту як споживачів фінансових послуг. Аналогічна проблема існувала й у Нідерландах, там її подолали завдяки встановленим чітким правилам та обмеженням, кожен внесок має бути чітко визначений та підлягати обов'язковому регулюванню. Це дозволяє підтримувати високий рівень інформаційної прозорості, уникати викривлення даних про ліквідність та зобов'язань, а також забезпечує членів спілок надійним захистом як споживачів фінансових послуг.

Проблема виходу з ринку в кредитних спілках є наступною важливою темою. Відсутність чітких процедур може призвести до недобросовісного залишення ринку кредитними спілками, не виконавши своїх зобов'язань перед членами. Тому важливо врегулювати ці процедури та впровадити механізми гарантування вкладів. Наприклад, у Німеччині вирішили цю проблему через впровадження чітких процедур закриття кредитних спілок. Тут встановлені точні правила, які включають плани виходу з ринку та розрахунок виплат членам. Одночасно запроваджено систему гарантій для вкладників, щоб забезпечити їм захист та компенсацію у випадку закриття кредитної спілки. Цей підхід допомагає уникнути можливих негативних наслідків для членів та ринку загалом.

Відсутність спеціального режиму оподаткування породжує суперечності та труднощі в їхньому оподаткуванні, що потребує уваги для сталого розвитку кредитних спілок. Ця проблема може бути вирішена за допомогою впровадження чіткого та відповідного оподаткування, яке сприятиме їхньому стійкому функціонуванню та розвитку. У цьому контексті Швеція служить прикладом, відзначаючись впровадженням спеціального податкового режиму для кредитних спілок. Шведська модель оподаткування сприяє підтримці сталого розвитку фінансових установ, забезпечуючи певні пільги та стимулюючи їхнє зростання у секторі.

Загальна реформа законодавства та управління має вирішальне значення для забезпечення сталого та ефективного розвитку кредитних спілок в Україні. Це необхідно для їх важливої ролі у фінансовій системі країни, враховуючи потреби її розвитку та підтримки малих сільськогосподарських виробників. Виявлені проблеми, такі як обмежене законодавство та недостатній контроль за фінансовим станом, потребують ретельного вирішення для сталого розвитку кредитних спілок. Однак аналіз світового досвіду, зокрема позитивних прикладів, може стати важливим джерелом вдосконалення та розвитку кредитних спілок в Україні.

ДЖЕРЕЛА

1. Арутюнян С.С. Добриніна Л.В. та інші «Фінансовий ринок» Навчальний посібник. Обухів.«Друкарник», 2018 С.484
2. Дереза В.М. Кредитні спілки в Україні: стан та перспективи розвитку. Науковий погляд: економіка та управління. 2022. №2. С. 104-109 URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/handle/123456789/5052>
3. Про кредитні спілки: Закон України від 14.07.2023 р. № 3254-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3254-20#Text>

Каськова І.Г.,
здобувач ступеня магістра
Поліщук Н.В.,
д.е.н., професор,
професор кафедри фінансів та банківської справи
ДонНУ імені Василя Стуса

ІННОВАЦІЙНІ ПОСЛУГИ У СФЕРІ КРЕДИТУВАННЯ

Фінансові інновації у сфері кредитування представляють собою значущий етап у розвитку фінансового сектору, де новаторські технології та підходи впливають на процеси надання кредитів, управління ризиками та взаємодії між фінансовими установами та клієнтами. Ця динамічна галузь зазнає істотних змін завдяки використанню інформаційних технологій, аналізу даних та нових моделей бізнес-процесів.

Однією з ключових тенденцій у фінансових інноваціях є впровадження технологій штучного інтелекту та машинного навчання для оцінки кредитного ризику. Алгоритми, засновані на цих технологіях, дозволяють ефективніше аналізувати великі обсяги даних, враховуючи широкий спектр факторів при прийнятті рішень щодо надання кредитів. Це робить процес кредитування більш точним та адаптивним до індивідуальних потреб кожного клієнта.

Зростання популярності платформ, які пропонують альтернативні форми кредитування є ще однією важливою тенденцією у сучасній сфері фінансів. Ці інноваційні сервіси використовують технології для швидкого та зручного надання кредитів, мінімізуючи бюрократичні процеси та забезпечуючи доступ до фінансових ресурсів більшому колу осіб.

Вивчення розширення спектру банківських послуг, їх інноваційності та удосконалення є предметом інтересу для провідних українських науковців, зокрема: Адаменко Н.В., Башкирцева Т.М., Васюренко О.В., Ганзюк С.М., Дзюбалука О.В., Кириченко О.М., Корецької Н.І., Лойко В.В., Примостки Л.О., Тимченка А.А., Шаровський М.Ю., Яковенка С.Н. та інших. За кордоном питання інновацій у банківській сфері досліджували: Еванс Дж., Мілер М., Роуз П., Уайт Л.Дж., Фрейм У.С. та інші [2, 3, 4].

Науковці вивчають новаторські підходи та технології, спрямовані на розвиток банківського сектору, щоб забезпечити більш широкий та ефективний спектр фінансових послуг для клієнтів. Їхні дослідження охоплюють різні аспекти, такі як використання інформаційних технологій, моделі бізнес-процесів, впровадження інноваційних рішень та стратегій управління ризиками.

У науковій літературі, що вивчає різновиди банківських послуг, особливу увагу приділяють аспектам, пов'язаним із сферою кредитування. Кредитна послуга банку розглядається як комплексна діяльність, спрямована на надання кредиту клієнту-позичальнику та ведення супроводу кредитного процесу. Визначаємо

банківську послугу з кредитування як виконання комерційним банком операцій, спрямованих на надання фінансової підтримки клієнтам [3].

Практичний досвід підтверджує, що банківські кредитні послуги реалізуються через проведення різноманітних операцій. Наприклад, кредитна послуга включає в себе аналіз фінансового стану позичальника, прогнозування його платоспроможності та укладання кредитних угод. До числа банківських кредитних послуг можна також віднести відкриття кредитної лінії, обслуговування пластикових кредитних карток, надання можливості використання овердрафту на поточному рахунку, а також послуги у сфері лізингу, факторингу та інші. Це різноманіття операцій і підходів підкреслює широкий спектр послуг, які банки надають своїм клієнтам у контексті кредитування.

У забезпеченні банківських послуг, зокрема в сфері кредитування, використання інновацій відіграє вирішальну роль. Визначення інновацій в банківській сфері подають Лойко В.В. та Башкирцева Т.М., вказуючи, що інновація – це результат інноваційної діяльності, пов'язаної із прогресивними якісними змінами у продуктах, послугах, технологіях, процесах, управлінні, які реалізовані та впроваджені у діяльність банку, що сприяють підвищенню ефективності роботи банку, його конкурентоспроможності та розвитку [4].

Інноваційні банківські послуги визначаються як ті, що є абсолютно новими або мають значні прогресивні зміни, суттєво змінюючи зміст, сутність чи якість. У практиці як вітчизняних, так і зарубіжних комерційних банків відбувається широке застосування інновацій. Орієнтація на клієнта визначає стратегію багатьох банків у розвитку технологій обслуговування та впровадженні фінансової інклюзії [3].

Важливим аспектом є впровадження технологій обслуговування, які вже довели свою ефективність, сприяючи покращенню якості наданих банківських послуг. Ці технології служать інструментом для розширення доступу до фінансових послуг для різних фізичних і юридичних осіб, як реальних, так і потенційних клієнтів банків. Крім того, вони є ключовим чинником у розвитку фінансової інклюзії, яка поєднує доступність фінансових послуг для різних категорій клієнтів, розвиток цифрових навичок та фінансову обізнаність споживачів, а також захист їхніх прав.

В Україні спостерігається значний розвиток банківських послуг, що в останні роки визначається нововведеннями у сфері технологій обслуговування та акцентом на фінансову інклюзію. Цей тренд призвів до привертання нових клієнтів, а також переходу значної частини споживачів банківських послуг на використання цифрових технологій для здійснення платежів, отримання кредитів тощо.

Діджиталізація платіжних інструментів стала невід'ємною частиною цього процесу. Розповсюдження дистанційного доступу до управління банківськими рахунками, використання мобільних додатків, прийом QR-платежів, застосування технології NFC-гаманців, а також глобальних сервісів, таких як GooglePay та ApplePay, дозволяють переосмислити спосіб взаємодії з банківськими послугами [3].

Важливим аспектом цього технологічного зростання є можливість дистанційних розрахунків, що може вивести пластикові картки із використання у найближчому майбутньому. Експерти висловлюють думку, що до 2030 року може

відбутися відмова від пластикових карток на користь більш зручних та безпечних дистанційних розрахунків. Цей процес не лише підсилює доступність банківських послуг, але й сприяє розширенню функціоналу та покращенню зручності їхнього використання.

Дистанційне кредитування в Україні стає все більш доступним завдяки розширенню каналів отримання банківських послуг. Традиційні банківські відділення вже не є єдиним каналом для надання кредитів, і нові технології дозволяють клієнтам звертатися до банківських послуг за допомогою різних інтернет-ресурсів та мобільних додатків.

Важливим аспектом є збільшення доступності кредитування для різних фізичних та юридичних осіб у будь-який час 24/7. Це досягається завдяки можливості отримання кредиту, оплати відсотків та інших операцій через сайти комерційних банків, мобільні додатки та інші електронні канали зв'язку.

Дистанційне кредитування дозволяє банкам забезпечувати зручне обслуговування позичальників з вибором зручних каналів зв'язку. Впровадження електронних консультантів та «спілкування у реальному часі» робить кредитний процес більш інтерактивним та зручним для клієнтів. Роботизовані інструменти також грають важливу роль у підтримці кредитного процесу, забезпечуючи нагадування про сплату процентів, інші оповіщення та рекомендації.

P2P-кредитування, або «peer-to-peer» кредитування, представляє собою відносно новий напрям українського кредитного ринку, в якому фізичні особи можуть взаємодіяти між собою для здійснення позик та кредитів, обходячи традиційні фінансові установи. Процес функціонує за допомогою спеціальних онлайн-платформ [2].

Основні кроки у P2P-кредитуванні виглядають наступним чином: реєстрація, пошук пропозицій, укладення договору, комісійна винагорода.

В Україні спроби впровадження P2P-кредитування вже були здійснені, зокрема, АТ КБ «Приватбанк» та деякі небанківські фінансові установи спробували запустити відповідні платформи. Однак, наразі, P2P-кредитування в Україні поки що не діє на повну силу. Етап розвитку цього напрямку може залежати від регуляторної бази, впровадження технологічних інновацій, та загального прийняття такого підходу серед населення та бізнесу [2].

АТ КБ «Приватбанк», АТ «Ощадбанк» та АТ «СЕНС БАНК» в Україні визначаються як банки, які активно впроваджують нові технології та інновації, отримавши визнання за свої досягнення. Особливість та інноваційні рішення цих банків визначаються різноманітністю електронних сервісів та продуктів, які вони пропонують своїм клієнтам. Деякі із цих інновацій визнані премією FinAwards-2021 [1].

Наприклад, АТ КБ «Приватбанк» представив ряд технологічних нововведень, серед яких важливе місце займають розумний ключ SmartID – кваліфікований електронний підпис (КЕП), електронний абонемент на паркування в мобільному додатку Приват24, можливість отримання готівки через каси супермаркетів, та система біометричної оплати у POS-терміналах, яка називається FacePay24.

АТ «СЕНС БАНК» також відзначений премією FinAwards-2021 за краще дистанційне обслуговування. Банк активно використовує діджиталізацію для формування фінансової обізнаності своїх клієнтів, зокрема, створивши «Базу знань» на своєму веб-сайті, де клієнти можуть отримати необхідну інформацію про кредитування та інші послуги банку.

ПАТ «Перший український міжнародний банк» і ПАТ «Райфайзен Банк Аваль» також вказані як банки, які активно впроваджують діджиталізацію та технологічні інновації, особливо при наданні банківських послуг, включаючи кредитні.

Фінансові інновації в сфері кредитування в Україні відіграють важливу роль у трансформації банківського сектору та забезпеченні більшої доступності та зручності для клієнтів. Банки, такі як АТ КБ «Приватбанк», АТ «Ощадбанк», і АТ «СЕНС БАНК», активно впроваджують технологічні інновації для поліпшення якості послуг та розширення свого клієнтського базису.

Таким чином, діджиталізація та використання різноманітних технологій, таких як біометрична ідентифікація, розумні ключі, мобільні додатки, сприяють оптимізації процесів кредитування, формуючи їх більш швидкими та зручними. Також, введення Р2Р-кредитування може в майбутньому додатково розширити можливості отримання кредитів для фізичних осіб, створюючи альтернативний механізм кредитування без участі традиційних фінансових посередників.

ДЖЕРЕЛА

1. FinAwards 2021: нагорода за найкращі технології та інновації у банківській сфері дісталася Приватбанку. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2021/05/28/65132158/> (дата звернення 30.11.2023).
2. Адаменко Н.В. Розвиток інноваційних банківських послуг у сфері кредитування. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». Кривий Ріг. 2021. с. 7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2021/100.pdf (дата звернення 30.11.2023).
3. Ганзюк С.М., Шаровський М.Ю. Традиційні та інноваційні послуги на ринку банківських продуктів України. Інфраструктура ринку. 2020. Вип. 42. С. 297-301.
4. Лойко В.В., Башкирцева Т.М. Інновації як рушійна сила банківської діяльності. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2018. №1. С. 67-76.
5. Polishchuk N., Hromova O., Lopatiuk R. Lending as motivation for innovative activity of a modern enterprise. URL: *Investment Management and Financial Innovations*. Volume 15. 2018, Issue #2, pp. 213–221. Retrieved from <https://businessperspectives.org/journals/investment-management-and-financial-innovations/issue-281/lending-as-motivation-for-innovative-activity-of-a-modern-enterprise> (дата звернення 30.11.2023).

Кирилюк А. Ю.,
здобувачка ступеня бакалавра
Васечко Л. І.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Аналіз фінансової стійкості підприємства є важливою складовою управління фінансами та дозволяє оцінити, наскільки компанія може ефективно управляти своїми фінансовими ресурсами та стійко реагувати на економічні труднощі. Найважливішою ознакою фінансової стійкості підприємства є його здатність функціонувати й розвиватися в умовах внутрішнього та зовнішнього середовища, які істотно змінюються [3].

Показниками фінансової стійкості слід вважати безліч переваг над конкурентами. З цього випливає, що коли коефіцієнт фінансової стійкості буде високий, то і ймовірність ризику банкрутства підприємства буде меншою. Нормативне значення даного коефіцієнта буде 0,7-0,9. Якщо значення буде зависоким не є нормальним для активних компаній, тому що короткострокові зобов'язання формуються постійно. У разі значення нижчого за норму, фінансову стійкість буде недостатня в довгостроковій перспективі.

Формула коефіцієнту фінансової стійкості визначається як сума власного капіталу та довгострокових зобов'язань поділена на суму пасивів [1].

Фінансова стійкість підприємств переважно оцінюється на основі співвідношення власних та позичених коштів в їхньому активі. Під час проведення аналізу фінансової стійкості важливо визначити коефіцієнт власності, що вказує на відношення власних коштів до позичених. Цей коефіцієнт вважається ключовим для забезпечення стабільного фінансового стану, і інвестори та кредитори розглядають оптимальним нормативним значенням від 50% до 60%. Однак сам коефіцієнт власності не є вичерпним показником, тому також необхідно враховувати відношення позичкових коштів до власних та активів, які є заставою для кредиторів, до активів, які забезпечені акціонерами.

Загальні показники фінансової стійкості підприємства визначаються за формулами наведеними в таблиці 1.

Таблиця 1.

Показники фінансової стійкості підприємства

№	Показник	Формула та нормативне значення	Опис
1.	Коефіцієнт автономії	$\Phi.1 \text{ (ряд. 1495/} \\ \text{ряд. 1900)} \\ > 0,5$	Відношення загальної суми власних коштів до підсумку балансу.
2.	Коефіцієнт фінансової залежності	$\Phi.1 \text{ (ряд. 1900/} \\ \text{ряд. 1495)}$	Обернений до коефіцієнта автономії.

3	Коефіцієнт маневреності власних засобів	$\frac{\Phi. 1 \text{ (ряд. 1495 - ряд. 2150)}}{\text{ф. 1 ряд. 1495}}$	Визначає ступінь мобільності власних засобів підприємства.
4	Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	$\frac{\Phi. 1 \text{ (ряд. 1495 - ряд. 2150)}}{\text{ф. 1 (ряд. 1495)}} > 0.5$	Обчислюється як відношення вартості оборотних активів (власних оборотних коштів) до загальної суми власних коштів.
5	Коефіцієнт фінансової стабільності	$\frac{\Phi. 1 \text{ (ряд. 1495)}}{\text{ф. 1 (ряд. 1526 + ряд. 1595 + ряд. 1690)}} > 1$	Обчислюється як співвідношення між власним капіталом і залученим капіталом.
6	Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу	$\frac{\Phi. 1 \text{ (ряд. 1526 + ряд. 1595 + ряд. 1600 + ряд. 1690)}}{\text{ф. 1 (ряд. 1495)}}$	Обчислюється як співвідношення між загальною сумою зобов'язань за залученими коштами та сумою власних коштів.
7	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$\frac{\Phi. 1 \text{ (ряд. 1595 + ряд. 1495 - ряд. 1095)}}{\text{ф. 1}}$	Показник визначає частку позикових коштів у взагалі витрачених коштах на власні активи підприємства.

Основною метою аналізу фінансової стійкості є оцінка здатності підприємства витримувати негативний вплив різних чинників, які можуть вплинути на його фінансове положення. Таким чином, забезпечення необхідного обсягу фінансових ресурсів стає ключовим елементом фінансової стійкості, і це може бути досягнуто лише за умови ефективного управління підприємством та отримання прибутку.

Основними завданнями аналізу рівня фінансової стійкості підприємства є: аналіз складу і розміщення активів господарського суб'єкта; дослідження динаміки і структури джерел фінансових ресурсів; визначення рівня забезпечення власними оборотними коштами; аналіз кредиторської та дебіторської заборгованості; оцінка рівня платоспроможності. [2]

Критерієм фінансової стійкості може служити рівень рентабельності при різних структурах джерел коштів, тобто виникає проблема оптимального співвідношення власних та позичених коштів. В процесі аналізу цього співвідношення при формуванні обігових коштів необхідно зазначити як змінюється рентабельність власних коштів. Тобто, коли економічна рентабельність вища відсоткової ставки позичкових коштів, підприємство має на меті підвищити рентабельність власних коштів за допомогою позичкових коштів, і в цьому випадку виникає ефект важеля. Ефект важеля виникає з розбіжності між економічною рентабельністю і середньою ставкою відсотку за кредит. Він включає в себе диференціал і плече важеля. Плече важеля є дуже важливим показником, тому що під час фінансового аналізу на нього потрібно неодмінно звернути увагу. Адже, він стосується відносного залучення позичкових коштів для фінансування потреб в обігових коштах. Диференціал є також невід'ємною частиною фінансового аналізу. Тому що навіть при незначному подорожчанні кредиту для збереження

попереднього ефекту важеля необхідно буде в декілька разів збільшити плече важеля. Розрахунки показують, що при подорожчанні кредиту всього на один пункт прийдеться для збереження попереднього ефекту важеля доводити плече важеля до шести.

Виходить для компенсації відсоткового подорожчання кредиту підприємство має подвоїти співвідношення між позичковими та власними коштами і тоді не виключено, що диференціал стане менше нуля, а ефект важеля в цей час буде діяти на шкоду підприємству.

Отже, співвідношення позичкових та власних коштів слід регулювати в залежності від величини диференціала, тобто головний критерій оптимального співвідношення позичкових та власних коштів - різниця між віддачею та середньою ставкою відсотку за кредит.

Віддача позичкових коштів тісно пов'язана із економічною рентабельністю, іншими словами, з ефективністю використання всього інвестованого капіталу, що має велике значення для підприємства, оскільки визначає його успіх у майбутньому. Далі, аналіз фінансової стійкості компанії повинен бути спрямований на вивчення впливу різних факторів на економічну рентабельність. Ця рентабельність залежить від змін комерційної маржі та коефіцієнта трансформації. Комерційна маржа, у свою чергу, залежить від стратегії ціноутворення, обсягу виробництва та структури його витрат. Коефіцієнт трансформації формується під впливом умов конкретної галузі та економічної стратегії самого підприємства.

На даний момент підприємства володіють певною свободою маневрування, щоб збільшити комерційну маржу шляхом зниження витрат виробництва, впорядкування адміністративно-управлінських витрат, збільшення обсягу реалізації щоб покращити коефіцієнт трансформації.

ДЖЕРЕЛА

1. Кобилецький В. Р., Коефіцієнт фінансової стійкості / В. Р. Кобилецький // Онлайн-журнал «Financial Analysis online» [Електронний ресурс]
2. Аналіз і прогнозування фінансової стійкості підприємства / Н. П. Борецька, К. В. Міщенко // Інвестиції: практика та досвід. - 2016. - № 20. - С. 63-66
3. Дегтярьова В.М./Фінансовий аналіз: навчально-методичний посібник / В.М. Дегтярьова, К.Ю. Мамченко. – Донецьк: ДонДУУ, 2019

Кібенко В.В.,
здобувач ступеня магістра
Сідельникова Л.П.,
д.е.н. професор, завідувач кафедри фінансів,
обліку та оподаткування
Херсонський національний технічний університет
м. Хмельницький, Україна

ПРОБЛЕМАТИКА НЕПРАЦЮЮЧИХ КРЕДИТІВ В УКРАЇНІ

Сучасні банки пропонують широкий асортимент кредитних послуг як для юридичних, так і фізичних осіб. Причому, різні банківські установи запроваджують різні умови кредитування, виходячи з власних орієнтирів.

Проаналізуємо структуру кредитів, наданих банками України, в період 2020-2022 років, представлену в таблиці 1.

Таблиця 1

*Структура кредитів, наданих банками України, у 2020-2022 роках **

Показники	2020 рік		2021 рік		2022 рік	
	сума, млн. грн.	питома вага, %	сума, млн. грн.	питома вага, %	сума, млн. грн.	питома вага, %
Нефінансові корпорації (господарюючі суб'єкти)	724 157	76,36	752 324	72,06	754 371	74,86
Інші фінансові корпорації	5 701	0,60	9 644	0,92	6 809	0,68
Сектор загального державного управління	11 579	1,22	26 990	2,59	24 810	2,46
Домашні господарства (фізичні особи)	206 471	21,77	254 385	24,37	221 105	21,94
Некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства	478	0,05	705	0,07	552	0,05
Всього кредитний портфель	948 386	100,00	1 044 049	100,00	1 007 648	100,00

* Примітка. Складено автором за даними джерел [1].

Дані таблиці 1 засвідчують вирішальне значення у кредитній діяльності українських банків протягом 2020-2022 років кредитів, наданих бізнесу: 76,36%; 72,06%; 2022 рік загального обсягу виданих кредитів відповідно.

Вагомою є питома вага кредитів, надана у 2020-2022 роках населенню: 21,77%; 24,37%; 21,94% загального обсягу виданих кредитів відповідно.

Частка кредитів, наданих сектору загального державного управління, що об'єднує юридичні особи, для яких основною діяльністю є виконання функцій законодавчої, виконавчої або судової влади стосовно інших інституційних одиниць в межах певної території, у 2020-2022 роках становить 1,22%; 2,59%; 2,46% загального обсягу виданих кредитів відповідно.

Критично низькою у 2020-2022 роках є питома вага кредитування інших

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

фінансових корпорацій (0,60%; 0,92%; 0,68% обсягу виданих кредитів відповідно) і некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства (0,05%; 0,07%; 0,05% обсягу виданих кредитів відповідно).

Значною проблемою кредитного ринку України є високий рівень непрацюючих кредитів (NPL) – тобто кредитів, за якими відбулася подія дефолту. Дефолт визначається фактом прострочення платежу за активом понад 90 днів, або неможливістю вчасного погашення боргу позичальника без стягнення забезпечення. Частка NPL – важливий показник, який впливає на платоспроможність усієї банківської системи. Цікавим і одночасно провальним для України є рейтинг країн за рівнем NPL у загальному обсязі виданих кредитів, складений за даними Світового банку. Середній показник за 2022 рік для 76 країн становив 5,5%. Найвищий показник був в Екваторіальній Гвінеї (55,41%); найнижчий – у Швеції (0,3%). Україна у зазначеному рейтингу займає друге місце у світі після Екваторіальної Гвінеї з показником 38,12% (табл. 2).

Таблиця 2

Україна у ТОП-10 рейтингу країн з найбільшою часткою непрацюючих кредитів *

Весь світ		Європа		Країни з доходом нижче середнього (за класифікацією Світового банку)	
Країна та її рейтинг	NPL	Країна та її рейтинг	NPL	Країна та її рейтинг	NPL
1. Екваторіальна Гвінея	55,41	1. Україна	38,12	1. Україна	38,12
2. Україна	38,12	2. Кіпр	7,66	2. Гана	14,79
3. Чад	27,70	3. Греція	6,53	3. Камерун	13,03
4. Гана	14,79	4. Молдова	6,44	4. Киргизстан	12,45
5. Центрально-африканська Республіка	14,51	5. Чорногорія	6,33	5. Кенія	11,11
6. Камерун	13,03	6. росія	6,10	6. Пакистан	7,31
7. Киргизстан	12,45	7. Албанія	4,79	7. Молдова	6,44
8. Кенія	11,11	8. Болгарія	4,63	8. Папуа Нова Гвінея	4,78
9. Мадагаскар	7,68	9. Боснія і Герцеговина	4,54	9. Лесото	4,31
10. Кіпр	7,66	10. Хорватія	4,33	10. Нігерія	4,01

* Примітка. Складено автором за даними джерел [2].

Середній показник непрацюючих кредитів, як відсоток усіх банківських кредитів, в 27 країнах Європи за 2022 рік становив 4,47%. Найвище значення було в Україні (38,12%); найнижче – у Швеції (0,3%).

Середній показник непрацюючих кредитів, як відсоток усіх банківських кредитів, у 15 країнах з доходом нижче середнього за 2022 рік становив 8,56%. Найвищий показник був в Україні (38,12%); найнижчий – у Нікарагуа (1,54%).

Крім загального рейтингу країн, за даними Світового банку розраховано і

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

динаміку NPL для кожної з країн-учасниць в період з 2005 року по 2022 рік. Середнє значення для України за цей період становило 34,49% з мінімальним 3,88% у 2008 році та максимальним 59,76% у 2006 році. Останнє значення з 2022 року становить 38,12% (рис. 1). Для порівняння, середній світовий показник у 2022 році на основі 76 країн становить 5,50%.

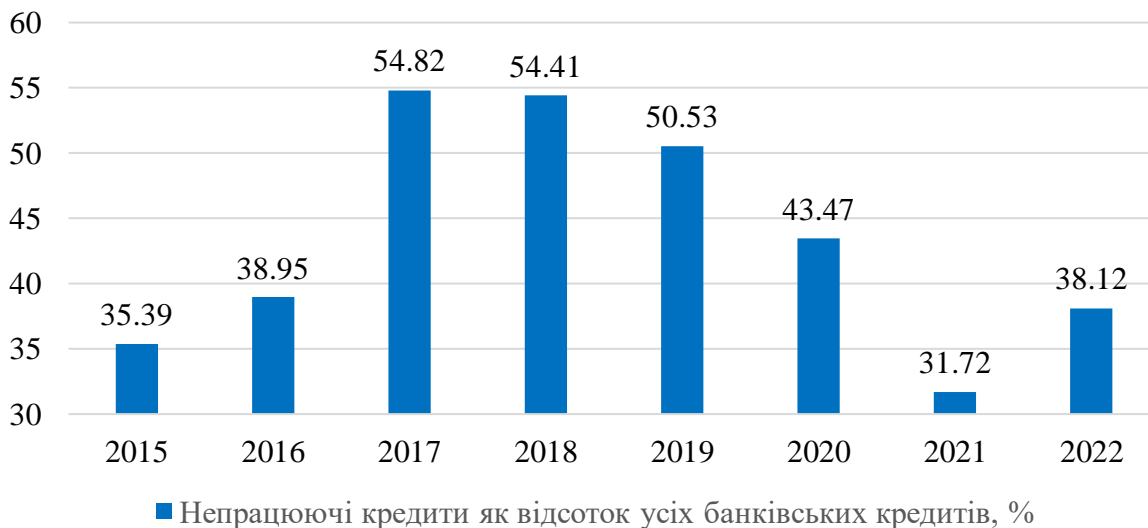

Рис. 1. Питома вага непрацюючих кредитів у загальному обсязі банківського кредитування в Україні, % *

* Примітка. Складено автором за даними джерел [3].

Зазначимо, що висока частка NPL до початку війни – це, перш за все, результат кредитної експансії минулих років, коли стандарти оцінювання платоспроможності позичальників були низькими, а права кредиторів недостатньо захищеними [4]. Разом з тим, згідно з рис. 1, бачимо істотне зменшення зазначеного показника у 2021 році, що в абсолютному вимірі склало 85,2 млрд. грн. Частка NPL у кредитному портфелі українських банків скоротилася за рік на 11 в.п. - з 41% на 01.01.2021 року до 30% на 01.01.2022 року в результаті списання банками зарезервованих непрацюючих кредитів та активізації кредитування. Коефіцієнт покриття NPL (відношення усіх резервів під збитки за кредитами до NPL) становив на кінець 2021 року 102%. Показник 2021 року став найкращим результатом з початку 2017 року, відколи обсяг непрацюючих кредитів визначається за оновленою методологією.

Якість кредитних портфелів підвищилася в банках усіх груп. Зокрема, у банків іноземних банківських груп (без банків рф) та у банків з приватним капіталом частка NPL вже скоротилася нижче рівня 10%, який визначено цільовим для банківського сектору до кінця 2024 року в Стратегії Національного банку України.

Державні банки за 2021 рік скоротили обсяг непрацюючих кредитів найбільше – на 56,2 млрд. грн., що становить майже дві третини від загального скорочення по банківському сектору. У результаті, частка проблемних кредитів у державних банках за рік знизилася з 57,41% до 47,08%. Водночас, вони й досі акумулюють понад 70% сукупного NPL-портфеля (рис. 2).

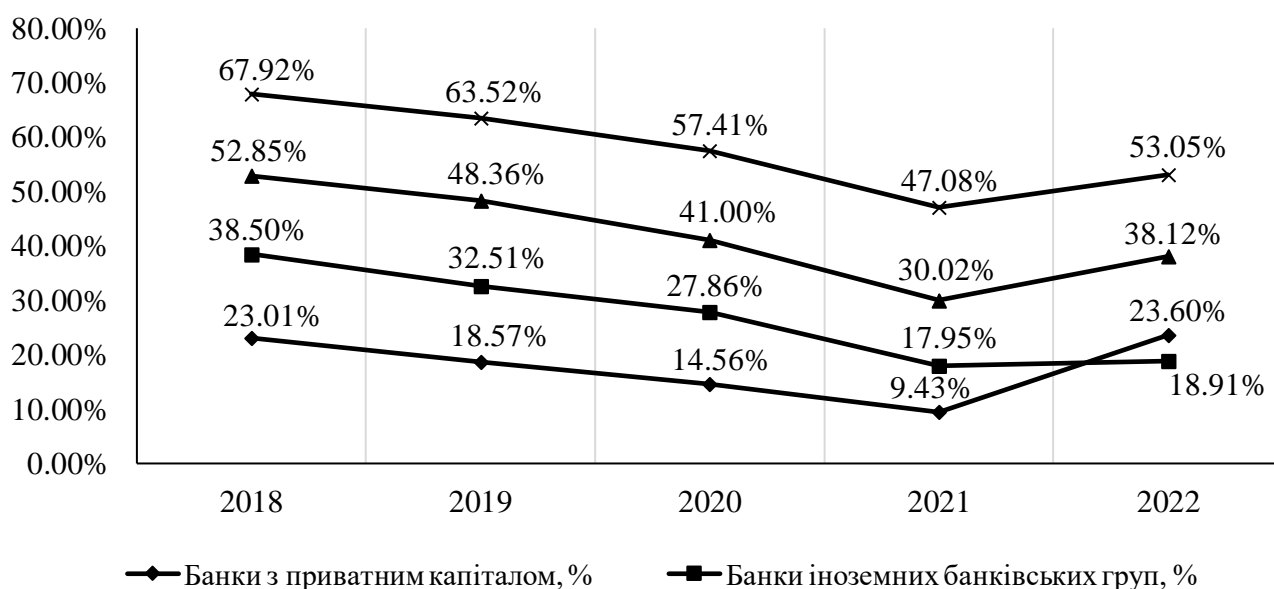

Рис. 2. Частка непрацюючих кредитів у розрізі банківських груп, % *

* Примітка. Складено автором за даними джерел [4].

Протягом 2022 року значна частка непрацюючих кредитів залишалася тягарем для державних банків, у яких станом на 01.01.2023 року питома вага NPL складала 53,05% (в тому числі АТ КБ «Приватбанк» - 69,21%).

Банки іноземних банківських груп впродовж 2021-2022 років зменшили частку NPL до 18,91%, причому саме кредити в іноземній валюті складають більше 70% обсягу непрацюючих кредитів. Питома вага NPL банків з приватним капіталом за 2022 рік збільшилася до 23,60%.

Отже, станом на 01.01.2023 року частка непрацюючих кредитів (NPL) банківського сектору України становила 38,12%. Причиною збільшення цього критерію порівняно з 2021 роком фахівці одноставно називають масштабне вторгнення країни-агресора на територію незалежної України, адже з 2018 року, за даними НБУ, частка NPL мала тенденцію до поступового зменшення.

У НБУ назвали ще низку причин, які теж зумовлені війною в Україні. Зокрема, мова йде про: руйнування майна та активів, що знаходилися у заставі; втрату доходів позичальниками; переміщення громадян з тимчасово окупованих територій і територій ведення бойових дій; погіршення платоспроможності [4].

Відтак, якість кредитних портфельів поступово погіршується, банки відкладають більше відрахувань до резервів, що призводить до значних витрат. За підрахунками, з 24.02.2022 року обсяги таких кредитних відрахувань становлять понад 100 млрд. грн. Ця сума складає 12% кредитного портфеля, який мали банківські установи України до початку повномасштабного вторгнення [4]. При цьому, економічна криза та проблеми з енергосистемою можуть підвищити цю цифру до 30%, адже обсяги NPL продовжують зростати. Тому банки України мають знайти підхід до позичальників, користуючись реструктуризаціями і належною оцінкою майна, що йде під заставу.

У поточному році банківський сектор намагається зменшити обсяги непрацюючих кредитів. В таблиці 3 розглянемо ТОП-10 українських банків з

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

найбільшим обсягом кредитного портфеля та визначимо, яку питому вагу у ньому займають NPL.

Таблиця 3

Частка непрацюючих кредитів ТОП-10 банків з найбільшим обсягом кредитного портфеля станом на 01.10.2023 року, % *

Банк	Обсяг кредитного портфеля, млн. грн.	Обсяг непрацюючих кредитів, млн. грн.	Частка непрацюючих кредитів, %
ПриватБанк	289 875	179 495	61,9
Ощадбанк	141 695	69 100	48,8
Укрексімбанк	122 559	48 363	39,5
Укргазбанк	73 500	22 724	30,9
Райффайзен Банк	73 086	10 449	14,3
Сенс Банк	64 004	27 948	43,7
ПУМБ	59 345	9 291	15,7
Універсал	40 476	4 098	10,1
ОТП Банк	34 205	7 866	23,0
Креді Агріколь Банк	28 359	4 420	15,6

* Примітка. Складено автором за даними джерел [4].

Дані таблиці 3 дозволяють зробити висновки, що найбільші номінальний обсяг і питома вага непрацюючих кредитів зосереджені у державних банках: АТ КБ «Приватбанк» - 179 495 млн. грн., або 61,9%; АТ «Державний ощадний банк України» - 69 100 млн. грн., або 48,8%; АТ «Сенс Банк» - 27 948 млн. грн., або 43,7%; АТ «Укрексімбанк» - 48 363 млн. грн., або 39,5%; АБ «Укргазбанк» - 22 724 млн. грн., або 30,9%.

Зазначимо, що 21.07.2023 року Кабінет Міністрів України ухвалив рішення про націоналізацію АТ «Сенс Банк» (раніше – АТ «Альфа-банк»), який належав російським акціонерам, через придбання у повному обсязі акцій банку у Фонду гарантування вкладів фізичних осіб за 1 гривню. Таким чином, АТ «Сенс Банк» став державним банком під управлінням Міністерства фінансів України.

Для ефективного врегулювання NPL банківською системою України потрібна спільна робота державних інституцій з удосконалення профільного законодавства, запровадження інституту сек'юритизації проблемних активів, створення інфраструктури вторинного ринку непрацюючих кредитів тощо.

ДЖЕРЕЛА

1. Основні показники діяльності банків. *Офіційний сайт НБУ*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1> (дата звернення: 28.11.2023).

2. Non-performing loans - Country rankings. *The Global Economy*. URL: https://www.theglobaleconomy.com/rankings/nonperforming_loans/ (дата звернення 28.11.2023).

3. Ukraine: Non-performing loans. *The Global Economy*. URL: https://www.theglobaleconomy.com/Ukraine/Nonperforming_loans/ (дата звернення 28.11.2023).

4. Рівень непрацюючих кредитів (NPL). *Офіційний сайт НБУ*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl> (дата звернення 28.11.2023).

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

ВПЛИВ ПРОЄКТНИХ МЕТОДИК НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ БУКМЕКЕРСЬКИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті розглядається вплив використання проєктних методик на конкурентоспроможність букмекерських компаній в Україні. На основі аналізу теоретичних та практичних досліджень визначено, що проєктні методики дозволяють підвищити конкурентоспроможність букмекерських компаній за рахунок таких факторів, як:

- **Інноваційність:** проєктні методики дозволяють букмекерським компаніям розробляти та впроваджувати інновації, що дозволяє їм випереджати конкурентів.
- **Ефективність:** проєктні методики дозволяють букмекерським компаніям підвищити ефективність своїх операцій, що дозволяє їм заощаджувати кошти та підвищувати рентабельність.
- **Частотність випуску нових продуктів та послуг:** проєктні методики дозволяють букмекерським компаніям випускати нові продукти та послуги швидше, що дозволяє їм задовольняти потреби клієнтів і випереджати конкурентів.

Ключові слова: проєктні методики, букмекерські компанії, конкурентоспроможність, інноваційність, ефективність, фінанси, Україна.

Основні положення дослідження. На основі аналізу теоретичних та практичних досліджень визначено, що проєктні методики можуть мати позитивний вплив на конкурентоспроможність букмекерських компаній в Україні. Зокрема, вони можуть сприяти:

- **Покращенню фінансових результатів:** проєктні методики дозволяють букмекерським компаніям підвищувати ефективність управління фінансовими ресурсами, що в свою чергу призводить до підвищення їхніх фінансових результатів.
- **Зменшення ризиків:** проєктні методики дозволяють букмекерським компаніям розробити ефективні системи управління ризиками, що може призвести до зниження збитків.
- **Успішному впровадженню інновацій:** проєктні методики дозволяють букмекерським компаніям розробляти та впроваджувати інновації в більш ефективний спосіб, що може призвести до підвищення їхньої конкурентоспроможності.

На основі отриманих результатів дослідження можна зробити висновок про те, що використання проєктних методик може бути ефективним інструментом для підвищення конкурентоспроможності букмекерських компаній в Україні.

Додаткові положення:

Застосування проєктних методик може бути особливо ефективним у таких сферах діяльності букмекерських компаній, як:

- Розробка нових продуктів та послуг: проєктні методики дозволяють букмекерським компаніям розробляти нові продукти та послуги, які відповідають потребам клієнтів і випереджають пропозиції конкурентів.

- Маркетинг та продажі: проєктні методики дозволяють букмекерським компаніям розробляти ефективні маркетингові та збутові стратегії, що дозволяє їм залучати більше клієнтів і збільшувати продажі.

- Постпродажне обслуговування: проєктні методики дозволяють букмекерським компаніям надавати якісне постпродажне обслуговування, що дозволяє їм утримати клієнтів і підвищити їхню лояльність.

Конкретні приклади

- Parimatch - українська букмекерська компанія, яка впровадила проєктну методику Agile для розробки та впровадження нових продуктів та послуг. Впровадження Agile дозволило компанії скоротити час розробки нових продуктів та послуг на 50%, а також підвищити якість цих продуктів та послуг.

- William Hill - британська букмекерська компанія, яка використовує проєктну методику Waterfall для розробки та впровадження нових продуктів та послуг. Waterfall - це традиційна проєктна методика, яка передбачає чітке визначення етапів розробки та їх послідовне виконання. William Hill вважає, що Waterfall є більш ефективним для розробки великих і складних проєктів.

- Bet365 - британська букмекерська компанія, яка використовує проєктну методику Scrum для розробки та впровадження нових продуктів та послуг. Scrum - це Agile-методологія, яка передбачає короткі ітерації розробки, що дозволяє швидко отримувати відгук від клієнтів і вносити необхідні зміни. Bet365 вважає, що Scrum є більш ефективним для розробки інноваційних продуктів та послуг.

Вплив на фінансові результати

Використання проєктних методик може мати позитивний вплив на фінансові результати букмекерських компаній за рахунок таких факторів:

- Збільшення обсягу продажів: проєктні методики дозволяють букмекерським компаніям розробляти та впроваджувати інноваційні продукти та послуги, які відповідають потребам клієнтів і можуть призвести до збільшення обсягу продажів.

- Покращення рентабельності: проєктні методики дозволяють букмекерським компаніям підвищувати ефективність своїх операцій, що може призвести до покращення рентабельності.

- Зниження ризиків: проєктні методики дозволяють букмекерським компаніям розробити ефективні системи управління ризиками, що може призвести до зниження ризиків і, відповідно, до підвищення фінансових результатів.

Збільшення обсягу продажів

Проєктні методики можуть сприяти збільшенню обсягу продажів букмекерських компаній за рахунок таких факторів:

- Розробка нових продуктів та послуг, які відповідають потребам клієнтів: проєктні методики дозволяють букмекерським компаніям проводити дослідження ринку та аналізувати потреби клієнтів, що дозволяє розробляти продукти та послуги, які будуть затребувані.

- Швидке впровадження нових продуктів та послуг: проєктні методики дозволяють букмекерським компаніям скорочувати час розробки та впровадження нових продуктів та послуг, що дозволяє їм випереджати конкурентів і задовольняти потреби клієнтів швидше.

- Інноваційні продукти та послуги: проєктні методики дозволяють букмекерським компаніям розробляти інноваційні продукти та послуги, які можуть стати конкурентними перевагами.

Покращення рентабельності

Проєктні методики можуть сприяти покращенню рентабельності букмекерських компаній за рахунок таких факторів:

- Підвищення ефективності операцій: проєктні методики дозволяють букмекерським компаніям оптимізувати процеси, що може призвести до зниження витрат і, відповідно, до підвищення рентабельності.

- Ефективне управління ресурсами: проєктні методики дозволяють букмекерським компаніям ефективно використовувати ресурси, що може призвести до зниження витрат.

- Зменшення ризиків: проєктні методики дозволяють букмекерським компаніям розробити ефективні системи управління ризиками, що може призвести до зниження ризиків і, відповідно, до підвищення рентабельності.

Зниження ризиків

Проєктні методики можуть сприяти зниженню ризиків букмекерських компаній за рахунок таких факторів:

- Прогнозування та управління ризиками: проєктні методики дозволяють букмекерським компаніям прогнозувати та управляти ризиками, що може призвести до зниження ймовірності виникнення збитків.

- Ефективне управління проектами: проєктні методики дозволяють букмекерським компаніям ефективно управляти проектами, що може призвести до зниження ризиків, пов'язаних з виконанням проєктів.

Висновки

Використання проєктних методик може мати позитивний вплив на фінансові результати букмекерських компаній. Цей вплив може проявлятися в збільшенні обсягу продажів, покращенні рентабельності та зниженні ризиків.

Рекомендації

Для того, щоб використання проєктних методик було максимально ефективним, букмекерським компаніям необхідно:

- впроваджувати проєктні методики на основі аналізу своїх потреб і стратегії;
- підбирати проєктні методики, які відповідають особливостям діяльності компанії;

- проводити навчання співробітників, які будуть використовувати проєктні методики.

Впровадження проєктних методик є складним завданням, яке вимагає часу та зусиль. Однак, якщо букмекерські компанії вдало впровадять проєктні методики, вони можуть отримати значні переваги в конкурентній боротьбі.

ДЖЕРЕЛА

1. В.М. Рагозін, В.М. Сіренко, А.В. Кучерявий. Керування проектами: теорія, методологія, практика. - К.: Видавництво "Центр учбової літератури", 2019.
2. В.О. П'ятницький, В.В. Горохов, І.В. Клімов. Проектне управління: навч. посіб. - К.: Видавництво "Центр учбової літератури", 2017.
3. Project Management: A Systems Approach to Planning, Scheduling, and Controlling / J.R. Turner, R.M. Muller. - 8th ed. - New York: John Wiley & Sons, Inc., 2015.

Куцепалова К.Ю.,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня.
Науковий керівник: Самарічева Т.А.,
к.е.н., доцентка кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та фондового ринку
Хмельницький університет управління та права
імені Леоніда Юзькова

АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансовий стан підприємства значною мірою визначається ефективністю у формуванні та використанні його фінансових ресурсів. Цей стан охарактеризований наявністю обігових коштів, станом нормованих запасів товарно-матеріальних цінностей, динамікою дебіторської та кредиторської заборгованості, оборотністю коштів, платоспроможністю та іншими показниками фінансово-господарської діяльності.

Фінансові ресурси підприємства – це грошові доходи та накопичення, що формуються підприємством у процесі господарської діяльності за рахунок власних, позикових і залучених джерел, які використовуються для формування активів підприємства, грошових резервів, виконання фінансових зобов'язань, мотивації працівників, а також виконувати інші завдання, які забезпечують ефективний розвиток підприємства [1; 2].

У фінансових відносинах, головною метою підприємства є формування та коректне використання фінансових ресурсів. Належне забезпечення, оптимізована структура та ефективне використання фінансових ресурсів є умовою успішної діяльності будь-якого підприємства.

Формування фінансових ресурсів підприємства – складний процес, який орієнтований на максимальну взаємодію із зовнішнім середовищем та забезпечення високої якості його використання.

Аналіз джерел формування фінансових ресурсів проведемо на основі товариства з обмеженою відповідальністю «ФУДЕКСПРЕС», яке створене 05.01.2016 року та діє відповідно до Статуту та чинного законодавства України. Основна сфера діяльності компанії - роздрібна торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами в неспеціалізованих магазинах. Додаткові напрямки включають оптову торгівлю молочними продуктами, яйцями, харчовими оліями та жирами, фруктами й овочами, м'ясом і м'ясними продуктами, напоями, тютюновими виробами, кавою, чаєм, какао та прянощами. Компанія також займається торгівлею рибою, ракоподібними та молюсками, є посередником у торгівлі товарами широкого асортименту. До інших видів діяльності входить роздрібна торгівля фруктами й овочами, м'ясом і м'ясними продуктами, рибою, ракоподібними та молюсками, напоями в спеціалізованих магазинах. Крім того, компанія займається ресторанним бізнесом, мобільним харчуванням, наданням в

оренду та експлуатацією нерухомого майна, а також здійснює діяльність у сферах реклами та дослідження кон'юнктури ринку та громадської думки. [4].

Для аналізу фінансових ресурсів ТОВ «ФУДЕКСПРЕС» використаємо фінансову звітність, зокрема баланс та звіт про фінансові результати за 2020-2022 рр. Фінансові ресурси досліджуваного підприємства формуються із власних та залучених джерел. До власних ресурсів ТОВ «ФУДЕКСПРЕС» відносяться: амортизаційні відрахування, зареєстрований (пайовий) капітал, дохід та прибуток, а до залучених – кредити банків та кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги. Розглянемо структуру та динаміку власних та залучених фінансових ресурсів товариства за 2020-2022 рр. (табл. 1).

Таблиця 1.

Власні та залучені джерела фінансових ресурсів ТОВ «ФУДЕКСПРЕС»
за 2020 - 2022 рр, тис грн

№ з/п	Джерела фінансових ресурсів	Роки			Темп приросту 2022 р. до 2020 р., %
		2020	2021	2022	
1	Власні джерела фінансових ресурсів				
1.1	Амортизаційні відрахування	150232	180534	193190	28,6
1.2	Валовий дохід	171019	268549	360166	110,6
1.3	Чистий прибуток	143	87	330	130,8
1.4	Статутний капітал	35300	35300	35300	28,6
2	Залучені джерела фінансових ресурсів				
2.1	Кредити банків	36500	13400	24600	-32,6
2.2	Кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги	7509	8072	7053	-6,1

*Примітка. Складено автором на основі [3; 4].

За даними табл. 2.1, можна спостерігати за значним зростанням власних фінансових ресурсів ТОВ «ФУДЕКСПРЕС», натомість залучені джерела фінансових ресурсів мають тенденцію до зниження у 2022 році порівняно з 2020 роком. З 2020 року до 2022 року сума амортизаційних відрахувань зросла на 28,6 %, валовий дохід – на 110,6 %, чистий прибуток – на 130,8 %, що для даного підприємства є позитивним знаком, оскільки повернення цієї частини коштів свідчить про успішну діяльність компанії, забезпечуючи окупність активів своєї діяльності.

Отож, формування фінансових ресурсів із різних джерел дає можливість підприємству свідомо реагувати на зміни попиту на ринку, розширювати товарні категорії та підвищити масштаби виробництва. У процесі формування ресурсів необхідно дотримуватись формування оптимального співвідношення ресурсів для забезпечення нормальної фінансової стійкості підприємства. Під час використання фінансових ресурсів значну увагу потрібно приділяти якості та ефективності їх використання, що забезпечується впливом багатьох як внутрішніх, так і зовнішніх факторів: економічних, правових, соціальних тощо.

ДЖЕРЕЛА

1. Вінц Ю. О. Удосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства. Держава та регіони. 2007. 563 с.
2. Партин Г. Фінанси підприємств: навчальний посібник. М-во освіти і науки України, Нац. банк України, ЛБІ. Львів: ЛБІ НБУ, 2008. 265 с.
3. Опендатабот. ТОВ «ФУДЕКСПРЕС» URL: <https://opendatabot.ua/c/40211006>
4. Товариство з обмеженою відповідальністю «ФУДЕКСПРЕС»: бухгалтерська звітність і фінансовий аналіз за 2020 р. URL: <https://zvitnist.com/40211006> TOVARYSTVO Z OBMEZHENOY VDPROVDALNST U FUDEKSPRES

Кучеровська В.О.,
здобувач ступеня бакалавр
Васечко Л.І.,
доц. кафедри фінансів
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ

Глобальні трансформації та стрімкий розвиток фінансових технологій призводять до ускладнення системи залучених установ та розширення використання різноманітних фінансових інструментів. Ці значущі зрушення в області попиту і пропозиції на фінансові послуги вимагають від страхового ринку активно реагувати на вказані трансформації з метою задоволення потреб та побажань клієнтів, а також для забезпечення ефективного захисту їх страхових інтересів. Це передбачає вдосконалення стратегій управління бізнесом, розвиток інноваційних каналів збуту та надання послуг. Адаптація страхового ринку до змін, пов'язаних із модернізацією фінансових інструментів у страховій індустрії та впровадженням інноваційних технологій в організацію страхової діяльності, сприятиме підвищенню якості страхового захисту, стимулюванню упровадження нових видів страхування і страхових технологій, урізноманітненню спектру страхових послуг, удосконаленню форм і методів страхового нагляду тощо. [1]

Рівень розвитку страхового ринку визначається соціально-економічною ситуацією в країні, готовністю населення та бізнесу до використання таких фінансових послуг, а також підтримкою держави щодо розвитку страхування в бізнес-секторі.

Пандемія COVID-19 суттєво вплинула на страховий ринок. У 2020 році спостерігалось зростання страхових премій на 12%, а виплати страхових відшкодувань збільшилися на 9%. Також варто відзначити, що у 2021 році продовжилося скорочення кількості страховиків, зокрема через добровільне відмовлення від ліцензій та вилучення з ринку за власною ініціативою. Протягом останніх 11 місяців кількість страхових компаній скоротилася на 24, що свідчить про деяке розрідження ринку.

У Національному банку України зафіксовано погіршення фінансового стану окремих страхових компаній у 2021 році. У березні цього року регулятор зареєстрував 46 випадків порушення страховими компаніями нормативів, а також сім випадків неподання фінансової звітності. COVID-19 суттєво вплинував на галузь медичного страхування. Страхові компанії адаптують свої програми та вносять корективи, враховуючи новий ризик - коронавірус, якого вже застраховано багато компаній. Позитивним результатом стало зростання інновацій у галузі страхування та активна цифровізація. Оскільки страхові компанії перейшли до роботи онлайн, необхідності у фізичних зустрічах в офісі відпали. Таким чином, можна стверджувати, що страхові компанії вже

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

розпочали налаштовувати свою роботу та шукати різноманітні рішення для забезпечення нормального та стабільного функціонування.

Війна глибоко вплинула на розвиток страхування в Україні, формуючи галузь як очікувано, так і неочікувано. Історично було визнано, що періоди конфліктів призводять до підвищення усвідомленості ризиків і необхідності фінансового захисту, що спонукає до інновацій та еволюції в секторі страхування. Під час дії воєнного стану в Україні економіка нашої держави поставлена на паузу. На сьогоднішній день немає жодної галузі, яка б не постраждала від вторгнення росії в Україну. Страхова галузь, ймовірно, отримає низку позовів за воєнними полісами від суден, пошкоджених або втрачених морськими мінами, ракетними атаками та бомбардуваннями в зоні конфлікту в Чорному та Азовському морях. Страховики також можуть зіткнутися з претензіями за полісами морської війни від суден і вантажів, заблокованих або захоплених в українських портах та прибережних водах російською блокадою. [2]

Таблиця 1

Кількість страхових компаній в Україні за період 2013, 2020 та 2023 рр.

Рік	Кількість
2013	416
2020	210
2023	115

Рис. 1

Зменшення кількості страхових компаній в Україні з роками відбулися з різних причин, включаючи економічні труднощі, зміни в законодавстві, фінансову нестабільність компаній, консолідацію ринку та зростання конкуренції.

Кількість страхових компаній в Україні систематично зменшується. Десять років тому, на 1 липня 2013 року, на ринку функціонувало 416 страховиків, але на аналогічну дату цього року ця кількість скоротилася до 115. Зазначено, що 27 компаній покинули ринок протягом останнього року, що становить 19% загального зменшення, яке підтверджено Національним банком України. Підприємства припиняють свою діяльність як добровільно, усвідомлюючи відсутність фінансів

для здійснення необхідних операцій відповідно до вимог законодавства, так і примусово за рішенням регулятора - Національного банку України. За останній рік 6 страхових компаній припинили свою діяльність добровільно, тоді як 21 — за примусовим рішенням. Зокрема, 11 з них знялись з ринку після проведення регулятором перевірок та виявлення фактів порушення законодавства, а інші через те, що серед їхніх власників були представники країни-агресора - росії.

Припущений конфлікт в Україні, викликав підвищені ризики для індивідуумів та підприємств. Це призвело до різкого зростання попиту на різні види страхового покриття, такі як страхування майна, страхування від припинення бізнесу та, на жаль, страхування життя та здоров'я. Спільнота, стикаючись з невизначеністю війни, осознає важливість захисту від можливих збитків. [4]

Страхова галузь в Україні відреагувала на ці виклики, пристосовуючи існуючі політики та впроваджуючи нові продукти, спеціально розроблені для унікальних ризиків, пов'язаних із конфліктом. Страховики змушені були переглянути фактори ризику, враховуючи геополітичний ландшафт, можливість пошкодження майна та економічні наслідки війни. Це призвело до створення більш комплексних і спеціалізованих пакетів страхування, що надають страхувальникам більш виражений почуття безпеки у непередбачувані часи.

Значна частина страхових компаній зафіксувала великий зворотний вплив у вигляді зниження платежів на рівні 50-90%. Статистика вказує, що лише 5% компаній функціонують стабільно та без проблем. Приблизно 60% мають певні труднощі, а майже 30% стали свідками примусового припинення діяльності і лише частково відновили роботу, у той час як 10% взагалі не змогли відновити операційну діяльність. Таким чином, український страховий ринок перебуває на порозі найбільшої кризи за всі роки незалежності України.

На сьогоднішній день страхування – це не лише інструмент фінансового захисту, а й джерело збагачення економіки держави. Економісти вже давно говорять про позитивний вплив на розвиток країни, який здійснює інвестиційна функція страхових компаній. Зараз немає можливості робити навіть приблизні оцінки щодо кількісних параметрів впливу воєнних подій на економіку. [3]

ДЖЕРЕЛА

1. Пурій Г. М. Страховий ринок України: сучасний стан та проблеми розвитку. Ефективна економіка. 2018. № 10. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6609> (дата звернення: 29.11.2023).
2. Гаврилюк Д. С. Страхова діяльність в умовах повномасштабного вторгнення. 2023. № 10. – URL: https://www.mnau.edu.ua/files/nauk_prof_konf/zbirnyk-tez-19-04-23.pdf (дата звернення: 29.11.2023).
3. Пономарьова О. Б. Визначення проблем страхового ринку та їх вирішення. 2019. – URL: <http://global-national.in.ua/archive/5-2015/166.pdf> (дата звернення: 29.11.2023).
4. Марина А.С. Страховий ринок України в умовах війни. 2023. – URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/145/133> (дата звернення: 29.11.2023).

Лавроненко Г.Г.,

аспірант

Ніколайчук О.А.,

к.е.н., доц.

*Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського*

м. Кривий Ріг, Україна

АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФІНАНСУВАННЯ СФЕРИ ТОРГІВЛІ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

У ситуації воєнного конфлікту або зовнішньої військової агресії фінансування сфери торгівлі може стикатися зі значними викликами та змінами. Воєнні дії спричиняють нестабільність та ризик, що знижує інтерес інвесторів та банків до фінансування проєктів у сфері торгівлі. Фінансові установи стають більш обережними та обмежити доступ до кредитів.

Зміна геополітичних умов призведе до перегляду та перебудови ланцюгів постачання для зменшення ризиків. Компанії сфери торгівлі стають змушеними збільшувати витрати на забезпечення безпеки своїх операцій та працівників у зоні конфлікту. З іншого боку, умови повномасштабного вторгнення певним чином сприяють розвитку електронної комерції, яка може бути менш залежною від традиційних фізичних ринків та має можливість швидшого адаптування до змін.

Сучасна наука визнає торгівлю самою динамічною галуззю економіки, основним драйвером зростання, каталізатором стабільності національного ринку, деактиватором ризиків і загроз економічній безпеці країни. Концентрація торгівельного капіталу посилює на організованому ринку роздрібну торгівлю позицій торгівельних мереж. Розвинена і високоефективна сфера торгівлі, акумулюючи синергію від результатів господарювання, виконує, окрім економічних, також низку соціальних функцій: диктує стандарти якості й виступає контролюючою інституцією продукції, що споживається населенням; як частина національної системи життєзабезпечення запобігає виникненню негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз суспільним інтересам та людському потенціалу[1].

Дослідження ринку роздрібної торгівлі України продемонструвало, що у порівнянні з довоєнним 2021 роком роздрібні торгівельні мережі зменшили виторг майже на 300 млрд. грн., але залишаються критично важливими для функціонування економіки країни. Якщо у 2021 році виторг торгівельних мереж складав 1,44 трлн грн, то 2022р. цей показник дорівнював 1,16 трлн грн. І це навіть не враховуючи інфляцію, яка 2022 року склала, за офіційними даними 26,6%, тобто фактичний товарообіг торгівельних мереж впав значно сильніше [2].

На рис. 1 наведено обсяги та темпи приросту інвестицій у торгівлю протягом 2012-2022рр.

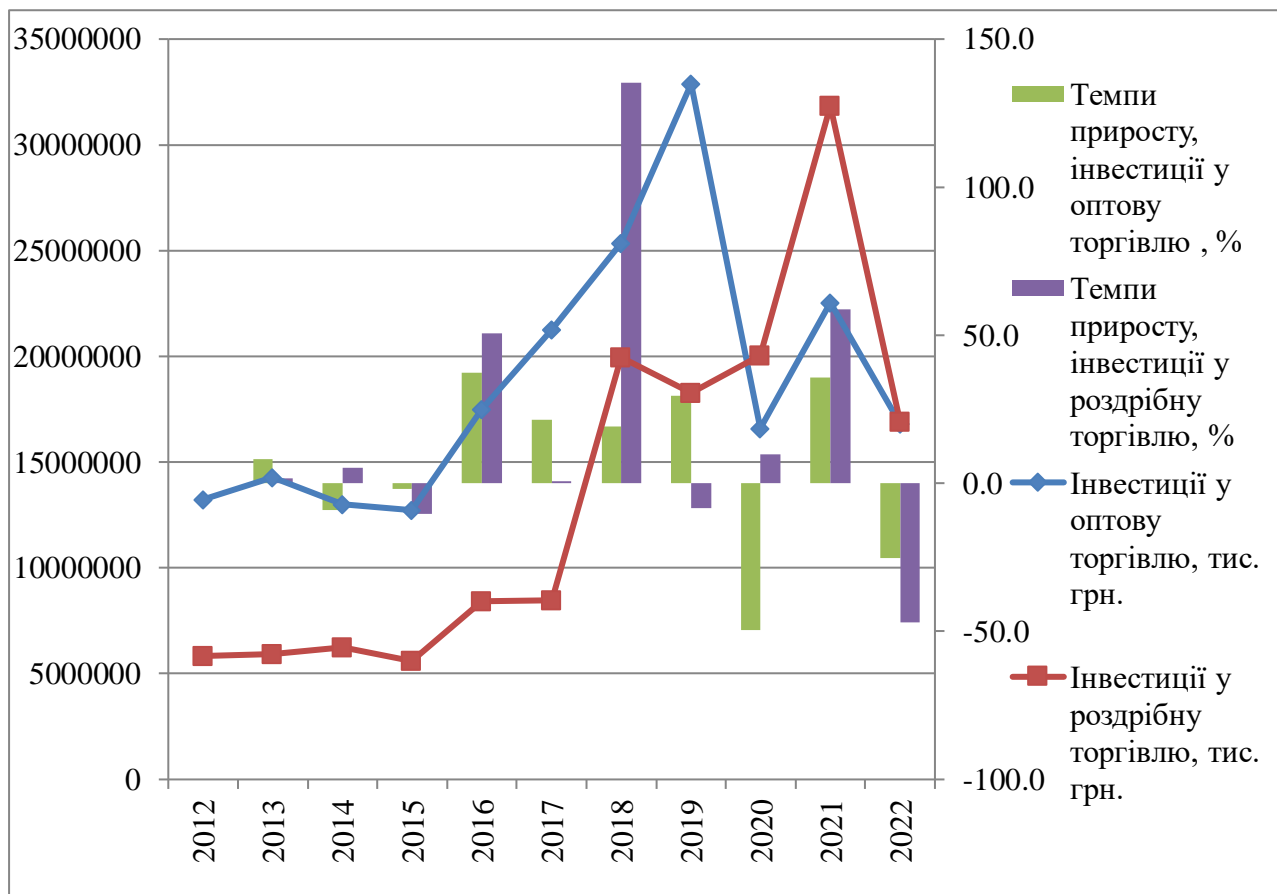

Рисунок 1 - Обсяги та темпи приросту інвестицій у торгівлю 2012-2022рр.
Джерело: за даними Держкомстату [3]

За даними рис.1, інвестиції і у оптову, і у роздрібну торгівлю знаходилися на відносно сталому рівні протягом 2012-2016рр., причому обсяг інвестицій у оптову торгівлю перевищував у 2-2,5 рази протягом цього періоду.

Після 2016р. почалося стрімке зростання обсягів у торговельну сферу. Протягом 2016-2019рр. темпи приросту обсягів інвестицій у оптову торгівлю становили 20-35%. Зростання інвестицій у роздрібну торгівлю відбувалося менш стало, щорічні темпи приросту коливалися від 1% до 135%. Середньорічний темп приросту обсягів інвестицій у роздрібну торгівлю протягом 2016-2021рр. становив 41% приросту щорічно.

Свого максимального значення інвестиції у оптову торгівлю досягли у 2019р. після чого зазнали різкого падіння у 2020р. – на 50%, що пов'язано з пандемією COVID-19 та вжитими карантинними заходами. Рівень відновлення у 2021р. становив всього 36% і не дозволив вийти на доковідні показники, після чого, з початком повномасштабного вторгнення обсяг інвестицій у оптову торгівлю знову впав на 25%, фактично до рівня показників кризового 2020р.

На відміну від інвестицій у оптову торгівлю, пандемія COVID-19 не спричинила значного впливу на інвестиції у роздрібну торгівлю, обсяги інвестицій у яку навіть зазнали незначного зростання у 2020р. – на 9,7%. Свого максимального значення обсяги інвестицій у роздрібну торгівлю досягли у 2021р., вперше за досліджуване десятиріччя зрівнявшись з обсягами інвестицій у оптову торгівлю.

Проте з початком повномасштабного вторгнення цей показник зазнав суттєвого падіння – на 46,8% протягом 2022р.

У таблиці 1 наведені зміни у показниках сфери торгівлі України з початком повномасштабного вторгнення.

Таблиця 1 - Зміни у показниках сфери торгівлі України з початком повномасштабного вторгнення

Показники	Кількість підприємств		Обсяг реалізованої продукції, млн. грн.	
	Оптова торгівля	Роздрібна торгівля	Оптова торгівля	Роздрібна торгівля
2020	173906	207180	2654221,26	970974,5977
2021	163035	198549	4164130,423	1180492,447
2022	136716	163887	2626595,687	110963,3172
Темпи приросту 2021/2020, %	-6,25	-4,17	56,89	21,58
Темпи приросту 2022/2021, %	-16,14	-17,46	-36,92	-90,60

Джерело: за даними Держкомстату [3]

За даними табл. 1, кількість підприємств у сфері торгівлі мала тенденцію до зниження ще до початку повномасштабного вторгнення. У 2021р. у порівнянні з 2020р. кількість підприємств оптової торгівлі знизилася на 6,3%, роздрібною – на 4,2%.

Перший рік війни пришвидшив падіння кількості торговельних підприємств: у 2022р. у порівнянні з 2021р. кількість підприємств оптової торгівлі знизилася на 16,1%, роздрібною – на 17,5%. І хоча темпи падіння зросли на 3-4 рази, вони є зовсім незначними у порівнянні з втратами обсягу реалізованої продукції.

Так, у 2021р. спостерігалось швидке зростання цього показника: для оптової торгівлі на 56,9% за рік, для роздрібною – на 21,6%. Проте з початком повномасштабного вторгнення ситуація кардинально змінилася. За перший рік війни оптова торгівля втратила 36,9% торговельного обороту, набагато критичніша ситуація у роздрібній торгівлі, яка за перший рік війни втратила 90% реалізації продукції у порівнянні з довоєнним роком.

Отже, ситуація з фінансуванням сфери торгівлі в умовах повномасштабного вторгнення стала надзвичайно складною. Спостерігається не тільки загальне зменшення кількості підприємств у сфері торгівлі, але і значний занепад обсягів продажів продукції через торгові мережі. Наразі багато підприємств торгівлі стикаються з труднощами в утриманні нормального режиму роботи через знижену платоспроможність споживачів та обмеження виробничих можливостей.

У цьому контексті необхідно шукати інноваційні підходи до фінансування та реорганізації сфери торгівлі, звертаючи увагу на розвиток онлайн-продажів, оптимізацію логістичних процесів та стратегічне партнерство з іншими галузями економіки. Такий комплексний підхід може допомогти компаніям у сфері торгівлі подолати труднощі та відновити стабільність в умовах невпевненості та кризи.

ДЖЕРЕЛА

1. Толпежніков Р.О., Толпежнікова Т.Г., Шишман Д.В. Світові тенденції та особливості розробки стратегії розвитку підприємств сфери ритейлу. Ефективна економіка. 2021. №6. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/6_2021/12.pdf. (дата звернення 21.11.23).
2. Офіційний сайт асоціації ритейлерів України. URL: <https://rau.ua/> (дата звернення 21.11.23).
3. Державний комітет статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> <https://www.eiti.gov.ua/> (дата звернення 21.11.23).

Лінник А. Д.,
здобувач ступеня бакалавра
Севастьяненко О. В.,
старший викладач кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
Державний торговельно-економічний університет,
м. Київ, Україна

РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Банківська система України - це основна ланка фінансово-кредитної сфери, яка є частиною економічної системи нашої держави. Вона відіграє важливу роль у забезпеченні стабільного суспільно-економічного розвитку. Від її ефективної роботи залежить фінансова стійкість як окремих суб'єктів, так і економіки держави в цілому. Одним з важливих елементів, що закладають довіру до банківської системи, є інститут банківської таємниці. Належне правове регулювання таємної інформації має забезпечувати баланс інтересів банку та клієнта, а також сприяти стабільності соціально-економічних та правових відносин в країні. Дотримання принципів захисту банківських даних підвищує довіру громадян до банківської системи та має позитивний вплив на розвиток економіки та суспільства в цілому.

У сфері міжнародного регулювання банківської діяльності провідна роль належить регуляторним та наглядовим механізмам, особливо це стосується питань управління банківськими ризиками. Зокрема, у Базельських принципах ефективного банківського нагляду, а також у нормативних актах Європейського Союзу щодо діяльності кредитних організацій, ключовим є запровадження пруденційних стандартів, вимог до достатності капіталу, ліквідності, кредитних процедур, звітності тощо. Їх дотримання має забезпечити надійне функціонування банківської системи та запобігти накопиченню надмірних ризиків окремими банками чи банківським сектором загалом.

Інститут банківської таємниці має тривалу історію, що сягає своїм корінням у XVIII століття. Зокрема, у 1713 році у Швейцарії вперше було закріплено гарантії конфіденційності банківських вкладів з метою забезпечення їх недоторканності. З того часу принцип банківської таємниці набув широкого розповсюдження як один із ключових елементів відносин між банками та клієнтами [1].

У правових системах більшості європейських держав інформація щодо банківських рахунків клієнтів та операцій за ними охоплюється режимом банківської таємниці. Відповідно до нього такі відомості не підлягають розголошенню та поширенню без законних на те підстав.

Єдиним винятком, коли банки зобов'язані надавати дані про рахунки чи фінансові операції клієнтів, є запит правоохоронних органів у рамках кримінального провадження стосовно конкретної фізичної або юридичної особи. Тож доступ до банківської інформації, що містить таємницю, можливий виключно за умов наявності відповідної процесуальної підстави та стосовно чітко визначеного

суб'єкта. Це забезпечує баланс між конфіденційністю банківської діяльності та інтересами кримінального судочинства.

Банківська діяльність у Німеччині регламентується комплексом нормативно-правових актів, що встановлюють жорсткі вимоги та стандарти. Зокрема, правові засади функціонування кредитних організацій визначає спеціальний Закон про кредитні установи, який, однак, не містить окремих положень щодо банківської таємниці. Водночас принцип конфіденційності банківської діяльності ґрунтується на відносинах взаємної довіри між банком та клієнтом. Це покладає обов'язок на працівників банку не розголошувати відомості, отримані під час роботи, навіть після звільнення. Доступ правоохоронних чи податкових органів до банківської інформації або рахунків можливий лише за рішенням суду. Такі запобіжні заходи дозволяють досягти балансу приватних інтересів та суспільних потреб [2].

Правове регулювання банківської таємниці у Великій Британії ґрунтується на принципах та підходах, сформованих судовими прецедентами. Зокрема, у ряді прецедентних рішень суд встановив, що обов'язок банку щодо нерозголошення конфіденційної інформації про фінансові операції клієнтів не є абсолютним. За певних умов, зокрема на обґрунтовану вимогу державних органів, банк все ж таки змушений розкрити відповідні дані. Водночас з метою удосконалення правового регулювання у сфері збереження банківської таємниці, у Великій Британії було прийнято спеціальний Кодекс добросовісної банківської практики. Цей документ містить низку суворих вимог щодо забезпечення конфіденційності інформації про клієнтів банків [3].

Особливістю правового регулювання банківської таємниці у Сполучених Штатах Америки є створення спеціалізованих підрозділів у складі банківських департаментів кожного штату. Ці аналітично-розвідувальні органи не належать до правоохоронних, проте здійснюють збір, аналіз та опрацювання інформації щодо можливих протиправних діянь у банківській сфері. За наявності фактів, які свідчать про ознаки злочинної діяльності, такі підрозділи активно співпрацюють з поліцією та іншими компетентними органами з метою своєчасного реагування та припинення виявлених порушень закону [4].

Прийняття спеціального законодавства про банківську таємницю надало можливість вищезгаданим органам діяти у правовому полі та на законних підставах вимагати надання конфіденційної інформації від банківських та інших фінансових установ.

Щодо регулювання банківської таємниці в Україні, тут варто звернутися до Закону України «Про банки та банківську діяльність», де сказано, що зміст відомостей, що становлять банківську таємницю визначено як «інформацію щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку у процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним або стала відомою третім особам при наданні послуг банку або виконанні функцій, визначених законом, а також визначена у цій статті інформація про банк...» [5].

Цивільний кодекс України у ст. 1076 трактує термін ширше, ніж вищевказаний закон, оскільки відносить до неї взагалі конфіденційні дані про клієнта. Водночас кодекс не охоплює інформацію про клієнтів інших банків, котра може бути

окреслена в договорах та операціях. Правовий режим є ключовим елементом банківської таємниці як правової категорії та комплексного поняття. Він являє собою комплекс правових засобів, способів, типів і методів регулювання. Банківська таємниця містить: відомості про клієнта, отримані під час обслуговування; інформацію певного змісту, визначеного законом; дані з обмеженим доступом як різновид правового режиму [6].

Важливу роль в системі безпеки діяльності кожного банку та усієї сукупності суб'єктів банківської системи належить правильному врегулюванню відносин банківської таємниці. Ключовим елементом системи захисту банківської таємниці є налагодження належних взаємовідносин банку з власним персоналом. Адже саме працівники банку безпосередньо працюють з конфіденційною інформацією та документами, що містять банківську таємницю. Тому встановлення чітких правил та процедур доступу працівників до таких даних, а також їх використання і поширення, є запорукою надійного захисту банківської таємниці. Крім того, важливими є ретельний підбір кадрів, постійне підвищення їх кваліфікації з питань безпеки, а також мотивація працівників до сумлінного ставлення до обов'язку щодо нерозголошення відомостей, які містять банківську таємницю.

Таким чином, банківська система становить ключову роль у забезпеченні стабільності та розвитку економіки будь-якої країни. Ефективне функціонування банківської системи неможливе без належного рівня довіри з боку клієнтів та суспільства в цілому. Одним з основних елементів, що формує надійність даних, є дотримання принципу конфіденційності банківської діяльності та гарантії нерозголошення банківської таємниці. Аналіз міжнародного досвіду свідчить, що в багатьох країнах правове регулювання банківської таємниці має певні особливості та ґрунтується як на нормах законодавства, так і на принципах та стандартах, вироблених судовою практикою. Тому, вдосконалення механізмів регулювання банківської таємниці з урахуванням позитивного закордонного досвіду має стати важливим напрямом розвитку банківської системи та фінансового сектору України загалом. Це сприятиме посиленню довіри з боку клієнтів, підвищенню конкурентоспроможності банків, а також стабільності та безпеці банківської системи.

ДЖЕРЕЛА

1. Koroleva V. V., Liashenko L. V. FORMATION OF BANKING ACTIVITY IN UKRAINE AND BANKING SECRECY. *Legal Bulletin*. 2022. Vol. 76, no. 4. P. 54–61. URL: <https://lbku.krok.edu.ua/index.php/legal-bulletin/article/view/346/285> (date of access: 29.11.2023).
2. Germany - Banking Systems | Privacy Shield. *Digital Privacy Framework*. URL: <https://www.privacyshield.gov/ps/article?id=Germany-Banking-Systems> (date of access: 29.11.2023).
3. Ritson-Candler J., Sanders K., Higgs N. Private banking confidentiality provisions in United Kingdom. *Lexology*. URL: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=d5903941-fc4a-4383-9150-83cbbabbe820> (date of access: 29.11.2023).

4. 1. Characteristics of liability for disclosure of bank secrecy in Europe and the United States / V. Cherniei et al. *JURÍDICAS CUC*. 2023. Vol. 19, no. 1. URL: <https://revistascientificas.cuc.edu.co/juridicascuc/article/view/4598/4892> (date of access: 29.11.2023).
5. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 29.11.2023).
6. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 29.11.2023).

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БАНКІВНИЦТВІ

Фінансовий сектор одним із перших почав освоювати інформаційні технології. За останні 10 років з'явилися додатки, що дають змогу проводити деякі операції, не виходячи з дому. І навіть з'явилися онлайн банки, які взагалі не мають філій.

Минуло 70 років з моменту появи першої банківської картки до активної цифровізації фінансового сектору. Перші картки з магнітною смугою з'явилися в США в 1950-х роках, а банкомати - приблизно через 10 років. Термін "цифровізація" ще не увійшов у вжиток, але перші кроки до майбутнього розвитку вже було зроблено. Прогрес ішов повільно, й тільки 2020 року цифровізація банків почала розвиватися стрімкими темпами - інакше було б неможливо утримати клієнтів у нових умовах.

Наразі всі ознаки вказують на розвиток штучного інтелекту (ШІ, англ. *artificial intelligence, AI*) і потенціал для подальшого зростання цифрових фінансових послуг. 56% фінансових установ по всьому світу вже включили цифрову трансформацію як ключову частину своєї бізнес-стратегії. Передумовами для цифровізації фінансового сектору є низька норма прибутку на банківські послуги, прагнення банків до партнерства зі стартапами та технологічними компаніями й втрата банками монополії на традиційні послуги. В результаті банки можуть досягти хороших результатів і зміцнити свої позиції на ринку. Вже відомо, що цифровізація банківських процесів дала змогу знизити витрати банків на 10-15%.

ШІ - одна з передових сучасних технологій, застосування якої можливе практично в будь-якій сфері діяльності. Під час осмислення перспектив розвитку ШІ чимало програмістів і передових менеджерів цифровізації підприємств доходять висновку, що оскільки дані та технології традиційно є показниками роботи банку, драйвери та концепції, такі як ШІ, в банківській справі, очевидно, змінюватимуть правила гри.

ШІ, безумовно, націлений на значне спрощення банківських процедур і процесів, і, розширюючи сферу автоматизації, технологія справді може зробити процес ефективнішим і продуктивнішим одночасно. Автоматизований процес має більш стабільні характеристики роботи порівняно з ручним. Банки мають гарантувати забезпечення конфіденційності даних клієнтів, безпеку руху інформаційних та грошових потоків, де певну роль може відіграти ШІ.

ШІ - це коли машина імітує людський розум, самостійно здійснює розумовий процес. Комп'ютери сконструйовані таким чином, що можуть виконувати безліч дій, деякими з них є навчання, розпізнавання мови, сприйняття, планування, міркування, розв'язання проблем, здатність керувати і переміщати об'єкти навколо. Таким чином, розвиток застосування ШІ фокусує увагу на створенні інтелектуальних машин, які працюють і реагують, як люди.

ШІ продовжує швидко поширюватися в галузях, які значною мірою залежать від даних, - це практично всі галузі промисловості. Сектор фінансових послуг не є винятком. Дослідження PricewaterhouseCoopers фіксує, що 52 % керівників індустрії фінансових послуг наразі вкладають "суттєві" інвестиції у ШІ, і 72 % осіб, які приймають бізнес-рішення, вважають, що ШІ буде бізнес-перевагою в майбутньому.

Машинне навчання (МН, англ. *machine learning, ML*) - клас методів ШІ, характерною рисою яких є не пряме розв'язання задачі, а навчання в процесі застосування розв'язань безлічі подібних задач. Для побудови таких методів використовують засоби математичної статистики, чисельних методів, методів оптимізації, теорії ймовірностей, теорії графів, різні техніки роботи з даними в цифровій формі. МН стало постійним елементом у FinTech (фінансові технології), створюючи майже безмежні можливості, оскільки воно продовжує розширюватися і розвиватися.

Згідно зі звітом PWC Fintech Trends India за 2017 р., глобальні витрати на штучний інтелект досягли 5,1 млрд дол. У звіті IHS Markit "штучний інтелект у банківській справі" прогнозується, що витрати зростуть і сягнуть 300 млрд дол. до 2030 р. Це свідчить про те, що ШІ досяг тієї точки, коли він стає доступним та ефективним для впровадження в фінансовий сектор. Що більше технологічні підприємці знають про нові фінансові технології, то краще вони будуть підготовлені для створення технологічних стартапів, призначених для залучення прибуткових інвесторів і покупців із банківської галузі.

Банки відіграють важливу роль у розвитку фінансового життя сучасного суспільства та світової економіки, обробляючи готівку, кредити та інші фінансові операції. Банки допомагають клієнтам відстежувати свої витрати та заощадження, мотивують їх заощаджувати гроші та заробляти відсотки для безпечного майбутнього. Це стимулювання, своєю чергою, допомагає банкам надавати фінансову допомогу для розвитку галузей промисловості.

Оскільки банківська галузь відіграє значущу роль у розвитку світової економіки, доцільно, щоб кожна фінансова операція, що здійснюється через банки, була належним чином документована. Для цього банки насамперед використовують комп'ютерні технології, що забезпечують формування масивів баз даних. Багато з віддалених каналів обслуговування, які банки використовують для своїх операцій, проходять через банкомати, пошту, телефонний банкінг, інтернет-банкінг і мобільний банкінг. Банківська система настільки добре пов'язана, що кожен транзакцію може бути відстежено, і обмін інформацією може бути здійснено з будь-якої частини світу за умови підключення до цих мереж. Діяльність банківського світу здійснюється за допомогою комп'ютерів і мереж, і цю можливість банкам надає ШІ.

Найсуттєвішою частиною цього процесу є машинне навчання в банківській галузі, яке здатне взаємодіяти з людьми, ухвалюючи рішення про заохочення клієнтів. Основна мета ШІ в банківській сфері - отримання уявлення про вподобання клієнтів, рівень їхньої задоволеності банківськими послугами, сприяння у визначенні майбутніх очікувань клієнтів щодо нових фінансових продуктів і технологій.

Банківська індустрія використовує ШІ у різних напрямках:

➤ ШІ допомагає збільшити дохід, швидше ухвалювати рішення та вибудувати відносини з клієнтами. Наявність штучного інтелекту не тільки гарантує задоволеність клієнта, а й допомагає банкам підтримувати ефективне функціонування бек-офісу.

➤ Як віртуальний співрозмовник ШІ допомагає клієнтам дізнатися деталі транзакцій, склад пропонованих додаткових послуг. За допомогою чат-ботів банки можуть зрозуміти вимоги кожного клієнта, сформувані правильні комерційні пропозиції, реалізувати програми лояльності.

➤ ШІ має унікальну здатність до виявлення і мінімізації ризику банківського шахрайства. Коли відбуваються кібератаки, спрямовані на фінансове шахрайство, постраждалій людині та банку дуже важко впоратися з ними без виявлення ШІ факту проникнення в систему. Що швидше надійде відповідь від ШІ про загрозу, то швидше її буде усунуто - це допомагає банку зберегти своїх постійних клієнтів. Одним із способів виявлення банківського шахрайства є сканування великих транзакційних даних і відстеження будь-яких неортодоксальних дій або нерегулярних моделей поведінки.

➤ Оцифрування послуг, що використовує підтримку технології для перетворення даних у цифровий формат. Є багато переваг використання оцифрування в банківській галузі, які дають змогу досягти таких цілей:

- ✓ підвищення якості обслуговування клієнтів;
- ✓ оптимізація часових витрат як для клієнта, так і для банку;
- ✓ зниження ймовірності ризику людської помилки;
- ✓ формування лояльності клієнтів;
- ✓ забезпечення руху грошових потоків;
- ✓ організація безготівкових розрахунків.

Коли технології ШІ впроваджуються в банківську практику, вони допомагають ефективно досліджувати базу даних і полегшують банкам формування рекомендацій, прогнозів і виконання спеціалізованих фінансових консультацій для клієнтів. За допомогою цих додатків можна швидко отримати інформацію про фінансові стратегії, кредитні ставки та майбутній прогрес ринку.

Наукова полеміка щодо можливостей ШІ в індустрії фінансових послуг поширюється сьогодні на тлі значного інтересу, що формується навколо технологій. Сукупна потенційна економія витрат для банків від додатків, побудованих на основі ШІ, оцінюється в 447 млрд дол. до поточного року.

Наразі банки фінансують розроблення застосування технологій ШІ в таких напрямках:

1. *Персоналізоване фінансове керівництво.* Штучний інтелект допоможе клієнтам ухвалювати прості та швидкі фінансові рішення щодо отримання актуальної інформації про поточну структуру ринку, пропозицій щодо фінансових продуктів, у які доцільно інвестувати.

2. *Інтерактивні системи голосового реагування (IVRS).* Автоматизована голосова система допомагає під час взаємодії з клієнтами, маршрутизації дзвінків до

відповідних банківських підрозділів, інформування та поточного консультування клієнтів.

3. *Служба підтримки клієнтів.* У доступному для огляду майбутньому служби підтримки клієнтів залишаться невід'ємною частиною банківських та інших фінансових послуг, тому машинне навчання в цій галузі має життєво важливе значення. Вкладення в чат-боти обробки й автоматизації викликів для багатьох із найбільших банків є пріоритетними, і їхні розробки зосереджені значною мірою в цій царині, щоб поліпшити обслуговування клієнтів, одночасно збільшуючи дохід.

4. *Безпека та виявлення шахрайства.* МН може використовувати алгоритми для ідентифікації ознак шахрайства щодо конкретних дій, забезпечуючи поліпшену автентифікацію користувача шляхом аналізу різних факторів. AI- і ML-інновації в галузі безпеки та виявлення шахрайства безпосередньо впливають на обслуговування клієнтів.

5. *Мобільний банкінг.* ШІ в мобільному банкінгу принципово змінює сприйняття клієнта. Основною передумовою мобільного банкінгу є надання банківських послуг у цілодобовому режимі, а також надання співробітникам служби підтримки клієнтів можливості зосередитися на більш складних завданнях. Наприклад, Erica, чат-бот Bank of America, віртуальний помічник на основі штучного інтелекту, може допомогти клієнтам перевірити баланс, нагадати їм про рахунки і відповісти на питання, пов'язані з банком.

6. *Алгоритмічна торгівля.* Аналіз тисяч фрагментів даних одночасно дозволяє МН оцінити як очікуваний прибуток, так і потенційний ризик, а також отримати надійну оцінку, засновану на Q-learning, що допоможе в ухваленні комерційних рішень.

Останнім часом банки по всьому світу впроваджують біометрію для перетворення й автоматизації процесів KYC (англ. Know your customer, укр. "Знай свого клієнта"). Банки дедалі частіше застосовують біометричну ідентифікацію клієнтів для здійснення операцій з використанням мобільних пристроїв, таких як смартфон, ПК або планшет. Клієнти можуть або використовувати вбудовані біометричні датчики пристроїв, або приєднати до них портативне біометричне обладнання за допомогою кабелю USB або підключення Wi-Fi.

Біометрія вже потрапила в основний потік інтересів клієнтів у світі з появою дедалі більшої кількості пристроїв, що використовують наразі біометричну аутентифікацію як систему безпеки. Технологія поступово стала стандартом для автоматизації процедур KYC у банках, охороні здоров'я, роздрібній торгівлі та інших установах. Вважається, що біометрія має великий потенціал для перетворення процесів KYC і в кінцевому підсумку забезпечує кращий досвід роботи з клієнтами.

Із проведеного дослідження стає очевидним, що майбутній розвиток ШІ та МН буде також пов'язаний із біометрією. Перспективу розвитку мають напрямок аналізу біометричних даних штучним інтелектом під час підбору фінансових продуктів, динамічне відстеження реакції клієнта на інтонацію спілкування його з працівником банку через камери широкої роздільної здатності із захопленням міміки обличчя в реальному часі. За умови колаборації цих технологій відбудеться спрощення спілкування працівника банку з клієнтом під час підбору кредитних продуктів, адже

за допомогою оцінювання біометричних даних ШІ банку зможе підвищити ефективність оцінювання можливості клієнта погашати кредити.

ШІ і МН з аналітикою біометрії поглиблюють поняття штучного інтелекту в бік наділення його феноменологічною характеристикою і здатністю до абстрактного мислення. Насамкінець зазначимо, що вплив машинного навчання не закінчується банківською сферою. Одним із перспективних напрямів використання ШІ і МН є аналіз новинних сюжетів, соціальних мереж та аналогічних джерел для прогнозування впливу соціальних факторів на динаміку індикаторів ринку. Ці ключові фактори мають набагато сильніший вплив на ринок, і здатність МН враховувати їх на додаток до жорстких умов конкурентного ринку, безсумнівно, вплине на розвиток економіки.

Таким чином, клієнтоорієнтованою метою впровадження штучного інтелекту в банківський сектор є забезпечення персоналізованих і високоякісних умов для формування задоволеності клієнтів паралельно з ефективними і такими, що заощаджують час, послугами.

ДЖЕРЕЛА

1. Кравченко, В. (2023). СУЧАСНА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ. *Сучасна інженерія та інноваційні технології*, 4(25-04), 62–67. <https://doi.org/10.30890/2567-5273.2023-25-04-066>
2. PwC Global Annual Review 2021 (англ.). <https://www.pwc.com/gx/en/about-pwc/global-annual-review-2021/downloads/pwc-global-annual-review-2021.pdf>
3. Blurring lines between technology and financial services. URL: <https://www.pwc.in> (Accessed: 29.12.2017).
4. *Kul Bhushan*. Artificial Intelligence in Indian banking: Challenges and opportunities // Livemint. July 9, 2018. URL: <https://www.livemint.com/AI/v0Nd6Xkv0nINDG4wQ2JOvK/Artificial-Intelligence-in-Indian-banking-Challenges-and-op.html>.
5. The Digital Trends You Need to Know to Stay Competitive. URL: <https://www.businessinsider.com/intelligence>

Матей С.Ю.
здобувач ступеня бакалавр
Горбатюк В.В.
викладач

*Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

СУЧАСНІ МЕТОДИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СИСТЕМОЮ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

На сьогоднішній день, під впливом воєнного стану та пандемії, економіка України зазнає значних змін. За рахунок цих факторів складно охарактеризувати майбутній стан зовнішнього та внутрішнього середовища підприємств. У зв'язку з цим, стратегічне управління фінансами набуває ключового значення для успішного функціонування підприємства та забезпечення його конкурентоспроможності. Незважаючи на велику кількість наукових робіт, присвячених даній темі, проблема залишається актуальною.

Аналізуючи сферу фінансової системи організації у поєднанні з особливостями стратегічного управління, можна виділити ключові методи, за допомогою яких підприємство може залишатися на етапі стабільності під час економічної кризи.

Аналіз та прогнозування. Глибокий аналіз допоможе оцінити поточний фінансовий стан підприємства та виявити слабкі місця. Прогнозування грошових потоків, у свою чергу, дозволить зрозуміти, які фінансові труднощі можуть виникнути у майбутньому.

Ліквідність та управління оборотним капіталом. Важливо підтримувати достатній рівень ліквідності для забезпечення оплати нагальних витрат та обслуговування зобов'язань. Для ефективного управління запасами та платіжними обов'язками підприємству потрібно на деякий час мінімізувати рівень запасів та відстрочити платежі там, де це можливо, без порушення умов договорів.

Раціоналізація витрат. Перш за все, треба провести ретельний аналіз всіх витрат та визначити ті, які можна скоротити або оптимізувати. В умовах економічної кризи важливим кроком може стати прийняття та реалізація критичних рішень. Іноді дуже важливо своєчасно прийняти рішення щодо звільнення працівників, скорочення проектів та інших заходів. Це допоможе уникнути додаткових витрат на період зменшення обсягів продажу. [2]

Залучення фінансування. На момент зменшення прибутку, головною задачею менеджерів є пошук нових джерел фінансування. Керівництво має розглянути можливості отримання кредитів, приваблення інвестицій або отримання грантів. Проведення відкритих переговорів з банками та іншими кредиторами щодо умов погашення зобов'язань дозволить уникнути банкрутства. [4]

Станом на вересень 2023 року на офіційному сайті Міністерства економіки України була розміщена інформація про виділення 211 млн. грн. грантів 47-ми підприємствам переробної галузі для розвитку бізнесу за програмою «Робота».

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

Таким чином, підтримка українських компаній сприятиме підвищенню обсягів виготовлення готової продукції з високою часткою доданої вартості як для експорту, так і для українських споживачів. [3]

Окрім того, з початку поточного року 10 тисяч українських агропідприємств отримали банківські кредити на розвиток господарств на суму 53,65 млрд. грн.. Більше 8-ми тисяч підприємств отримали кредити за державною програмою «Доступні кредити 5–7–9 %», загальна сума яких склала 31,9 млрд грн. Згідно з даною програмою аграрії мають змогу взяти кредит в межах 90 млн. грн. під 5–9 % річних. Відсоток буде залежати від категорії кредиту. [1]

Планування та аналіз подальших дій. Невід’ємним етапом у проведенні фінансової стратегії є створення плану відновлення підприємства, який враховує різні сценарії виходу з кризи. В ході розробки деталей, треба визначити ключові ризики та розробити стратегії їх управління.

Комунікація та заохочення команди. Не менш впливовим нематеріальним методом стратегічного управління організацією вважається ефективна комунікація. Керівництво повинно інформувати працівників, клієнтів та інших зацікавлених сторін про взяття заходів та плани вирішення ситуації. Враховуючи психологічний вплив війни та пандемії на населення, потрібно забезпечити підтримку та мотивацію команди для збереження ефективності працівників.

Сучасні методи стратегічного управління фінансовою системою дозволяють українським підприємствам адаптуватися до змін у глобальному економічному середовищі та забезпечити стабільний розвиток. Розуміння та впровадження цих методів є важливим етапом для досягнення фінансової стійкості та конкурентоспроможності.

ДЖЕРЕЛА

1. Близько 54 млрд гривень банківських кредитів виплатили аграріям на розвиток підприємств / Урядовий портал. 2023. 14 вер. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/blyzko-54-mlrd-hryven-bankivskykh-kredytiv-...>
2. Волошук Л.О. Концептуальні засади управління економічно-безпечним інноваційним розвитком промислового підприємства та формування його аналітичних інструментів. Економіка: реалії часу. 2015. № 1 (17). С. 234-241. URL: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n1.html> (дата звернення 10.11.2022 р.).
3. Єробота: 211 млн. грн. грантів від держави отримають переробні підприємства / Міністерство економіки України. 2023. 04 вер. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=2762a5db-51aa-421a-ac7e...>
4. Хринюк О.С., Корчовна М.Р. Роль фінансової стратегії в управлінні фінансовою безпекою підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. № 7. С. 376-378. URL: <http://globalnational.in.ua/archive/7-2015/82.pdf> (дата звернення 10.11.2022 р.)

Матлаєва К. О.,
здобувач ступеня бакалавра
Рудик Н. В.,
доцент кафедри фінансів, кандидат економічних наук
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна

ФІСКАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ: ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Постановка проблеми. Усі війни є в перу чергу війнами економік, тому головна задача фіскальної функції на сьогоднішній день - забезпечити наповнення державного бюджету та одночасно адаптувати податкове навантаження і податкові правила до воєнних умов, для сприяння виживанню бізнесу в умовах війни. Одним з бюджетоутворюючих податків, що стабільно забезпечує наповнення державного бюджету є ПДВ, який одночасно є найбільш проблемним податком, оскільки має унікальний досвід електронного адміністрування, що постійно критикується по причині відволікання оборотних ресурсів, непрозорості, можливості ручного керування та складності бюджетного відшкодування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням пов'язаним з функціонуванням податку на додану вартість присвячені праці вітчизняних науковців та практиків: В. Андрущенко [1], Т.Семененко [2], А. Скрипника [3], Т. Паянок [3], О.Дзюба [4], Г. Морозова [5], Є.Руденко [5], Л.Юрчишина [8], М.Прищак [8] та багато інших.

С. В. Мельник [6], в своєму дослідженні розглядав ПДВ, як ефективний інструмент акумулювання доходів бюджету та порівнював досвід застосування податку в інших країнах, Г.С.Морозова [5] досліджувала вплив податку на додану вартість на формування доходів державного бюджету України, С.О.Шевченко [7] досліджував проблеми справляння та шляхи їх вирішення. Однак, незважаючи на численні дослідження різноманітних аспектів функціонування податку на додану вартість, детальнішого дослідження потребує питання впливу такого податку на доходи Державного бюджету України під час воєнного стану та визначення проблемних питань щодо функціонування ПДВ в Україні і напрямів їх вирішення для підтримки бізнесу в такі складні часи.

Виклад основного матеріалу. Аналіз доходів державного бюджету України за 2023 рік свідчить про значну роль ПДВ в його наповненні, податок на додану вартість з вітчизняних товарів становить 7.26 % , а податок на додану вартість з іноземних товарів становить 12.94% від загальних податкових надходжень. Воєнний стан значно змінив паритет структури податку, майже порівнявши відсоткове співвідношення імпортний ПДВ/вітчизняний ПДВ 12% до 14% в 2022 році, до 12,94 до 7,26% в 2023 році (рис 1).

Податок на додану вартість є найбільш корумпованим податком, система визнання ризикованими платників податків, блокування податкових накладних потребують суттєвих змін та є приводом нарікань платників податків. За різними оцінками, в митній та податковій сфері корупційна складова становить 100-300

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

млрд. грн щорічно. Це підтверджує рейтинг економічних свобод, в якому Україна займає 126 місце в рейтингу економічної свободи, 77 в рейтингу Global entrepreneurship index[10]. Високий рівень тиску податкової на бізнес (блокування податкових накладних, вимагання хабарів, відмова відшкодування ПДВ тощо — більше 20% підприємців стикнулися з таким явищем протягом останніх 2 років). Це підтверджується статистикою ДПС, в Україні зростає кількість ризикових платників ПДВ. Перед початком війни, станом на 01.02.2022 року, кількість ризикових платників становила 41 548, або 24,4%, станом на 01.07.2023 кількість становила вже 50 636, або 32%. Ця тенденція є негативною при зменшенні кількості платників ПДВ[11].

Наявні низькі темпи економічного зростання під час війни впливають на ПДВ досить сильно, оскільки податок знаходиться в прямій залежності від доданого продукту. Зараз, за прогнозами Міністерства економіки, можна говорити про мізерні темпи відновлення економіки (4% у 2023 порівняно з падінням у 35% у 2022 році), потрібно ухвалювати проривні рішення в податковій сфері для підтримання бізнесу.

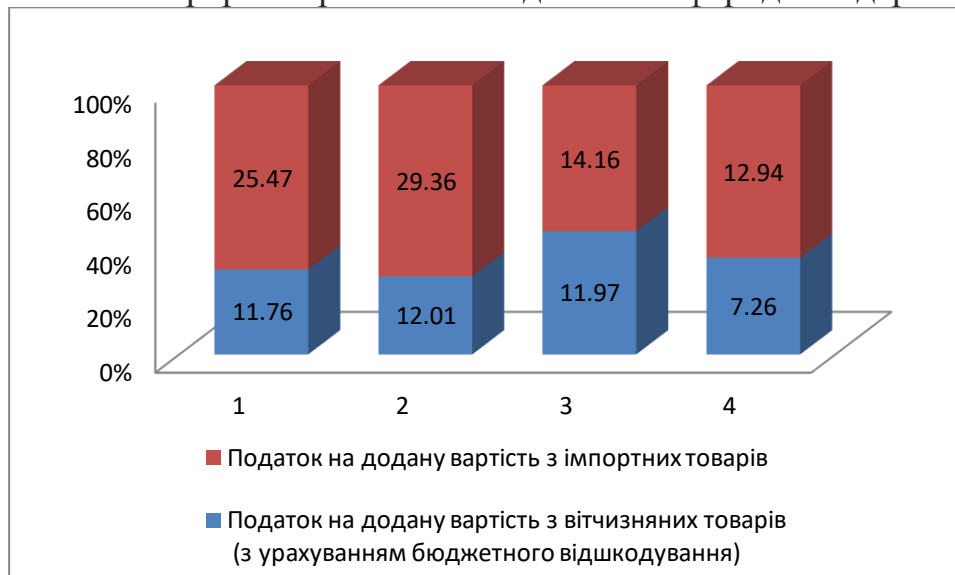

Рис.1 Структура надходжень ПДВ 2020-2023 роки в розподілі видів, створена на підставі даних Міністерства фінансів України [9].

Необхідно зазначити про високий рівень оптимізації (ухилення від сплати) податків. До 90% бізнесів змушені шукати спосіб оптимізувати виплати заробітної плати, 70% оптимізують сплату ПДВ за дослідженнями Advanter Group.

Отже, у сфері застосування податку на додану вартість існує множинний спектр проблем щодо його адміністрування та відшкодування, які набувають все більшої ваги та потребують негайної їх ідентифікації та усунення. Найбільш актуальними проблемами у цій сфері на сьогоднішній момент є: адміністративна важкість; істотний вплив на загальний рівень цін; високі адміністративні витрати на організацію процесу нарахування й утримання податку; наявність великої заборгованості за відшкодуванням ПДВ та складність процесу відшкодування.

Висновки. Вивчення ролі ПДВ як джерела наповнення державного бюджету дало змогу підтвердити його визначальну роль і фіскальне значення, що є незмінними при війковому стані. Податок на додану вартість є

бюджетоутворюючим податком, його відсоток наповнення податкової частини відносно стабільний.

Дослідивши недоліки функціонування податку на додану вартість, можна запропонувати наступні напрями вдосконалення механізму справляння ПДВ:

- Максимальне спрощення процесу виведення платників податків з ризикових в короткі строки розгляду звернень, введення відповідальності за перешкоджання бізнесу, прозорий механізм та доступність перегляду критеріїв включення в статус ризикових платників податку на додану вартість;

- Доступність до огляду показників податкового навантаження по галузям та регіонам

- Полегшення механізму відшкодування податку з бюджету для забезпечення стабільності механізму

- Зменшення штрафів за несвоєчасну реєстрацію ПН та несвоєчасну сплату податку в бюджет при умові блекаутів, відсутності інтернету, або інших важливих факторах

- Забезпечення не лише каральної функції фіскальним органом, а ще й попередження про можливі порушення.

ДЖЕРЕЛА

1. Імплементация европейских ценностей та технологій оподаткування в Україні: монографія / Т. Тучак, Л. Кашпур, І. Прокопенко та ін., за заг. ред. д.е.н. В. Л. Андрущенко. Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. 284 с.

2. Семененко Т. Проблемні питання обліку податкових зобов'язань з ПДВ у контексті Податкового кодексу України / Т. Семененко // Бухгалтерський облік і аудит. – № 7 – 2011. – с. 42-45.

3. Фіскальне значення податку на додану вартість/ А. Скрипник, Т. Паянок , УДК 336.226.12 .

4. Особливості нарахування та сплати ПДВ за податковим кодексом України/ О.Дзюба/ УДК 336.226.322 (045)

5. Вплив податку на додану вартість на формування доходів державного бюджету України/ Г.Морозова/Економічна наука УДК 336.226.322:336.2(477)

6. ПДВ як ефективний інструмент акумулювання доходів бюджету/ С.В. Мельник, УДК: 336.221.22

7. ПДВ: проблеми справляння та шляхи їх вирішення/ С. О. Шевченко/ УДК 336.22

8. Податкові новації та моделювання надходження ПДВ до бюджету в умовах військового стану/Л. В. Юрчишена, М. Р. Прищак/ Економіка та організація управління/№ 3(47) (2022)

9. Сайт міністерства фінансів України/<https://www.mof.gov.ua/uk>

10. https://entrepreneurship.de/en/competition?gad_source=1&gclid=CjwKCAiAgeeqBhBAEiwAoDDhn6zA2OUKl0xCp68LgRN37-W4-HjI-miU6-oMP6EsV3patIEokICGORoCC9cQAvD_BwE

11. Інформація Н.Южаніна на офіційній сторінці <https://t.me/ninayuzhanina/1361>

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ЕКОНОМІЧНИХ ФАКТОРІВ НА ШВИДКІСТЬ ОБІГУ ГРОШЕЙ В УКРАЇНІ

Швидкість обігу грошей є важливим показником для економіки України, який характеризує частоту використання грошової одиниці в обороті. Зростання показників інфляції та зниження купівельної спроможності національної грошової одиниці сприяли зниженню швидкості обігу грошей. Наслідки даного процесу можуть нести негативний вплив на послаблену ковідом та повномасштабним вторгненням економіку України.

Розвиток національної економіки можна оцінити за тим, наскільки активно використовуються гроші в обігу для купівлі товарів і послуг. Макроекономічний показник, який відображає цю інтенсивність використання грошей, – це швидкість обігу грошової одиниці.

Швидкість обігу грошей напряму залежить від середнього рівня цін на товари і послуги, фізичного обсягу товарів та послуг, що були реалізовані за конкретний період та маси грошей, що перебуває в обороті за даний період. Для дослідження економічних факторів впливу було проведено розрахунки швидкості обігу грошей в Україні за останні 4 роки з використанням офіційних даних відкритих джерел (таблиця 1).

Таблиця 1

Динаміка макроекономічних індикаторів грошового обігу України за 2019-2022 рр.

Показники	2019	2020	2021	2022
Валовий внутрішній продукт, млн грн	3977198	4222026	5450849	5191028
Грошовий обіг, млн грн	1438310	1850007	2071358	2501621
Швидкість обігу грошей, разів	2,77	2,28	2,63	2,08

Джерело: складено за матеріалами [1; 2].

За даними таблиці 1 можемо спостерігати зниження швидкості обігу грошей у період з 2019 по 2022 рік, що свідчить про збільшення грошової маси в країні. Під час зменшення грошової маси швидкість обігу грошової одиниці зростає, тож за отриманими показниками спостерігаємо обернений автоматичний саморегульований процес, так як пропозиція грошової маси є обернено пропорційною величиною до швидкості обігу грошей.

Визначаючи фактори, які призвели до змін у швидкості обігу для України можна визначити наступні: підвищення рівня інфляції, розвиток економічної інфраструктури, торгівлі та транспортної інфраструктури в умовах карантину та

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

воєнного стану, а також зміни процентних ставок у банківській сфері та коливання на ринку цінних паперів. Погіршення на кожному з цих напрямів сповільнює доставку товарів від продавця до покупця і передачі грошей від платника до їх одержувача.

Для кількісної оцінки впливу чинників на швидкість обігу грошей було проаналізовано показники інфляції та індекс споживчих цін. За даними 2022 року спостерігаємо зростання індексу споживчих цін та інфляції, що вплинуло на сповільнення швидкості обігу грошей [3].

Загалом чинники які мають вплив на швидкість обігу грошей можна розділити на дві категорії: залежні від платоспроможного попиту та залежні від пропозиції. Розглядаючи чинники платоспроможного попиту найбільший вплив на швидкість обігу грошей становлять зміна попиту на гроші, розвиток структури споживання, та зміна культурних потреб населення.

Зміна інтересу до утримання певної кількості грошей у своєму розпорядженні в різних категорій населення впливає на швидкість обігу грошей. Якщо бажання мати більше грошей зростає, то гроші витрачаються менше і повільніше, ніж вони надходять. На відповідному рівні попиту на гроші грошовий обіг уповільнюється. Навпаки, якщо бажання мати багато грошей зменшується, витрати грошей перевищують їхні надходження, що призводить до прискорення грошового обігу. Таким чином, швидкість обігу грошей і попит на гроші пов'язані між собою взаємозалежністю [4; 5].

Вплив на швидкість обігу грошей залежить переважно від інтенсивності тих економічних процесів, які відбуваються в області товарної пропозиції. Ця інтенсивність визначається змінами в обсязі, структурі і результативності суспільного виробництва, а також величиною і швидкістю товарних потоків на етапі обміну.

Розвиток ринкових зв'язків, збалансованість ринку та інші фактори також впливають на цей процес. Чим глибший поділ праці в суспільстві і чим вища продуктивність цієї праці, тим частіше і більше товарів "рухаються" в обіг, і кожен виробник частіше продає та купує товари, сприяючи прискоренню обігу грошей. Проте це потребує балансу між попитом і пропозицією на ринку та високого рівня організації ринкових відносин, коли виробник вже заздалегідь знає свого покупця ще до виходу товару на ринок. Тут важливу роль відіграє розвиток маркетингу, який сприяє найбільшому прискоренню товарних операцій і, відповідно, грошового обігу.

Згідно з теоретичним аналізом та статистичними даними, на формування попиту на грошовому ринку в Україні впливає швидкість обігу грошей і рівень доларизації. Існує тісний прямий зв'язок між розміром грошової маси та реальним обсягом ВВП, а також розміром грошової маси та рівнем інфляції. Так як грошова маса та швидкість обороту грошей нерозривно пов'язані, то можемо зробити висновок що усі зазначені чинники мають непрямий вплив на її формування, адже ефект від швидкості обігу грошей відчувається не через абсолютну величину грошей, а через зміну швидкості, яка може прискорювати або уповільнювати економічні процеси [6].

Уповільнення швидкості грошового обігу в Україні має як позитивні, так і негативні аспекти. З одного боку, це може сприяти збільшенню попиту на гроші та зменшенню платоспроможного попиту, що може допомагати знизити високий рівень інфляції в країні на фоні нестабільної політичної ситуації та підтримати стабільність грошової системи та банків. Так як ми маємо умови, коли спостерігається уповільнення обігу грошей, можуть бути застосовані реформи грошової системи.

Незважаючи на позитивні аспекти, уповільнення швидкості грошового обігу може свідчити про низьку довіру до національної валюти та банківської системи, призводить до негативних наслідків для економіки країни. Ситуація ускладнює фінансування підприємств та розвиток підприємництва, зокрема малого та середнього бізнесу.

У випадку нестабільної економічної ситуації виникає необхідність ефективного регулювання грошового обігу. Війна в Україні призвела до падіння основних макроекономічних показників. Це спричинило відповідно негативний вплив на економічний розвиток, банківську систему та динаміку грошового обігу. Адже така ситуація призвела до значного зростання інфляції, створила невизначеність у монетарному середовищі, що вплинуло на руйнацію ринкових механізмів, спричинило зниження виробництва [7].

Таким чином, можна зробити висновки, що одним із ключових факторів, який визначає швидкість обігу грошей, є рівень інфляції. Також важливим фактором є рівень економічної активності та обсяги торгівлі. Зростання економіки і підвищення обсягів торгівлі можуть призвести до інтенсифікації грошового обігу, оскільки зростає кількість транзакцій між суб'єктами економіки. В свою чергу, урахування факторів у комплексі дозволить здійснити більш глибокий аналіз впливу економічних процесів на швидкість обігу грошей в Україні, що є ключовим аспектом для формування ефективної грошово-кредитної політики та досягнення стабільності економічної системи.

ДЖЕРЕЛА

1. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/>
2. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Індекс інфляції. Сайт Мініфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/2022/>
4. Kuzheliyev M., Zherlitsyn D., Rekunenko I., Nechyporenko A., Nemsadze G. The impact of inflation targeting on macroeconomic indicators in Ukraine. *Banks and Bank Systems*. 2020. №15(2). P. 94–104.
5. Baranovskyi O. I., Zherlitsyn D. M., Nechyporenko A. V., Sokyrko O. S. Econometric models of monetary policy effectiveness in Ukraine. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol 3. № 30. P. 226–235.
6. Погорелова Т.В. Статистичний аналіз впливу факторів на попит на грошовому ринку України. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 44. С. 222–2226.
7. Коваленко В.В., Сергєєва О.С. Оцінка грошового обігу України в період пандемії COVID-19 та воєнного стану. *Науковий Вісник Одеського національного економічного університету. Збірник наукових праць*. 2022. №8 (297). С. 57–64.

Нестерова Д.Д.
*здобучака ступеня бакалавра 4 курсу,
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування,
Науковий керівник: Волошина-Сідей В.В.*
*к.е.н., ст. викладач кафедри економіки, менеджменту та фінансів,
Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського,
м. Миколаїв, Україна*

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ КЕРУВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ

У світлі глобалізації та процесів євроінтеграції, вирішальним викликом у керуванні промисловим підприємством стає формування та збереження його конкурентоспроможності в умовах постійних трансформацій у зовнішньому середовищі. Прогрес у сфері управління практично неможливий без впровадження інноваційних підходів до підвищення ефективності, результативності та продуктивності. Це передбачає не лише удосконалення бізнес-процесів, але й застосування принципів економії, раціонального використання ресурсів та стримання витрат у всіх сферах діяльності підприємства.

Цей контекст породжує зростаючий інтерес у наукових колах до розробки системи управління бізнес-процесами для підприємства. Така система націлена на оптимізацію процесів виробництва продукції, з особливим акцентом на невід'ємному зв'язку з кінцевим результатом, використовуючи при цьому інформаційні технології для мінімізації витрат у управлінні виробництвом.

Ця система управління бізнес-процесами націлена на досягнення кінцевого результату шляхом тісної координації, взаємозв'язку, регулювання та впровадження позитивних змін у діяльності всіх структурних підрозділів підприємства. Це не лише сприяє зменшенню витрат, але й спрямовано на підвищення соціоекономічного функціонування підприємства, забезпечуючи йому стабільність у конкурентному середовищі.

Для успішного управління бізнес-процесами необхідно, щоб менеджер мав повну та точну інформацію щодо їх реалізації, включаючи етапи та відгуки клієнтів. Це дозволяє ефективно керувати командою, виявляти можливості для оптимізації та пристосовувати стратегії до потреб клієнтів, що підвищує конкурентоспроможність підприємства [1, ст. 204].

Організаційні аспекти, такі як структура та культура, визначають ефективність виконання бізнес-процесів. Чітка організаційна структура і відповідна корпоративна культура створюють фундамент для успішної координації та співпраці між учасниками процесів. Розподіл ролей та відповідальностей також відіграє ключову роль у забезпеченні ефективності виконання завдань.

Управління бізнес-процесами також необхідно підтримувати фінансовими засобами. Бюджетування визначає розподіл фінансових ресурсів між різними бізнес-процесами, що допомагає досягати стратегічних цілей. Оцінка вартості процесів та розрахунок повернення інвестицій (ROI) є важливими фінансовими аспектами

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

управління бізнес-процесами. Фінансовий моніторинг, або систематичний аналіз фінансових показників, дозволяє вчасно виявляти та коригувати відхилення.

Управління бізнес-процесами, розглядане як безперервна діяльність для реалізації основного циклу управління, включаючи планування, аналіз, реалізацію, контроль, оптимізацію та вдосконалення, передбачає неперервний або періодичний контроль виконання бізнес-процесів. Його сутність полягає в постійному моніторингу параметрів процесу і у прийнятті управлінських рішень у випадку відхилення цих параметрів від встановлених стандартів. Такий підхід дозволяє ефективно управляти бізнес-процесами, надавати відповіді на можливі відхилення та забезпечувати постійне покращення та оптимізацію діяльності підприємства.

Управлінські рішення є визначальним елементом успіху будь-якої організації. Вони визначають стратегічні напрямки, оптимізують внутрішні процеси та забезпечують адаптацію до змін в зовнішньому середовищі. Важливість цих рішень полягає у їхньому впливі на ефективність, стійкість та успішність діяльності підприємства і їх розглядаємо у табл.1.

Таблиця 1

Основні рішення, що приймаються на кожному етапі циклу управління бізнес-процесами [2]

Етап	Управлінські рішення
Планування	Планування управлінських рішень включає в себе стратегічне розподіл ресурсів для досягнення максимальної ефективності цілей процесу. Це охоплює аналіз поточної ситуації, визначення цільових показників та розподіл відповідальностей між учасниками процесу.
Виконання	Етап виконання включає реалізацію прийнятих управлінських рішень, призначення завдань виконавцям та контроль за виконанням регламенту і визначенням часу виконання бізнес-процесу. Це є фазою активної реалізації стратегій та завдань.
Контроль	Контроль включає в себе перевірку виконання процесу за еталонними чи запланованими показниками, оцінювання альтернатив та аналіз відхилень. Оперативний контроль та аналіз ступеня досягнення цілей допомагають забезпечити відповідність реалізації стратегій задуманому.
Корегування	Фаза корегування включає в себе внесення змін у розподіл ресурсів, плани, терміни та результати відповідно до цільових показників. Це є важливим етапом для адаптації до змін у середовищі та досягнення оптимальних результатів.
Імітаційне моделювання	Імітаційне моделювання – це важливий інструмент для перевірки відповідності моделей та виявлення вузьких місць. Воно допомагає отримати інформацію для оптимізації бізнес-процесів, виявлення проблем та оцінку вартості виконання процесу.
Моделювання бізнес-процесів	Моделювання бізнес-процесів є стратегічним інструментом управління, який включає в себе вибір типів моделей, інструментів та способів їх розповсюдження для досягнення сумісного використання. Цей процес визначає різні аспекти бізнес-процесів, щоб забезпечити їх оптимальну організацію та ефективне функціонування.

Контроль бізнес-процесів на підприємстві визначається його ключовою роллю у досягненні ефективності та оптимізації. Цей механізм не лише виявляє відхилення та помилки, забезпечуючи високу якість та дотримання стандартів, але й сприяє оперативному реагуванню на зміни, постійному вдосконаленню процесів та підтримці управлінських рішень. Його важливість полягає в забезпеченні стабільності та конкурентоспроможності підприємства в динамічному бізнес-середовищі.

Схема здійснення контролю над бізнес-процесом на підприємстві включає кілька ключових етапів та розписана на рис.1

Рис.1 Схема здійснення контролю над бізнес-процесом на підприємстві

Засвідчено, що процес прийняття рішень є складним та багатоаспектним. Ґрунтовне дослідження цих завдань сприятиме утворенню чіткого розуміння проблеми для менеджерів та правильної ідентифікації оптимальних рішень. Проведене дослідження буде корисним для створення ефективної системи підтримки прийняття рішень, враховуючи потреби менеджерів різних рівнів управління. Майбутні дослідження передбачають аналіз ситуацій прийняття рішень для розробки методів та вимог до комп'ютерних систем управління бізнес-процесами на основі розглянутих аспектів.

ДЖЕРЕЛА

1. Горлачук В.В., Яненко І.Г. Економіка підприємства: [навчальний посібник]. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010
2. О. М. Помазун, Сучасні аспекти прийняття рішень з управління бізнес-процесами підприємства, наукова стаття URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4816>
3. Нетепчук В.В. Управління бізнес-процесами: Навчальний посібник. – Рівне: НУВГП, 2014, - 158 ст.

Нікітін Є.Є.,
здобувач ступеня магістра
Турило А.М.,
д.е.н., професор
Криворізький Національний Університет
м. Кривий Ріг, Україна

ДВОРІВНЕВИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Комерційні банки посідають важливе місце у функціонуванні економічної системи країни. Банки є судинною системою усєї країни, забезпечуючи суб'єктів господарювання фінансовим ресурсом, як шляхом прямого кредитування, так і проведенням платежів між суб'єктами.

В умовах виконання такої важливої функції важливо розуміти мотивацію банківської установи впроваджувати свою діяльність. Банк на то і є комерційним, тому що діє на умовах комерційного розрахунку. Будь яке підприємство що діє на умовах комерційного розрахунку має на меті чітку мотивацію здійснювати свою діяльність – отримувати чистий прибуток. Таким чином, комерційний банк за результатами своєї діяльності має отримувати фінансового результату, виходячи з комерційного розрахунку оперування. А значить категорія фінансового результату є дуже важливою для банків, а тому необхідно більше детально розглянути цю економічно категорію.

Розглянемо у таблиці 1. який погляд категорію фінансового результату мають різні автори у своїх наукових трудах.

Таблиця 1. – Визначення поняття «фінансовий результат»

Автор	Визначення «фінансового результату»
В. І. Блонська	різниця між вартістю майна та сумою зобов'язань і додаткових внесків власників за звітний період [1].
О. І. Копилюк	приріст власного капіталу за звітний період [2].
В.С. Стельмах	прибуток чи збиток, який утворюється у вигляді різниці між доходами та витратами, а також приводить до збільшення чи зменшення капіталу в результаті діяльності банку [3].

Виходячи з таблиці, кожен з авторів має власне унікальне бачення на визначення цієї економічної категорії. Моя власна думка найбільше сходиться з визначенням В.С Стельмаха, у якому стверджується, що фінансовим результатом є прибуток або збиток, які утворені як різниця між доходами та витратами підприємства.

Проте, у цих тезах, у питанні визначення поняття категорії «фінансовий результат», я хочу поглянути глибше. Ми можемо бачити, що автори ототожнюють

поняття фінансового результату та прибутку. Прибуток банку – це фінансовий результат діяльності банку у вигляді перевищення його доходів над витратами [4]. Це визначення корелює з тим, що у світовій фінансовій практиці є стандартом розглядати фінансовий результат як прибуток.

Проте, дивлячись на складові визначення фінансового результату та прибутку, можна побачити, що у них складовими є ще дві інших категорій: доходи та витрати.

Доходи банку – це нарощування економічних вигід у вигляді збільшення активів або зменшення зобов'язань, які ведуть до зростання власного капіталу [5].

Витрати банку - це сума грошових коштів, що витрачаються банком у процесі здійснення діяльності щодо залучення коштів та інших видів діяльності [6].

Іншими словами, банк здійснюючи свою операційну діяльність отримує доходи та несе витрати, що дозволяють формувати фінансовий результат та функціонувати банку.

Але, на мою думку, доходи банку також можна вважати фінансовим результатом. Дохід банку є результатом операційної діяльності у вигляді виручки. Тому виручку можна вважати за фінансовий результат операційної діяльності. І вже після того, як у звітності будуть враховані усі витрати, які понесе банк, буде сформований прибуток, що також можна вважати фінансовим результатом, проте вже чистим результатом, тому що витрати були враховані, та банк отримав результат, який залишиться у нього.

Таким чином, я розкриваю поняття фінансового результату наступним чином:

- первинний фінансовий результат – доходи
- чистий фінансовий результат – прибуток

На рисунку 1. зображу моє власне бачення того, якими можуть бути фінансові результати банку.

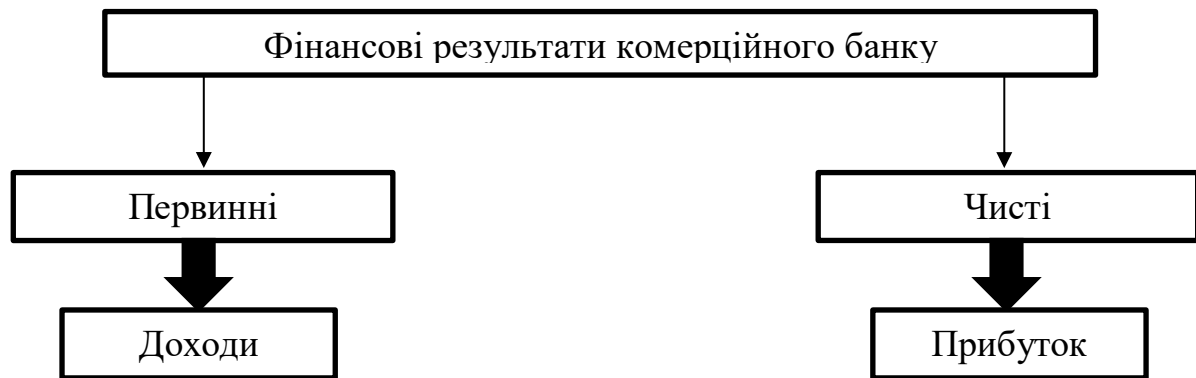

Рисунок 1. – Види фінансових результатів комерційного банку

У свою чергу доходи, як первинний фінансовий результат банку, складаються з:

- процентних доходів;
- комісійних доходів;
- доходів від операцій з цінними паперами та валютою.

Отримання цих доходів є результатом клопіткої роботи менеджменту та рядових співробітників банку, що є дуже значимим результатом для банку, тому ця категорія також заслуговує на те, щоб розглядатись як фінансовий результат.

Прибуток у свою чергу так само, є значимою категорією, та як ми з'ясували раніше, тією, котра надає сенс банку здійснювати свою діяльність. Після врахування усіх витрат, накладених на доходи банку, вже формується його чистий фінансовий результат у вигляді прибутку, що є стимулом продовжувати та покращувати свою діяльність і надалі, що буде давати поштовх до розвитку як банківської системи, так і усієї економіки України.

ДЖЕРЕЛА

1. Блонська В.І. Прибуток торговельного підприємства та напрямки ефективного його використання / В.І. Блонська, Н.М. Іляш, // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. – Львів: РВВ НЛТУ України.- 2008. – Вип. 18.10. – с.108-114.

2. Копилюк О. І. Банківські операції: Навч. посібн. / Копилюк О. І., Бондарчук-Грита Г. В. – К. : Знання, 2010. – 447 с.

3. Енциклопедія банківської справи України / За ред. В.С. Стельмаха – К.: Молодь, Ін. Юре, 2001. – 680 с.

4. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз банківської діяльності: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / І. М. Парасій-Вергуненко. – К.: КНЕУ, 2003.

5. Мороз А.М. Центральний банк та грошово-кредитна політика: Підручник / Кол. авт.: А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна, М. І. Савлук та ін.; За ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза і канд. екон. наук, доц. М. Ф. Пуховкіної. — К.: КНЕУ, 2005. — 556 с.

6. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: навч.посібник. Київ: Знання-пресс, 2008. 535 с.

Палига А.В.,
здобувач ступеня бакалавра
Ткачук Н.М.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та фондового ринку
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
м. Хмельницький, Україна

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Банківська система є однією з найважливіших складових економіки будь-якої країни, що забезпечує нагляд і регулювання за банками як в інтересах окремих банків, так і в інтересах суспільства загалом. На сьогодні банківська система України продовжує функціонувати у складному геополітичному, соціальному та правовому середовищі, більшість чинників якого ускладнюють стабільне функціонування банків, підвищення їх конкурентоспроможності та ефективності. Не сприяє підвищенню стабільності банківської системи й складна макроекономічна ситуація в Україні, яка характеризується низькими темпами зростання ВВП, високим рівнем інфляції, безробіття, «тінізації» економіки [2].

Війна в Україні негативно вплинула на фінансовий стан банків і функціонування банківської системи. Комерційні банки на сьогодні стикаються з низкою проблем та викликів, які перед ними постають, а саме:

- необхідність тимчасового закриття банками своїх відділень у регіонах, де тривають бойові дії із призупиненням або обмеженням надання деяких послуг, (кредитування та інвестиційний банкінгу);
- зниження ліквідності банків через те, що багато клієнтів забрали свої кошти з банків;
- зростання кредитних ризиків через погіршення фінансового стану підприємств та фізичних осіб;
- зростання валютних ризиків через девальвацію гривні.

В умовах військової агресії відбуваються суттєві трансформації в економіці країни та з'являються виклики для банків і банківської системи, що потребує вжиття невідкладних заходів від центрального банку, в першу чергу, а саме:

- забезпечення фінансової стабільності та фінансової підтримки банкам, які стикаються з викликами, пов'язаними з війною, такими, як: зростання ризиків кредитування, прибутковості, валютного ризиків тощо;
- вжиття заходів для підтримки стабільності курсу гривні - регулювання валютного ринку;
- налагодження співпраці з іншими правоохоронними органами для посилення захисту від фінансової злочинності: відмиванню грошей та фінансуванню тероризму;

- гарантування надійного та безпечного функціонування платіжних систем для безперешкодного здійснення розрахунково-платіжних операцій;
- запровадження соціальних програм та ініціатив для підтримки населення, яке може постраждати від військових дій.

Основним завданням НБУ на сьогодні є створення оптимальних умов для ефективного виконання своїх функцій та обслуговування населення в умовах війни, з метою мінімізації негативного впливу військової агресії на банківську систему. Незважаючи на ці виклики, банківська система України в цілому демонструє стійкість, адже Національний банк України вжив заходів для підтримки вітчизняних банків, зокрема, запровадження низки регуляторних послаблень та програм фінансової підтримки.

Незважаючи на перешкоди, цифровізація банківської системи України є невідворотним процесом, адже банки, які впроваджують інноваційні технології, зможуть забезпечити собі конкурентоспроможність на фінансовому ринку в майбутньому. Цифрова трансформація банківської системи України є одним з ключових трендів розвитку на 2023-2024рр. Все більше клієнтів віддають перевагу цифровим каналам обслуговування, а банки, які не впроваджують інноваційні технології, ризикують втратити свої позиції на ринку сьогодні. Також із вдосконаленням онлайн-банкінгу скорочується кількість клієнтів у банківських відділеннях, адже частина їх користується послугами інтернет-банкінгу, що також впливає суттєво на сучасні тенденції розвитку банківського сектору [1, с. 21].

До інших перспективних напрямків розвитку вітчизняної банківської системи можна віднести такі, як:

- розвиток фінансової інфраструктури, що передбачає розширення мережі банкоматів і відділень, підвищення доступності банківських послуг для населення;
- розширення асортименту банківських продуктів і послуг за рахунок фінансових інновацій;
- зростання конкуренції на ринку, що призведе до зниження процентних ставок та підвищення якості обслуговування клієнтів;
- інтеграція банківської системи України в міжнародний банківський бізнес, що дозволить українським банкам отримати доступ до нових джерел фінансування та розширювати свою діяльність на світовому рівні.

До факторів, які визначають тенденції розвитку банківської системи України слід віднести такі:

- інтеграція України до світової фінансової системи - це вимагає від українських банків відповідності міжнародним стандартам і вимогам на основі посилення вимог до рівня їх капіталізації, прозорості діяльності та ефективності управління ризиками;
- розвиток нових технологій, що впливає на всі сфери економіки й банківську систему також. Зокрема, розвиток штучного інтелекту може призвести до автоматизації деяких банківських процесів і скорочення кількості робочих місць у банках;
- зміна поведінки споживачів унаслідок розвитку цифрового обслуговування клієнтів, що потребує від банків швидкої адаптації діяльності до нових потреб.

На основі аналізу зазначених нами факторів можна виділити такі тенденції розвитку банківської системи України:

- подальше скорочення кількості банківських відділень – такий процес буде відбуватися поступово, але в довгостроковій перспективі кількість банківських відділень в Україні буде значно меншою, ніж зараз;

- зростання ролі онлайн-банкінгу та інших цифрових каналів - клієнти банків все більше будуть використовувати ці канали для отримання банківських послуг;

- зміна структури банківської системи внаслідок посилення її концентрації.

На сьогодні банківська система України продовжує функціонувати у складному, геополітичному, соціальному та правовому середовищі, більшість чинників якого ускладнюють стабільний розвиток банківської системи, підвищення її конкурентоспроможності та ефективності. Не сприяє підвищенню стабільності банківської системи і складна макроекономічна ситуація в Україні, яка характеризується низькими темпами зростання ВВП, високим рівнем інфляції, безробіття, «тінізації» економіки [2, с. 33].

Отже, підсумовуючи вищевикладене зауважимо, що функціонування банківської системи України залежить від покращення макроекономічного становища та створення сприятливого середовища для діяльності банків. Запровадження ефективних заходів контролю та стимулювання з боку НБУ може сприяти стабілізації банківської системи та зростанню її ролі в економічному розвитку країни. Перспективи розвитку банківської системи в Україні на найближче майбутнє пов'язані, передусім, із посиленням ролі цифрових технологій та інноваційних рішень. Впровадження фінансових інновацій дозволить банкам покращити обслуговування клієнтів, підвищити ефективність управління та зміцнити конкурентоспроможність.

ДЖЕРЕЛА

1. Федевич Л. С., Ливдар М. В., Межирицька Я. Банківська система України: сучасний стан та перспективи розвитку. Економіка та суспільство. Випуск 21. 2020. С. 21-27.

2. Карчева Г. Т., Булиндін Д. В., Кліщук Ю. В., Старинська М. Ю. Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України. Фінансовий простір № 1 (29). 2018. С. 32-38.

Патерко Р. С.,
Здобувач ступеня магістра
Ткачук Н. М.,
к.е.н., доцентка кафедри фінансів,
банківської справи, страхування та фондового ринку
Хмельницького університету управління
та права імені Леоніда Юзькова

ОЦІНКА ВИКОРИСТАННЯ БАНКОМ ВНУТРІШНІХ ДЖЕРЕЛ В УПРАВЛІННІ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ

У сучасних умовах в цілому у світі, коли пандемія COVID 19 стала для більшості країн викликом, а також в нашій державі, де відбуваються на сьогодні воєнні дії, є надзвичайно важливим подальше ефективно і безперешкодне функціонування банківської системи, оскільки збій банківського сектору може завдати значної шкоди економіці країни. Саме тому банківським установам необхідно здійснювати ефективно управління своїм капіталом, адже збалансований та достатній його обсяг дає можливість банкам досягнути запланованої прибутковості, підтримувати необхідний рівень ліквідності та довіру з боку учасників фінансових ринків, що, в кінцевому підсумку, забезпечує фінансову стабільність банківської системи.

Оцінка використання банком внутрішніх джерел управління власним капіталом є важливою складовою стратегії фінансового управління банку. Внутрішні джерела включають прибуток, який банк отримує від своєї діяльності. Оцінка використання цих джерел допомагає банку забезпечити стійкість та ефективність в управлінні власним капіталом.

Ось деякі ключові аспекти оцінки використання внутрішніх джерел управління власним капіталом [1]:

1. Відповідність регуляторним вимогам: банки повинні дотримуватися економічних нормативів щодо мінімального обсягу та рівня достатності регулятивного капіталу та інших нормативів. Оцінка внутрішніх джерел поповнення власного банківського капіталу повинна враховувати ці вимоги. На сьогодні мінімальний розмір регулятивного капіталу Н1 повинен становити 200 млн грн., якого повинен дотримуватися кожен банк щоб забезпечити фінансову стійкість та здатність витримувати ризики. Норматив Н2 достатності (адекватності) регулятивного капіталу визначається як співвідношення регулятивного капіталу банку до сумарних активів та певних позабалансових інструментів, зважених за ступенем кредитного ризику та скорочених на суму створених відповідних резервів за активними операціями та суму забезпечення кредитів. Нормативне значення Н2 для діючих банків повинно бути не менше 10%. Норматив достатності основного капіталу (Н3) визначається як співвідношення основного капіталу до суми активів та позабалансових зобов'язань, зважених за відповідними коефіцієнтами кредитного ризику; значення нормативу Н3 повинно бути не менше 7% [3]. Виконання нормативів капіталу подано в табл. 1 на прикладі «ОТП банку».

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

Економічні нормативи капіталу «ОТП Банк» у 2020-2022 рр. [2]

Показники	Роки			Відхилення, (+,-)				Нормативне значення
				2022 / 2021		2022/2020		
	2020	2021	2022	+/-	%	+/-	%	
Н1, Регулятивний капітал, млн. грн.	8414,1	10156,4	11065,7	909,3	9,0	2651,6	31,5	> 200 млн. грн.
Н2, Норматив достатності регулятивного капіталу, %	22,64	22,67	18,54	-4,1	-18,2	-4,1	-18,1	> 10%
Н3, Норматив достатності основного капіталу, %	19,06	15,96	11,96	-4,0	-25,1	-7,1	-37,3	> 7%

Як видно з наведених у табл. 1 даних, регулятивний капітал банку показав стабільний та значний ріст протягом трьох років, та значно перевищує нормативне значення, отже повністю виконується. Проте, норматив Н2, що відображає адекватність регулятивного капіталу, зменшився на 18,2% у 2022р. порівняно з 2021р., але все ж знаходиться у межах нормативного значення протягом трьох років. Норматив Н3, що вказує на достатність основного капіталу, зменшився навіть більше - на 25,1%, це означає що основний капітал банку значно зменшився в порівнянні з попередніми роками, але все ж Н3 перевищує нормативне значення та дотримується вимог НБУ.

Усі показники у 2022 р. залишаються в межах нормативного значення. Однак, варто звернути увагу на тенденцію спаду Н2 та Н3, що може свідчити про можливе зменшення адекватності та достатності регулятивного капіталу банку порівняно з попередніми роками. Банку слід уважно слідкувати за цими тенденціями та можливими ризиками.

2. Оптимізація використання капіталу: банк повинен максимально ефективно використовувати свій власний капітал, враховуючи стратегічні цілі та обмеження. Це може включати в себе вкладення в нові можливості, викуплення власних акцій, виплату дивідендів і інші дії. Викуплення власних акцій банку впливає на його обсяги власного капіталу через зменшення кількості власних акцій у обігу. Це є важливою стратегією для регулювання капіталу та зміцнення фінансової стабільності банку. Загалом, викуплення власних акцій може бути стратегічним рішенням для банку, що може вплинути на його ринкову вартість акцій, а також на загальну стратегію формування капіталу. У випадку, коли акції банку дійсно недооцінені, викуплення може бути вигідним. Проте, важливо балансувати це рішення з потребами у капіталі для майбутнього зростання. Краще провести ретельний аналіз фінансового стану банку, поточних тенденцій на ринку та його майбутніх потреб перед здійсненням викуплення власних акцій.

Виплата дивідендів є важливим елементом оптимізації власного капіталу банку, оскільки вона впливає на розподіл прибутку між акціонерами та забезпечує

ефективне управління капіталом. Проте, важливо збалансувати виплату дивідендів з потребами банку у власному капіталі, особливо в умовах строгої регулятивної капітальної вимоги. Надмірна виплата дивідендів може погіршити фінансову стійкість банку та його можливості для подальшого розвитку. Тому важливо проводити цей процес урівноважено, враховуючи потреби банку у збереженні необхідного рівня власного капіталу.

Підсумовуючи вищевикладене зазначимо, що банкам необхідно, в першу чергу, враховувати регуляторні вимоги. Оцінка внутрішніх джерел є ключовим аспектом для забезпечення відповідності нормативам та уникнення можливих ризиків банків в сучасних умовах. Оптимізація внутрішніх ресурсів банку щодо нарощення власного капіталу через викуплення власних акцій та виплату дивідендів показує потенційні стратегічні рішення, які можуть вплинути на фінансову стабільність та ринкову вартість банку. Важливо збалансувати ці рішення з потребами банку у збереженні необхідного рівня власного капіталу, оскільки нестача або надлишок цього капіталу може вплинути на його стійкість та можливості розвитку.

ДЖЕРЕЛА:

1. Гладких Д.М. Ключові проблеми капіталізації банківської системи України та напрями її зростання. *Бізнес Інформ*. 2021. №5. С. 327–333. URL: https://www.business-inform.net/article/?year=2021&abstract=2021_5_0_327_333

2. Звітність Банку | OTP Bank - Easy to deal with. *ОТП Банк*. URL: <https://www.otpbank.com.ua/about/informations/annual-reports/>

3. Про затвердження Положення про обов'язкові економічні нормативи та інші вимоги, що обмежують ризики за операціями з фінансовими активами небанківських фінансових установ, які мають право надавати фінансові послуги з надання гарантій, та про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/proekt_2021-12-24.pdf

Поботаєва Е.І.,
здобувачка освіти
Науковий керівник: Васечко Л.І.,
к.е.н., доцент
Київський університет імені Бориса Грінченка

СУЧАСНИЙ СТАН СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Разом зі створенням та розвитком України як незалежної та демократичної держави, її фінансового та економічного сектору, що є обов'язковою умовою, мав свій початок й розвиток страхового ринку. Саме поняття «страхування» вважається потрібною та найбільш ефективною галуззю у забезпеченні рівня фінансового захисту від ймовірних ризиків, що робить його необхідною складовою економічного сектора будь-якої країни. Зародження в Україні страхового ринку є процесом, який є дещо аналогічним процесу в інших постсоціалістичних країнах. Свій початок страхування почало з XVIII століття, з виникнення англійських страхових філій, проте у нашій державі воно почало набувати власних форм у 1991 році відповідно, коли не було фіксованого спеціального законодавства, ефективного механізму здійснення страхової діяльності та необхідного нагляду держави за нею, у зв'язку з чим, відбувалося шалене збільшення страхових компаній, оскільки їх робота передбачалася за нерегульованою, легкою та безперешкодною схемою. Проте, порівняно з сьогоднішнім, страховий ринок значно просунувся у своєму розвитку, задля наочності було додано рисунок 1, який демонструє класичну модель здійснення страхування, тобто взаємодії страховиків, страхувальників та страхових посередників [1]. Так, всі страховики, які мають бажання працювати на ринку здійснюють свою діяльність згідно з чинним законодавством, а саме Закону України «Про страхування», яке постійно вдосконалюється та поновлюється зі змінами переважно у посиленні вимог до страховиків.

Незважаючи на це, вітчизняний страховий ринок значно відстає від міжнародної практики. І така ситуація не є дивною, з врахуванням того факту, що Україна є країною з економікою, що розвивається з цілим спектром проблем: нестабільність економічної, політичної, фінансової системи, волатильність фінансових показників, низькі доходи населення, низький рівень довіри населення, а в останні декілька років форс-мажорні обставини, які не тільки сповільнюють розвиток, а й стають загрозою непередбачуваності майбутніх подій. Пандемія, яка стала причиною світових коливань, звичайно сильно «вдарила» по відносній макроекономічній стабільності, проте такий удар не настільки сильний, як наступний у вигляді воєнної агресії РФ, яка спричинила ослаблення та падіння значень економічних показників та ще забезпечить їх тривалу фіксацію на неналежному рівні й навіть у часи відновлення. Правовий режим воєнного стану передбачає вплив на чинність будь-яких правочинів, що не оминає тих, які безпосередньо стосуються страховиків та їх роботи, у зв'язку з чим, сторони договору можуть вільно посилатися на таку форс-мажорну обставину та оскільки

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

існує велика ймовірність непередбачуваності ситуації, розгляд проблематики страхового ринку на сучасному етапі є істотним питанням.

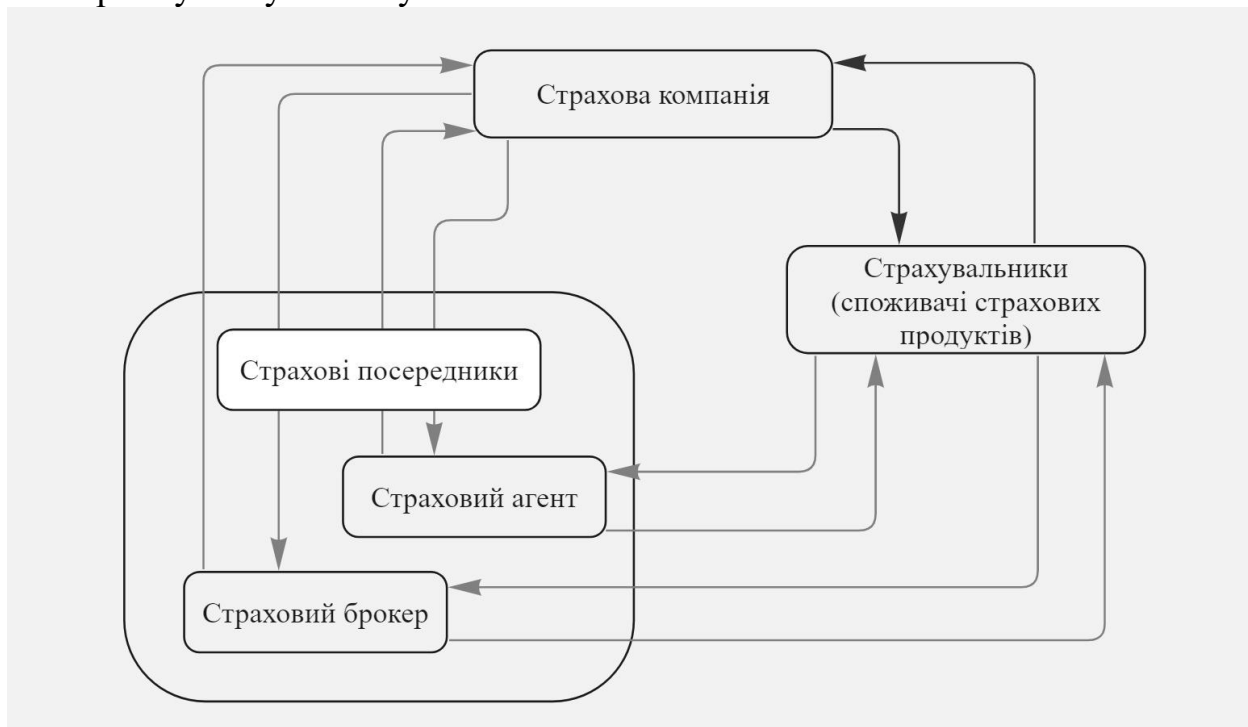

Рис. 1. Взаємодія суб'єктів страхового ринку [1]

Отже, піднесенню страховому ринку України заважає комплекс проблем. По-перше, економічна нестабільність та несформованість, за якою тягнуться низька дохідність населення, високий рівень інфляції, експансія неконтрольованого іноземного капіталу в страховий сектор, що своєю сукупністю гальмують розвиток страхового сектору та спричиняють ризик неплатоспроможності страховиків. По-друге, актуальною та значною проблемою залишається недовіра населення до страховиків, яка має своє коріння ще з початку розвитку цього ринку, за часів найнижчого контролю та урегульованості, що стало причиною існування випадків з несплатою страхових відшкодувань та інших порушень з боку страховиків. Наступним можна виділити все ж таки недостатній рівень регулювання страхового ринку. Не дивлячись на те, що страхова галузь зазнала значного прогресу, законодавчу базу не можна вважати цілком повною, але цей фактор постійно коригується та удосконалюється урядом. Але в цьому розрізі не можна не згадати й проблематику, яка лежить у площині тіньової економіки, шахрайських схем, легалізації доходів та інших неправомірних дій, які також потребують більшої уваги та глобальних змін у нагляді. Ще однією, не менш важливою проблемою, яка обертається у вітчизняному суспільстві є низький рівень страхової культури та обізнаності населення. Більшість громадян в Україні, у порівнянні з країнами з високорозвиненими економіками, не мають достатньо інформації про страхові послуги, їх важливість, у зв'язку з чим, і продовжують не користуватися та ігнорувати діяльність цього сектору. Тому, для розвитку страхового ринку та підвищення попиту на його послуги, потрібно проводити постійну роботу щодо підвищення страхової грамотності населення [2].

Задля того, щоб визначитися з подальшими перспективами, варто надати конкретики в аспекті сучасних результатів роботи страхових компаній. Сьогодні на ринку функціонують 103 учасники, за останній рік їх кількість безперестанно скорочувалася, так за аналогічний період 2022 року, на ринку працювало 128 компаній, тобто фактичні втрати гравців складають 25 компаній. І така тенденція продовжуватиме діяти, оскільки наразі стійкість та прозорість страхових компаній в пріоритеті й той хто не матиме необхідних якостей та не зможе пристосуватися до нових умов буде змушений покинути ринок. Проте загалом розставлення сил малозмінне, лідирувати продовжують компанії, які вже мають багаторічну історію роботи, великі портфелі клієнтів та довіру у своєму секторі. До компаній, які забезпечують більшу частину всіх страхових операцій можна віднести СК «Уніка», СК ARX, СГ «ТАС», СК «УСГ», СК «ІНГО» [3].

У зв'язку з новими викликами, сформована ситуація на страховому ринку неоднозначна. Як і в інших сферах економіки, найважчими часами для страховиків вийшов перший квартал 2022 року падіння якого становило близько 30%, проте вже наприкінці року ситуація почала стабілізуватися, компанії намагалися пристосуватися до нових умов і річне падіння склало вже 20%. 2023 рік став вже не таким турбулентним роком, страховий ринок поступово, хоч і повільними темпами, продовжує показувати невелике зростання, так за січень-червень поточного року, в обсязі 14% [4].

Щодо перспектив розвитку страхового ринку, то 2023 рік є роком підготовки до масштабних змін на законодавчому рівні, що дозволить забезпечити платоспроможність та конкурентоздатність страховиків. Такими змінами є прийняття нового Закону України про страхування, чинності який набуває з початку 2024 року, а також корективи в законодавстві про автоцивілку, що буде спрямовано на імплементацію провідних директив ЄС. Тобто, одним з важливих та вкрай необхідних напрямків трансформації є перехід до прозорих структур та висвітлення систем, чому в тому числі сприяє й посилений моніторинг від НБУ. Другим напрямком змін стане посилення вимог до активів страховиків, у зв'язку з чим, інвестиційна політика страховиків набуде консервативності й, як наслідок, стане більш безпечною для споживачів. Ще однією важливою зміною в новому році може стати перехід страховиків на новий стандарт обліку, що зможе забезпечити якісне відтворення страховиками результатів своєї діяльності. Проте, очевидно, що такі зміни стануть причиною зменшення кількості учасників на ринку, але незважаючи на цей негативний момент, сама страхова система стане міцнішою та прозорішою [5].

Загалом, з метою стійкого подолання кризових явищ, на страховому ринку мають відбутися такі зміни, які зможуть забезпечити стійкість, платоспроможність та конкурентоздатність страхових компаній, навіть за форс-мажорних обставин. Сучасний страховий ринок певною мірою можна вважати перспективним, проте для досягнення цих перспектив потрібно продовжувати роботу над вдосконаленням своєї системи та розв'язанням проблем, які стоять перед ринком.

ДЖЕРЕЛА

1. М.В. Дубина, М.В. Тунік, К.В. Білоус, Т.О. Соболева Роль страхових посередників у забезпеченні зростання довіри клієнтів до діяльності страховиків. URL: <https://economicvistnic.stu.cn.ua/index.pl?task=arcl&l=ua&j=36&id=2>
2. Крижова В. А. Перешкоди розвитку страхування на сучасному етапі. «Трансформація страхового ринку України в світлі сучасних економічних викликів». 2023. С. 11-13. URL: https://www.mnau.edu.ua/files/nauk_prof_konf/zbirnyk-tez-19-04-23.pdf
3. Офіційний сайт Forinsurer – журналу про страхування. URL: <https://forinsurer.com/>
4. Звіт НБУ. Огляд небанківського фінансового сектору за серпень 2023 року. URL: <https://forinsurer.com/files/file00742.pdf>
5. Онишко С.В., Богріновцева Л.М., Ключка О.В, Трансформація страхового ринку України в умовах сьогодення. *International Scientific Journal “Internauka”*. Series: “Economic Sciences”. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/16939044268057.pdf>
6. Круть В.О., Сучасний стан страхового ринку України в умовах війни. «Трансформація страхового ринку України в світлі сучасних економічних викликів». 2023. С. 14-16. URL: https://www.mnau.edu.ua/files/nauk_prof_konf/zbirnyk-tez-19-04-23.pdf

Пожар А. С.,
здобувач ступеня магістра
Васечко Л. І.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Київський університет імені Бориса Грінченка
М. Київ, Україна

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні економічні умови в Україні визначають роботу підприємств та обставини, у яких вони функціонують. Для збереження конкурентоспроможності на ринку підприємствам потрібно чітко визначати свою стратегію та тактику дій, а також систематично здійснювати управління їх діяльністю з метою підвищення ефективності роботи та досягнення прибутковості. Ключовим аспектом загальної системи управління фінансовою діяльністю підприємства й підвищення його фінансової стійкості є ефективне управління фінансовими ресурсами [1, с. 80].

Створення та розумне використання фінансових ресурсів сприяють вирішенню різноманітних завдань, пов'язаних з роботою підприємства, орієнтованих на досягнення його місії. Це є ключовою умовою для досягнення високих позитивних кінцевих результатів у господарській діяльності.

Система управління фінансовими ресурсами спрямована на досягнення таких пріоритетних цілей, як пошук можливостей для привернення додаткових коштів за сприятливих умов для підприємства, створення їх оптимальної структури та забезпечення ефективного використання ресурсів для досягнення високих фінансових результатів.

Більш того, підприємство може поставити перед собою завдання управління фінансовими ресурсами, що включає створення достатнього обсягу капіталу, необхідного для забезпечення потрібних темпів економічного зростання. Ця мета буде досягатися через визначення загальних потреб у капіталі для формування необхідного рівня активів та утворення фінансування для цих цілей. Ще одне завдання, пов'язане з оптимізацією розподілу створеного обсягу ресурсів за різними видами діяльності та напрямками використання, буде вирішуватися шляхом визначення можливостей найбільш ефективного використання фінансових ресурсів у конкретних виданах діяльності та управлінських операціях [1].

Серед причин недостатньо ефективної системи управління фінансовими ресурсами у вітчизняних підприємств є:

- обмеженість внутрішніх джерел формування фінансових ресурсів та великий рівень поточної заборгованості перед кредиторами;
- рівень розвитку вітчизняної банківської системи не відповідає основним потребам реального сектору економіки;
- фондовий ринок України протягом тривалого періоду перебував на етапі формування та має обмежену кількість ліквідних та привабливих для інвестицій фінансових інструментів.

Вирішення даних завдань управління підприємством потребує оперативності та ретельної підготовки. Під час вивчення проблеми управління фінансовими ресурсами, визначено на рис. 1.1 ключові завдання, які вирішуються у межах окремих підсистем системи управління та планування фінансових ресурсів.

Рис. 1.1. Етапи управління фінансовими ресурсами підприємства

Джерело: складено автором на основі [2]

Отже, ключовим елементом належної організації управління фінансовими ресурсами полягає у виборі бази інформаційного забезпечення та упорядкуванні необхідної інформації у відповідному форматі. До основних етапів управління фінансовими ресурсами підприємства належать [2, с. 34]:

- формулювання та раціоналізація стратегічних цілей і завдань полягає у проведенні аналізу та прогнозу фінансового стану підприємства на визначений період, враховуючи досягнуті фінансові результати і стан майнових активів, а також умови, які склалися на ринку. Це включає перевірку відповідності зовнішнім обмеженням, встановлення припустимих меж для змін в фінансових показниках, що забезпечують досягнення стратегічних цілей;

- розробка програми для досягнення цілей управління ресурсами: встановлення необхідних рівнів та прогнозування розподілу ресурсів у певному плановому періоді; визначення мінімально потрібних обсягів та тенденцій залучення фінансових ресурсів протягом цього планового періоду;

- аналіз та нагляд за прогресом впровадження ухваленної цільової програми: порівняння між фактичними та запланованими результатами цільової програми; розгляд аналізу причин відхилень від цільової програми; внесення коригувань у цільову програму управління фінансовими ресурсами підприємства;

- обґрунтування реалізованості стратегічних планів розвитку: розробка відповідних оперативних планів, що відповідають вимогам цільової програми,

настановам керівництва, чинному законодавству та нормативним документам; оптимізація планів управління фінансовими ресурсами підприємства відповідно до обраного критерію ефективності, такого як прибутковість, оптимальна структура балансу та інші;

– розробка оптимальних оперативних планів: аналіз актуальної фінансово-господарської діяльності, стану фінансів, майна підприємства для встановлення оптимального плану розподілу та використання фінансових ресурсів;

– аналіз та моніторинг виконання попередньо складених оперативних планів: порівняння між реальними та запланованими результатами оперативних планів; вивчення причин відхилень від планів; внесення коректив до оперативних планів;

– поточне управління фінансовими ресурсами підприємства;

– виконання передбачених планів і завдань.

Результати управління фінансовими ресурсами і, відповідно, фінансові потоки чітко відображаються у фінансовій звітності підприємства. На кожну наступну звітну дату у звітності відображаються наявні фінансові ресурси з їх складом, місцем розміщення та джерелами утворення, а також переміщення цих ресурсів.

Оскільки даний підхід відображення фінансових потоків виявив свою ефективність, ми вважаємо за доцільне використовувати прогнозування фінансової звітності як частину процесу управління фінансовими ресурсами для поліпшення фінансового стану підприємства. В цілому свідчить про отримання конкретних напрямів управління фінансовими ресурсами у вигляді прогнозної звітності з метою покращення якості фінансового стану [3, с. 81].

Отже, можна зробити висновок, що управління фінансовими ресурсами виступає ключовим компонентом операційної діяльності будь-якого підприємства, встановлюючи і контролюючи фінансові потоки всередині підприємства та його взаємозв'язки зовнішніх джерел отримання доходу або будь-яких послуг у вигляді взаєморозрахунків з постачальниками та покупцями, фінансових установ та контрагентів, бюджету та податкових органів. Для організації цього контролю необхідна ефективна система фінансового управління та неперервний виробничий процес, який стимулює господарську діяльність і допомагає підприємству отримувати прибуток та зберігати конкурентні позиції. Отже, успішна організація діяльності на сучасному ринку неможлива без ефективного управління фінансовими ресурсами.

ДЖЕРЕЛА

1. Гриценко Л. Л. Дослідження формування та використання фінансових ресурсів корпоративного підприємства. *Серія «Економіка»*. 2021. № 2. С. 79-87.

2. Рубежанська В. О. Структуризація основних завдань управління фінансовими ресурсами підприємства. 2023. С. 33-35.

3. Кондратенко Н. О. Розвиток системи адаптивного управління фінансовими ресурсами підприємства. *Проблеми економіки*. 2021. №1. С. 78–84.

Савельєва С.Л.
студентка 33 групи
факультету фінансів та банківської справи
Науковий керівник: Добриніна Л.В.
к.е.н., ст. викл. кафедри ФМФР
Одеського національного економічного університету
м. Одеса, Україна

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ

Страховий ринок визначається як система економіко-правових відносин між покупцями та продавцями послуг із страхування та перестраховування та їхніми посередниками, у результаті яких здійснюються мобілізація, розподіл і перерозподіл грошових коштів. Основні завдання страхового ринку можна виділити такі: забезпечення стабільного функціонування суб'єктів господарювання в умовах невизначеності й ризику та озброєння уповноважених органів інструментами економіко-страхової політики. Отже, наявність повноцінного страхового ринку є дуже важливою умовою для покращення життя населення та економічного розвитку в цілому [1].

Розвиток страхового ринку у період війни з точки зору НБУ має такі прояви: зниження напрямів ризику миттєвої ліквідності, задля підтримки страхового ринку; дотримання сталих нормативів, без «пом'якшень», для забезпечення стабільності на ринку. В страхових компаніях зростають ризики невиконання поточних зобов'язань та виходу з ринку, через невиконання обов'язкових фінансових нормативів у довоєнний період. Також, в повоєнний час планується залучення страховиків до пріоритетних напрямів розвитку економіки, таких як: будівництва, сільського господарства, вантажних перевезень, іпотечного фінансування та кредитування, лізингових операцій, інформаційних технологій та інвестицій. Зростання попиту на такі страхові послуги як особисте страхування та широке впровадження медичного страхування [2].

Важливим фактором розвитку є діджиталізація, у сфері страхування – це процес використання цифрових технологій для удосконалення процесів страхування та надання кращого обслуговування клієнтів. Основні напрямки цього процесу включають: онлайн-продажі, використання штучного інтелекту та аналітики даних, мобільні додатки, віртуальні асистенти та блокчейн-технології тощо [4].

Діджиталізація в галузі страхування має ряд переваг, як для страхових компаній, так і для їхніх клієнтів. Для страхових компаній діджиталізація дозволяє:

- Знизити витрати. Автоматизація процесів дозволяє економити на персоналі та ресурсах.
- Покращити обслуговування клієнтів. Цифрові технології дозволяють страховим компаніям надавати клієнтам більш персоналізоване та зручне обслуговування.

- Розширити можливості інновацій. Цифрові технології дозволяють страховим компаніям розробляти нові продукти та послуги, які відповідають потребам клієнтів.
- Для клієнтів діджиталізація дозволяє:
- Зручніше оформляти страхові договори. Клієнти можуть оформляти страхові договори онлайн, не відвідуючи офіс страхової компанії.
- Швидше отримувати страхові виплати. Цифрові технології дозволяють страховим компаніям швидше обробляти страхові заяви та виплачувати страхові виплати.
- Більше контролювати свої страхові поліси. Клієнти можуть отримувати доступ до інформації про свої страхові поліси в режимі реального часу та керувати ними онлайн.

Діджиталізація в галузі страхування є неминучою тенденцією. Страхові компанії, які не будуть впроваджувати цифрові технології, будуть поступово втрачати конкурентоспроможність[5].

Наведемо приклади того, як діджиталізація застосовується у сфері страхування:

- Онлайн-страхування. Клієнти можуть оформляти страхові договори онлайн, не відвідуючи офіс страхової компанії. Цей формат страхування стає все більш популярним, оскільки він зручний і доступний.
- Страхові чат-боти. Страхові чат-боти можуть надавати клієнтам інформацію про страхові продукти та послуги, відповідати на запитання та допомагати оформляти страхові договори. Цей формат обслуговування клієнтів дозволяє страховим компаніям економити на персоналі та надавати клієнтам більш персоналізоване обслуговування.
- Кіберстрахування. Кіберстрахування - це вид страхування, який покриває збитки, завдані бізнесу або фізичній особі в результаті кібератаки. Кібератаки стають все більш поширеними, і кіберстрахування є важливим інструментом для захисту бізнесу та фізичних осіб від збитків, завданих кібератаками.
- Страхування на основі штучного інтелекту. Штучний інтелект (ШІ) може використовуватися для розробки нових страхових продуктів та послуг, які відповідають потребам клієнтів. Наприклад, ШІ може використовуватися для оцінки ризику, прогнозування збитків та надання персоналізованих рекомендацій[5].

Страхові компанії шукають нові можливості розширення ринку кіберстрахування. Кібератака – це будь-яка спроба отримати несанкціонований доступ до комп'ютерної системи або мережі, або будь-яка спроба порушити роботу комп'ютерної системи або мережі.

Кіберстрахування може покривати широкий спектр збитків, включаючи:

- Збитки від втрати даних, такі як витрати на відновлення даних, витрати на юридичні послуги та втрату прибутку.
- Збитки від перерви в діяльності, такі як витрати на заміну обладнання та програмного забезпечення, витрати на найм тимчасових працівників та втрату клієнтів.

- Збитки від кібервимагання, такі як витрати на викуп та юридичні послуги.
- Збитки від відповідальності перед третіми особами, які постраждали в результаті кібератаки, наприклад, у разі порушення конфіденційності персональних даних.

У другій половині 2022 року та першій половині 2023 року стабілізація цін на кіберстрахування призвела до покращення умов для страхових компаній та їх клієнтів, які оновлювали свої кіберполіси. Нова стабільність сприяла зміцненню позицій на ринку. Незважаючи на це, ринок кіберстрахування й надалі буде зростати завдяки появі нових клієнтів. Для наявних клієнтів збільшення тарифів та обмеження страхового покриття, введені страховиками у період жорсткого ринку, не стали проблемою, оскільки ці клієнти продовжували бачити цінність покриття ризиків. До 2022 року ціни на кіберстрахування зросли на 150%, але зараз вони збільшились в середньому на 10-15%. У деяких випадках спостерігається зниження від 10% до 25% [3].

За даними огляду страхового ринку України за січень-червень 2023 року, посиляючись на журнал Insurance TOP, ринок показав зростання премій на 20%. Загальний розмір валових страхових премій в 1 півріччі 2023 року зріс з 17,8 млрд грн до 21,36 млрд грн., а кількість страхових компаній України на кінець червня 2023 року зменшилась за рік до 115 компаній. Дана статистика дає поштовхи для пошуків нових рішень для покращення стану кон'юнктури страхового ринку [3].

Отже, страховий ринок є складною системою економіко-правових відносин, спрямованою на мобілізацію, розподіл і перерозподіл грошових коштів шляхом надання послуг страхування та перестрахування. У сучасному страховому сегменті важливими тенденціями є стратегічне зниження ризику миттєвої ліквідності для підтримки стабільності страхового ринку та дотримання сталих нормативів без "пом'якшень". Також, планується залучення страховиків до пріоритетних напрямів економіки, що включають будівництво, сільське господарство, транспорт, іпотечне фінансування та інші[3]. Однією з важливих ініціатив у сфері страхування є діджиталізація, використання цифрових технологій для поліпшення процесів та обслуговування клієнтів. На підставі даних за перше півріччя 2023 року в Україні відзначається зростання обсягів страхових премій, що свідчить про потенційний позитивний розвиток ринку. Проте, зменшення кількості страхових компаній вказує на консолідацію ринку, що вимагає уваги та вироблення нових стратегій для подальшого розвитку.

ДЖЕРЕЛА

1. Внукова Н. М. Сучасний стан та тенденції розвитку страхування в умовах воєнного стану. Збірник матеріалів Міжнародного науково-практичного круглого столу: «Страховий ринок України: виклики в період дії воєнного стану та перспективи подальшого розвитку» 17 листопада 2022 р. К.: НУБіП України, 2022. С. 9-10.
2. Добриніна Л.В. Управління інвестиційними процесами на фінансовому ринку в циркулярній економіці. Монографія: Система управління відходами в

- циркулярній економіці: фінансові, соціальні, екологічні та енергетичні детермінанти. Суми. 2023
3. Журнал *Insurance Top № (3) 95 2022*, с. 15-16. URL: <https://forinsurer.com/>
 4. Лоїк А. В. Страховий ринок України: проблеми та перспективи розвитку. «Проблеми розвитку страхування в Україні». Науковий студентський збірник ЛНУ, ім. І. Франка 2022. Вип 3. С.22-25.
 5. Рагуліна, А. О. "Діджиталізація страхового ринку." 2023. С.38-39 URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/14354/1/zbirnyk-tez-19-04-23-38-39.pdf>

Сокіл Анастасія
Здобувачка вищої освіти 3 курсу
спеціальність 072 «Фінанси банківська справа та страхування»
Хмельницький університет управління та права
імені Леоніда Юзькова

Піхняк Т.А.
к. е. н., доцентка,
доцентка кафедри менеджменту, економіки,
статистики та цифрових технологій

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ І ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ

У ринковій економіці підприємства, які випускають продукцію, що задовольняє потреби споживачів і відповідає вимогам якості, мають конкурентні переваги. Якість продукції є одним із найважливіших факторів її конкурентоспроможності та визначає рівень споживчих властивостей продукції, її надійність, довговічність, безпеку, екологічність, відповідність вимогам стандартів і технічних умов.

Підвищення якості продукції є одним із найважливіших напрямків розвитку економіки України, адже це сприяє зростанню продуктивності праці, ефективності виробництва, зміцненню конкурентних позицій вітчизняних товаровиробників на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Сукупний річний економічний ефект від підвищення якості продукції ($E_{\text{сукуп}}$) визначається як сума річних економічних ефектів при її виробництві і споживанні (експлуатації):

$$E_{\text{сукуп}} = E_{\text{в}} + E_{\text{с}}, \text{ грн.} \quad (1)$$

Для оцінки даного показника необхідно провести спеціальний економічний аналіз, що включатиме в себе визначення величини економічних ефектів від підвищення якості продукції при її виробництві та споживанні (експлуатації). Економічний аналіз може бути проведений як і самостійно підприємством, так і за допомогою спеціалізованих організацій.

Результати економічного аналізу є важливим аргументом на користь підвищення якості продукції. Вони дозволяють підприємству оцінити економічну доцільність цього рішення та визначити напрями підвищення якості, які будуть найбільш ефективними.

Річний економічний ефект у виробника продукції покращеної якості ($E_{\text{в}}$) може бути також обчислений як різниця приведених витрат на виробництво продукції покращеної і попередньої якості:

$$E_{\text{в}} = [(C_1 + R \times K_1) - (C_2 + R \times K_2)] \times N_{\text{я}}, \text{ грн.}, \quad (2)$$

де C_1 , C_2 - собівартість виготовлення одиниці продукції відповідно попередньої і покращеної якості, грн.;

K_1 , K_2 - питомі капіталовкладення у виробництво продукції відповідно попередньої і покращеної якості, грн.;

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

N_j - обсяг продукції підвищеної якості, нат. од [1, с. 40-42].

Даний показник є одним із найважливіших показників, що характеризує економічну ефективність підвищення якості продукції та визначає величину економічних вигод, які отримує виробник продукції від підвищення її якості.

Формула (2) для розрахунку показника E є більш складною, ніж формула (1), адже ця формула враховує не тільки прямі витрати на виробництво продукції, а й питомі капіталовкладення у виробництво продукції та її використання дозволяє отримати більш точне значення показника, оскільки враховує всі фактори, які впливають на економічний ефект від підвищення якості продукції.

У світі постійних змін та технологій, які швидко розвиваються підвищення якості та конкурентоспроможності продукції стає необхідністю для успішного ведення бізнесу. Досягнення цих цілей вимагає комплексного підходу, орієнтованого на вдосконалення виробничих процесів, використання високоякісних ресурсів та розвитку кваліфікації персоналу. В розгляді такої стратегії можна виділити кілька ключових напрямків, що сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності та забезпечать високу якість виробленої продукції [2, с. 20].

Впровадження передових технологій виробництва є ключовим елементом стратегії підвищення якості та конкурентоспроможності продукції. Модерні технології можуть значно поліпшити продуктивність праці, зменшити витрати на виробництво та скоротити час виготовлення продукції. Використання автоматизованих систем та інноваційних методів сприяє не лише підвищенню ефективності, але й створенню високоякісних продуктів, які відповідають сучасним стандартам.

Також, однією з ключових стратегій підвищення якості продукції є пріоритет у використанні високоякісних матеріалів і комплектуючих. Це не лише гарантує довгий термін служби продукції, але і забезпечує високий стандарт якості в самому початковому етапі виробництва. Відбір матеріалів з врахуванням їхньої стійкості, ефективності та екологічної придатності позитивно позначається на репутації підприємства та задоволенні клієнтів.

Окрім того, ефективність виробництва і якість продукції тісно пов'язані з рівнем кваліфікації персоналу. Інвестування в навчання та підвищення професійної майстерності працівників гарантує, що всі етапи виробництва виконуються належним чином. Впровадження систем управління якістю, таких як ISO 9001, сприяє стандартизації процесів та надає можливість постійно вдосконалювати систему виробництва на основі збору та аналізу даних.

Систематичний контроль є також важливою ланкою в забезпеченні високої якості продукції. Запровадження строгих процедур контролю на кожному етапі виробництва та навіть під час реалізації гарантує вчасне виявлення та усунення будь-яких дефектів чи невідповідностей стандартам якості, що дозволяє підприємству підтримувати високий рівень довіри споживачів і позитивно впливає на конкурентоспроможність на ринку.

Отже, підвищення якості продукції є важливим фактором впливу на економічну ефективність виробництва і конкурентоспроможність підприємства.

Для досягнення цієї мети необхідно впроваджувати сучасні технології виробництва, використовувати високоякісні матеріали, підвищувати кваліфікацію персоналу, впроваджувати системи управління якістю, а також, здійснювати контроль якості на всіх стадіях виробництва та реалізації продукції.

ДЖЕРЕЛА

1. Євась Т.В., Коломієць А.М. Методичні підходи до оцінки ефективності системи менеджменту підприємства. *Подільський науковий вісник*. 2019. Випуск №2(10). С. 39-45.
2. Олексюк А.А. Теоретичні аспекти аналізу економічної ефективності діяльності підприємства. *Подільський науковий вісник*. 2017. Випуск №1. С. 18-21.

Тарновецька Анна Андріївна

Студентка 3 курсу

*Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»*

Науковий керівник: Добриніна Людмила В'ячеславівна

*к.е.н. ст. викл. кафедри фінансового менеджменту та
фондового ринку*

*Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

НОВІ ФІНАНСОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НА СУЧАСНОМУ ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

Останнім часом технології розвиваються активно в усіх галузях, зокрема в фінансовому секторі, де з'явився перспективний напрямок - фінансові технології. Ринок цих технологій вважається одним із найбільш швидкозростаючих, а терміни, такі як біткоїни, блокчейн, P2P і еквайринг, стали звичними для багатьох [1].

Фінансові технології, або FinTech, це галузь, яка об'єднує компанії, використовуючи технології та інновації для конкуренції з традиційними фінансовими установами, такими як банки та посередники на ринку фінансових послуг. Термін був введений професором Патріком Шуфелем зі школи управління у Фрібурі [2]. Наразі до цієї галузі відносяться як технологічні стартапи, так і великі організації, що прагнуть поліпшити та оптимізувати надання фінансових послуг.

Розквіт фінансових технологій розпочався у 2014 році, і наразі у світі існує понад 11 тисяч фінансових технологій - стартапів. У 2016 році обсяг інвестицій у цей сектор досяг понад 17,5 млрд. доларів США. Найбільш популярними областями використання технологій FinTech є банківські перекази і платежі, загальний обсяг яких досяг 500 млрд. доларів США.

У широкому розумінні, фінансові технології використовуються у секторі фінансових послуг, переважно фінансовими установами. Проте все більше таких технологій революціонізують традиційні фінансові послуги, охоплюючи мобільні платежі, грошові перекази, кредити, збір коштів та управління активами.

FinTech компанії, можна умовно поділити на дві групи:

1. Стартапи, які надають технічні рішення для існуючих фінансових компаній.
2. Стартапи, які працюють безпосередньо зі споживачами фінансових послуг.

Згідно з базою даних LTP MEDICI, на сьогодні зареєстровано понад 10 тисяч FinTech-компаній, що працюють у самих різних секторах економіки.

За напрямками діяльності розділяють такі категорії FinTech-компаній:

– Управління особистими фінансами – У сфері управління особистими фінансами понад 600 стартапів розробили свої мобільні та десктопні програми, що дозволяють відстежувати фінансові операції, отримувати детальні звіти та зробити припущення щодо майбутніх витрат на основі предиктивного аналізу.

- Платежі – один із стародавніх та надзвичайно популярних напрямків фінансових технологій. Навіть у світі SWIFT він продовжує розвиватися, і найближчим часом може пропонувати істотно прогресивніші підходи до фінансових транзакцій. Технологія блокчейн може відіграти важливу роль у розвитку цього напрямку. Інвестування стає все більш автоматизованим і доступним для роздрібних інвесторів. Роботизація та предиктивний аналіз на основі великих даних давно стали тими послугами, за які інвестори готові платити чималі гроші. Мобільна ж доступність до портфелю приваблює навіть людей, які ніколи не брали участь в інвестуванні.

- B2B FinTeh - окремий напрямок, що вирішує проблеми розрахунків і обміну даними в бізнесі [4]. Останнім перспективним трендом цієї діяльності є розробка смарт-контрактів на основі блокчейна.

- RegTech – унікальний і поки що маловідомий напрям інновацій в Україні, який дозволяє швидко та автоматизовано пристосовувати бізнес до змін у законодавстві та ринкових умовах. Деяким чином RegTech є частиною популярного напрямку LegalTech і має спільне з InsureTech. Йому ще трошки залишається знайти своє місце у фінансовій сфері, але стартапи цього напрямку вже привертають мільйони доларів.

- Штучний інтелект - навряд чи цей напрямок стане домінуючим у фінансовій сфері найближчим часом, оскільки всі відомі розробки представляють лише так звану "слабку" форму штучного інтелекту. З іншого боку, використання подібних рішень дозволяє скоротити найбільш значні витрати фінансових компаній – витрати на персонал. Отже, перспективність подібних FinTeh-стартапів важко переоцінити[3].

- Криптовалюти – час покаже, чи стануть криптоактиви повноцінними аналогами валют. Проте вже сьогодні вони визнані повноцінними учасниками фінансового ринку, піддавані купівлі, продажу та використовуються в деривативах. Зростаюча кількість власників електронних гаманців і мільярди доларів капіталізації свідчать за себе. У сфері криптовалют в рамках FinTeh виступають криптобіржі, обмінники, майнінгові компанії, інвестиційні та ICO-платформи. Проте майбутнє криптовалотної індустрії залишається неочевидним навіть для найкваліфікованіших експертів.

- Блокчейн - це розподілена база даних. Іншими словами, сховища даних які не пов'язані спільним процесором. Блокчейн це список упорядкованих записів, званих блоками. Кожен наступний блок має тимчасову мітку і посилання на попередній. Користувачі можуть редагувати тільки ті частини ланцюга, які їм належать. Права доступу контролюються за допомогою системи шифрування. У кожного користувача є власних набір приватних ключів, необхідних для запису.

Крім того, програмне забезпечення стежить за синхронізацією всіх копій розподіленої бази даних.

В умовах повної непередбачуваності неможливо передбачити, які технології виявляться насправді тим, чим здавалися на початку розробки. Проте, спостерігаючи

за лідерами інновацій та розробками технологічних гігантів, можна намагатися прогнозувати, які зміни можна очікувати в повсякденному житті.

Навіть якщо багато інноваційних технологій на сьогоднішній день недоступні для пересічного користувача, їх поява і поширення можливі у найближчому майбутньому. Та основною перешкодою для розвитку FinTech залишається не технології, а висока ризикованість операцій в фінансовому секторі. Фінансова галузь залишається консервативною, перш за все через великий ризик фінансових втрат, що може негативно вплинути на клієнтів фінансових компаній.

Як наслідок, фінансова індустрія залишається однією з найбільш регульованих в нормативному плані. Часто ініціативи в області фінансових технологій стикаються з необхідністю отримання ліцензій та спеціальних дозволів, нерідко інноваційні підходи порушують інструкції по тих чи інших транзакціях, порушують принципи верифікації та ідентифікації.

НБУ визначає цифровий банкінг (без банківських відділень), електронні платежі, онлайн кредитування (P2P, B2P і кредитування фінансових компаній) та страхування (автострахування, туристичне страхування) як пріоритетні напрямки розвитку FinTech в Україні.

Серед проблем ринку FinTech в Україні НБУ визначає орієнтованість рішень на окремі компанії або міста та загальну орієнтованість українських стартапів на західний ринок через кращі можливості пошуку інвесторів. Однак очевидною перешкодою у розвитку FinTech стартапів в Україні є стан нормативної бази НБУ, який наразі не є сприятливим для розвитку та впровадження FinTech рішень поза межами банківської системи. Таким чином, для успішного розвитку та впровадження FinTech рішень в Україні потрібне комплексне регулювання на законодавчому та нормативному рівнях, а наразі таких ініціатив від НБУ не було.

ДЖЕРЕЛА

1. Banks and the FinTech Challenge: How disruption has been a catalyst for collaboration and innovation 2016 URL: <https://www.currencycloud.com/files/2016-Banks.and.the.Fintech>.
2. Белінська Г.В. Ринок фінансових інновацій: сутність, особливості та передумови створення. Наукові праці НДФІ. 2016.
3. Добриніна Л.В., Чирах А. О. Застосування штучного інтелекту в інвестиційній діяльності. Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції «Фінансові аспекти підтримки економіки в умовах глобальних конфліктів», К.: КНЕУ 4 травня 2023 р. с.94-96
4. Платформа для FinTech та платіжного простору Let's Talk Payments. URL: <https://letstalkpayments.com/11-insights-2-years-fintech-investments/>

*Товкачова А.С.,
студент факультету менеджменту та маркетингу*

*Федоренко К.В.,
студент факультету менеджменту та маркетингу*

*Глущенко Я.І.
к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ, Україна*

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА ОПОДАТКУВАННЯ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах, українська економіка зіткнулася зі значними викликами, які позначилися на фінансовій стабільності багатьох компаній. Основні причини цих труднощів включають глобальну фінансово-економічну нестабільність, збільшення рівня інфляції, а також коливання у державній податковій та кредитній політиці. Ці фактори спричинили зниження привабливості України для інвесторів, ускладнюючи інвестиційний клімат країни [1].

У сучасних ринкових економіках страхові компанії відіграють ключову роль, розробляючи нові фінансові інструменти. Їхню діяльність необхідно регулювати з податкової точки зору, аби забезпечити ефективний розподіл фінансових ресурсів у різних секторах економіки.

За рішенням Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року, в Україні було введено воєнний стан. Це викликає питання про вплив воєнного стану на роботу підприємств. Варто зазначити, що воєнний стан сам по собі не є достатньою підставою для відмови у виплаті страхових відшкодувань. Навіть якщо страховий випадок стався в період воєнного стану, це не звільняє страхову компанію від виконання своїх зобов'язань, хоча може бути враховано як фактор форс-мажору.

Але присутність форс-мажорних умов не автоматично знімає зі страхових компаній обов'язок здійснювати виплати компенсацій. Форс-мажор дає підставу для зняття відповідальності за невиконання умов договору лише в тому випадку, коли невиконання виникло внаслідок непереборних обставин, тобто форс-мажору. Таким чином, наявність форс-мажорних обставин може бути аргументом для зняття відповідальності зі страхової компанії за невиконання компенсацій, але лише за умови, що існує безпосередній зв'язок між форс-мажором та невиконанням обов'язків, що потребує доведення [2].

В умовах війни, яка наразі триває в Україні, важливим завданням для бізнесу є підтримка національної економіки, що можливо через збереження та розвиток внутрішнього бізнесу, а також через своєчасну сплату податків. Військовий стан призвів до змін у правилах ведення бізнесу та податковому законодавстві, вимагаючи подальшого дослідження як з теоретичної, так і з практичної точок зору.

Основна мета цієї роботи полягає в аналізі особливостей оподаткування та бізнес-практик страхових компаній під час воєнного стану, а також розробці стратегій поведінки у випадку страхових випадків під час війни.

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

Фінансові установи, в тому числі страхові компанії, функціонують не лише на благо своїх акціонерів, співробітників і корпоративних клієнтів, але й для вигоди ширшої громадськості. Розвиток ефективної взаємодії з клієнтами є ключовим елементом забезпечення фінансової стабільності. Незадоволені клієнти швидко шукають альтернативи. Тому критично важливо відповідати на потреби клієнтів, підтримувати постійний зв'язок і демонструвати прозорість, розуміючи їхні цілі та допомагаючи їм в їх досягненні [3].

Успіх підприємництва в будь-якій галузі економіки залежить від численних змінних зовнішніх факторів, що постійно зазнають змін та відзначаються своєю непостійністю. Ефективність управління на підприємстві тісно пов'язана з здатністю швидко адаптуватися до цих змін, а також з використанням дієвих методів для оцінки поточного фінансового стану та визначення ризиків банкрутства через оперативний контролінг. У цьому контексті, контролінг відіграє важливу роль у раціональному розподілі та використанні як власних, так і залучених фінансових ресурсів підприємства для його ефективного функціонування [4].

Система оподаткування, що застосовується до страхових компаній, значно відрізняється від тієї, яка використовується для звичайних комерційних підприємств, враховуючи унікальний характер страхової діяльності. Ці відмінності чітко визначені та закріплені в українському законодавстві.

Згідно з Податковим кодексом України, страховики мають два основних об'єкта для оподаткування: прибуток від страхової та інших видів діяльності, що оподатковується за стандартною ставкою в 18%, та дохід від страхової діяльності, для якого передбачені різні ставки.

26 березня 2022 року Кабінет Міністрів України ухвалив постанову № 380, яка регулює збір, обробку та облік інформації про нерухоме майно громадян України, пошкоджене або знищене внаслідок бойових дій та інших надзвичайних подій, спричинених збройною агресією Російської Федерації. Ця постанова надає громадянам можливість повідомляти про такі випадки через мобільний додаток «Дія», а з 11 квітня також через центри надання адміністративних послуг (ЦНАПи) та нотаріусів [5].

На рекомендацію Національного банку України, страховики полегшили процедуру вирішення справ, які відповідають критеріям страхових випадків, для всіх видів страхування. Клієнти страхових компаній, як юридичні, так і фізичні особи, тепер можуть використовувати електронні документи, фотографії, відео та копії необхідних документів для повідомлення про страховий випадок, особливо коли отримати оригінали документів неможливо.

Більшість страхових компаній просить клієнтів з розумінням поставитися до ситуацій, коли може знадобитися сплатити за послуги самостійно та зібрати відповідні документи для подальшого відшкодування.

Зазвичай, страхові випадки, пов'язані з форс-мажорними обставинами, такими як воєнні дії, є підставою для відмови у страхуванні. Однак, більшість страхових компаній вирішили здійснювати виплати цивільному населенню за шкоду, заподіяну в ході воєнних дій. Рішення про надання страхового покриття будуть прийматися індивідуально для кожного випадку з урахуванням всіх обставин.

Також страхові компанії інформують про можливість спрощеного продовження дії договорів КАСКО. У разі закінчення терміну дії договору під час воєнного стану, його можна продовжити онлайн [6].

Висновки. Страховий ринок України представляє собою складний комплекс, що об'єднує внутрішню структуру та зовнішнє середовище. Внутрішня структура включає учасників ринку та страхові продукти, тоді як зовнішнє середовище включає елементи фінансової системи країни та міжнародних фінансів, з якими взаємодіє страховий ринок через грошові потоки.

Сама суть страхового ринку полягає у взаємодії цих двох аспектів: його внутрішньої структури та зовнішнього середовища, які разом визначають його функціонування.

Основна роль страхового ринку полягає у накопиченні та розподілі страхових фондів для захисту громадян та суб'єктів бізнесу. Тому ефективність накопичення та використання цих ресурсів залежить від взаємодії між внутрішньою системою та зовнішнім середовищем страхового ринку [7].

ДЖЕРЕЛА

1. Міокова Г. І., Самсонова К. В. Фактори впливу на фінансову стійкість підприємства. Наукові записки КНТУ. 2011. Вип.11. Ч. І. С. 12–15. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/84825095.pdf> (дата звернення: 01.12.2022).

2. Волянська О. Як працює система страхування під час війни // ZN,UA. 08.03.2022. URL: <https://zn.ua/ukr/finances/jak-pratsjuje-sistema-strakhuvannja-pidchas-vijni.html> (дата звернення: 01.12.2022).

3. Achieving Financial Stability For Small & Medium Enterprises // Mazars. 2021. URL: <https://www.mazars.com.ng/Home/Insights/Finance-Act-2020/FinancialStability-for-SMEs> (дата звернення: 01.12.2022).

4. Mazur N. et al. Improvement of Controlling in the Financial Management of Enterprises. TEM Journal. 2021. Vol. 10. Iss. 4. P. 1605–1609. URL: <https://doi.org/10.18421/TEM104-15> (дата звернення: 01.12.2022).

5. Терпай О. Страхування під час воєнного стану: чи є шанси на відшкодування // Liga Zakon. 31.03.2022. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/210301_stra-khuvannya-pd-chas-vonnogo-stanu-chi--shansi-na-vdshkoduvannya (дата звернення: 02.12.2022).

6. Гордієнко О., Шевчук С., Шаповал К. Життя довше за війну. Воєнні дії вдарили по українському страховому ринку, але він продовжує працювати. Що варто знати клієнтам в Україні та за кордоном // Forbes. 01.03.2022. URL: <https://forbes.ua/inside/zhittyadovshe-za-viynu-viyskovi-dii-vdarili-po-ukrainskomustrakhovomu-rinku-ale-vin-prodovzhue-pratsyuvati-shcho-varto-znati-klientam-v-ukraini-ta-za-kordonom-01042022-5219> (дата звернення: 02.12.2022).

7. Говорушко Т. А. Страхові послуги : підручник. Київ : ЦУЛ, 2011. 376 с. (дата звернення: 03.12.2022).

Тричук І. В.
здобувач ступеня магістра
Неізнестна О. В.
к.е.н., доцент, директор
навчально-наукового інституту
економіки, управління та адміністрування
Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського
м. Кривий Ріг, Україна

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА КРИВОРІЗЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Процеси децентралізації, що розпочалися в Україні у 2014 році та обумовили цілу низку інституційних трансформацій (прийняття Концепції реформи місцевого самоврядування, запровадження Закону України «Про співробітництво територіальних громад», «про добровільне об'єднання територіальних громад», внесення змін в Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», до Бюджетного та податкового кодексів тощо), розширення компетенції та повноваження органів місцевого самоврядування в частині бюджетного процесу, суттєво актуалізували питання дослідження значення та ролі бюджетної політики територій у забезпеченні їх соціально-економічного розвитку. За таких умов дослідження сутності, особливостей формування, атрибутів ефективних бюджетних політик територій та їх впливу на соціально-економічний розвиток не тільки не втрачає своєї актуальності, а й значно актуалізується.

Аналіз джерел [1-5] дозволив зробити висновок, що поняття «бюджетна політика територіальної громади» доцільно розуміти, як сукупність заходів, процесів, принципів (наукової обґрунтованості, цільової спрямованості; єдності стратегії та тактики; гнучкості; результативності; безпеки тощо) управління бюджетним потенціалом регіону, виходячи із потреб, цілей та обмежень місцевого розвитку; бюджетна політика знаходить матеріальне уособлення у бюджеті.

Кривий Ріг – одне із найбільших міст України (площа міста – 431,4 км²., населення – 615,5 тис осіб або 19,5% Дніпропетровської області), яке має статус міста обласного значення, розташоване у Дніпропетровській області, у центральній частині українського кристалічного масиву та є одним з найбагатших на гористі копалини регіонів України (250 видів корисних копалин, 100 мінералів, 50 гірських споруд).

У 2020-2022 рр. м. Кривий Ріг, попри деструктивний вплив COVID-19, повномасштабне вторгнення росії, характеризувалося динамічним соціально-економічним розвитком, що знаходило відображення у позитивній динаміці ряду показників функціонування Криворізької міської територіальної громади: динамічний розвиток підприємництва, наявність цілої низки промислових підприємств-лідерів у суб'єктній структурі підприємницької діяльності (ТОВ «Метінвест Холдинг», ПАТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат», ПАТ

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

«Арселор Міттал Кривий Ріг», «Інгулецький гірничо-збагачувальний комбінат», ПрАТ «Північний гірничо-збагачувальний комбінат»); нарощення обсягу випуску та реалізації промислової продукції; активний розвиток зовнішньоекономічної діяльності тощо.

На основі ґрунтового аналізу бюджету Криворізької міської територіальної громади у 2020-2022 рр. встановлено, що протягом періоду, що аналізується:

1. Сальдо міського бюджету було додатнім, що свідчить про профіцит міського бюджету (доходна частина перевищує витратну частину) (табл.1).

Таблиця 1 – Сальдо бюджету Криворізької міської територіальної громади у 2020-2022 рр., тис грн

Показники	2020 рік		2021 рік		2022 рік	
	План	Факт	План	Факт	План	Факт
Разом доходів	7556197,3	6590444,9	9131841,6	9033215,8	9283096,9	9031162,7
Разом витрат бюджету	7843474,9	6800850,2	9288919,1	8712906,7	10105288,5	8 097769,6
Сальдо	-287278	-210405	-157078	320309	-822191,6	933393,1

Джерело: складено автором на основі даних джерел [6-9]

2. У структурі доходної та витратної частин бюджету Криворізької міської територіальної громади переважав загальний фонд – в середньому 91,8% частки доходної частини бюджету та 84,6% витратної частини бюджету Криворізької міської територіальної.

3. Доходна частина бюджету Криворізької міської територіальної громади формувалася за рахунок податкових надходжень. Станом на 2022 рік 84,5% доходної частини бюджету Криворізької міської територіальної громади формувалося за рахунок податкових надходжень, 2,8 % за рахунок неподаткових надходжень, 12,6% - субвенцій, дотацій, одержаних з інших бюджетів. Таким чином, станом на 2022 рік до бюджету Криворізької міської територіальної громади було мобілізовано 7 629752,2 тис грн за рахунок податкових надходжень, 255 832,5 тис грн за рахунок неподаткових надходжень; 9 132,5 тис грн за рахунок доходи від операцій з капіталом.

4. Найбільшим джерелом податкових надходжень до бюджету Криворізької міської територіальної громади є податок на доходи фізичних осіб. Станом на 2022 рік за рахунок податку та збори на доходи фізичних осіб у бюджет Криворізької міської територіальної громади було мобілізовано 4450227,2 тис грн, що на 1205050 тис грн більше, ніж у 2020 році.

5. Фіксувалося нарощення обсягів неподаткових надходжень – на 55 578,40 тис грн – з 200254,1 тис грн у 2020 році до 255832,5 тис грн у 2022 році . Зростання неподаткових надходжень до міського бюджету рр. було обумовлено, в першу чергу, зростанням обсягів ресурсів, мобілізованих за рахунок плати за надання адміністративних послуг та власних надходжень бюджетних установ.

6. У структурі надходжень від операцій з капіталом до бюджету Криворізької міської територіальної громади переважали надходження від відчуження майна, що

належить Автономній Республіці Крим та майна, що перебуває в комунальній власності – 99% у 2022 році, 62,3% у 2020 році.

7. Планові показники доходної частини бюджету Криворізької міської територіальної громади виконувалися в середньому на 93%.

8. У процесі виконання бюджету Криворізької міської територіальної громади значна увага приділялася збереженню соціальних видатків.

9. Витрати Криворізької міської територіальної громади становили в середньому 7870508,833 тис грн на рік, були в середньому на 13% від планових показників витрат, постійно зростали. Протягом періоду, що аналізується, витрати Криворізької міської територіальної громади збільшилися на 1 296 919,40 тис грн та становили станом на 2022 рік - 8 097 769,60 тис грн.

10. У структурі витрат бюджету Криворізької міської територіальної громади переважали витрати на освіту – 39,02% від загального обсягу витрат міського бюджету у 2020 році, 37,95% у 2022 році; транспорт та транспортну інфраструктуру, дорожнє господарство – 12,81% у 2020 році, 18,48% у 2022 році. Найменша частка витрат припадала на здійснення заходів із землеустрою – 0,04% у 2020 році, 0% у 2022 році.

Таким чином, протягом 2020-2022 рр. бюджетна політика була достатньо ефективною, що знайшло відображення у профіциті міського бюджету, динамічному соціально-економічному розвитку міста, незважаючи на деструктивний вплив COVID-19, повномасштабне вторгнення росії.

ДЖЕРЕЛА

1. Волохова І.С. Місцеві фінанси та перспективи поглиблення фінансової децентралізації в Україні [Монографія] / І.С. Волохова. Одеса: Атлант, 2014. 462 с.

2. Кравець В. І. Бюджетна політика в забезпеченні соціально-економічного розвитку регіону. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 16. С. 40-45.

3. Ливдар М.В. Вплив бюджетної політики на соціально-економічний розвиток регіону. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/2_ukr/100.pdf.

4. Ситнік Н.С. Бюджетна система в таблицях та схемах. Львів: видавництво «Апріорі», 2017. 180 с.

5. Педченко Н. С. Бюджетний потенціал регіону: оцінка та перспективи розвитку : монографія / Н. С. Педченко, В. Ю. Стрілець. Полтава : ПУЕТ, 2014. 220 с.

6. Офіційний вебсайт Криворізької міської ради та її виконавчого комітету. URL: <https://kr.gov.ua/>.

7. Звіт з виконання у 2020 році програми економічного та соціального розвитку м. Кривого Рогу на 2017–2022 роки. 50 с.

8. Звіт з виконання у 2021 році програми економічного та соціального розвитку м. Кривого Рогу на 2017–2022 роки. 56 с.

9. Звіт про виконання у 2022 році програми економічного та соціального розвитку м. Кривого Рогу на 2017–2023 роки. 45 с.

Тюпа О. О.,
здобувач ступеня бакалавра
Печена А. А.,
здобувач ступеня бакалавра
Гончар К. О.,
к.е.н., викладач кафедри банківської справи
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

СИСТЕМНО ВАЖЛИВІ БАНКИ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Значення системно важливих банків для економіки України полягає, передусім, в особливостях діяльності таких банків та ризиках, які спонукають Національний банк України до їх визначення. Особливо гостро постає питання регулювання та нагляду за цією категорією банків в умовах військового стану. Системно важливі банки (СВБ) – це банки, діяльність яких безпосередньо впливає на стан та стабільність усієї банківської системи. Щороку Національний банк України актуалізує перелік системно важливих банків з метою зниження ймовірності банкрутства таких банків, а також для мінімізації загроз для стабільності фінансової системи України [1].

Складність напрямків діяльності СВБ, їх розмір та тісні фінансові взаємозв'язки з іншими банками вимагають від регулятора здійснення регулювання та посиленого нагляду, а також встановлення підвищених вимог до основного капіталу СВБ, а саме буферу системної важливості. Такі вимоги до капіталу банків покликані забезпечити спроможність СВБ покривати неочікувані збитки та збалансувати банківське конкурентне середовище [1].

Таблиця 1.

Визначення категорії СВБ та розміру буфера системної важливості

Категорія системно важливого банку	Значення показника системної важливості банку, визначеного під час першого етапу, базисні пункти	Розмір буфера системної важливості, %
1 категорія	<500	1,0
2 категорія	>=500, але <1500	1,5
3 категорія	>=1500	2,0

Джерело: [3]

У березні 2023 року НБУ оновив список системно важливих банків, розподіливши їх на три групи в залежності від показника системної важливості. Таким чином наразі до переліку СВБ з буфером системної важливості в 1% увійшли банки АТ “А-Банк”, АТ “Креді Агріколь Банк”, АТ “Кредобанк”, АТ “ОТП Банк”, АБ “Південний”, АТ “ПУМБ”, АТ “Райффайзен Банк”, АТ “Таскомбанк”, АТ

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

“Укрсиббанк”, АТ “Універсал Банк”. Натомість АТ “Ощадбанк”, АТ “Сенс Банк”, АБ “Укргазбанк” та АТ “Укрексімбанк” відповідно до Методології визначення СВБ увійшли до групи з буфером в розмірі 1,5%. Найбільші вимоги застосовуються регулятором до АТ КБ “ПриватБанк”, в якого буфер системної важливості склав 2%. [2,3].

В п’ятірку лідерів серед СВБ за часткою чистих активів станом на 1 вересня 2023 року увійшли:

1. АТ КБ “ПриватБанк” (782 млрд. грн., тобто 29,5% усієї банківської системи);
2. АТ “ОщадБанк” (338 млрд. грн., 12,8% усієї банківської системи);
3. АТ “Укрексімбанк” (269 млрд. грн., 10,17% усієї банківської системи);
4. АБ “Укргазбанк” (168 млрд. грн., 6,34% усієї банківської системи);
5. АТ “Сенс Банк” (103 млрд. грн., 3,9% усієї банківської системи).

Такий рейтинг надає можливість зрозуміти, що головним державним монополістом є АТ КБ “ПриватБанк”, оскільки частка цього банку є найбільшою [1,4]. Зростання або зменшення частки чистих активів вказує на рівень довіри населення до банку, тому не дивно, що саме АТ КБ «ПриватБанк» займає провідні позиції на ринку банківських послуг [5].

Яскравим прикладом необхідності визначення системно важливих банків та пильного нагляду за ними є АТ “Сенс Банк”. Так як до акціонерів даного банку були застосовані санкції, що передбачають блокування активів, то банк зазнав суттєвого репутаційного ризику, що негативно вплинуло на фінансовий стан банку та погіршило платіжну дисципліну позичальників. НБУ був змушений прийняти рішення про виведення даного системно важливого банку з ринку та звернутися до Уряду з пропозицією націоналізації банку, що в результаті і відбулося [6]. Такий крок виявився ефективним для захисту вкладників і кредиторів банку та дозволив зберегти фінансову стабільність банківської системи.

Висновок. Посилені вимоги до системно важливих банків дають змогу забезпечити фінансову стабільність, захистити інтереси вкладників і кредиторів, а також не допустити так званого ефекту «зараження», під час якого проблеми в одному банку викликають ланцюгову реакцію та поширюються на всю банківську систему. Оцінка характерних особливостей діяльності системно важливих банків дає можливість НБУ розрахувати показник системної важливості даних банків, відповідно до якого здійснюється регулювання та мінімізація негативного ефекту на економіку внаслідок ймовірного банкрутства або проблемної діяльності СВБ.

ДЖЕРЕЛА

1. Системно важливі банки. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/about/sib> (дата звернення: 10.11.2023).
2. Розмір буфера системної важливості залежить від показника системної важливості банку. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Buffer_si.pdf (дата звернення: 12.11.2023).
3. Національний банк України. Національний банк оновив перелік системно важливих банків. Національний банк України. URL:

https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Systemic_importance_banks_2023.pdf?v=5
(дата звернення: 10.11.2023).

4. Наглядова статистика. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 12.11.2023).

5. Значення та вплив системно важливих банків на стан банківської та економічної системи / Л. А. Бондаренко, І. М. Ухова // *Modern economics*, 2019. № 15. С. 27-35. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/15-2019/bondarenko.pdf> (дата звернення: 10.11.2023).

6. Національний банк України. Ухвалено рішення про виведення з ринку АТ "СЕНС БАНК": Фонд гарантування вкладів запроваджує тимчасову адміністрацію, НБУ звернувся до Уряду України щодо участі держави. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/uhvaleno-rishennya-pro-vivedennya-z-rinku-at-sens-bank-fond-garantuvannya-vkladiv-zaprovadjuje-timchasovu-administratsiyu-nbu-zvernuvsya-do-uryadu-ukrayini-schodo-uchasti-derjavi> (дата звернення: 10.11.2023).

РИЗИК ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Ефективність і конкурентоспроможність підприємств харчової промисловості у значній мірі залежить від підприємницького ризику. Економічна література стверджує, підприємницький ризик – це загроза понести втрати при будь-яких видах діяльності, пов'язаних із виробництвом продукції, товарів чи послуг, у вигляді додаткових витрат, або отримання доходів нижче від прогнозованих. Він включає ризик повної чи часткової втрати майна або грошового внеску, у тому числі й ризик банкрутства, характерний для ринкових відносин [3, стор. 188]. Зважаючи на те, що харчова промисловість відноситься до одних із пріоритетних і стратегічних галузей національної економіки України, ризик який формується у підприємницькій діяльності під час її організації посідає вагоме місце. Продукція підприємств харчування належить до товарів першої (життєвої) необхідності, таким чином її стан з мінімальним ризиком впливає на рівень продовольчої безпеки країни, стабільність галузі, ріст економічних показників.

Вважаємо за необхідне зосередити увагу на тому, що підприємницький ризик підприємств харчової промисловості формується під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів і залежить від організаційно-правової форми господарювання, форми власності підприємства, розгалуженості виробника продовольчих товарів тощо. На сьогоднішній день офіційні дані статистики засвідчують, що до підприємств харчової промисловості належить понад 40 підгалузей, основними з яких є: цукрова, олійно-жирова, хлібопекарська, кондитерська, молочна, м'ясна, рибна тощо. Військовий стан в Україні сформував новий чинник, який впливає на підприємницький ризик підприємств харчової промисловості.

Відповідно до Господарського кодексу України № 436-IV від 16.01.2003 р. з відповідними змінами та доповненнями, підприємництво - це безпосередня самостійна, систематична, на власний ризик діяльність по виробництву продукції, виконанню робіт, наданню послуг з метою отримання прибутку, яка здійснюється фізичними та юридичними особами, зареєстрованими як суб'єкти підприємницької діяльності у порядку, встановленому законодавством [1]. Таким чином, будь-яка діяльність по виробництву продукції, що створюється з метою отримання прибутку завжди характеризується ризиковістю, а особливо у період невизначеності і воєнного стану.

Аналізуючи наукові підходи формування підприємницьких ризиків доцільно виокремити наступні чинники, які власне його формують. По-перше, це непередбачувані зміни законодавства що спричинені військовим станом. Починаючи із лютого 2022 р., коли росія завдала удару по економіці України, безліч нормативно-правових документів що стосуються підприємницької діяльності

зазнали суттєвих змін, що в майбутньому спричинили систему невизначеності і негативно вплинули на організацію підприємницької діяльності. Війна на території України змусила немало суб'єктів підприємницької діяльності змінити місце розташування, що в майбутньому створило умови пошуку нових споживачів, нових постачальників тощо. Такі умови господарювання сформували господарську діяльність підприємств харчової промисловості в умовах ризику. Умови політичного та економічного розвитку в умовах війни створюють сприятливі умови до зростання рівня підприємницького ризику, що є негативним наслідком і має непередбачувані результати.

Особливістю сучасного військово-підприємницького ризику є те, що він набуває вигляду всеосяжності, тотальності та довготривалості. Зважаючи на те, що ризик підприємництва є одним із факторів які формують дохід, підприємницький ризик підприємств харчової промисловості виконує деякі функції, зокрема (табл. 1).

Таблиця 1. Функції підприємницького ризику підприємств харчової промисловості *(сформовано автором)*

Назва функції	Тлумачення функції
Інноваційна	Підсилює пошук нетрадиційних вирішень проблем, що виникають перед підприємствами харчової промисловості. Прикладом є: недопущення помилки в новаторських ідеях, у організації виробництва, зміни технологічних процесів тощо.
Регулятивна	Це розвиток підприємств харчової промисловості з метою адаптації до новим умов господарювання. Зокрема, така функція чітко проявляється в умовах сьогодення військового стану.
Захисна	Провідним підприємствам харчової промисловості необхідний спеціальний захист, правові, політичні й економічні гарантії, що виключають покарання і стимулюють виправданий ризик. В умовах невизначеності є небезпека втрат і непередбачених витрат ресурсів, недоотримання доходів порівняно із запланованим варіантом прийнятого рішення.
Аналітична	Наявність підприємницького ризику передбачає необхідність вибору одного із можливих варіантів рішення, у зв'язку з чим підприємство харчової промисловості в процесі ухвалення рішення аналізує всі можливі альтернативи, вибираючи найбільш рентабельні (прибуткові) і найменш ризиковані.
Соціальна	Підприємницький ризик формує матеріальну базу для задоволення соціальних потреб населення, підвищує його добробут. Стабільність діяльності підприємств харчової промисловості стабілізує зайнятість активного населення, зменшує його відтік за межі України.

Дослідження засвідчили, підприємства харчової промисловості, не зважаючи на те, чи вони знаходяться у власності місцевих територіальних громад, чи держави, чи приватного сектору – мають всі характерні особливості звичайного підприємства, які діють в умовах воєнної ринкової економіки.

Ризик-менеджмент харчових підприємств повинен бути у центрі уваги територіальних громад, держави, приватного сектору – оскільки чим краще стан

управління ризиками, тим більше фінансова база місцевого (державного чи приватного) самоврядування, а відповідно і вище (за інших рівних умов) ступінь задоволення інтересів, як споживачів послуг харчових підприємств, так і інтересів держави та населення загалом, а також інтересів представників місцевих органів виконавчої влади. На сьогодні існує широкий спектр визначення ризиків, під якими розуміється ймовірність певної події, власне сама подія, невизначена ситуація, невизначеність події і т.п. [2, стор. 120] Дослідження проблематики управління підприємницькими ризиками на підприємствах харчової промисловості на мікрорівні відбувається на основі, неокласичних, кейнсіанських і інституціональних підходів. Власний варіант підходу до підприємницьких ризиків існує і в кейнсіанської теорії, згідно якої у вартість готової продукції повинні входити і витрати, викликані впливом непередбачуваних чинників, до яких, зокрема, зараховуються коливання ринкової кон'юнктури, наслідки природних і техногенних катастроф і тому подібне.

На основі проведених досліджень, доцільно сконцентрувати увагу: ризик підприємницької діяльності суб'єктів харчової промисловості є одним із ключових питань які формують рівень доходу, обсяги виробництва підприємств харчової промисловості. Зниження підприємницького ризику в умовах воєнного стану стає все більш актуальним і необхідним. Зі сторони держави з моменту запровадження воєнного стану передбачено скасування податкових перевірок на час дії військового стану, пеня за результатами перевірок не нараховується, що в значній мірі полегшило організацію підприємницької діяльності підприємств харчової промисловості. З іншої сторони це вплинуло на формування цілого ряду порушень, які залишаються не відкритими в галузі підприємництва, що можливо в подальшому може сформувані тіньові кошти і їх відмивання.

ДЖЕРЕЛА

1. Господарський кодекс України №436-IV від 16.01.2003 р. Електронний доступ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
2. Управління ризиками [Електронний ресурс]: навчальний наочний посібник для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» / М. О. Кравченко, К. О. Бояринова, К. О. Копішинська ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 18 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. – 432 с.
3. Чуприна І. В. Поняття та класифікація ризиків в підприємницькій діяльності / І. В. Чуприна // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія : Економічні науки. – 2012. – № 4. – С. 187–193.

Хоружевська Д.Є.,
здобувач ступеня магістра
Неізнана О.В.,
к.е.н., доцент, директор Навчально-наукового інституту
економіки, управління та адміністрування
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
м. Кривий Ріг, Україна

АНАЛІЗ МОБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ЗАДЛЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРИВОРІЗЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

В умовах «реформування місцевого самоврядування та децентралізаційних процесів, які відбуваються в Україні і супроводжуються спрямованістю територіальних громад до набуття економічної й адміністративної самостійності, особливу роль відіграє» [1, с. 96] мобілізація фінансових ресурсів, яка є запорукою соціально-економічного розвитку територіальної громади.

Аналізуючи динаміку мобілізації фінансових ресурсів до бюджету Криворізької міської територіальної громади варто зазначити, що у 2022 р. у порівнянні з 2020 р. надходження збільшилися на 37%, що склало 2440717,8 тис. грн., разом з тим порівнюючи 2022 р. з 2021 р. фіксується незначне скорочення на 0,02% (-2053,1 тис. грн.) (рис. 1).

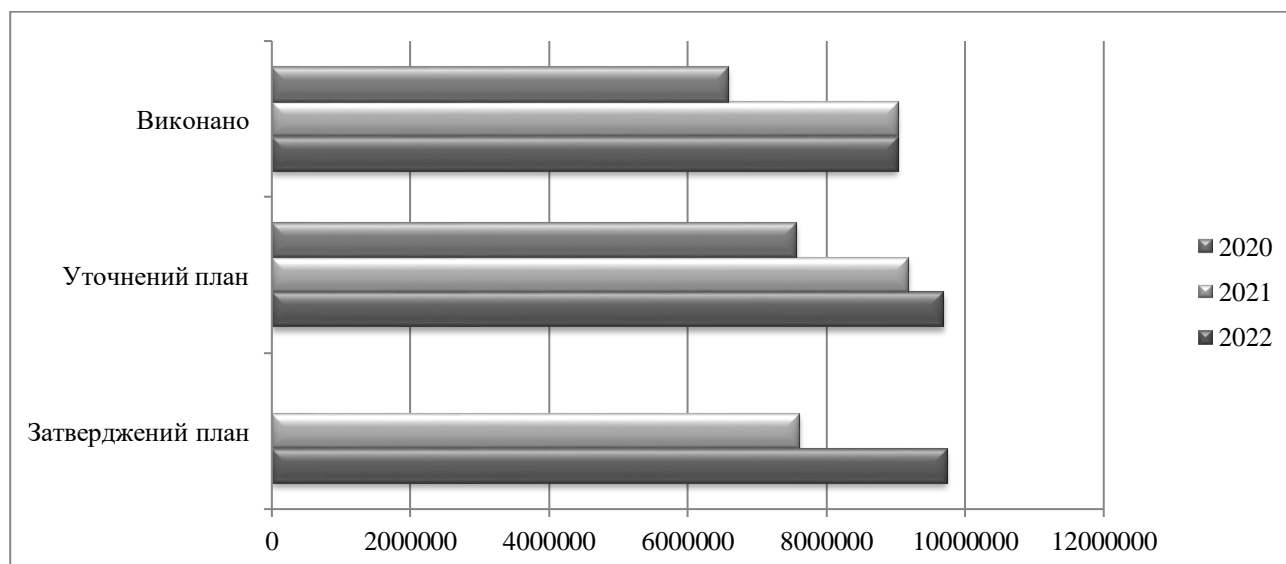

Рисунок 1 – Динаміка надходжень до бюджету Криворізької міської територіальної громади (планові та затверджені показники), тис. грн. (складено автором за даними [2-4])

Аналіз динаміки надходжень до бюджету Криворізької міської територіальної громади свідчить, що податкові надходження збільшувалися протягом всього

аналізованого періоду, а саме на 19,5% у 2021 р. у порівнянні з 2020 р. (+996329,5 тис. грн), на 28,4% у 2022 р. у порівнянні з 2021 р. (+1733450,4 тис. грн). Неподаткові надходження у 2021 р. збільшилися на 37,2% (+74527,9 тис. грн) у порівнянні з 2020 р., проте скоротилися на 6,9% (-18949,5 тис. грн) у 2022 р. Доходи від операцій з капіталом мали протилежну тенденцію – зменшившись на 65,4% у 2021 р., що склало -11103,0 тис. грн., збільшилися у 2022 р. у порівнянні з 2021 р. на 55,2% (+3249,3 тис. грн) (табл. 1).

Таблиця 1 – Динаміка надходжень до бюджету Криворізької міської територіальної громади у 2020-2022 рр., тис. грн.*

Показники міського бюджету	2020	2021	Темп приросту до 2020 р.	2022	Темп приросту до 2022 р.
Податкові надходження	5111818	6108147,5	19,5	7841597,9	28,4
Неподаткові надходження	200254,11	274782,012	37,2	255832,51	-6,9
Доходи від операцій з капіталом	16986,2	5883,2	-65,4	9132,5	55,2
Усього доходів власних та закріплених	5349868,2	5 349 868,2	0,0	7895919,7	47,6
Субвенції, дотації, одержані з інших бюджетів	1240576,7	2 625 479,5	111,6	1135243	-56,8
Разом доходів	6590444,9	9 031 162,7	37,0	9031162,7	0,0
Запозичення (відповідно до Угоди про передачу коштів позики між Міністерством фінансів України, Міністерством розвитку громад та територій України, Криворізькою міською радою)	0	0,0	-	0	
Усього надходжень	6590444,9	9 031 162,7	37,0	9031162,7	0,0

*складено автором за даними [2-4]

Найбільшими джерелами надходжень до бюджету Криворізької міської територіальної громади у 2022 р. були податкові надходження. Разом з тим, доцільно зауважити, що виконання запланованих показників бюджету за ними не було виконано в повному обсязі. Перевиконання зафіксовано по податку та збору на доходи фізичних осіб на 0,87% (38227,20 тис. грн); податку на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності на 530,22% (27189,50 тис. грн); рентній платі за користування надрами загальнодержавного значення на 13,81 % (32866,80 тис. грн). Бюджетом не було заплановано надходження від податку з власників наземних, водних транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів та акцизного податку з реалізації виробниками та/або імпортерами, разом з тим мобілізовані фінансові ресурси склали 1,00 тис. грн та 118765,90 тис. грн

відповідно. Недовиконання бюджету спостерігається за акцизним податком з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) на 74,03% (-16287,50 тис. грн); акцизним податком з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) на 60,04% (-46833,60 тис. грн); акцизним податком з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів на 13,77% (-25018,90 тис. грн); податком на майно на 12,54% (-318040,70 тис. грн); туристичним збором на 16,71% (-200,90 тис. грн); єдиним податком на 15,91% (-58289,40 тис. грн); екологічним податком на 40,28% (-24125,10 тис. грн) (табл. 2).

Таблиця 2 – Податкові надходження бюджету Криворізької міської територіальної громади у 2022 р. (планові та затверджені показники), тис. грн.*

Податкові надходження	план	факт	Виконання плану	
			%	тис. грн
податок та збір на доходи фізичних осіб	4412000	4450227,2	0,87	38227,20
податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності	5128	32317,5	530,22	27189,50
податок з власників наземних, водних транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів	0	1		1,00
рентна плата за користування надрами загальнодержавного значення	238000	270866,8	13,81	32866,80
акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	22000	5712,5	-74,03	-16287,50
акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	78000	31166,4	-60,04	-46833,60
акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів	181655,1	156636,2	-13,77	-25018,90
акцизний податок з реалізації виробниками та/або імпортерами	0	118765,9		118765,90
податок на майно	2537182	2219141,3	-12,54	-318040,70
туристичний збір	1202,5	1001,6	-16,71	-200,90
єдиний податок	366430,3	308140,9	-15,91	-58289,40
екологічний податок	59900	35774,9	-40,28	-24125,10

* складено автором за даними [2]

Найбільшими джерелами надходжень до бюджету Криворізької міської територіальної громади у 2022 р. були податок на доходи фізичних осіб, плата за землю, єдиний та акцизний податки. Їх обсяг склав 91% усіх власних доходів.

Надходження за бюджетоутворюючими джерелами становили: «податок на доходи фізичних осіб – 4,5 млрд грн або 54,7% власних доходів. Виконання плану забезпечено на 100,9%. В умовах війни структура податку змінилася – збільшилися надходження з виплат військовослужбовцям, тоді як надходження із заробітної

плати підприємств і суб'єктів бізнесу зменшилися; плата за землю – 2,2 млрд грн або 27,2% власних доходів та 87,5% від планових показників на рік. Недоотримання надходжень за цим джерелом пояснюється впливом воєнного стану на платоспроможність платників; єдиний податок – 423,8 млн грн, що на 76,2 млн грн менше планових показників» [34]. Це пов'язано з тим, що в період дії воєнного стану на законодавчому рівні надано можливість платникам I та II групи податків не сплачувати єдиний податок, а платникам III групи – сплачувати податок за спеціальною ставкою 2% (замість діючих 3% та 5%); «акцизний податок – 312,3 млн грн, 110,9% до плану або на 30,6 млн грн більше плану звітного періоду, за рахунок зростання обсягів реалізації тютюнових виробів через зростання їх вартості; рентна плата за користування надрами – 270,9 млн грн, що складає 113,8% до плану за рахунок її авансового внеску; екологічного податку підприємствами сплачено в сумі 35,8 млн грн, що складає лише 59,7% до плану» [34] (рис. 2).

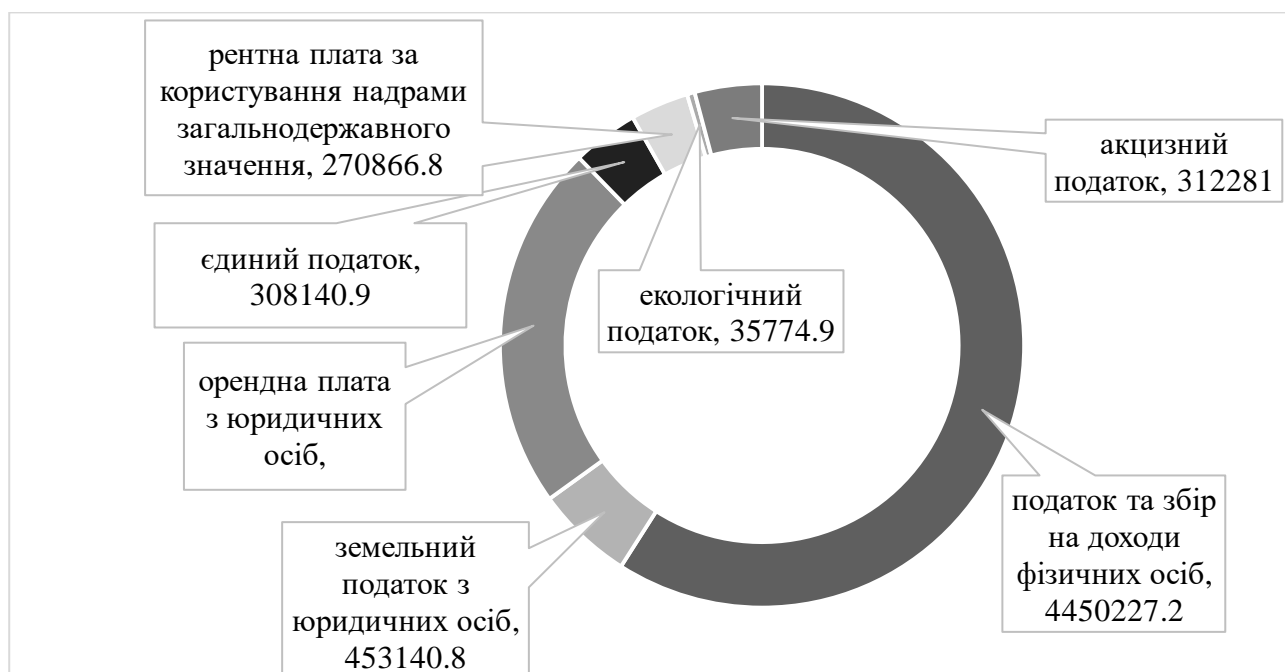

Рисунок 2 – Надходження за бюджетоутворюючими джерелами у 2022 р. до бюджету Криворізької міської територіальної громади, тис. грн. (складено автором за даними [2])

Виконання плану надходжень до бюджету Криворізької міської територіальної громади у 2022 р. свідчить про наявність недовиконання у частині податкових надходжень на 3,44% (-271745,7 тис. грн), субвенцій, дотацій, одержаних з інших бюджетів на 0,12% (-1418,3 тис. грн), запозичень відповідно до Угоди про передачу коштів позики між Міністерством фінансів України, Міністерством розвитку громад та територій України, Криворізькою міською радою на 100% (-410022,2 тис. грн). Разом з тим, зафіксовано перевиконання у частині доходів від операцій з капіталом на 99,18% (+4547,5 тис. грн), неподаткових надходжень на 8,2% (+19383,798 тис. грн). В цілому у 2022 р. мобілізація фінансових ресурсів до бюджету м. Кривий Ріг була недовиконана на 6,83% (- 661956,412 тис. грн).

Таким чином, повномасштабні воєнні дії та запровадження воєнного стану стали справжнім випробуванням для бюджету Криворізької міської територіальної громади у 2022 р. До бюджету Криворізької міської територіальної громади у 2022 р. «мобілізовано майже 9,3 млрд грн, що є на рівні надходжень 2021 р. та перевищує виконання бюджету 2020 р. на 37%. Доходи загального фонду у 2022 р. склали 8,7 млрд грн, спеціального фонду – 0,2 млрд грн. Незважаючи на умови воєнного стану, бізнес адаптувався та працював, більшість платників міста сплачували податки і, як результат, досягнуто виконання планових показників на рівні 97,3%.

ДЖЕРЕЛА

1. Булавинець В.М., Карпишин Н.І. Фінансовий потенціал територіальних громад: сучасний стан і перспективи. *Світ фінансів*. 2019. № 4 (61). С. 96-110.
2. Рішення Криворізької міської ради № 1647 від 31.01.2023 Про затвердження звіту щодо виконання бюджету Криворізької міської територіальної громади за 2022 рік
3. Рішення Криворізької міської ради №1063 від 26.01.2022 Про затвердження звіту щодо виконання бюджету Криворізької міської територіальної громади за 2021 рік
4. Рішення Криворізької міської ради №237 від 24.02.2021 Про затвердження звіту щодо виконання міського бюджету міста Кривого Рогу за 2020 рік
5. Рішення Криворізької міської ради № 1177 від 23.02.2022 Про затвердження звіту з виконання у 2021 році Програми економічного та соціального розвитку м. Кривого Рогу на 2017-2022 роки

Чередніченко А.О.,
здобувач ступеня магістра
Васечко Л.І.,
к.е.н, доцент
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

НАПРЯМКИ СТАБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У наш час стабілізація фінансової стійкості підприємства визначається високою конкурентністю ринків, нестабільністю економічних умов, технологічними змінами та глобальними викликами. Ефективне управління фінансами стає ключовим фактором для забезпечення стійкості та успішності підприємств, що вимагає постійного вдосконалення стратегій і заходів, спрямованих на збереження та зміцнення їхньої фінансової стійкості в сучасному невизначеному економічному середовищі.

Стабілізація фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану надзвичайно важлива, оскільки воєнний конфлікт може призвести до серйозних викликів і загроз для економічної діяльності. Забезпечення фінансової стабільності стає необхідною умовою для виживання підприємства, оскільки воєнний стан може супроводжуватися зниженням попиту, перериванням ланцюгів постачання, збільшенням ризиків та іншими проблемами. Ефективне фінансове управління в цих умовах дозволяє підприємству уникнути банкрутства, забезпечити безперерйну діяльність та відновлення після закінчення конфлікту.

Незалежно від розміру та галузі, в якій діє підприємство, забезпечення стійкого фінансового стану стає визначальним чинником для його конкурентоспроможності та здатності протистояти економічним викликам. У змінних умовах ринку та економічних коливань суб'єкт господарювання повинен виявляти адаптивність та приймати необхідні заходи для стабілізації своєї фінансової стійкості. Враховуючи невизначеність та динаміку сучасного бізнес-середовища, підприємство повинно вдосконалювати свої стратегії, бути готовим до різних сценаріїв розвитку подій та ефективно керувати ризиками для забезпечення стабільності та успішності в довгостроковій перспективі.

Фінансова стійкість підприємства стає надзвичайно важливим аспектом його успіху та довгострокової життєздатності, особливо в умовах глобальних викликів, таких як економічні кризи, геополітичні напруження, природні катастрофи та пандемії. Забезпечення стабільності фінансового стану компанії стає особливо важливим в умовах змінливих та невизначених обставин, коли ризики можуть досягати надзвичайно високого рівня. Підприємства, що успішно функціонують в умовах глобальних викликів, можуть тимчасово зазнавати труднощів, проте ті, що застосовують розумні стратегії, виявляють творчий підхід до вирішення проблем та ефективно керують ризиками, зазвичай виявляються краще підготовленими до подолання криз та збереження стійкості в довгостроковій перспективі [1, с.224].

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

У сучасних умовах існує декілька ключових напрямків для стабілізації фінансової стійкості підприємства, відобразимо їх на рис.1.

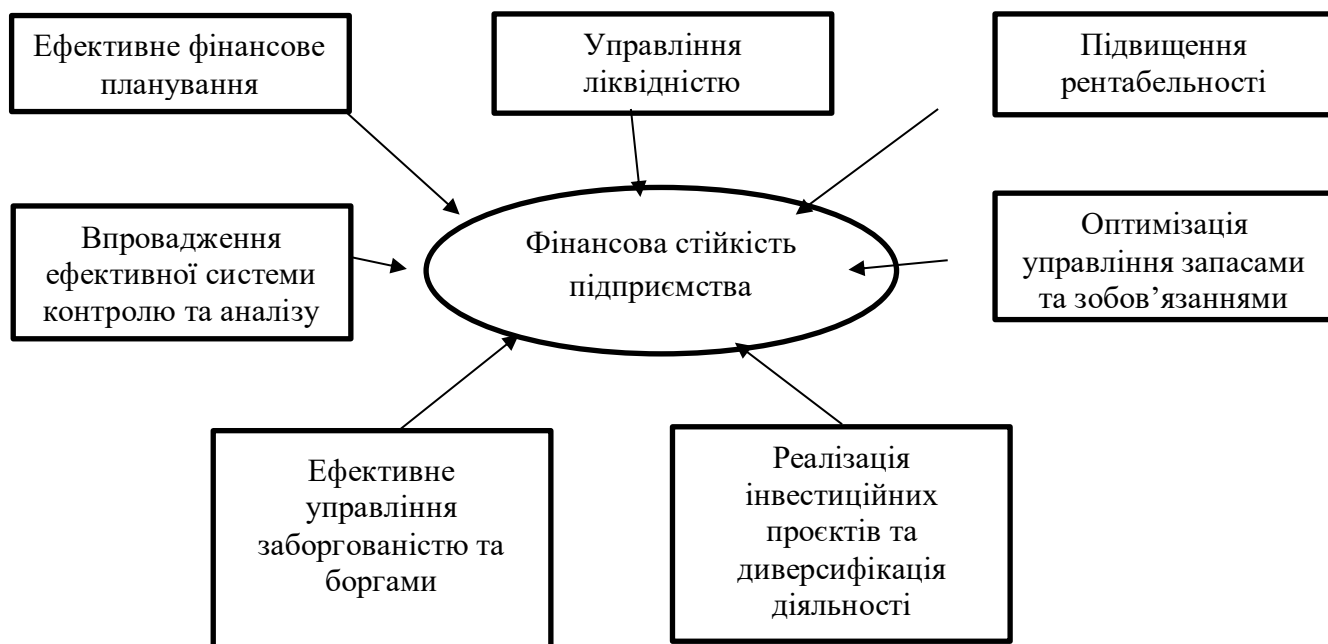

Рис.1. Напрями стабілізації фінансової стійкості підприємства в сучасних умовах

Джерело: складено автором на основі [2,3]

Розглянемо кожен напрямок стабілізації фінансової стійкості більш детально:

1. Ефективне фінансове планування.

Ретельне розроблення і виконання фінансових планів, які враховують ризики та невизначеність, може допомогти оптимізувати використання ресурсів та уникнути негативних фінансових втрат.

2. Управління ліквідністю.

Посилення контролю над обіговими активами та зобов'язаннями, оптимізація кредитних умов і використання внутрішніх джерел фінансування сприяють забезпеченню достатнього рівня ліквідності.

3. Підвищення рентабельності.

Оптимізація витрат, вдосконалення управління виробництвом та впровадження нових технологій сприяють підвищенню рентабельності діяльності підприємства.

4. Оптимізація управління запасами та зобов'язаннями.

Збалансоване управління рівнем запасів та контроль за зобов'язаннями перед постачальниками та клієнтами допомагають знизити ризики неплатоспроможності.

5. Реалізація інвестиційних проєктів та диверсифікація діяльності.

Розвиток нових інвестиційних проєктів і диверсифікація бізнесу можуть збільшити доходи та зменшити ризики для підприємства.

6. Ефективне управління заборгованістю та боргами.

Систематичне контролювання заборгованості, вчасне реагування на прострочені платежі та можлива реструктуризація боргів сприяють поліпшенню фінансового стану.

7. Впровадження ефективної системи контролю та аналізу.

Реалізація системи, яка забезпечує прозорість в управлінні та надає інформацію для ефективного прийняття рішень, може значно підвищити фінансову стійкість підприємства.

Отже, акцент на напрями стабілізації фінансової стійкості є надзвичайно важливим для досягнення успіху та тривалого функціонування підприємства в умовах непередбачуваних економічних та ринкових змін. Ці напрями можуть значно впливати на позиції підприємства на ринку, його конкурентоспроможність та здатність до розвитку.

Наявність стабільної фінансової бази дозволяє підприємству витримувати негативні зміни на ринку, такі як економічні кризи, зміни попиту або конкурентний тиск. Якщо підприємство має стабільні фінансові показники та ефективно управляє своїми ресурсами, воно зможе ефективно справлятися зі стресовими ситуаціями та уникати фінансових труднощів.

Загалом, стабільність фінансової стійкості є основою для успішного функціонування підприємства в умовах змін та невизначеності. Визначені напрями стабілізації виступають важливими орієнтирами для розробки ефективних стратегій та дій, спрямованих на збереження та підвищення фінансової стійкості компанії.

ДЖЕРЕЛА

1. Латковський П.П. Фінансова політика в умовах воєнного стану. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство», 2022. Розділ VII. С. 223-227. URL: <http://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/05/44.pdf>

2. Богацька Н.М. Аналіз ефективності господарсько-фінансової діяльності підприємства. Ефективна економіка, 2021. №10. С.2-6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2021/78.pdf

3. Семенова К.Д. Аналіз фінансового стану підприємств України та тенденцій розвитку. Науковий вісник Одеського національного економічного університету, 2021. Збірник наукових праць №5-6 (282-283). С.77-82. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2021/282-283/pdf/77-82.pdf>

Чуднівєць А.Б.,
здобувачка ступеня бакалавра
Житар М.О.,
д.е.н., професор, професор кафедри фінансів
Київський університет імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна

КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Малий бізнес займає чільне місце у структурі економіки країни, що робить значний вклад у загальний ВВП країни, формує нові робочі місця, стабілізує рівень заробітної плати та ін. Імідж нашої країни формується на основі розвитку малого бізнесу, так як саме цей вид підприємницької діяльності, впливає на ефективність економіки України. Основні фактори, які не дають розвиватись таким підприємствам – проблеми з банківським фінансуванням та неефективна підтримка з боку держави.

На сучасному етапі розвитку банківського кредитування спостерігається ситуація, коли клієнтів, які хочуть проводити кредитні операції стає все менше. Виходом для банківських установ стала переорієнтація на суб'єктів малого бізнесу. Як показує міжнародна практика, саме вони забезпечують велику частку кредитного портфелю банків.

Таблиця 1.1

Динаміка виданих кредитів малому бізнесу 2018-2023 роки [1]

Рік	Кількість виданих кредитів малому бізнесу, млн.грн	Динаміка 2023/2018, %
2018	1998	4,99
2019	1759	
2020	1320	
2021	1522	
2022	1194	
2023	9967	

З таблиці 1.1 видно, що обсяги виданих кредитів зменшувались з 2018 по 2020 рік. Це свідчить про недостатню підтримку держави, нерозвиненість банківського кредитування та ін. Далі спостерігається тенденція до зростання у 2021 році, однак у 2022 році знов відбувається значне падіння. Воно пов'язане з початком повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України. Як бачимо з рис.1, у 2023 році запускаються пільгові кредити від держави, що дало змогу спостерігати суттєве збільшення виданих кредитів малому бізнесу.

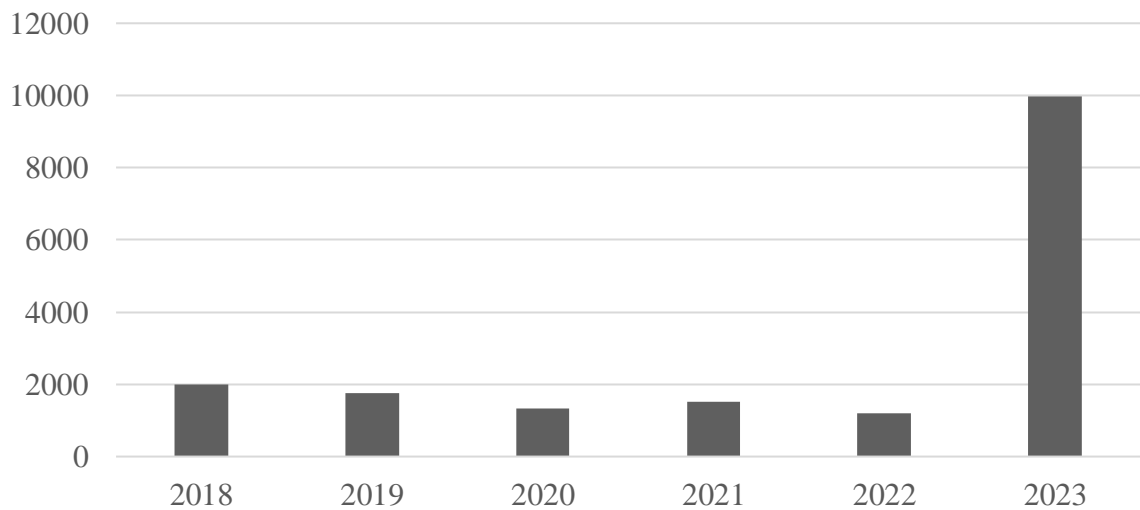

Рис.1 Кількість виданих кредитів малому бізнесу, млн.грн [1]

Однією з найбільших проблем ефективного функціонування малих підприємств є нестача власних активів, через що отримати позику в банку не завжди вдається, через ряд причин. Найпоширенішими є наступні фактори, які унеможливають надання кредитів: незацікавленість банків у наданні малих (мікро) кредитів; відсутність майна у підприємства, яке може виступати заставою; складана процедура надання банківського кредиту.

Українські банки намагаються надавати кредитування із власних ресурсів, а не завдяки іноземному капіталу. Кількість таких позик зростає, що свідчить про позитивну тенденцію, зацікавленість у наданні кредитних послуг банками України.

У загальному, ситуація на ринку кредитних послуг України, щодо малого бізнесу, значно краща ніж була раніше. Результатами роботи банків, держави та самих підприємців стало: збільшення обсягів та кількості виданих кредитів, зміна структури кредитного портфелю банків, збільшення позик виданих за рахунок власних ресурсів банку. Проте, всі ці досягнення не змінюють наявних проблем у кредитування таких суб'єктів господарювання. Існує ряд проблем, які постають перед підприємцями у отриманні позики. Те ж саме стосується і банків, які стримуються від надання кредитів, через високі ризики. Тож перед банківською системою стоїть задача, мінімізації ризиків для банків та створення оптимальних умов отримання кредитних послуг для малого бізнесу.

До найбільших проблем кредитування малих підприємств можна віднести: нерегульованість законодавчої та нормативної бази, щодо ведення підприємницької діяльності суб'єктами малого бізнесу; неефективну підтримку держави у кредитуванні малого бізнесу. Через такі проблеми банки не можуть надавати пільгові кредити, так як немає кому компенсувати частину відсотків та немає мотивації, яку мала б забезпечувати держава. Також недостатня державна підтримка породжує у банків сумніви, щодо повернення позик суб'єктами малого бізнесу. Якщо створити нову систему чинників, які формують законодавчу базу, то можна оптимізувати та розвивати банківське кредитування малого бізнесу в Україні. Бракує надійної системи страхування кредитних ризиків, за якою банки отримували

б право в беззаперечному порядку списувати суми неповернених кредитів із рахунків страхових компаній [2-3].

Додатковим фактором, що зупиняє розвиток банківського кредитування малого бізнесу, є нерозвиненість супутніх установ, які забезпечують мінімізацію ризиків для банків. До таких організацій відносять: страхові та лізингові компанії. Для оптимізації процесу надання позик, потрібно запроваджувати новітні методи надання лізингових та страхових послуг. Для цього варто враховувати світовий досвід, залучати державні кошти, іноземні капітали та ін.

Важливим фактором при наданні кредитних послуг є надання державних гарантій. Якщо підприємство їх має, то це полегшить процедуру отримання позикових коштів, та дасть банку упевненість у поверненні позики. Такі гарантії також можуть надавати недержавні установи. Тому варто запровадити методи надання державних та недержавних гарантій банкам, задля оптимізації кредитного процесу.

За останні роки на ринку кредитних послуг все більше банків починають зосереджуватись на суб'єктах малого бізнесу. Це проявляється у створенні індивідуальних програм кредитування, залучення клієнтів цього сектору та ін., що породжує нову проблему – конкуренцію між банками.

Великою проблемою також є недосконала нормативна документація, адже на її основі формуються кредитні угоди та надаються послуги банків. На жаль, спостерігається затримка, через довгу процедуру оцінки застави, що значною затягує процес отримання кредиту. Під час надання кредитних послуг банк повинен контролювати інфляційні ризики, які можуть виникати в процесі оформлення угод. Саме, через ці фактори варто змінювати нормативну документацію, щоб там були зазначені дії обох сторін при виникненні форс-мажорних ситуацій.

Кредитування неможливе без ресурсів банку, тому важливо починати вирішувати проблеми у наданні позик, малому бізнесу, саме з перевірки ресурсної бази банку. Ця база може поповнюватись як з власних активів так із залучених. Для банків найбільший ризик мають кредити видані новим підприємствам або фірмам, які залежать від природних умов та сезонності. Щоб оптимізувати надання позик таким суб'єктам господарювання, варто створювати нові механізми, які б прискорили та полегшили процес прийняття рішень, щодо оформлення кредиту.

На наш погляд, банки повинні розвиватись у наданні суміжних послуг з кредитуванням, тобто перспективними сферами є консультаційні та інформаційні сфери. У майбутньому саме надання інформаційних послуг стане найдорожчим товаром у фінансових установах. Під час надання працівниками банків інформації про продукти вони налагоджують зв'язок з клієнтом, що у майбутньому дозволить продати йому додаткові послуги.

Для мінімізації кредитних ризиків та покращення процесу надання позики, банкам варто зосереджуватись на розвитку цієї сфери. Задля оптимізації процесу надання кредитних послуг банкам потрібно: зменшити пакет документів, які є необхідними для надання кредиту, знизити критерії визначення кредитоспроможності малого бізнесу, пришвидшити процес прийняття рішень, щодо видачі кредиту.

Всі вищезазначені завдання можна виконати за умови дотримання банком чіткої стратегії, розроблених методів, які будуть сприяти розвитку та оптимізації всіх сфер функціонування організації, включно з кредитними послугами.

Важливо, щоб банки почали зосереджуватись на прогнозуванні діяльності малого бізнесу. Тобто не відмовляти у позичці, через те, що наразі фінансовий стан є поганим, а дивитись далі. Прогнозувати, прораховувати на що може вийти підприємство, якщо отримає кредит.

Отже, можна зробити висновок, що всі існуючі проблеми, можна виправити, якщо ставити конкретні цілі. Банкам вигідно розвивати сферу кредитування малого бізнесу, адже в процесі співпраці можна продати додаткові продукти та отримати надійних клієнтів, які будуть приносити стабільний прибуток.

ДЖЕРЕЛА

1. Офіційний сайт Національного банку України. Доступ до ресурсу: <https://bank.gov.ua/>
2. Aliexsieiev Ihor, Zhelizniak Roman, Glielova Nataliia, Pavlenko Liudmyla, Kovalenko Volodymyr, Zhytar Maksym. Development of The Model For Forecasting Indicators of Banking Microcrediting of Small Business Entities. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. № 2 (49). 163-180. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/4025/3801>
- 2.Глушченко С. Гроші. Кредит. Кредитний ринок: підручник. Київ: НаУКМА, 2015. 300с.
- 3.Буряк П.Ю. Підприємництво: фінансове та правове забезпечення. Навч. Посібник. П.Ю. Буряк. Львів: ЛДФЕІ, 2003. 288 с.
4. Сілічева Н. Є. (2015). Малий бізнес в Україні: стан та перспективи розвитку. *Економічні інновації*.
- 5.Ямпільський М.М. Про трактування кредиту. *Гроші та кредит* .1999 .№ 4. С. 31 – 43.
6. Kachula S., Zhytar M., Sidelnykova L., Perchuk O., Novosolova O. The Relationship between Economic Growth and Banking Sector Development in Ukraine. *WSEAS Transactions on Business and Economics*. 2022. № 19. P. 222-230. URL: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55537055600>

Шавурська Л.В.,
здобувач ступеня бакалавра
Сулима М. О.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів,
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Значення управлінського обліку на підприємстві з кожним роком все більше зростає. Саме даний вид обліку є індикатором при виборі та прийнятті інвестиційних рішень. Управлінський облік слугує джерелом потрібної інформації для внутрішніх користувачів, а особливо для керівників підприємства, з метою ведення активної та якісної господарської діяльності. Успішна організація управлінського обліку на підприємстві надає можливість побачити дійсну ситуацію бізнесу, а крім того дозволяє виділити та обрати шляхи розвитку діяльності, які формуються на основі актуальної інформації.

Для успішного функціонування підприємства важливо приділяти максимальну увагу саме його стратегії розвитку. Застосування стратегічного управління в процесі обліку породжене необхідністю підприємств працювати ефективно. Саме для підприємств головним є завоювати довіру партнерів, бути конкурентоспроможними та мати задовільну сформовану оцінку з боку споживачів, адже ці критерії є запорукою якісного функціонування підприємства у перспективі.

Одним із видів управлінського обліку є саме стратегічний управлінський облік, який зазвичай є необхідним при прийнятті важливих рішень, які плануються на майбутнє. Даний вид обліку не регламентується державними органами та організовується кожним підприємством незалежно. У сучасних умовах розвитку науки не існує єдиного підходу щодо визначення поняття стратегічного управлінського обліку. Так, Єршова Н. Ю. зазначає, що «стратегічний управлінський облік є сферою знань і діяльності, що пов'язана з формуванням і застосуванням інформаційного контенту для потреб стратегічного управління, завдяки чому підтримується існуюча організаційна структура, мотивується поведінка, підтримуються колективні культурні цінності, формуються організаційні знання, потрібні для виконання стратегічних цілей»[1].

В сучасному бізнес-середовищі, де конкуренція з кожним днем все більше зростає і швидкі та точні рішення є ключовим чинником успіху діяльності, стратегічний облік стає необхідним інструментом для підприємств. Організація стратегічного обліку визначається як систематичний підхід до управління, який спрямований на забезпечення ефективності стратегічних процесів та досягнення поставлених цілей компанії.

Стратегічний управлінський облік – це джерело інформації, яке допомагає провести ефективний аналіз підприємству своєї діяльності по відношенню до потенційних та існуючих конкурентів. Саме збір та якісний проведений аналіз даних

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

дозволяє сформулювати та обрати перспективні стратегії розвитку господарської діяльності. Суттєвою відмінністю стратегічного обліку від інших видів обліку є зосередження уваги на зовнішніх чинниках, які безпосередньо мають значний вплив на функціонування підприємства.

Стратегічний управлінський облік варто розглядати, як механізм для побудови стратегічного аналізу, планування та аудиту, адже процес реалізації стратегічних цілей, прийняття рішень та виконання поставлених завдань здійснюється в сукупності функціонування обліку та управління[2].

Основним завданням стратегічного управлінського обліку є аналіз, виявлення, раціональне використання ефективних способів досягнення поставлених стратегічних цілей, економія ресурсів та підвищення ефективності їх використання[4]. Загалом процес управлінського стратегічного обліку на підприємстві складається з певних елементів (рис.1).

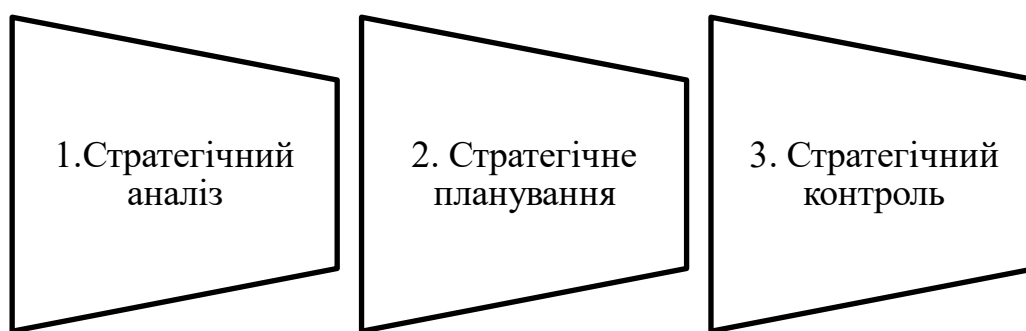

Рис. 1 Елементи процесу управлінського стратегічного обліку на підприємстві

Джерело: створено автором на основі[3]

Стратегічний аналіз є джерелом виявлення стану діяльності підприємства у даний момент і дає можливість дослідити доцільність застосування та визначити ймовірність реалізації дійсних довгострокових стратегічних цілей підприємства.

Основою стратегічного планування є саме створення та побудова плану розвитку також у довгостроковій перспективі для досягнення запланованих стратегічних цілей. Результатом стратегічного планування є розробка стратегії розвитку підприємства на майбутнє (період 5 і більше років)[3].

Найважливішим елементом процесу управлінського стратегічного обліку є саме стратегічний контроль. Мета стратегічного контролю – контролювання та відслідковування завдань побудованого плану щодо досягнення поставлених цілей підприємства.

Варто зауважити, що стратегічний управлінський облік на підприємствах, враховує не тільки стратегічні параметри фінансових показників, а також показники з нефінансовими характеристиками. Це, в свою чергу, означає що для досягнення стратегічної мети підприємства повинні враховувати не тільки ресурсний потенціал (матеріальні, фінансові та трудові ресурси), а й набір важливих факторів, які підприємства ще не враховували [4].

Ефективна організація стратегічного обліку передбачає визначення та ретельний аналіз стратегічних цілей підприємства, розробку відповідної системи ключових показників ефективності, а також використання передових методів та технологій управлінського обліку.

Стратегічний облік передбачає аналіз зовнішніх факторів впливу в умовах яких функціонує загалом підприємство. Організація стратегічного управлінського обліку – це безпосередньо процес нагромадження, збирання, аналізу конкретної фінансово-економічних даних з метою надання внутрішнім користувачам підприємства інформації, яка потрібна для ефективного управління та побудови довгострокового плану розвитку підприємства (рис.2).

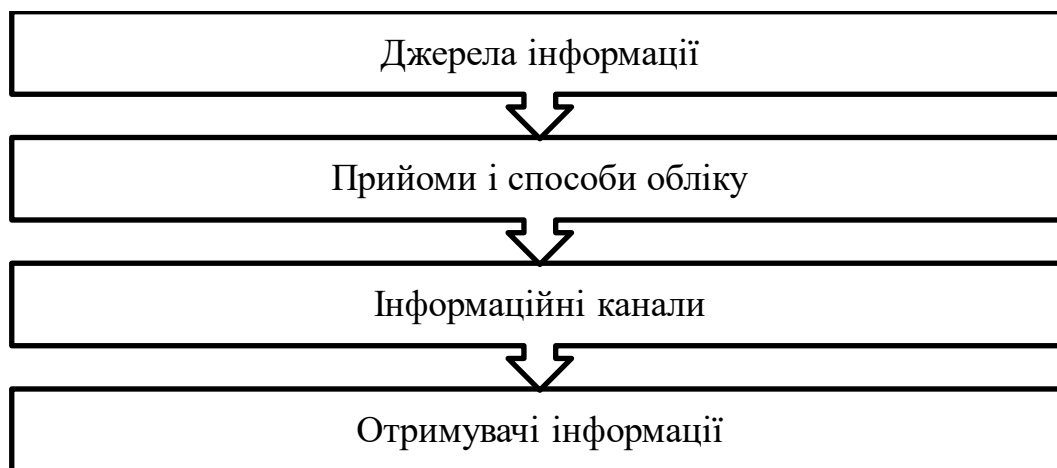

Рис. 2 Складові процесу стратегічного обліку
Джерело: побудовано автором на основі [2]

Виділяють внутрішні та зовнішні джерела інформації. До внутрішніх належать бухгалтерські звіти, звіти про результати фінансової діяльності тощо. До зовнішніх джерел відноситься інформація про діяльність конкурентів, стан економічного розвитку країни та ін. Способами обліку є саме аналіз, планування та контроль. Основними інформаційними каналами є обліково-аналітична інформація у розрізі конкретних стратегічних напрямків господарської діяльності. Користувачами та отримувачами інформації безпосередньо є керівники, власники, фінансові менеджери та інші внутрішні користувачі підприємства, які вибудовують стратегічні цілі.

Основними завданнями стратегічного управлінського обліку є формування цілей, яких хоче досягнути підприємство у довгостроковій перспективі, побудова та забезпечення конкурентними перевагами підприємства.

Система стратегічного управлінського обліку має бути добре розроблена та повинна залишатись гнучкою для того, щоб підлаштовуватись до змін, які спровоковані незалежними факторами. Стратегічний управлінський облік надає інформацію для прийняття рішень та планування майбутньої діяльності, визначає та використовує ключові показники ефективності, що відображають досягнення стратегічних цілей. Саме він є механізмом постійного вдосконалення стратегії підприємства на основі отриманих результатів та змін в зовнішньому середовищі.

Стратегічний управлінський облік допомагає підприємствам впроваджувати стратегію ефективно, визначати пріоритети та вирішувати стратегічні завдання для досягнення успіху на ринку, тому підприємствам варто серйозно підходити щодо організації стратегічного управлінського обліку.

ДЖЕРЕЛА

1. Єршова Н. Ю. - Концептуальні основи стратегічного управлінського обліку (2017). LIBNAS | LIBRARY PORTAL OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Pekon_2017_1_28 (дата звернення: 29.11.2023).
2. Ярема Я. Р. Стратегічний облік у системі управління підприємством. *Причорноморські економічні студії*. 2022. Вип. 74., с. 234-237 URL: http://bses.in.ua/journals/2022/74_2022/37.pdf (дата звернення: 03.12.2023).
3. Шмигель О. Є. Організація стратегічного управлінського обліку на підприємствах. URL: <http://inneco.org/index.php/innecoen/article/viewFile/145/147> (дата звернення: 01.12.2023).
4. Organization of management accounting for the strategic potential of enterprises. 2021. URL: <https://media.neliti.com/media/publications/385362-none-aea58dcf.pdf> (дата звернення: 30.11.2023).
5. Бруханський Р. Ф. Поняття стратегічного управлінського обліку. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/1745/3/Бруханський%20Р.%20Ф.%20Поняття%20стратегічного%20управлінського%20обліку.pdf> (дата звернення: 03.12.2023).
6. Шматковська Т. Стратегічний управлінський облік в умовах цифрової економіки. 2022. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/74/1043.pdf> (дата звернення 30.11.2023)
7. Костякова А. А. Стратегічний управлінський облік: сутність та поняття. 2019. URL: http://bses.in.ua/journals/2019/39_2_2019/21.pdf (дата звернення: 29.11.2023).

Шевченко О. Ю.

Студентка 3 курсу

*Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»*

Науковий керівник: Добриніна Людмила В'ячеславівна

к.е.н. ст. викл. кафедри фінансового менеджменту та фондового ринку

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

УКРАЇНСЬКИЙ ФОНДОВИЙ РИНОК: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Фондовий ринок в Україні існує з часів набуття незалежності, проте його реальна ефективність у виконанні базових завдань є обмеженою. Відсутність повноцінних ринків, де можна проводити реальні торги та взаємодіяти з різними суб'єктами господарювання та фінансовими інструментами, призводить до втрати нашої економікою мільярдів інвестицій, які вливаються в економіку інших країн. Тому на даному етапі ключовим завданням є створення сприятливих умов та нових можливостей для ефективного функціонування фондового ринку. У 2021 році Кабінет Міністрів України визначив створення повноцінного фондового ринку як один із своїх пріоритетів. З метою реалізації цього завдання планується залучення міжнародних партнерів, зокрема, Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) та Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР). Активна участь цих установ у розвитку українського фондового ринку не лише стимулюватиме його діяльність, але й забезпечить стабільні гарантії для його довгострокового функціонування[1].

Фондовий ринок у кожній країні визначається передусім обсягом випущених акцій та облігацій підприємств. Аналіз даних Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку щодо розвитку фондового ринку України (табл. 1) дозволяє висвітлити цей процес. Протягом січня-грудня 2022 року було зареєстровано 20 випусків акцій на суму 35,05 млрд грн. У порівнянні з аналогічним періодом 2021 року обсяг зареєстрованих випусків акцій зменшився на 7,84 млрд грн. У 2020 році було зареєстровано 62 випуски акцій на суму майже 29 млрд грн, що є значно меншим у порівнянні з 2019 роком (78 випусків акцій на суму 63,5 млрд грн), що свідчить про зменшення обсягу зареєстрованих випусків акцій на 34,5 млрд грн у 2020 році. Протягом січня-грудня 2018 року було зареєстровано 93 випуски акцій на суму 22,26 млрд грн, а у 2017 році - 118 випусків акцій на суму 324,8 млрд грн. Порівнюючи дані за останні два роки, можна зауважити, що обсяг випусків акцій зменшився на 302,5 млрд грн у 2018 році[2].

Обсяг та кількість випусків акцій та облігацій підприємств, зареєстрованих Комісією протягом 2017–2022 рр.

	Обсяг випуску акцій, млн. грн	Обсяг випуску облігацій, млн. грн	Кількість випусків акцій, шт.	Кількість випусків облігацій, шт.
2017	324844,24	8350,300	118	114
2018	22263,97	15458,530	93	110
2019	63539,38	11206,087	78	88
2020	28998,25	29883,990	62	86
2021	42 884,28	9779,080	86	113
2022	35048,3	2026,450	20	39

Складено за даними [2]

Однак слід також розглянути обсяг та кількість випусків облігацій підприємств. З таблиці 1 видно, що обсяг випуску облігацій протягом січня-грудня 2022 року склав 39 випусків на суму 2,03 млрд грн, а також випуски облігацій підприємств у іноземній валюті на 6,4 млн. доларів США. У порівнянні з аналогічним періодом 2021 року обсяг зареєстрованих випусків облігацій підприємств зменшився на 7,95 млрд грн. У 2020 році обсяг був більший на 18,7 млрд грн, ніж у 2019 році, становлячи 29,9 млрд грн. Протягом січня-грудня 2018 року було зареєстровано 110 випусків облігацій підприємств на суму 15,46 млрд грн, що свідчить про збільшення обсягу випусків облігацій підприємств на 7,1 млрд грн порівняно з аналогічним періодом 2017 року[2].

Отже, аналізуючи дані Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку щодо обсягу та кількості випусків акцій та облігацій підприємств, можна зробити висновок, що у вивченому періоді спостерігається тенденція до зростання обсягу випуску акцій лише у 2019 та 2021 році, а обсягу облігацій підприємств – у 2018 та 2020 роках. Кількість випусків акцій та облігацій підприємств протягом 2017–2020 років постійно зменшувалась, за винятком 2021 року[1]. Це можна відобразити графічно на рисунку 1.

На жаль, у цілому обсяги українського фондового ринку у глобальному контексті залишаються невеликими. Протягом 2022 року загальний обсяг торгів цінними паперами склав приблизно 160636,02 млн грн[1]. Для порівняння, обсяг торгів на Варшавській фондовій біржі річно перевищує 340 млрд доларів США, а на Нью-Йоркській фондовій біржі щодня здійснюється торгівля цінними паперами на суму приблизно 54 млрд доларів США[4].

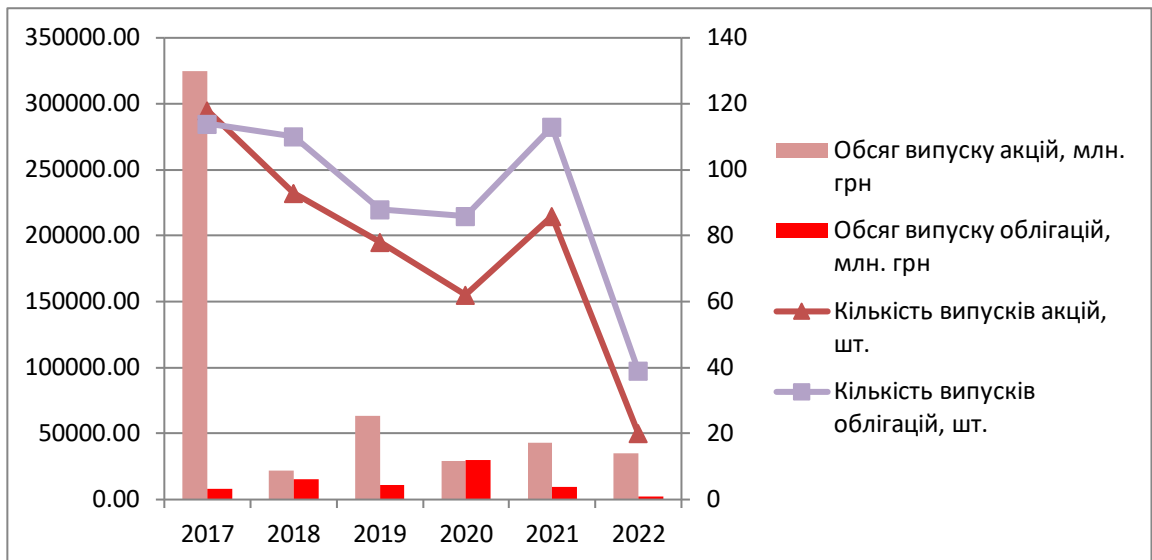

Рис. 1. Обсяг та кількість випуску акцій та облігацій підприємств 2017-2022 рр. Складено за даними [2]

Аналізуючи фондовий ринок України можна дійти висновку, що він має безліч проблем, котрі потрібно поступово вирішувати, такі як: низька ліквідність; недостатнє регулювання; недовіра населення; Низька фінансова грамотність у населення; недосконалість судової системи; економічна та політична нестабільність у країні; та інші.

Отже, серед основних напрямків модернізації та розвитку фондового ринку України можна виділити наступні заходи: підвищення ефективності регулювання діяльності емітентів фондового ринку шляхом впровадження нових інструментів; стимулювання притоку інвестицій на фондовий ринок; гарантування надійного та ефективного функціонування інфраструктури фондового (фінансового) ринку; реалізація ефективної державної політики з покращення інвестиційного клімату як для внутрішніх, так і для зовнішніх інвесторів та підвищення рівня фінансової грамотності населення[3].

ДЖЕРЕЛА

1. Гончаренко О.М. Добриніна Л.В. Гончаренко А.М. Розвиток інфраструктури фондового ринку України для забезпечення ефективної інвестиційної діяльності: теоретичні аспекти. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. Збірник наукових праць №7-8 (284-285), 2021. С.15-23
2. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Офіційний сайт. Аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/> (дата звернення: 29.11.2023).
3. Селіванова К.В., Ключко Л.А. Фондовий ринок в Україні: проблеми та основні напрями їх вирішення. *Молодий вчений*. 2020. № 4. С. 352–355. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2020/4/73.pdf>
4. Третьякова О.В., Харабара В.М., Грешко Р.І. Фондовий ринок України: особливості функціонування в сучасних умовах. *Економіка та держава*. 2020. № 5. С. 103–107. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2020/20.pdf

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

СЕКЦІЯ 3. ФОНДОВИЙ РИНОК: ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКА ПРАКТИКА

Асеєв О.О.,
здобувач вищої освіти
гр. ФІКМ-1-23-1.4Д
Київський університет імені Бориса Грінченка
м.Київ, Україна

КРИЗИ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ США

У фінансовій історії США відзначається низка історичних криз на фондовому ринку, які визначали економічні та соціальні динаміки країни. Від початку ХХ століття до сучасності, ці кризи відігравали ключову роль у формуванні фінансових стратегій, реформ та політичних рішень. Зрозуміти природу та наслідки цих криз дозволяє не лише краще осмислити еволюцію фінансової системи, але й вивчити важливі уроки для подальшого розвитку ринкових відносин.

Немає загальноприйнятого способу описати крах ринку, але цей термін зазвичай застосовується до різкого зниження індексу фондового ринку протягом одного або кількох днів. Обвал фондового ринку серйозно впливає на економіку та поведінку інвесторів. По суті, загальна економіка країни залежить від її фондового ринку.

Тенденції фондового ринку країни стають головним фокусом, коли інвестори мають намір інвестувати. Найпоширеніший спосіб, у який інвестори неминуче можуть втратити свої гроші в разі обвалу фондового ринку, це коли вони продають акції після раптового падіння ринкових цін після придбання багатьох акцій до обвалу ринку. Отже, крах ринку призводить до того, що інвестори фондового ринку зазнають значних втрат у своїх портфелях.

У минулому США пережили значну частку крахів фондового ринку, зокрема:

Крах Великої депресії в жовтні 1929 року.

Це був перший великий обвал ринку США, коли спекуляції призвели до стрімкого зростання цін на акції. Зростав інтерес до таких товарів, як автомобілі та будинки. Недосвідчені інвестори заповнили ринок, підвищуючи ціни в режимі панічних покупок. Багато хто зрештою збанкрутував, коли ринкова бульбашка лопнула.

Крах чорного понеділка в жовтні 1987 року.

Обвал ринку в жовтні 1987 року став відомий як Чорний понеділок і пов'язаний з комп'ютерною торгівлею, похідними цінними паперами, завищеною оцінкою, неліквідністю, торговим і бюджетним дефіцитом. В результаті краху основні ринкові індекси оцінки в США впали щонайменше на 30%.

Крах доткомів 2000-2001 років.

Як і під час краху в жовтні 1987 року, крах ринку доткомів у 2000 році був спровокований технологічними акціями. Інтерес інвесторів до інтернет-компаній

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

зріс до шаленого рівня після масового зростання та впровадження Інтернету. Багато компаній-початківців змогли зібрати мільйони доларів, вийшовши на біржу через IPO, маючи лише бізнес-ідею. Згодом багато з цих компаній витратили весь свій капітал, а ціни на акції інших технологічних компаній впали.

Крах фондового ринку 2007-2008 років.

Обвал фондового ринку 2007/08 був спровокований крахом іпотечних цінних паперів у житловому секторі. Висока частота спекулятивних торгів спричинила зростання та падіння вартості цінних паперів у зв'язку зі зниженням цін на житло. Через те, що більшість домовласників не в змозі виконати свої боргові зобов'язання, фінансові установи збанкрутували, що спричинило Велику рецесію.

Крах COVID у березні 2020 року.

Обвал ринку в березні 2020 року був спричинений реакцією уряду на спалах нового COVID-19, який швидко поширюється світом. Пандемія вплинула на багато секторів у всьому світі, включаючи охорону здоров'я, природний газ, продукти харчування та програмне забезпечення. У першому кварталі 2020 року рівень безробіття стрімко зріс.

Під час кризи фондового ринку паніковані акціонери, як правило, панічно продають свої активи, щоб захистити себе від подальших втрат. Кілька запобіжних заходів на фондовому ринку діють, щоб приборкати великі втрати, які виникають через панічну торгівлю. Деякі з дій включають наступне:

1. Автоматичні вимикачі

Поточні вказівки Комісії з цінних паперів і бірж США (SEC) вимагають 15-хвилинну паузу в торгівлі в певних ситуаціях, сподіваючись, що ринок заспокоїться. Автоматичний вимикач спрацьовує, коли індекс S&P 500 падає більш ніж на 7% у будь-який час до 15:45 за східним стандартним часом.

Автоматичні вимикачі спрацьовують, щоб зупинити торгівлю, коли вона стає більш мінливою. Загальноринкові автоматичні вимикачі рівнів 1 і 2 призупиняють торгівлю на 15 хвилин, тоді як рівень 3 зупиняє торгівлю на решту дня.

2. Захист від занурення

Турбулентність ринків також може бути послаблена купівлею великої кількості акцій великими компаніями, коли ціни падають. Таким чином відомі організації підтримують ціни, щоб запобігти паніці окремих трейдерів. Цей метод має обмежену ефективність.

Розглянувши історичні кризи на фондовому ринку Сполучених Штатів Америки, можна визначити, що ці події відігравали важливу роль у формуванні економічних та соціальних траєкторій країни. Від Великої депресії до кризи COVID-19, кожен обвал ринку викликав великі зміни у фінансовій системі та привів до переосмислення стратегій інвестування. Обвали ринку є не тільки проблемою фінансових ринків, але й відображенням взаємозв'язку фінансів із загальною економічною стійкістю. Важливим аспектом управління фінансовими кризами є впровадження заходів, таких як автоматичні вимикачі та захист від занурення, щоб пом'якшити вплив панічної торгівлі та підтримувати стабільність ринку.

Попри великі виклики, економіка США завжди знаходила способи виходу з криз та відновлення фінансового стану. Важливо враховувати, що кожен обвал ринку

є тимчасовим явищем, і сприятливі умови для зростання інвестицій та розвитку завжди настають.

Отже, аналіз історії фондового ринку США підкреслює важливість розуміння циклічності ринкових подій та готовності до викликів, сприймаючи їх як можливість для покращення та розвитку фінансової системи.

ДЖЕРЕЛА

1. OCC. Financial markets definition. <https://www.occ.treas.gov/topics/supervision-and-examination/capitalmarkets/financial-markets/index-financialmarkets.html#:~:text=Financial%20Markets%20include%20any%20place,who%20have%20capital%20to%20invest>.

2. The World Bank . Market capitalization of domestic listed companies. https://data.worldbank.org/indicator/CM.MKT.LCAP.CD?end=2020&most_recent_value_desc=true&start=1975&view=chart

3. B. Mark Smith. A History of the Global Stock Market: From Ancient Rome to Silicon Valley, Page 12 - 15. The University of Chicago Press, 2004.

4. Borter, Gabriella; Gorman, Steve. 6 March 2020. Reuters. "Coronavirus found on cruise ship as more U.S. states report cases". <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirususa/coronavirus-found-on-cruise-ship-as-more-u-s-states-report-casesidUSKBN20T235>

Данилюк А.І.,
здобувачка вищої освіти
Науковий керівник: Нечипоренко А.В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Київський університет імені Бориса Грінченка

ФІНАНСОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НА ФОНДОВИХ РИНКАХ: МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ПРАКТИЦІ

Фінансові технології, відомі як Fintech, революціонізували ландшафт фондових ринків, вносячи зміни у способи здійснення торгівлі, аналізу даних, регулювання операцій та інвестиційні стратегії. Вони впливають на глобальні фондові ринки, зміцнюючи їх ефективність, прозорість та доступність, одночасно створюючи нові виклики та можливості.

Специфічність, новизна та складність розмежування ринку за видами використовуваних фінансових технологій є серйозним викликом для регуляторних та наглядових органів у різних країнах світу. Свідченням цього є відсутність єдиних органів регулювання сфери Fintech, а також відповідного нормативно-правового забезпечення. На даний момент у більшості країн світу фінтех-компанії підпорядковуються законам, які приймалися в часи існування лише класичних фінансових установ, а тому не враховують специфіки роботи як окремих фінтех бізнесів, так і їх інтеграції та спільної роботи з банківськими та небанківськими фінансовими установами. Разом з тим, відчуваючи потенціал розвитку ринку фінансових технологій та вигоди від його зростання, в усіх країнах запроваджуються програми з підтримки та розвитку фінтех сектору через створення спеціальних комісій, фондів-акселераторів та спрощених систем регулювання у формі фінтех «пісочниць» [1].

Ключові тренди, які сьогодні існують у сегменті фінтеху – безконтактність, принцип «купуй зараз, плати потім», «банк як послуга» й екосистеми, криптокартки, мобільні сервіси. Завдяки технологіям Fintech торгівля є автоматизованою та алгоритмічною. [3] Автоматизація торгівлі через алгоритми впливає на ліквідність та ефективність ринків. Алгоритмічна торгівля дозволяє інвесторам швидше реагувати на ринкові зміни та ефективно управляти портфелями, що сприяє кращому ціноутворенню та зниженню вартості транзакцій. В Україні такі технології можуть сприяти підвищенню конкурентоспроможності національного фондового ринку.

Блокчейн та криптовалюти відіграють важливу роль у модернізації фінансових операцій. Вони пропонують нові способи реєстрації власності, забезпечення прозорості та безпеки транзакцій. В Україні, де цифровізація та кібербезпека є ключовими пріоритетами, блокчейн може забезпечити надійну платформу для розвитку фінансових сервісів та зміцнення довіри інвесторів. AI та машинне навчання радикально змінюють аналіз ринкових даних, виявлення трендів та ризик-менеджмент. Застосування цих технологій дозволяє українським компаніям здійснювати глибший аналіз даних, підвищувати точність прогнозів та оптимізувати інвестиційні стратегії. Фінтех дозволяє здійснювати електронні платежі через

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

мобільні додатки, онлайн-платформи, картки і елек-тронні гаманці, спрощуючи процеси переказів грошей [2]. Мобільний банкінг та цифрові платформи роблять фондові ринки доступнішими для широкої аудиторії. Українським інвесторам це надає гнучкість у управлінні портфелями, підвищуючи участь у фондових ринках та демократизуючи інвестиції. Технологія RegTech вирішує регуляторні виклики, допомагаючи фінансовим установам ефективно дотримуватись законодавчих вимог. Україна, яка перебуває у процесі гармонізації своїх фінансових регуляцій з європейськими стандартами, може використовувати RegTech для підвищення прозорості та зниження регуляторних ризиків. Краудфандинг відкриває нові можливості для залучення капіталу та інвестицій, особливо для стартапів та інноваційних проєктів. Український ринок може використовувати ці платформи для підтримки вітчизняного підприємництва та залучення інвестицій. Серед ФінТех-компаній вже з'явилися свої «Єдинороги» - компанії вартістю більше ніж 1 млрд. дол. США. Основними напрямками, в яких стрімко розвивають свій бізнес такі стартапи, є: Платежі - Ant Financial, Stripe, Mozo, Klarna, Transferwise; Кредитування - SoFi, Kabbage, Lufax, Prosper, Funding Circle [4].

Попри значний потенціал, Fintech представляє виклики для України, включаючи потребу в кваліфікованих кадрах, удосконалення законодавчої бази та підвищення кібербезпеки. Український фінансовий сектор повинен зосередитись на розвитку внутрішньої експертизи, адаптації до міжнародних стандартів та впровадженні інноваційних практик. Однак використання фінансових технологій на фондових ринках також пов'язане з викликами, зокрема у сфері регулювання та забезпечення безпеки та конфіденційності даних. Саме тому, для успішного впровадження фінтех-рішень в Україні необхідно розробити ефективну правову базу та забезпечити високий ступінь довіри учасників ринку.

Нагляд з боку регулятора є не самоціллю, а способом демпфірування системних ризиків на найбільш ранній стадії. Для того щоб зробити нагляд більш корисним і менш витратним для учасників фінансового ринку, необхідно продовжувати розвиток електронної взаємодії, поступовий перехід від формоцентричної звітності до датацентричної, активне використання технологій обробки великих обсягів даних (BigData) і надання учасникам фінансового ринку якісного зворотного зв'язку через роботу зі скаргами і зверненнями споживачів фінансових послуг, відмову від «дозвільної» логіки в регулюванні, а також перехід до практики, коли чітко визначаються заборонені види діяльності, використання диференційованого підходу до регулювання [5].

Отож, Fintech надає значні можливості для модернізації та зростання українського фінансового сектору. Розвиток галузі фінтеху забезпечує нові можливості для національних урядів, фінансових установ, підприємців і інвесторів. Ця тенденція дозволяє не лише підтримувати ріст, а й отримувати користь від її розвитку. Традиційні учасники ринку фінансових послуг можуть активно співпрацювати з новими гравцями, впроваджуючи інновації власними зусиллями або здійснюючи стратегічні поглиблення в компаніях фінтеху.

Ефективне використання цих технологій в українській практиці вимагає комплексного підходу, що включає інвестиції в освіту, удосконалення регулювання

та розвиток технічної інфраструктури. Завдяки цьому, Україна може значно підвищити ефективність свого фондового ринку, забезпечуючи при цьому економічне зростання та інтеграцію з глобальними фінансовими системами.

ДЖЕРЕЛА

1. Семенов А. Ю., Бухтіарова А. Г., Борт Н. К. Порівняльний аналіз систем регулювання ринку фінансових технологій: зарубіжний та вітчизняний досвід. URL: <https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/media/attachments/2019/12/20/1-7-13.pdf> (дата звернення: 3.12.2023)
2. В'язовий С. Fintech в Україні: шлях до інноваційного майбутнього безготівкових розрахунків. *Економіка та суспільство*. 2023. № 54. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2761> (дата звернення: 3.12.2023)
3. Фінансові можливості українців, плани НБУ та тренди фінтеху. URL: <https://finance.ua/ua/goodtoknow/FinTech-2022> (дата звернення: 3.12.2023)
4. Звіт «ФінТех в Україні: тенденції, огляд ринку та каталог». Проект USAID «Трансформація фінансового сектору» та інноваційного парку UNIT.City. URL: http://www.fst-ua.info/wpcontent/uploads/2019/02/FinTech- Catalogue-feb2018_en_ua.pdf (дата звернення: 3.12.2023)
5. Поченчук Г.М. Фінансові технології: розвиток і регулювання. *Економіка і суспільство*. 2017. № 13. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/200.pdf (дата звернення: 3.12.2023)

Куриленко М.Я.,

*здобувач вищої освіти фінансового факультету
«Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана», Україна*

Булах І.В.,

*здобувач вищої освіти фінансового факультету
«Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана», Україна*

Онкієнко С.В.,

*доктор екон. наук,
професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу*

ДИНАМІКА ТОРГІВ ФОНДОВОЇ БІРЖІ, ЯК ІНДИКАТОР СТАНУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Динаміка торгів на фондовій біржі часто служить індикатором стану фінансового ринку. Зростання цін може вказувати на підвищення довіри та оптимізму серед інвесторів, тоді як спад може сигналізувати про нестабільність чи побоювання щодо економічної ситуації. Такі зміни можуть впливати на рішення інвесторів і взагалі вказувати на економічні тенденції.

Фондова біржа це ринок, що спеціалізується на купівлі-продажу цінних паперів, ціни на які визначаються попитом та пропозицією. [2;229]

Фондова біржа виконує три основні функції: посередницька; індикаторська; регуляторна. [1;41]

Фондова біржа працює за такими принципами:

- перевірка якості й надійності цінних паперів;
- встановлення на основі аукціонної торгівлі єдиного курсу на однакові цінні папери одного емітенту;
- гласність біржових операцій.

Фондова біржа виконує такі функції:

- відкриває доступ підприємствам до позичкового небанківського капіталу;
- є важливим координатором розміщення державних цінних паперів;
- забезпечує можливість переміщення капіталу з однієї сфери діяльності до іншої;
- є своєрідним економічним барометром ділової активності. [3]

Фондова біржа проводить такі операції:

- 1) облік цінних паперів, їх приймання, надання рекомендацій щодо встановлення початкової котирувальної ціни;
- 2) оформлення угод щодо купівлі-продажу цінних паперів;
- 3) виконання централізованих взаєморозрахунків у межах біржового ринку цінних паперів;
- 4) забезпечення централізованого інформування і курсового контролю;
- 5) правове оформлення угод.

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

Діяльність фондової біржі припиняється у тому разі, коли число її членів стало менше 10. Якщо у фондовій біржі залишилося 10 членів, її діяльність припиняється у разі неприйняття нових членів протягом шести місяців. Діяльність фондової біржі припиняється відповідно до законодавства України про акціонерні товариства та інші види господарських товариств. [3]

Таблиця 1. Обсяги торгів облигаціями на біржі ПФТС[5]

24.11.2017-24.11.2018	106 342 396 540,69	UAH
24.11.2018-24.11.2019	121 184 346 475,69	UAH
24.11.2019-24.11.2020	124 447 826 164,88	UAH
24.11.2020-24.11.2021	215 259 505 182,31	UAH
24.11.2021-24.11.2022	96 704 302 981,06	UAH
24.11.2022-24.11.2023	256 125 915 523,81	UAH

Таблиця 2. Кількість контрактів облигацій на біржі ПФТС[5]

Дата	Кількість контрактів
24.11.2017-24.11.2018	14004
24.11.2018-24.11.2019	15742
24.11.2019-24.11.2020	5657
24.11.2020-24.11.2021	9344
24.11.2021-24.11.2022	6228
24.11.2022-24.11.2023	10696

Облігації. Ми можемо спостерігати, що з 2017 року до 2023 року ідуть зростання обсягів торгів облигацій на ПФТС. Перша причина збільшення обсягів у 2023 році – це війна в країні. НБУ випустив військові облигації, ожививши цей ринок, хоча після війни обсяги можуть зменшитися через те, що країна їх більше не буде випускати через недостатню кваліфікацію спеціалістів та інші причини. У той же час, коли обсяги росли, кількість контрактів зменшилася з 2018 року, що показує, що зацікавленість гравців на ринку зменшилася, хоча все одно є притік капіталу.

На попередньому досвіді видно, що українські фінансисти спрямовували кошти, отримані від облигацій, на фінансування держбюджету чи покриття боргів,

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

хоча вони могли б ці гроші використати для розвитку нової інфраструктури в Україні або на інноваційні проекти.

Також до початку повномасштабної війни українські фахівці могли б залучити ці кошти на створення нашої власної "силіконової долини" та розвиток новітніх технологій, які зараз актуальні у всьому світі.

Таблиця 3. Обсяги торгів акціями на Українській біржі[4]

2022	88 178 955	UAH
2021	330 194 548	UAH
2020	2 141 900 000	UAH
2019	86 100 000	UAH

Акції. Протягом 2019–2022 років обсяги торгів акцій збільшились, хоча в 2019 та 2022 роках обсяги були приблизно на одному рівні. Це сталося при зростаючій інфляції. У 2020 році ми спостерігали неймовірний скачок обсягів торгів на Українській біржі, що було викликано covid-19. Цей скачок був специфічним випадком, який не мав значного впливу на подальші торги. На українській біржі можна торгувати не тільки українськими акціями та облигаціями, але й американськими, і, швидше за все, цей скачок був викликаний бажанням торгувати зарубіжні компанії.

Щодо основних причин низьких обсягів торгів:

1. Проблема у законодавстві України. Законодавство зараз застаріле та не відповідає сучасним вимогам.

2. Низька фінансова освіченість та незнання економіки у українців, що впливає на їх зацікавленість у фондовій біржі. Також болюче враження від подій 90-х років, пов'язане з великою інфляцією в країні, досі залишає в українців відчуття недовіри до фондової біржі. Ці події залишили свій слід на сприйнятті людьми фінансових інструментів та інвестицій, і нині це перешкода для віри в стабільність та надійність фондового ринку

3. Велика корупція у владі, що заважає проведенню чесних торгів.

4. Потреба у покращенні інфраструктури для торгів, легких та доступних платформ для початку торгів. Багато українців вкладають свої кошти в криптовалюти, оскільки існують численні криптовалютні біржі, що надають можливість торгувати, інвестувати та займатися стейкінгом. Порівнюючи великі криптовалютні біржі із Українською біржею чи ПФТС, багато українців віддають перевагу криптовалютним біржам через їхню доступність, незважаючи на можливі ризики, пов'язані з цим видом інвестування

5. Необхідна реформа Національної Комісії з Цінних Паперів та Фондової Біржі для покращення її роботи за європейськими або американськими стандартами. Наш регулятор в даний час залишається застарілим і потребує серйозної реформи. Порівнюючи його з європейським або американським регуляторами, видно значну

різницю: український регулятор часто не має актуальної інформації про ринки та, незважаючи на високий рівень корупції та нечесності, нічого не робить.

У висновку можна зазначити, що українська фондова біржа недостатньо розвинена для успішного виконання своїх функцій. Як було зазначено раніше, варто покращити фахову підготовку кадрів; інфраструктуру та адаптувати законодавство під потреби сьогодення.

На даний же момент ці проблеми призводять до обмеженого інтересу до участі у фондовому ринку з боку населення та компаній. Необхідно швидко вирішувати ці питання для покращення роботи ринку та привертання більшої уваги до інвестиційних можливостей, які він пропонує.

ДЖЕРЕЛА

1. Поплавська В.О., Ісхакова О.М. Сутність та функції фондової біржі [Електронний ресурс]. https://economics.net.ua/files/science/innov_roz/2017/40.pdf - с. 41
2. Шевченко А. А., Петренко О. П., Кравченко Ю. І., Сучасний стан функціонування фондових бірж в Україні [Електронний ресурс]. <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/27-2021/shevchenko.pdf> с. - 229
3. Сайт: <http://moodle.nati.org.ua/mod/book/view.php?id=8777&chapterid=2070> (дата звернення 27.11.2023)
4. Офіційний сайт Української біржі: <https://www.ux.ua/> (дата звернення 27.11.2023)
5. Офіційний сайт «Фондова біржа ПФТС»: <https://pfts.ua/> (дата звернення 27.11.2023)

Новіков А. В.

здобувач ступеня доктора філософії
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ФІНАНСУВАННЯ ПРОЕКТІВ ВІДНОВЛЕННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

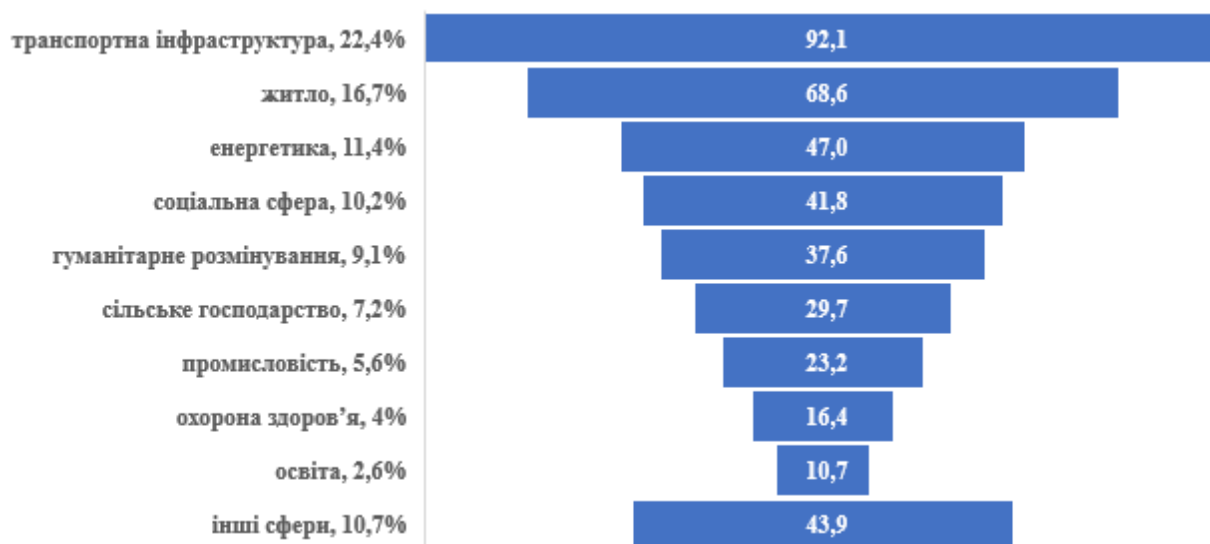
План Маршала для країн Європи, план відновлення в Японії після Другої світової війни за участі США, стратегія економічного розвитку Ізраїлю – є прикладами доволі ефективного відновлення та розвитку економік країн у післявоєнний час чи стані перманентного військового конфлікту.

Відновлення економіки України потребуватиме фінансування як мінімум 411 мільярдів доларів, що орієнтовно у 2,6 рази більше ВВП країни у 2022 році. Про це свідчить дослідження, проведене Світовим банком, Організацією Об'єднаних Націй, Європейською комісією та Україною [1].

У випадку сценарію «без реформ», який передбачає продовження економічної динаміки як до початку війни 2022 року, приватні інвестиції оцінюються у понад 73 мільярди доларів. Це становитиме 18% від загальних потреб у інвестиціях, які були визначені Світовим банком. Але при альтернативному сценарії, де уряд прискорює економічні реформи та зміцнює інтеграцію з Європою, Україна може очікувати приблизно 130 мільярдів доларів інвестицій від приватного сектору. Ця сума охоплювала б майже третину вимог щодо інвестиційних потреб країни [2].

Діаграма 1.

Плановий розподіл фінансування потреб відновлення України.

Джерело: [4].

Будемо відверті в оцінках, українські уряди різних часів вкрай рідко були успішні у реалізації реформ яких вимагали міжнародні фінансові партнери, тому реалістичним виглядає сценарій, що майже кожен регіон країни зіштовхнеться з

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

реальним дефіцитом інвестиційного фінансування на етапі відновлення та відбудови.

До початку подій 2013-2014 років в Україні нараховувались такі адміністративно-територіальні одиниці як: АР Крим, 24 області, м. Київ та м. Севастополь. А завдяки реформі з децентралізації в Україні станом на 10 червня 2020 року, в Україні було створено 1070 ОТГ із загальним населенням 12,1 млн. осіб [3].

У контексті децентралізації в Україні, зміна моделі управління відкриває нові можливості та виклики у фінансуванні проектів відновлення. Однак, цей перехід супроводжується рядом ключових аспектів, які необхідно враховувати при розгляді перспектив фінансування.

По-перше, враховуючи кількість областей та особливо ОТГ, їх різноманітність, нерівномірний розподіл природних ресурсів, очевидним є той факт, що фінансування відновлення та відповідно відбудова може реалізовуватись дуже неоднорідно. Необхідним є аналіз потреб у фінансуванні для відновлювальних проектів в різних областях та ОТГ, що дозволить виявити специфічні особливості та потенціал кожного регіону. Це включає унікальні можливості, сильні сторони та спеціалізації, які можуть бути використані для успішного розвитку. Неможливо профінансувати все й одразу, тому чітке визначення стратегічних пріоритетів може дати більш дієвий економічний та соціальний ефект.

Також необхідно враховувати сформований дисбаланс на ринку праці, зокрема дефіцит кваліфікованих робочих спеціальностей. Оцінка потреб у фінансуванні також вказує на те, що державні та місцеві доходи бюджетів, найімовірніше, не зможуть задовольнити потреби планів відновлення щонайменше протягом наступних 5-7 років. Об'єктивна необхідність у залученні зовнішнього фінансування, у тому числі у вигляді приватного капіталу стає критичною. Відсутність достатнього досвіду у керівників та представників ОТГ підкреслює необхідність активної підготовки кадрів та пошуку кваліфікованих фахівців для ефективного управління проектами та роботі з потенційними інвесторами.

В Україні і в довоєнні часи не було «феєрії інвестицій» від іноземних інвесторів, тому фундаментальним для успішної роботи з залучення зовнішніх інвестицій є розуміння реальних мотивів вкладання капіталу такими інвесторами у країну яка має такий на сьогодні порівняно високий рівень ризиків. Ключовими мотивами можуть бути наступні (перелік не є вичерпним):

- ✓ Інвесторам може бути цікаво інвестувати в той чи інший регіон, перш за все завдяки більш високому рівню доходності на вкладений капітал, що на їх думку компенсує рівень ризиків у країні.
- ✓ Перспективи подальшого зростання вартості самого бізнесу як активу у цьому регіоні.
- ✓ Можливість отримати доступ до більш доступних ресурсів та сировинної бази і, відповідно, зробити свій продукт менш вартісним.
- ✓ Отримати добре кваліфіковану робочу силу, яка також коштує менше, ніж у інших країнах.
- ✓ Вигідне логістичне розташування для ряду бізнесів.

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

- ✓ Перспектива збільшення локального попиту в даному регіоні на продукцію, яку виробляє компанія якою володіє інвестор.
- ✓ Можливість отримання таких ресурсів, що є обмеженими, як земля з відмінними властивостями, такими як родючість, наприклад.
- ✓ Простіша та прозоріша процедура для «входу» в новий інвестиційний проект порівняно з іншими конкуруючими локаціями, а також менший рівень конкуренції для «входу» у новий бізнес в цьому регіоні.

Слід також додати, що повинні бути зрозумілі стратегії та плани відновлення для фінансових партнерів. А головне, прозоре розуміння вигод, заради яких вони приймають додаткові ризики розміщуючи капітали в Україні. Інвестиційні профілі регіонів повинні відрізнитись, пропонувати спеціалізації на базі своїх сильних сторін та намагатись прямо не конкурувати один з одним. Гарантії захисту зовнішніх інвестицій повинні бути зрозумілими, прозорами та дієвими. «Заведення» капіталу у українські проекти максимально простим та безпечним. Умови отримання доходів у вигляді дивідендів та «виводу» капіталу зафіксовані на період не менше п'яти-семи років, що відповідає зазвичай строкам окупності інвестицій у проекти та діючі бізнеси в Україні.

А які ж фактори можуть впливати на те, які регіони мають більший потенціал для швидкого зростання за умови відповідних інвестицій? На думку автора ряд успішних кейсів вказують на значущу роль лідера, особистості регіону, який є «точкою входу» для інвестиційного капіталу. Довгостроковий розвиток регіону ґрунтується на взаємодії з цим лідером та стабільністю його управління. Це можна побачити на прикладі Лі Куан Ю та розвитку Сінгапуру, «відродження» Нью-Йорка за часів мера Блумберга, у певній мірі у розвитку Ірпеня та Бучі до війни, а також його відновленні в наш час.

Лідери мають важливе значення, навіть зі своїми перевагами та недоліками, головне, якщо, позитивно та з довірою сприймаються інвесторами. Саме тому лідер є одним з визначальних факторів для успішного початку, після чого велику роль відіграє професійність команди, загальний інвестиційний клімат регіону, локальна культура бізнесу та підприємництва, а також «неофіційні правила гри», місцеві та звичаєві особливості, які існують для інвесторів у будь-якій локації.

В ідеалі кожній ОТГ чи хоча б області потрібен проактивний лідер з глибоким розумінням реального бізнесу, готовий присвятити свій час для розвитку свого регіону на наступні 5-7-10 років. Не чиновник чи адміністратор воєнного часу, а людина з реальним розумінням як створюється та працює бізнес, які правила гри сприймають іноземні інвестори, такий, хто зможе «продати» інвестиційні проекти свого регіону та супроводжувати їх ефективну реалізацію. На сьогодні такі фахівці в дефіциті, навіть на рівні країни, їх потрібно залучати з приватного сектору та готувати нових. Відкладення цього питання, це відкладення в отриманні додаткових надходжень бюджетів всіх рівнів та зниження дефіциту державного бюджету, а відповідно і достатнього фінансування всіх його ключових видатків.

Окрім того, важливо зазначити, що кожен такий регіональний лідер повинен отримати стабільну підтримку на рівні області від професійної команди експертів з investor relations (IR), government relations (GR), міжнародних відносин, маркетингу,

розвитку бізнесу, проектування, інжинірингу, будівництва, юридичної підтримки та захисту бізнесу. Зазначимо, це не стільки про політичну роль, скільки про ефективне управління, нетворкінг та співпрацю з інвесторами як мінімум в середньостроковій перспективі. Загалом створення інвестиційно-привабливої атмосфери в сучасних умовах також це:

- ✓ Обмеження впливу на розвиток нових проектів від державних та природних монополій, включаючи енергетику, газопостачання та залізничну логістику, а також питання землеустрою.
- ✓ Конкурентні умови для індустріальних (промислових) парків порівняно з іншими країнами, податкові пільги та інші переваги для нових підприємств, які залучають капітал.
- ✓ Створення умов для концентрації кваліфікованої робочої сили, підвищення кваліфікації та розвитку сучасних професій.

Окремою темою, що потребуватиме свого подальшого розвитку спочатку на загальнодержавному рівні, а потім на регіональному є створення спрощених процедур та механізмів використання широкого переліку фінансових інструментів для залучення фінансування від зовнішніх інвесторів на проекти відновлення. Серед них, окрім традиційних та більш розповсюджених, додатково можна було б виділити наступні:

- Випуск муніципальних та корпоративних облігацій.
- Передача базових активів у концесію на певний період.
- Проектне фінансування нових експортно-орієнтованих підприємств.
- Залучення стратегічних інвесторів у розробку різноманітних родовищ корисних копалин за моделлю PPP (державно-приватного партнерства).
- Залучення мікрофінансового та краудфінансового фінансування через організовані інтерактивні торгові платформи шляхом продажу мікродольової участі для роздрібних непрофесійних інвесторів з усього світу у нових проектах МСБ в Україні.

Викликів та проблем, що потребують свого вирішення як ніколи багато. Щось може спрацювати краще, щось менше. Але будь яка справа, що приносить гарні результати починається з лідерів та кваліфікованих команд виконавців на місцях. Іноземний досвід це підтверджує. Без сильної економіки не може бути сильної держави.

ДЖЕРЕЛА

1. Andrea Shalal, Ukraine's recovery and reconstruction needs seen reaching \$411 bln - World Bank. *Yahoo Finance*. 22.03.2023. URL: https://finance.yahoo.com/news/ukraines-recovery-reconstruction-needs-seen-113001550.html?guccounter=1&guce_referrer=aHR0cHM6Ly93d3cucmJjLnVhLw&guce_referrer_sig=AQAAACbju9cmNWxi9Qm_82OFT4AJmHAjalGDURfRSrR0plLnDVDRTe63OUKCM9-cyRZLnKMpUScjz6lky8OI0cirs7bF7kuLN9_qC2tyPhCkkW1BXrHb3h79cOVu8mmzI01_dhre7VR7flkWzyd5q0pAPjtrYoWhhejFKEJXaycHTXMW. (дата звернення: 03.12.2023).

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

2. Жарикова А. Україна може залучити до \$130 млрд приватних коштів на відбудову: у Світовому банку розповіли як. *Економічна Правда*. 2023. 26 жовтня. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/10/26/705889/> (дата звернення: 03.12.2023).

3. Реформа децентралізації. *Урядовий Портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizaciyi> (дата звернення: 03.12.2023).

4. Богуславець М. Аналіз оцінки Світового банку: 411 мільярдів на відбудову України та недоотримані трильйони. *Інститут Законодавчих Ідей*. URL: <https://izi.institute/martyna-boguslavec-pro-analiz-ocinky-svitovogo-banku-411-milyardiv-na-vidbudovu-ukrayiny-ta-nedootrymani-tryljony/> (дата звернення: 03.12.2023).

5. Тюпка Я. Відбудова не за горами. як Києву відновитися і стати кращим, ніж до війни. *Апостроф*. 2022. 31 травня. URL: <https://apostrophe.ua/ua/article/kyiv/infra/2022-05-31/otstroyka-ne-za-gorami-kak-kievu-vostanovitsya-i-stat-luchshe-chem-do-voyni/46235> (дата звернення: 02.12.2023).

Поботаєва Е.І.,
здобувачка вищої освіти
Науковий керівник: **Нечипоренко А.В.,**
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Київський університет імені Бориса Грінченка

ЗНАЧЕННЯ ІНДЕКСІВ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ: ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА

Акумулявання грошових нагромаджень та постійний рух капіталу між різними ринковими сегментами призводить до появи такої складової, як фондового ринку. Тому на сучасному етапі процесу глобалізації та розвитку світових економік значну роль має ринок цінних паперів, що на сьогодні є важливим елементом економіки кожної країни, оскільки грошовий оборот на ньому перевищує оборот на багатьох інших структурах.

Задля повного розуміння того, яку позицію займає фондовий ринок у загальній системі фінансового ринку наведено рисунок 1. Вважаємо, що всією площею фігури є фінансовий ринок, який поділений на грошовий ринок та ринок капіталів, проте в його середині функціонує ще й ринок цінних паперів, який своєю чергою включається у дві складові, що були попередньо визначені, оскільки структура: гроші та короткострокові цінні папери належать до грошового ринку, а фондовий ринок включає й коротко-, й довготермінові цінні папери.

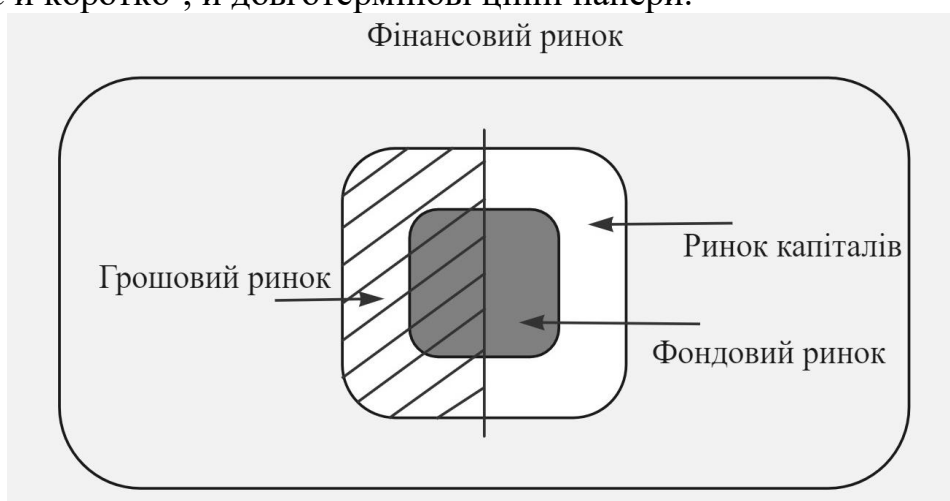

Рис. 1. Становище фондового ринку в загальній структурі фінансового ринку [1]

Щодо механізму роботи фондових бірж, системи оцінювання та аналізу стану й перспектив їх роботи постає багато питань, оскільки кожен з фондових ринків різних країн має свої особливості в залежності від особливостей вітчизняної економіки. Саме тому більшість розвинутих країн використовує індекси (одновимірні показники), що виступають інструментом для якісної та кількісної оцінки стану фондового ринку, його динаміки та перспектив. Проте для України питання з вивченням індексів з цієї позиції є відносно новим, оскільки у порівнянні зі світовими фондовими ринками, вітчизняний є слабозрозумілим. Розвиток даного

ринку відбиває загальний рівень розвитку країни, тож розгляд цього питання є важливим аспектом, оскільки має не лише економічну значущість, а ще й власну зацікавленість.

Фондовим індексом фактично можна вважати математичну середню, це не є єдиним цінним папером, а включає їх групу («індексний кошик»), через що про нього часто говорять «значення» або ж «рівень» індексу, а не його «ціна». Кожен індекс має свою мету і склад, вони мають подвійне значення, оскільки, з однієї сторони, виконують роль інформаційного індикатора, а з іншої – слугують основою для фінансових інструментів. І для того, щоб ці умови виконувалися, при розрахунках фондових індексів мають виконуватися певні вимоги:

- повнота (має відображатися стан цінних паперів, що дійсно доступні учасникам ринку за звичних ринкових умов);
- стабільність (набір цінних паперів, що входять в індексний кошик, не мають занадто часто піддаватися змінам, а їх місцеперебування тут має бути зрозумілим та обґрунтованим) [2].

Вочевидь, значення та суть використання фондових індексів найкраще відображає їх функції, що були графічно виокремлені на рисунку 2. Функціональність даного параметру може визначити сукупність трьох показників: індикативність, діагностичність та спекулятивність. Індикативна функція полягає в тому, що фондові індекси слугують інструментарієм для прогнозування, оцінки та аналізу змін на ринку цінних паперів. Діагностична функція сприяє охарактеризуванню стану та динаміки розвитку національної економіки та її учасників. Щодо спекулятивної функції, то вона визначає фондовий індекс як такий, що виконує роль фінансового інструменту, при використанні його в формі базового активу для похідних цінних паперів.

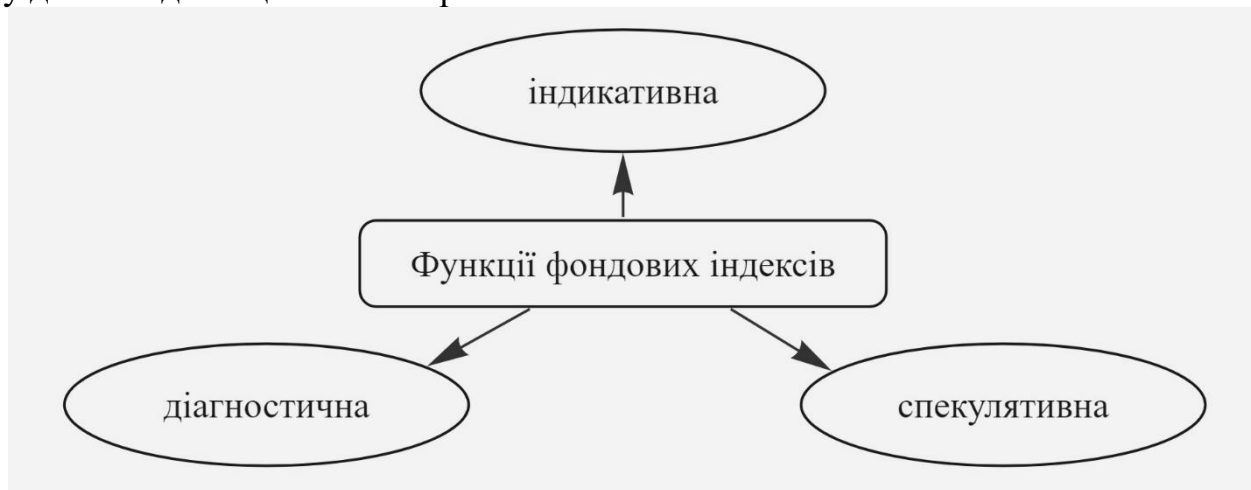

Рис. 2. Функції фондових індексів [2]

Проте, при використанні біржових індексів, варто знати та пам'ятати й перелік їх негативних характеристик: по-перше, вони не показують якісні зміни, тобто не дають можливість прямо побачити причини, що стоять за змінами ціни; по-друге, вони потребують постійного коригування компонентів; по-третє, не враховують дивіденди. Але, незважаючи на ці риси, біржові індекси допомагають дізнатися та проаналізувати роботу економіки конкретної країни, оскільки зростання/падіння показників фондового ринку, зазвичай сумісні з економічною волатильністю, що і

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

робить цей індекс зручним та незамінним інструментом. Так, наприклад, проаналізувавши зміни одного з українських фондових індексів (PFTS), можна помітити, що з 2020 року його значення знижується, що було спричинено початком пандемії COVID-19, а надалі й війни. Таким чином, будучи проінформованим та знаючи причини можливих змін, в поєднанні з вмінням прогнозувати, можна приймати виважені рішення щодо управління власними грошовими коштами.

На жаль, діяльність українських фондових бірж набагато відстає від розвитку міжнародних, адже сумарні результати їх діяльності (рівень капіталізації) складають менш як 0,5% результату найрозвиненішої фондової біржі. Кожна країна має власні індекси фондового ринку й Україна в тому числі. В Україні діє доволі значна кількість біржових майданчиків, проте основними вважаються лише два, на які припадає понад 90% всього обсягу угод з цінними паперами: PFTS, який відстежує показники великих компаній, що котируються на фондовій біржі та UX [3].

Перші торги на українській фондовій біржі були проведені на такій платформі як Позабіржова Фондова Торговельна Система у 1996 році, яка вважається відносно новою порівняно з фондовою торговельною системою США і Європи, де біржі функціонують вже більш як сто років. На сьогодні всі члени цієї фондової біржі знаходяться в єдиному правовому полі й з українського законодавства, і з внутрішніх положень та правил. Такий майданчик має суттєву роль на вітчизняному фондовому ринку, оскільки виконує такі функції [4]:

- надання зручного, конкретного місця для купівлі, продажу та перепродажу цінних паперів;
- ведення списку цінних паперів, які відповідають лістинговим вимогам;
- акумулювання вільних грошових коштів на ринку;
- забезпечення відкритості та гласності біржових торгів та забезпечення в їх процесі виконання угод;
- розробка кодексу поведінки учасників та стандартних етичних правил.

На цій фондовій біржі офіційним показником вважається індекс PFTS, який розраховується за принципом ринкового зважування, куди враховуються всі зареєстровані угоди протягом торгової сесії, які відповідають поставленим умовам. Перелік акцій, які входять до цього індексу переглядаються раз на пів року, і якщо підприємство було виключено зі Списку Фондової біржі ПФТС, то воно автоматично буде виключене і з переліку «індексного кошика».

Індекс PFTS можна вважати найважливішим індикатором фондового ринку, оскільки, окрім того, що він представлений в списках основних біржових індексів світу, він ще й стає орієнтиром для більшості укладених угод у нашій державі. Так на однойменній біржі у жовтні 2023 року було укладено 74% від загального обсягу торгів цінними паперами в Україні, на суму 43,8 млрд грн, про що свідчать статистичні дані, які наведено на рисунку 3. Проте, як правило, абсолютне значення індексу не грає ключової ролі, більш важливим вважається зміна цього індексу з часом, адже саме така динаміка дозволяє визначити загальний напрямок руху ринку та його стан, навіть у ситуації, коли ціни акцій всередині «індексного кошика» змінюються різноспрямовано.

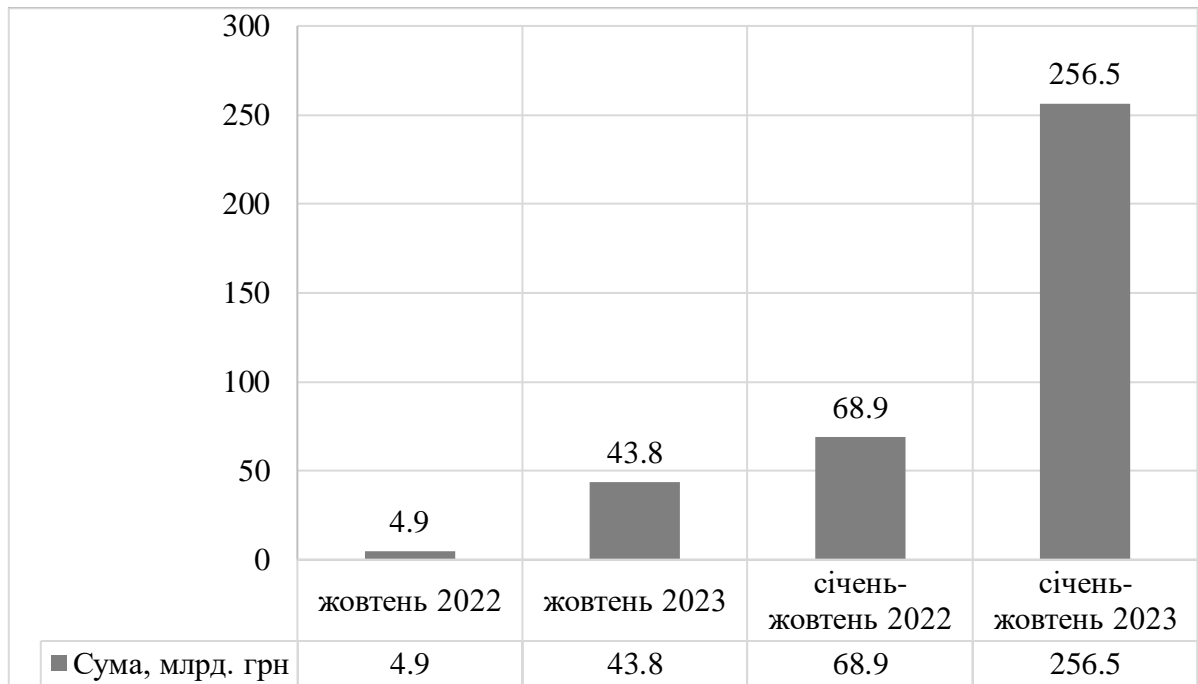

Рис. 3. Обсяг торгів на ПФТС [5; 6]

Ще одним вагомим індексом на українському фондовому ринку є індекс UХ, який хоч і є набагато молодшим за попередній, проте вже вважається доволі суттєвим. Українська біржа, для якої якраз і характерний UХ, була відкрита у 2008 році й вже є однією з найбільш великих бірж цінних паперів України. Її індекс – індекс Української біржі, розраховується там в ході торгів як відношення сумарної ринкової капіталізації цінних паперів «індексного кошика» до сумарної ринкової капіталізації цих цінних паперів на дату базового періоду, що додатково множиться на значення індексу на початкову дату й на коригувальний коефіцієнт. Якщо дивитися на динаміку торгів на «Українській біржі», то за аналогічний період, тобто за жовтень 2023 року, загальний їх обсяг становив трохи більше за 2,150 млрд грн, що у порівнянні з Фондовою біржею ПФТС займає лише 5% від загальної вартості угод, що на ній обертаються [7].

Варто зауважити, що окрім детально розглянутих індексів, в Україні існують й інші, проте вони розраховуються вже не біржами, а інвестиційними компаніями й мають локальну сферу застосування.

Отже, фондовий ринок є важливим елементом розвинутих економік. Для якісної оцінки його стану, динаміки та прогнозування його майбутнього стану, потрібно визначити певний одновимірний показник, яким і виступає фондовий індекс. Практично він є вимірювальним інструментом, який надає інвестору уявлення про загальний стан фондового ринку і, відповідно до отриманих результатів, дозволяє приймати рішення про здійснення інвестицій. Тобто, біржовий індекс, в залежності від добірки показників, може віддзеркалювати поведінку певної групи цінних паперів, або ринку в цілому. Для України такі індекси є відносно новим інструментом і, в порівнянні зі світовими показниками, доволі слаборозвиненими, оскільки час їх функціонування на вітчизняному ринку малий, а непередбачуваних подій, які порушують будь-яку економічну стабільність значна кількість.

ДЖЕРЕЛА

1. Гутафель В. В., Галушко Н. К. Завдання та функції фондового ринку в сучасних умовах. *Економічний вісник Донбасу*. 2010. №3 (21). С. 86–89.
2. Безвух С.В. Фондові біржові індекси в Україні та світі: сутність, методи розрахунку, тенденції і проблеми формування. URL: <http://global-national.in.ua/archive/8-2015/195.pdf>
3. Зятюк С. Фондові біржі в Україні та світі: що це і як працює. URL: https://24tv.ua/education/fondovi-birzhi-ukrayini-sviti-shho-tse-yak-pratsyuye-ostanni-novini_n1621860
4. Фондові біржі України і фондові індекси: ПФТС і Українська фондова біржа – добірка статей. URL: https://bankchart.com.ua/finansoviy_gid/investitsiyi/statti/fondovi_birzhi_ta_fondovi_indeksi
5. Обсяг торгів на ПФТС. URL: <https://ukranews.com/ua/news/964569-u-zhovtni-obsyag-torgiv-na-pfts-zbilshyvsvya-na-17-do-43-8-mlrd-gryven>
6. Обсяг торгів на фондовому ринку скоротився. URL: <https://ukranews.com/ua/news/892291-u-zhovtni-obsyag-torgiv-na-pfts-skorotyvsya-na-10-do-4-9-mlrd-gryven>
7. У жовтні обсяг торгів на УБ скоротився. URL: <https://ukranews.com/ua/news/965785-u-zhovtni-obsyag-torgiv-na-ukrayinskij-birzhi-zmenshyvsya-na-8-8-do-2-2-mlrd-gryven>

Самарчук Н.В.
студент 2 курсу спеціальності
“Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок”
Київський університет імені Бориса Грінченка
м.Київ, Україна

ФОНДОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ

Фондовий ринок України, що довгий час знаходиться в стані переходу та адаптації до швидкозмінних світових та регіональних умов, стоїть перед новими викликами та можливостями. Актуальність даної теми полягає у визначенні стратегічних змін, необхідних для стабілізації та прогресивного розвитку українського фондового ринку в контексті глобальних тенденцій і внутрішніх викликів, особливо в умовах військового конфлікту з росією. Поточний стан фондового ринку та його впливи: військовий конфлікт з росією створює велику невизначеність і ризики для потенційних інвесторів, що суттєво обмежує привабливість ринку для зовнішніх інвестицій [1].

Співпраця з EBRD та WSE: Укладення меморандуму з Європейським банком реконструкції та розвитку та Варшавською фондовою біржою має на меті підтримку та розвиток українського капіталізованого ринку через структуровану співпрацю, націлену на приваблення міжнародних та місцевих інвестицій [2].

Стратегія розвитку фінансового сектору: нова стратегія розвитку фінансового сектору, схвалена Радою з фінансової стабільності, орієнтована на протидію російській агресії та відновлення країни, замінюючи попередню стратегію до 2025 року. Це включає ключові цілі: макроекономічну та фінансову стабільність, розвиток фінансової системи, сучасні фінансові послуги, та підвищення інституційної спроможності регуляторів [3].

Залучення іноземних інвестицій та розвиток інфраструктури: важливим аспектом є створення умов для залучення міжнародних інвесторів та модернізація торгової інфраструктури, включаючи впровадження нових фінансових технологій для підвищення ефективності ринку.

Фондовий ринок України відіграє ключову роль у економічному відновленні країни, особливо на тлі військового конфлікту та геополітичної нестабільності. Незважаючи на високий рівень невизначеності та ризиків, спричинених конфліктом, Україна демонструє значні зусилля щодо реформування та модернізації свого фінансового сектору. Важливість співпраці з міжнародними партнерами та впровадження стратегічного плану розвитку не може бути переоцінена, оскільки це сприяє стабілізації та розвитку фондового ринку, відкриваючи нові можливості для росту та інтеграції України у світові фінансові системи.

ДЖЕРЕЛА

1. Офіційний веб-сайт Адміністрації міжнародної торгівлі. Режим доступу: <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/ukraine-market-challenges>. Дата перегляду: 6.12.2023.

2. European Bank for Reconstruction and Development. Режим доступу: <https://www.ebrd.com/news/2023/developing-ukraines-capital-markets.html>. Дата перегляду: 06.12.2023.

3. Офіційний сайт Національного Банку України. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/en/about/develop-strategy> Дата перегляду: 06.12.2023.